

Subhas Chandra Bose.

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961105248

ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนิน

พระราชทานเพลิงศพ

พระยามโหตรพริ้ง

ม.ว.ม. ป.ช. ท.จ.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

๙ กรกฎาคม ๒๕๓๘

พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

ในการพระราชทานเพลิงศพพระยามโหสวรรณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณเสด็จพระราช ดำเนินพระราชทานเพลิง เมื่อพระยามโหสวรรณถึงแก่อนิจกรรม ก็ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องประกอบเกียรติยศครบถ้วน ทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม และเครื่องสูงประกอบศพ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสวดอภิธรรมพระราชทาน ๓ คืนแรก

ทั้งนี้ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมแก่ครอบครัวของ พระยามโหสวรรณอย่างหาที่สุดมิได้

ภริยา

บุตร ธิดา

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๔๔๙๖

สำนักพระราชวัง

๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพ พระยามโหสวรรณ (กม มโหสวรรณสมบัติศิริ)
ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ. ที่เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธ ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๑๓.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่
พลับพลาอิศริยาภรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานผ้าไตรของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ๕ ไตร ให้ทนาย
นำไปทอดที่โกศศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุลเสร็จแล้ว ทรงจุดธูปแก่พระราชทานเพลิง สมควร
แก่เวลาเสด็จพระราชดำเนินกลับ

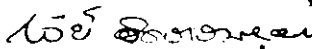
แต่งกายเครื่องแบบปรกติขาว ไว้ทุกข์.

ปิยะ/พิมพ์/ /ทาน.

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พระยามโหสวรรณ เพื่อทราบ.	

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับรับสั่งโดย

หน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๔๕๐๐

สำนักพระราชวัง

๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๔

พระราชทานเพลิงศพ พระยามโหสวรย์ (กอ มโหสวรย์สมบัติศิริ)

ม.ว.ม.,ป.ช.,ท.จ. ที่เมรุหน้าพลาลอศรียาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันจันทร์ ที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. เจ้าพนักงานจัดการ
เครื่องสู่กาศ หีบศพ - หงษ์ มหาคณ วัดเทพศิรินทราวาส แล้วเชิญศพไปเผาที่เมรุ
หน้าพลาลอศรียาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธ ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ
แล้วเชิญขึ้นคังบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินทรงจุดธูปแด่พระราชทานเพลิง

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๙.๐๐ น. เก็บอัฐิ.

ปิยะ พิเศษ
๘๖ ทาน

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พระยามโหสวรย์ เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ เจ้าพนักงาน ที่นำไปปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับสั่งโดย

หน้าที่ราชการ

ผู้รับสั่ง

รำลึกในพระกรุณาธิคุณ

เมื่อพระยามโหฬารถึงแก่อนิจกรรม ความทราบฝ่าละอองพระบาท ใน
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานน้ำอาบศพ พระราชทานพวงมาลา และเสด็จพระราชดำเนินพระราชทาน
เพลิงศพ ทั้งนี้เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่พระยามโหฬาร และครอบครัวเป็นอันพัน

ภริยา

บุตร ธิดา

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระราชทานพวงมาลา ในการบำเพ็ญกุศล ๗ วัน

รำลึกในพระกรุณาธิคุณ

เมื่อพระยามโหฬารราชรังสรรค์ถึงแก่อนิจกรรม ความทราบฝ่าละอองพระบาท ใน
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
น้ำอาบศพ และเสด็จในงานพระราชทานเพลิง ทั้งนี้เป็นพระกรุณาธิคุณแก่พระยามโหฬารราชรังสรรค์
และครอบครัวเป็นล้นพ้น

ภริยา

บุตร ธิดา

รำลึกในพระกรุณาธิคุณ

เมื่อพระยามโหฬารราชกุมารถึงแก่อนิจกรรม ความทราบฝ่าพระบาท ใน
สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และพระนางเจ้าสุวัทนา
พระวรราชเทวีในรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงพระกรุณาประทานน้ำอาบศพ และเสด็จในงาน
พระราชทานเพลิงศพ ทั้งนี้เป็นพระกรุณาธิคุณแก่พระยามโหฬารราชกุมาร และครอบครัว
เป็นอันพัน

ภริยา

บุตร ธิดา

พระยามโหสิวรรักษ์

ชาตะ	๕ พฤศจิกายน	๒๔๓๐
มตะ	๒๐ มีนาคม	๒๕๑๘

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมพร้อมด้วยเครื่องสูง

คุณพ่อ

ลูกทุกคนเรียกคุณพ่อว่า “ป๊า” เมื่อถามท่านว่าทำไมจึงไม่ให้เรียกท่านว่าคุณพ่อ ท่านตอบว่าสมัยก่อนนิยมเรียกกันอย่างนั้น เพื่อแสดงความสนิทสนมเป็นกันเอง ก็สมจริงตามเหตุผลที่ท่านให้ เพราะตลอดชีวิต ท่านได้ให้ความรัก ความสนิทสนมเป็นกันเองกับลูกหลาน ทั้งเขยและสะใภ้ถ้วนทุกคน ป๊าเป็นพ่อที่รักลูกอย่างแท้จริง และเป็นพ่อที่ลูกทุกคนรัก พวกเราภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกของท่าน

แม้ความตายจะเป็นสิ่งธรรมดา ไม่มีผู้ใดจะหนีพ้น จะต้องประสบเข้าสักวันหนึ่ง แต่ลูกก็อดเศร้าเสียใจไม่ได้เมื่อวันเวลาที่ป๊าจากไป ได้มาถึงจริง ๆ การสูญเสียป๊าทำให้รู้สึกขาดสิ่งสำคัญในชีวิต ทุกอย่างเรียบเหงามันไม่สนุกสนาน รื่นเริง เหมือนเมื่อครั้งป๊ายังมีชีวิตอยู่ ไม่มีความทุกข์โศกใดจะใหญ่หลวงไปกว่านี้อีกแล้ว

ครอบครัวของเราเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ป๊าก็มีเวลาให้กับลูกทุกคน ท่านเป็นที่พึ่งของลูก ให้คำปรึกษาทั้งเรื่องในครอบครัว และเรื่องการทำงานของลูก ป๊าสอนให้ลูกมีความซื่อสัตย์สุจริต สอนให้มีความขยันต่อการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ และป๊าก็ได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ลูกมาตลอดชีวิตของท่าน แม้อายุของป๊าจะล่วงเข้าวัยอันสมควรที่จะพักผ่อนได้แล้วก็ตาม แต่ท่านก็ยังทำงานอยู่ และทำด้วยความสนุก ท่านกล่าวแก่ลูกว่า การทำงานช่วยต่ออายุให้ยืนยาว ถ้าหยุดคิดหยุดทำงานเมื่อใด ร่างกายก็จะหยุดไปเมื่อนั้น ถ้าจะตายเพราะทำงานก็ยิ่งดีกว่าอยู่เฉย ๆ โดยไม่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น

ป้าถือว่าลูกทุกคนมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตท่าน จะขาดลูกคนใดคนหนึ่งไม่ได้ ค่ายเหตุนั้นเมื่อป้ายังมีชีวิตอยู่ ลูก ๆ จึงมีโอกาสได้สนองพระคุณท่านตามทางที่แต่ละคนถนัด ทุกคนภูมิใจที่ได้ปรนนิบัติรับใช้ป้า ไม่ว่าจะเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่

แม้ป้าจะจากไปแล้ว แต่ลูกยังมีความรู้สึกเหมือนป้ายังมีชีวิตอยู่กับพวกเรา ไม่ว่าจะมองไปทางไหนในบ้าน ก็ล้วนแล้วแต่สิ่งที่ป้าได้จัด ได้สร้างสรรค์ ให้เพื่อลูกทั้งสิ้น ตั้งแต่โกดังที่ท่านปลูกไว้รอบบ้าน เขามอที่ท่านก่อประดับสวน และเครื่องดนตรีไทยที่ท่านรัก เหล่านี้เป็นอนุสรณ์เตือนให้ลูกระลึกถึงป้าไม่มีวันจะลืมได้ ความรักที่ลูกมีต่อป้าจะดำรงอยู่ชั่วชีวิตของลูก

จากลูก

ครอบครัว

ภริยา บุตร ธิดา

หลาน และ เหลน

คำนำ

หนังสืออนุสรณ์นี้ ได้นำบันทึกส่วนตัว บทความ และข้อคิด ของพระยา
มโหฬารย์มาประมวลไว้เป็นที่ระลึกถึงท่าน โดยแบ่งออกเป็นเจ็ดตอน

ตอนหนึ่ง เป็นประวัติชีวิตส่วนตัวที่ท่านบันทึกไว้เอง เล่าเรื่องชีวิตที่ผ่านมาทำ
นองพินความจำ เริ่มตั้งแต่เยาว์วัยไปจนกระทั่งเข้ารับราชการในกรมเจ้าท่า กระทรวงนคร
บาล (กระทรวงมหาดไทยในปัจจุบัน) และกรมบัญชีกลาง กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
ท่านบันทึกชีวิตการทำราชการตอนนี้อย่างละเอียด สะท้อนให้เห็นภาพงานบางส่วนของกรม
เจ้าท่า และกรมบัญชีกลางในสมัยนั้น ประวัติต่อจากนั้นเป็นบทความที่ท่านเขียนไว้ใน
โอกาสต่าง ๆ บางตอนเป็นเรื่องเล่าขยายความจากบันทึกชีวิตประวัติ บางตอนเป็นชีวิตการทำ
ราชการสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง และชีวิตที่ท่านเกี่ยวข้องอยู่ในวงการธุรกิจ และเทศ
บาล เมื่อนำมาต่อเนื่องกันแล้ว ได้ความเป็นเรื่องราวชีวิตของท่านโดยตลอด

ประวัติชีวิตส่วนตัวของท่านคงจะไม่สมบูรณ์นัก ถ้าขาดเรื่องศิลปะที่ท่านรัก คือ
ดนตรีไทย และไม่ัดเสมอ ในบทความเรื่องดนตรี ท่านบรรยายความรู้สึกที่มีต่อดนตรีไทย
ในงานชุมนุมผู้สูงอายุครั้งหนึ่งที่คณะหนุ่มน้อยไปบรรเลงดนตรี ส่วนเรื่องไม่ัด เชมอ
ท่านอธิบายประวัติ และวิธีทำ พอเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปทดลองทำดูบ้าง ขอขอบ
พระคุณทนายของพระยาปริมาณสินสมรรถ และทนายของพระยาพิชัยณรงค์สงครามที่ได้
กรุณาอนุญาตให้นำข้อความบางตอนจากหนังสือของท่านทั้งสองมาผสมผสานกับของพระยา
มโหฬารย์ที่เคยเขียนไว้ในงานสัปดาห์แห่งศิลป์และวรรณคดีนานาชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔
ในบรรดาเชมอที่เคยก่อมามากมายนั้น ที่ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเป็นที่สุดคือ เชมอที่ท่านก่อ
ประดับอุทยาน ณ สวนสิวลัย ในพระบรมมหาราชวัง

ตอนสองและตอนสาม ได้นำบทความที่ท่านเขียนในโอกาสต่าง ๆ มารวมไว้โดย
แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อเรื่องใหญ่ คือ นโยบายทางเศรษฐกิจ กับ ธุรกิจการค้าและ

เกษตรกรรม ในตอนสามว่าด้วยเรื่องธุรกิจการค้าและเกษตรกรรม ยังได้แบ่งหมวดย่อยออกไปอีก ๓ หมวดคือ ระบบการค้า ธุรกิจเกษตรกรรม และ สินค้าเกษตรกรรม บทความเหล่านั้นเขียนไว้ในวาระต่างกัน แต่ได้พยายามจัดเรียงให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดเห็นของท่านที่ต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับ

ตอนที่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจอุตสาหกรรม ได้เล่าถึงความคิดและงานของท่านในด้านนี้ เช่นริเริ่มจัดตั้งโรงงานน้ำตาล ร่วมก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสังกะสี และโรงงานผลิตเหล็กบริษัท จี. เอส. สตีล

ตอนที่ งานทางการเมืองและเทศบาล ได้เล่าประวัติชีวิตของท่านที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองและงานเทศบาล เริ่มแต่ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกเทศมนตรีคนแรกของเทศบาล นครธนบุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ และเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อท่านดำรงตำแหน่งประธานสภากรุงเทพมหานครอยู่

ตอนที่ เกี่ยวกับความคิดและข้อเขียนทางศาสนาและสังคม งานทางศาสนาส่วนใหญ่มุ่งหมายไปในด้านการศึกษา สำหรับงานสังคมที่ท่านรักและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ คืองานของสมาคมไทย-ญี่ปุ่น และสโมสรโรตารี่ธนบุรี ซึ่งท่านเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งทั้งสองแห่งด้วยคิดว่า คนเราควรผูกมิตรระหว่างกันได้ และควรมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ตอนที่ เป็นโคลง และกลอน บทร้อยกรองที่ท่านประพันธ์เล่นในยามว่างมีลีลาเร้าแรงและให้คิด

หวังว่า ประวัติชีวิตของพระยามโหสวรย์ ทั้งงานร้อยแก้วและร้อยกรองของท่านที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์เล่มนี้ จะเป็นภาพสะท้อนถึงจิตใจและความคิดที่ท่านมีต่อชีวิต ต่อสังคม และต่อเพื่อนมนุษย์ แม้จะไม่ยิ่งใหญ่ แต่ก็มาจากความบริสุทธิ์ใจ

หากหนังสืออนุสรณ์นี้ จะยังคุณค่าอันใดแก่ท่านผู้อ่านบ้าง ขอเดชะกุศลบาปมนต์จงได้หนุนนำให้พระยามโหสวรย์ ได้สถิตในภพอันสมบูรณ์ด้วยปัญญา ด้วยความสว่างและความสุขสงบเป็นนิรันดร์.

สารบัญ

ประวัติย่อ

ตอนหนึ่ง ชีวิตส่วนตัว

๑. ชีวิตประวัติจากบันทึกของพระยามโหตรวรัญ	๑
๒. เพื่อนเกลอ	๑๗
๓. ศิษย์อัสสัมชัญ	๒๒
๔. ถิ่นเดิมกับเรื่องเก่า	๒๗
๕. จนตรีไทย	๓๕
๖. ไม้ค้ำ เขมอ	๓๙

ตอนสอง นโยบายทางเศรษฐกิจ

๑. นโยบายการค้าเสรี	๕๑
๒. โลกยังมีที่เพาะปลูกอีกมาก	๕๓
๓. เขาพูดกันเรื่องดุลการค้า	๕๕
๔. คนจีนในเมืองไทย	๕๘
๕. องค์กรส่งเสริมสินค้าออก ?	๖๑
๖. โบว์แดงของเศรษฐกิจ	๖๓
๗. กำกับเงินแดง	๖๖

ตอนสาม ระบบการค้า ธุรกิจการค้า และเกษตรกรรม

๑. คำบรรยายเรื่องการค้าในประเทศไทย	๘๑
๒. คนไทยกับการค้า	๙๗
๓. ร้านค้าย่อยคนไทย	๙๙
๔. ระบบการค้าที่เราผ่านถึง	๑๐๑
๕. งานแสดงสินค้าไทย	๑๐๖

ธุรกิจเกษตรกรรม

๑. ธุรกิจเกษตรกรรม	๑๐๘
๒. กระจกสันหลังของประเทศ	๑๑๙
๓. ชาวนา ชาวไร่	๑๒๑
๔. ตลาดข้าวปลาอาหาร	๑๒๔

สินค้า เกษตรกรรม

๑. ข้าวแพง	๑๒๗
๒. ตลาดการค้าข้าวโพดไทย	๑๓๒
๓. กระเทียม	๑๓๕
๔. เกลือไทย	๑๓๘
๕. เกลือกับตลาดการค้า	๑๔๓
๖. การขายเกลือไทย	๑๔๗

ตอนที่ ธุรกิจอุตสาหกรรม

๑๔๙

ตอนที่ งานทางการเมืองและเทศบาล

๑๕๕

๑. แก่ท่านเจ้าคุณคำเกิง ฯ	๑๖๑
๒. มิตรภาพและพระบิใหม่	๑๖๓

ตอนที่ งานทางด้านศาสนา และสังคม

๑๖๕

๑. พุทธศาสนิก	๑๗๐
๒. ทุ๊กกับสุข	๑๗๑
๓. ความสุขของผู้ปฏิบัติ	๑๗๓
๔. คนเราต้องมีศาสนา	๑๗๕
๕. ความสำคัญของ Rotary Foundation	๑๗๗

ตอนที่ บทร้อยกรอง

๑๘๑

๑. โคลง โสภณมกัลลภาย	๑๘๕
๒. ลิลิต แกงจืดรู้คุณเกลือ	๑๘๘

ประวัติย่อ พระยามโหสรวรย์*

นามเดิม นายกอ สมบัติศิริ

เกิด ๔ มี. ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีฉุน จ.ศ. ๑๒๔๔ ตรงกับ วันที่ ๙ เดือน พฤศจิกายน
ร.ศ. ๑๐๖ (พ.ศ. ๒๔๓๐) ที่ตำบลหัวลำโพง ถนนพระราม ๔ พระนคร

บิดา นายฉาย สมบัติศิริ

มารดา นางนวม สมบัติศิริ

อุปสมบท วัดปทุมคงคา พ.ศ. ๒๔๕๗

แรกรับราชการ เป็นนายเวรหนังสือ ในกรมเจ้าท่า กระทรวงนครบาล

เมื่อวันที่ ๑๑ เดือนสิงหาคม ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘)

การเล่าเรียนและคุณวุฒิ เรียนวิชาหนังสือไทย และ อังกฤษที่โรงเรียน อัสสัมชัญ สอบไล่ได้
ตามหลักสูตรชั้น ๔ ได้รับใบเทียบความรู้มัธยมศึกษา

เป็นรองอำมาตย์โท ๓ กันยายน ร.ศ. ๑๓๐

รองอำมาตย์เอก ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๘

อำมาตย์ตรี ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

อำมาตย์โท ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๒

อำมาตย์เอก ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๓

บรรดาศักดิ์ หรือ สัญญาบัตร

ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ๒๐ มิถุนายน รับพระราชทานสัญญาบัตร จากพระราชหัตถ์
พระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ ๕ เป็น ขุนสกลสาราลักษณ์

พ.ศ. ๒๔๕๗ ๑๐ มกราคม เป็น หลวงสกลสาราลักษณ์

พ.ศ. ๒๔๖๐ ๒๖ กันยายน เป็น พระมโหสรวรย์

พ.ศ. ๒๔๖๔ ๑ มกราคม เป็น พระยามโหสรวรย์

* ท่านบันทึกไว้เอง นอกจากตอนท้าย

ลำดับตำแหน่ง และ อัตราเงินเดือน

	ร.ศ.	พ.ศ.		
๑ กันยายน	๑๒๔	(๒๔๔๘)	นายเวรหนังสือ	๘๐ บาท
๑ กันยายน	๑๒๕	(๒๔๔๙)	นายเวรหนังสือ	๘๔ บาท
๑ กันยายน	๑๒๖	(๒๔๕๐)	นายเวรหนังสือ	๑๐๐ บาท
๑ เมษายน	๑๓๐	(๒๔๕๔)	นายทะเบียน	๑๕๐ บาท
๑ กันยายน	๑๓๒	(๒๔๕๖)	นายทะเบียนโท	๒๐๐ บาท
๑ มกราคม	๑๓๓	(๒๔๕๗)	นายทะเบียนโท	๒๑๐ บาท
๑ มกราคม	๑๓๔	(๒๔๕๘)	นายทะเบียนโท	๒๒๐ บาท
๑ มกราคม	๑๓๕	(๒๔๕๙)	นายทะเบียนโท	๒๓๐ บาท

กระทรวงคลังขอโอนจากกระทรวงนครบาล

๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๖๐	ตำแหน่ง	นายเวรชั้น ๑	๓๐๐ บาท
๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๖๑	„	นายเวรชั้น ๑	๓๒๐ บาท
๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๖๒	„	นายเวรชั้น ๑	๔๐๐ บาท
๑ ตุลาคม	พ.ศ. ๒๔๖๓	„	ผู้ช่วยอธิบดี	๔๑๐ บาท
๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๖๔	„	ผู้ช่วยอธิบดี	๔๘๐ บาท
๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๖๕	„	ผู้ช่วยอธิบดี	๕๒๐ บาท
๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๖๖	„	ผู้ช่วยอธิบดี	๖๐๐ บาท
๑ เมษายน	พ.ศ. ๒๔๗๐	„	ผู้ช่วยอธิบดี	๗๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๗๐ „ เลขาธิการคลัง (ตำแหน่งพิเศษ)

พ.ศ. ๒๔๗๖ ลาออกรับพระราชทานบำนาญ ได้บำนาญเดือนละ ๓๐๓ บาท
๓๓ สิงหาคม

พ.ศ. ๒๔๗๘ ถูกเรียกกลับเข้ารับราชการเป็นรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง
ได้ขอตัวไม่ยอมเป็นว่าการ เพราะอำนาจเวลานั้นอยู่ในบงการ

- ของคณะปฏิวัติ ได้ขอให้พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรีท่านเป็นว่าการ จึงขอเป็นเพียงผู้ช่วยรัฐมนตรี แต่เกี่ยวกับการอย่างรัฐมนตรีว่าการเต็มอำนาจหน้าที่ เป็นอยู่ ๑ ปี จึงขอลาพ้นตำแหน่งในปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๕
- พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทย ให้รับตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีนครธนบุรี เมื่อได้สถาปนาเป็นนายกในระบอบเทศบาลมีสมาชิกแต่งตั้งทั้งหมด ๔๘ คน มีสภาควบคุม มีคณะเทศมนตรี ๔ คน รวม ๕ คนทั้งนายก คณะเทศมนตรีชุดแรกได้แก่ นายก และ พระยามนตรีสุริวงศ์ เป็นโยธาพระยาพิพัฒน์นคร เป็นฝ่ายสาธารณสุข หลวงบัญญัติ ฯ เป็นฝ่ายศึกษา นายทองหล่อ บุญนิตย์ เป็นฝ่ายผู้ช่วยทั่วไป ได้เงินเดือน ๘๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๔๘๔ ขณะเป็นนายกเทศมนตรี ได้มีพระราชโองการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงพาณิชย์ รับงานอยู่ ๒ ตำแหน่ง เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลกิ่งหนึ่ง กิ่งหนึ่งจึงขอตัวรับราชการตำแหน่งเดียว และได้เลื่อนเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ ได้เงินเดือน ๑,๒๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการนั้น ได้ตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมการค้าภายในด้วย เงินเดือน ๑,๔๐๐ บาท
- ได้กราบถวายบังคมลาออกจากบรรดาศักดิ์และ ขอใช้ชื่อนายกอมไหสวรรย์ สมบัติศิริ
- พ.ศ. ๒๔๘๘ ออกรับบำนาญ ได้บำนาญเพิ่มเป็นเดือนละ ๓๗๕ บาท
- พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลนครธนบุรี

- พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในรัฐบาลของจอมพล
ป. พิบูลสงคราม เงินเดือน ๒๓๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๔๙๑ เดือนพฤศจิกายน ออกรับบำนาญ ๔๐๔ บาทต่อเดือน

ตำแหน่งพิเศษหลังจากออกรับพระราชทานบำนาญแล้ว

- พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นประธานบริษัทพืชกลีกรม เงินเดือน ๒๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นประธานบริษัทไทยนาวา เงินเดือน ๒๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นกรรมการสภาการค้า จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๕
- พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นประธานบริษัทสังกะสีไทย ได้รับเบี้ยประชุม ๔๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นกงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์กรีซ
- พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นประธานสภาเทศบาลนครธนบุรี เงินเดือน ๑๖๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นนายกเทศมนตรีจากการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเงิน
เดือน ๘๐๐๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นกรรมการ ก.ส.อ. และ ก.ต.ภ. ตั้งแต่ ๒ องค์การ
- พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาลูกเสือแห่งชาติ เป็นตำแหน่ง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
- พ.ศ. ๒๕๑๖ ตั้งสภากรุงเทพมหานคร ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภา เมื่อ
วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และสมาชิกเลือกตั้งเป็นตำแหน่ง
ประธานสภากรุงเทพมหานคร เป็นคนแรก

ราชการพิเศษ

- พ.ศ. ๒๔๙๔ รัฐบาลได้แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนฝ่ายลูกจ้างไปประชุมองค์การ
กรรมกรระหว่างประเทศ (I.L.O.) ที่นครเจนีวา ประเทศสวิท
เซอร์แลนด์ฯ ภายหลังได้ศึกษาการทำงานท่าเรือ และการค้าหลาย
ประเทศ เป็นการไปปฏิบัติงานที่ทวีปยุโรปครั้งแรก

- พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นผู้แทนในคณะทูตการค้า Good Will and Trade Mission ของรัฐบาล ไปเยี่ยมติดต่อกับการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชีย คือ สิงคโปร์ อินเดีย ลังกา อินโดนีเซีย และพม่า
- พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นผู้แทนรัฐบาลไทย โดยคำเชิญของรัฐบาลอเมริกันไปประชุม Marketing Conference ที่ Seattle, State of Washington ขากลับเดินทางไปสังเกตภาวะการค้าที่ประเทศอังกฤษ ภาคพื้นยุโรป และสแกนดิเนเวียเป็นการไปศึกษาดูการตลาดในยุโรปครั้งที่สอง
- พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นผู้แทนในคณะ Trade Mission ของรัฐบาลไทยไปติดต่อกับการค้ากับประเทศสิงคโปร์ อินโดนีเซีย มลายู ชองกง ไต้หวัน ญี่ปุ่น และ ฟิลิปปินส์

แรกเข้ารับราชการ ในกรมเจ้าท่า พ.ศ. ๒๔๔๘

ราชการพิเศษ

๑. กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 พ.ศ. ๒๔๖๓ จมดับ พ.ศ.

๖. กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ๒๔๖๓ จมดับ พ.ศ.
 ๒๔๖๓ กรมหมื่นนครสวรรค์ -

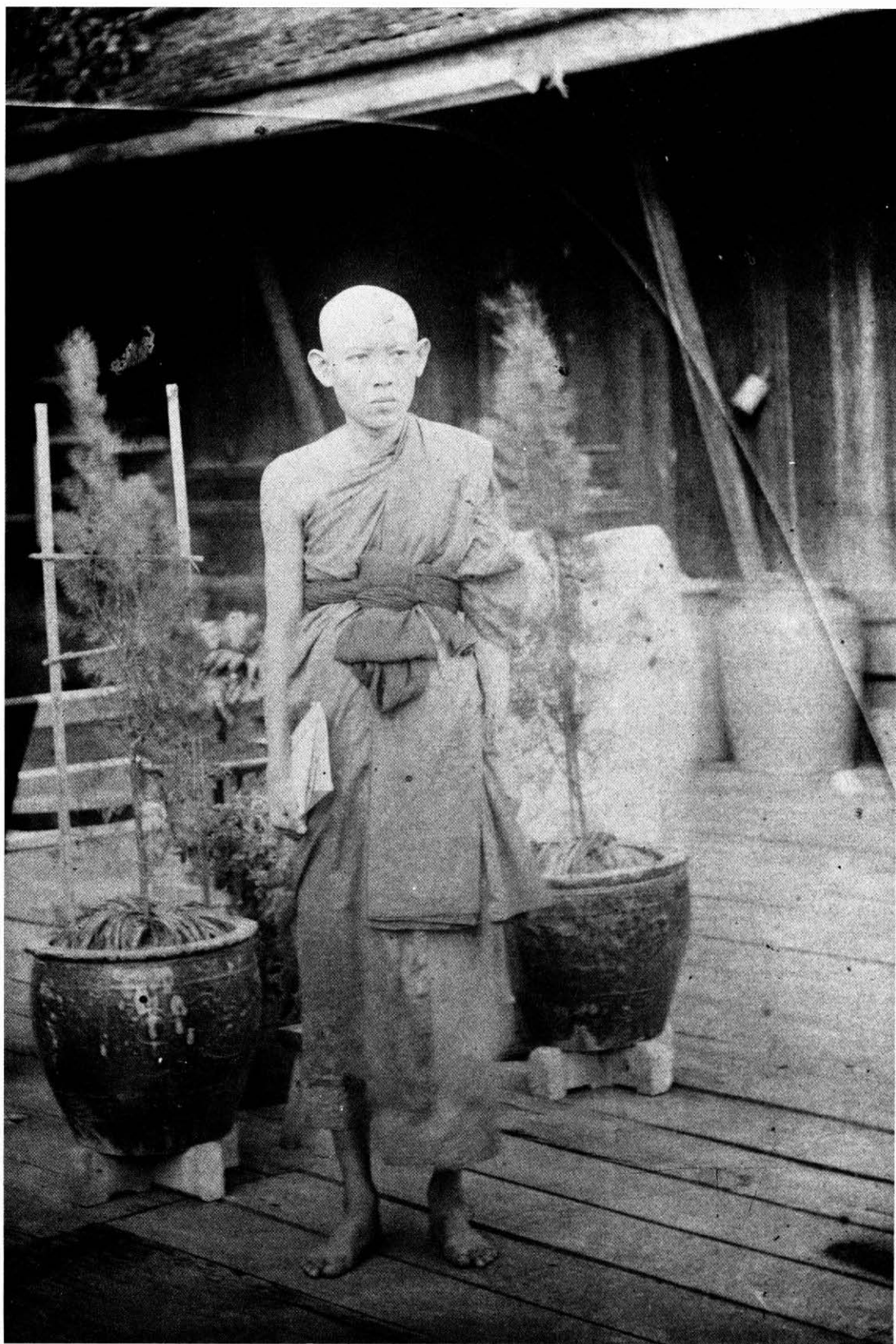
พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมหมื่น
 จมดับ พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมหมื่น
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต

พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมหมื่น
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
 กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต

พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมหมื่น
 พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมหมื่น
 พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมหมื่น

เมื่อเป็นขุนนางสงครามราชภัฏ พ.ศ. ๒๔๕๓

พระภิกษุศิริวัฑฒะ พ.ศ. ๒๔๕๖

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราที่ได้รับพระราชทาน

พ.ศ. ๒๔๕๙ ตรามงกุฏสยามชั้น ๕ วิจิตรวาทณ์

พ.ศ. ๒๔๖๕ จตุตถาภรณ์มงกุฏ

พ.ศ. ๒๔๖๗ ทริตาภรณ์มงกุฏ

พ.ศ. ๒๔๖๙ ทริตาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๗๓ ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

พ.ศ. ๒๔๘๖ ปดมาภรณ์มงกุฏ

พ.ศ. ๒๔๙๓ ปดมาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๙๗ มหาวชิรมงกุฏ

พ.ศ. ๒๔๙๓ ทุติยจุลจอมเกล้าฯ

พ.ศ. ๒๔๕๑ เหรียญรัชมิ่งคลาภิเษก

พ.ศ. ๒๔๕๔ เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๖

พ.ศ. ๒๔๖๙ เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๗

พ.ศ. ๒๔๗๒ เหรียญรัตนภรณ์ ร. ๗

พ.ศ. ๒๔๙๖ เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๙

พ.ศ. ๒๕๑๓ เหรียญราชอิสริยาภรณ์ ชั้นสูงสุด

เข็มอัยยราพ ร. ๖

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้รับสายสพาย First Class Order of Phoenix

จากพระเจ้าแผ่นดินแห่งประเทศไทย

ชื่อสกุลและตระกูล

สกุล "สมบัติศิริ" เป็นนามสกุลที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๖ โดยให้ใช้ชื่อสกุลเดียวกับนายศรีเสนา สมบัติศิริ เพราะสืบเนื่องมาจากต้นตระกูลเดียวกัน

ผู้ให้กำเนิดต้นตระกูล สมบัติศิริ มาจากประเทศจีน เมื่อสมัยสองร้อยกว่าปีมาแล้ว ต้นตระกูลอันดับหนึ่งได้แก่ นายตัน เต็กจั้น ซึ่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ในเมืองไทย เป็น พระยาศรีราชอากร มีภรรยาชื่อคุณหญิง มีบุตร ธิดา ๘ คน บุตรคนโตชื่อนายบุญศรี ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยาสมบัติวานิช

พระยาสมบัติวานิช (นายบุญศรี) มีบุตรธิดารวม ๗ คน นายฉายเป็นบุตรชายคนเล็ก และเป็นบิดาของพระยามโหสวรรค์

ครอบครัว

พระยามโหสวรรค์ เป็นบุตรของ นายฉาย สมบัติศิริ มีพี่น้องร่วมบิดา ๕ คนคือ

๑. นายยู่อี สมบัติศิริ (บิดาของพระอรรดพาณัฏฐราชยาวัตร และนายศรีเสนา สมบัติศิริ) ถึงแก่กรรม

๒. นางแฉล้ม สุนทรฐิติ สมรสกับ หลวงเทพวิจารณ์ (เอียด สุนทรฐิติ) ถึงแก่กรรม

๓. พระยามโหสวรรค์

๔. นายยู่อีก สมบัติศิริ ถึงแก่กรรม

๕. นายยู่อี้ว สมบัติศิริ ถึงแก่กรรม

พระยามโหสวรรค์ มีบุตร ธิดา รวม ๑๔ คน ต่างมารดากัน ท่านมีธิดาที่เกิดแต่ภรรยาตั้งเดิมคนหนึ่ง คือ นางเอื้อ สมบัติศิริ ซึ่งมีบุตร ๒ คน คือ นายจรง ศัลยพงศ์ และนายเอ็ด บุญนาค บุตรทั้งสองได้สมรสและมีบุตรธิดาแล้ว

ท่านมีบุตรธิดาที่เกิดแต่คุณหญิงหลุย มโหสวรรค์ (สกุลเดิม บุญนาค) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ ๑๐ คน คือ

๑. นางสาวกัทลี สมบัติศิริ

๒. นางกุลิน คงสวัสดิ์ สมรสกับ นายสืบ คงสวัสดิ์ มีบุตร ธิดา คือ นางสาวเสาวกุล นายสุทธิกุล และ นายโสทธิกุล

๓. นางสาวกลิกา สมบัติศิริ

* ๔. นางกะเข้รัตน์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา สมรสกับ ม.ล. กุทัณฑ์ สนิทวงศ์ มีบุตรธิดา คือ นายธานัย นางสาวชวัลลักษณ์ นางสาวกกุล

* ๕. นางกรรณัท ปุณศรี สมรสกับ พลเรือตรี คำนวน ปุณศรี มีบุตร ธิดา คือ นางสาวคณิตกุล นางสาวมยุรศิริ และ นายกิตติกุล

* ๖. นายกุทัณฑ์ สมบัติศิริ สมรสกับ นางสาว สมศิริ มณีสาร มีธิดา คือ นางพรรณวิมล ต.ญ. ปรีติกุล ต.ญ. สาวีกุล และ ต.ญ. ศศิกุล

๗. นายกลม สมบัติศิริ สมรสกับ นางสาว ธนินาฏ ประยูรสิทธิ์ มีบุตรธิดา คือ ต.ช. กุลธนิช ต.ญ. ธฤติมา และ ต.ญ. จุ๋จิง

* ๘. นางกมลเนตร สุตังกรกาญจน์ สมรสกับ นายวีระ สุตังกรกาญจน์ มีบุตรธิดา คือ ต.ช. กร ต.ญ. กุล และ ต.ช. กัณฑ์

๙. นายกองเกียรติ สมบัติศิริ สมรสกับ นางสาวนางเยาว์ ราชแพทยาคมมีบุตรธิดา คือ ต.ช. นาทกิต ต.ญ. นิธิกุล และ ต.ช. นกุลเกียรติ

๑๐. นางกานต์เกลา สมบัติศิริ ชาบโศ สมรสกับ นายลอย เตลพันธ์ ชาบโศ มีบุตรธิดา คือ นาย เจตน์นันท์ นาย กุลทัศน์ และ ต.ญ. กุลนี

ท่านมีบุตรธิดา กับคุณหญิงเลื่อน มไหสวรรย์ สมบัติศิริ จ.จ. (สกุลเดิม ตันตริยานนท์) ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว ๓ คน คือ

๑. นางกอบลาภ เย็นมะโนช สมรสกับ นายบุญถม เย็นมะโนช มีบุตรธิดา คือ นางสาวกอบบุญ นางสาวกุลธิดา และ นายกิตเกียรติ

๒. นายกฤษ สมบัติศิริ สมรสกับ นางสาวอุ๋นใจ อมาตยกุล มีบุตรชื่อ ต.ช. กุลิศ

๔. นางกิสลา ลิ้มอักษร สมรสกับ นายแพทย์สุธี ลิ้มอักษร มีบุตร ชื่อ ต.ช. โกสัลล์

* เป็นชื่อพระราชทานจาก สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

วาระสุดท้าย

ถึงแม้พระยามโหสรวรย์จะมีอายุล่วงเข้าวัยชราแล้วก็ตาม แต่ท่านก็มีสุขภาพสมบูรณ์ และความจำยังแม่นยำ ท่านยังคงดำรงตำแหน่งประธานสภากรุงเทพมหานคร และเป็นประธาน หรือเป็นที่ปรึกษาของบริษัทธุรกิจหลายแห่งอยู่จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต เมื่อกลางปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ ท่านเริ่มป่วยด้วยโรคหลอดเลือดอีกเสบ ทำให้กำลังวังชาของท่านอ่อนลง แม้กระนั้น ท่านก็ไม่เคยรู้สึกท้อแท้เลย คงมีกำลังใจเข้มแข็ง และมีความหวังอยู่เสมอว่าท่านจะกลับแข็งแรง คังเดิม สามารถทำงาน และไปงานสังคมต่าง ๆ ได้ดังที่เคยปฏิบัติเสมอมา แต่แล้ว ในสัปดาห์ สุดท้ายของชีวิต ท่านมีไข้หวัดใหญ่เข้าแทรก และในที่สุดได้ถึงแก่นิจกรรม ด้วยอาการสงบ เมื่อเวลา ๖ นาฬิกา ๑๐ นาที รุ่งอรุณของวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ สิริรวมอายุ ๘๗ ปี ๓ เดือน ๑๐ วัน

ตอนหนึ่ง
ชีวิตส่วนตัว

ชีวประวัติจากบันทึก

ของ

พระยามโหสรวรย์*

กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

บรรทัดเล่ม ๑

เริ่มเขียนจดเรื่องราวของชีวิตที่ผ่านมาทำนองฟื้นความจำ มาเริ่มเขียนเมื่อมีอายุย่าง ๔๕ นึกอะไร ๆ คลาดเคลื่อนเลือนลางไม่แม่นยำ ระหว่างวันเวลาว่างวันหนึ่งหลังจากการป่วยหนักในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เดือนเศษ กลับมาพักฟื้นอยู่บ้าน เริ่มฟื้นตัวจึงหยิบดินสอมาเขียนบรรทัดนี้ จะเรียกว่าเป็นเริ่มเขียนตอนหนึ่งของอีกหลายตอนที่เขียนต่อไป

ตอนหนึ่ง

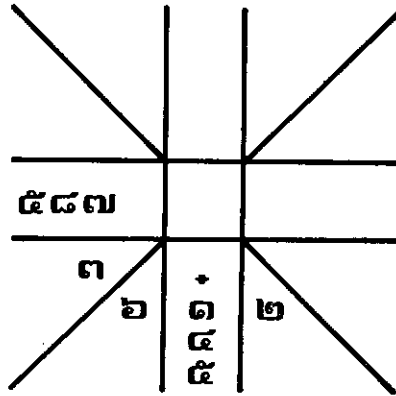
อยากจะเล่าชีวประวัติตอนต้นแท้ ๆ ของชีวิตที่อาจเป็นประโยชน์แก่คนหลัง ๆ ทราบชีวิตของคน ๆ หนึ่งที่มิพบบาทต่อมาถึงแต่เกิดจนตายว่า คน ๆ นั้นได้เป็นมาอย่างไร ทำอะไรบ้างที่เป็นคุณประโยชน์แก่สังคมโลก ตามควรแก่อัตตภาพของพลเมืองดีผู้หนึ่ง

เด็กผู้หนึ่ง เขาให้ชื่อเรียกว่า “แดงกวย” จากรูปร่างลักษณะความอ่อนหวานของเด็กที่น่ารัก เกิดเมื่อ ๔ ๖ ๑๒ ปีกุน ตรงกับวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๐ ไม่ทราบเวลาและชั้นแรมทางจันทรคติ ทราบแต่ปี วัน เดือน คือปีกุน เดือนสิบสอง วันพุธทางสุริยคติ แต่หมอดูเขาจับหลักเกณฑ์ตามความรู้ของเขา จับเวลาให้เป็นเวลาเช้า และกำหนดชั้นแรมเป็นหลักพิจารณาผูกดวงลักษณ์ไว้ดังนี้

* ถ้อยคำสำนวนตัวสะกดคงไว้ตามเดิมทุกประการ

วัน ๔ ฎี ๑๒ ปีกุน = วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๐

เวลา ๒๔.๐๐ น.

จะผิดถูกหรือไม่อย่างไร เป็นเรื่องของวิชาโหราศาสตร์ไม่เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนนี้
ชีวิตจริงเท่าที่จำได้เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่เห็นว่าควรบันทึกไว้ สำหรับวันเดือนปีเกิดจำได้จาก
คำผู้ใหญ่บอกให้ลูกหลานท่องจำ เมื่อเป็นเด็กเริ่มพูดได้ที่ฝังในความจำจนโตเท่านั้น

เด็กแดงกลายเป็นเด็กกำพร้าแม่ตั้งแต่อายุได้ ๖-๗ ขวบ เป็นบุญที่แม่นาย คือภรรยา
ใหญ่คนที่ ๓ ของคุณเตี้ยเมตตาเลี้ยงดูข้าพเจ้าเหมือนบุตรของท่าน หลังจากที่มีมารดาจริงอันเป็น
แม่ผู้ให้กำเนิดข้าพเจ้าถึงแก่กรรม แม่นายชื่อนายเป็นภรรยาใหญ่คนที่ ๓ ของคุณเตี้ย ส่วน
มารดาข้าพเจ้าชื่อ นวม เป็นภรรยารองหรือที่เรียกกันว่าเมียน้อย ภรรยาใหญ่ของคุณเตี้ยที่
มีได้อยู่ด้วยกันมีอีก ๒ คน คือคนที่หนึ่งเป็นมารดาของเฮียอ๋ บิดาพระอรรคพาหน์จรรยาวัตร
(จ้วน) และพระยาศรีเสนา (ชะ) และคนที่สองเป็นมารดาเจ้าแจ่มซึ่งขณะนั้นอยู่ถนนวรจักร
เจ้าแจ่มมีสามชื่อเยี่ยม จำได้เพียงเท่านี้ ต่อมาจึงถึงแม่นายชื่อนายซึ่งเป็นมารดาเลี้ยงของข้าพเจ้า
แม่นายมีพี่น้องชาย ๒ คน ชื่อกังหลินเป็นพี่ และชื่อเป๊ะไซเป็นน้องรองจากแม่นาย กังหลิน
และเป๊ะไซได้ให้ความอุปการะแก่ข้าพเจ้า รักเอ็นดูให้ความอบอุ่นอย่างพ่อรักลูกทั้งสองท่าน
ข้าพเจ้าเรียกกังหลินว่า “คุณเตี้ย” และเป๊ะไซว่า “แป๊ะ” คุณเตี้ยกังหลินสอน ก.ข. ก. กา

* สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อยู่ ญาโณทโย) วัดสระเกศ เป็นผู้ผูกดวงให้แก่พระยามโหสรวรย์ โดยกำหนด
ดวงชะตาเป็นวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ แต่โดยปกติท่านใช้วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๓๐

มาแต่เยาว์พร้อมด้วยหลาน ๆ อีกหลายคน และไปไหนมาไหนก็เอาข้าพเจ้าไปด้วย เมื่ออายุ ข้าพเจ้าได้ ๑๐-๑๑ ขวบ คุณเตี้ยข้าพเจ้า* มอบให้กงหลินไปเป็นผู้จัดการร้านค้าที่เมืองพิศณุโลก ก็ได้พาข้าพเจ้าไปสอนและฝึกขายของ ให้รู้จักการค้ามาแต่เยาว์ ชีวิตตอนนั้นข้าพเจ้าได้เขียน ข้อความตอนการศึกษาเบื้องต้นไว้ในประวัติของพระยาราชวรัญการ (ปู่ ก้นตะบุด) ซึ่งพัวพัน เกี่ยวเนื่องกับชีวิตของข้าพเจ้าอยู่ตอนหนึ่ง

หลังจากเรียนหนังสือจากโรงเรียนครูบุญอิตที่พิศณุโลก^(๑) กลับเข้ากรุงเทพมหานคร ระหว่างที่คุณเตี้ยถึงแก่กรรมแล้ว บรรดาญาติผู้ใหญ่และเสียดี ซึ่งออกเรือนตั้งหลักฐานอยู่ที่ บ้านชกกกชวี** แล้ว ก็มาเกี่ยวกับการจัดงานศพอยู่ด้วย ข้าพเจ้ามีส่วนกับงานศพคุณเตี้ยฐาน เด็กในญาติที่ ไม่มีความสำคัญอันใด ทราบว่าระหว่างคุณเตี้ยป่วยหนักอยู่นั้น คุณใหญ่และ คุณเจริญได้มาเยี่ยมในฐานนับถือคุณเตี้ยข้าพเจ้าเป็นน้ำของท่าน^(๒) คุณเตี้ยได้ฝากฝังข้าพเจ้าไว้ กับคุณใหญ่และคุณเจริญ ปรากฏตามบันทึกเป็นคำสั่งทำนองพินัยกรรมไว้ในกระบอกเสียง (คือ จานเสียงสมัยเก่าทำเป็นรูปกระบอกกลมเข้ากับเครื่องหีบเสียงมีแกนหมุนกระบอกเป็นเสียงหมุน ไปรอบ ๆ ตั้งต้นจนปลายกระบอก ใช้กุญแจหมุนลานด้วยมือ) ข้อความที่เป็นคำสั่งในบันทึก กระบอกเสียงนั้นเท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ขณะนั้นว่า “นี่ฉันตาย ถ้าเตี้ยตายให้เงินแดงถวายช่วยเผาศพ ทรัพย์มรดกเท่าที่เป็นเงินสดให้เงินแดงถวาย เงินอยู่เด็กและอยู่ชู้คนละ ๔,๐๐๐ บาท ให้คุณใหญ่ คุณเจริญช่วยดูแลช่วยการศพของข้าพเจ้าด้วย สั่งไว้ต่อหน้าคุณใหญ่ คุณเจริญเป็นพยาน” จำ ได้เพียงเท่านี้

กระบอกเสียงอยู่ที่คุณใหญ่ ข้าพเจ้าเมื่อไปอยู่ที่บ้านคุณใหญ่ คุณเจริญ ภายหลัง เมื่อจัดงานศพคุณเตี้ยเสร็จแล้ว ขณะนั้นอายุย่าง ๑๔ แล้ว รับใช้คุณใหญ่ คุณเจริญอยู่ ได้ไข กระบอกบันทึกเสียงที่วางน้อย ๆ

(๑) ครูบุญอิต เป็นคริสเตียน ไปตั้งโรงเรียนที่พิศณุโลก เกี่ยวกับโรงเรียนคริสเตียนวิทยาลัยและ โรงเรียนผดุงครรภ์ในปัจจุบัน

(๒) คุณใหญ่คือหม่อมราชวงศ์สุพรรณ ใหญ่ สนิทวงศ์ ผู้สามัคคีคุณเจริญ บุนนาค บุตรีคนใหญ่ ของ พระยารรคราชนาถภักดี (หวาด บุนนาค) และคุณหญิงบัว สมบัติศิริ ซึ่งเป็นพี่สาว ร่วมบิดามารดาเดียวกับคุณเตี้ยของข้าพเจ้า หรือเป็นป้าโดยตรงของข้าพเจ้า

* หมายถึง นายฉาย สมบัติศิริ

** บ้านแบบจีน ปัจจุบันยังอยู่ที่ถนนสารเหนือ ผู้เป็นเจ้าของอยู่ในสกุลบุนนาค

ความอาภัพของข้าพเจ้าและน้อง ๆ คนละแม่ที่กล่าวชื่ออีก ๒ คนหาได้รับมรดกทรัพย์สินอันใด ประการใดไม่ เพราะว่าเมื่อคุณเสียชีวิตนั้น เขียอีได้เข้ามาจัดการดูแลงานศพในฐานะเป็นลูกคนโต คุณเก่งและแป๊ะก็ไม่มีเสียงสิทธิอันใด เพราะแม่นายก็ถึงแก่กรรมไปก่อน ทรัพย์สินสมบัติทางจังหวัดพิษณุโลกมีที่ดินและห้าง และเรือแพข้าวของถูกขายเป็นเงินเอามาทำงานศพ ๗ วัน ๗ คืน เป็นงานใหญ่โตสิ้นเงินหมด มีการทิ้งกระจาดและงานการเล่นทุกอย่าง เช่นศพเจ้าสัวผู้มีทรัพย์สินเงินทองใหญ่ยิ่ง เป็นอันว่าเสร็จแล้วทรัพย์สินเงินทองของเราไม่มีอะไรเหลือเลย ข้าพเจ้าก็ไปพึ่งบุญคุณใหญ่ คุณเจริญในฐานะคุณเตี้ยฝากฝัง ไม่มีสมบัติอะไรติดตัว นอกจากมีแหวนมรกตที่แม่นายฝากเป็นมรดกเมื่อท่านตาย ผู้ใหญ่ฝ่ายญาติของแม่นายมอบแก่ข้าพเจ้า ๆ ได้ฝากไว้ที่คุณใหญ่ คุณเจริญ และท่านได้มอบคืนให้เมื่อข้าพเจ้าออกรับราชการแล้ว ส่วนน้อง ๆ ๒ คน เขาก็ไปอยู่กับแม่ของเขา อยู่แต่ก็มีมารดาชื่อพรรณ อยู่ชั้วมีมารดาชื่อสมบุญ (ภายหลังได้สามีใหม่เกี่ยวกับสกุลคล้ายพงศ์) ระเห่เรว่อนไปตามบุญกรรมของตน มารดาของน้องทั้ง ๒ ก็คงจะไม่ได้อะไรที่เป็นชิ้นเป็นอันไปมากนัก เพราะขณะนั้นก็ไม่มีสิทธิมีเสียงอันใดนอกเหนือไปกว่าผู้จัดการมรดกซึ่งเข้ามามีสิทธิมีหน้าที่จัดการศพคุณเตี้ยตามความเห็นชอบที่ไม่มีผู้ใดขัดแย้ง เรื่องเช่นนี้เป็นเรื่องบุญกรรมของมนุษย์ ทุกคนเกิดมาควรจะต้องตะเกียกตะกายพึ่งตนเองตามบุญกรรมที่ตนสร้างสมไว้อย่างไร นี่เป็นคติของข้าพเจ้าที่อุทิศสำหรับตัวเองมาตั้งแต่ต้น หลังจากมีวิชาซึ่งคุณใหญ่ คุณเจริญท่านได้ให้ความอุปการะ ลงทุนให้ข้าพเจ้าเล่าเรียนได้ความรู้เป็นทุนหาเลี้ยงชีพตั้งแต่ต้นชีวิตที่ได้สร้างตนเองมา

เมื่อข้าพเจ้าเข้าเรียนในโรงเรียนอัสสัมชัญ หลังจากกลับจากพิษณุโลกแล้ว อยู่ที่บ้านคุณใหญ่ คุณเจริญ ตำบลบางรัก เราไปโรงเรียนด้วยกันกับคุณพงศ์ คุณแป๊ะ เดินจากบ้านซึ่งอยู่ใกล้โรงเรียนเข้าไปเย็นกลับ เป็นเพื่อนนักเรียนเดียวอยู่บ้านเดียวกันอยู่หลายปี จนถึง ๒ คน ลูกท่าน^(๓) ถูกส่งไปเรียนที่ประเทศอังกฤษ และข้าพเจ้าเรียนจบชั้น ๔ มีช่องทางที่จะเข้ารับราชการได้ จึงเข้ารับราชการในกรมเจ้าท่า เป็นตอนต้นชีวิตตอนรับราชการ

(๓) ๑. คุณพงศ์ ต่อมาเป็น พระยาชลมารควิจารณ์ อธิบดีกรมชลประทาน

๒. คุณแป๊ะ ต่อมาเป็น พระสุวพันธุ์ทิพยาการ

ตอนสอง

ข้าพเจ้ารับราชการในกรมเจ้าท่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ปลายปีเดียวกับที่เริ่มตั้งกรมเจ้าท่า โดยรัฐบาลยกกิจการงานกรมคลองขึ้นมาปรับปรุงกฎหมายรวมการรักษาเขตคลองและเขตท่า (Harbour) ของนครหลวง มารวมปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำสยาม ร.ศ. ๑๒๔ (พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แก้ไขต่อมาอีกหลายครั้งตามกาลสมัย ปัจจุบันเรียกว่า พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

หน้าที่กรมเจ้าท่าที่ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นในขณะนั้น นอกจากการปกครองดูแลการทำอย่างเช่นนานาประเทศ และการรักษาแม่น้ำลำคลองแล้ว มีความมุ่งหมายถึงการให้มีการจดทะเบียนเรือ อันเกิดรายได้แก่แผ่นดิน และเพื่อสร้างหลักฐานคุ้มครองสิทธิการเป็นเจ้าของเรือ โดยมีการจดทะเบียนรับใบอนุญาตครอบครอง ซึ่งไม่เคยมีมาแต่ก่อน เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำสยามขึ้นแล้ว บรรดาเรือใหญ่น้อยประเภทต่าง ๆ ก็นำเรือมาจดทะเบียนรับใบอนุญาตเป็นหลักฐาน มีประเภทเรือยนต์ เรือกลไฟ ประเภท ๑ เรือใบ เช่นเรือโป๊ะจ้าย เรือสำเภาที่ใช้ออกทะเลได้ประเภท ๑ เรือบรรทุกขนากลางและเล็ก เช่นเรือฉลอม เรือต่อข้างกระดาน และเรือแจว เรือพายที่ใช้อยู่ในแม่น้ำลำคลอง ประเภท ๑ มีเจ้าหน้าที่เป็นนายทะเบียนแยกตามประเภทเรือตั้งเป็นกองทะเบียนเรือ กับมีกองตรวจท่า ซึ่งมีฝรั่งชาตินอร์เวย์และชาติเดนมาร์กเป็นเจ้าหน้าที่ หัวหน้ากองมีตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาคนแรกของกรมด้วย ชื่อมิสเตอร์ทอเรสสัน (R.S. Thoresen) เป็นเจ้าหน้าที่สอบไล่นายท้ายเรือ นายเรือยนต์ เรือกลไฟ กับมีกองช่างกลใหญ่มีฝรั่งเป็นหัวหน้า และผู้ช่วยฝรั่งอีก ๒ คน เป็นผู้ตรวจเครื่องยนต์กลไฟ หัวหน้าชื่อ มิสเตอร์แมคเคย์ (J Mackay) กองช่างกลมีหน้าที่สอบและให้ประกาศนียบัตรผู้ใช้เครื่องกลของเรือที่ใช้เดินในน่านน้ำสยามด้วย

เจ้าหน้าที่หัวหน้าจดทะเบียนเรือเล็กแจวพาย ซึ่งมีจำนวนมากในเขตจังหวัดพระนคร ธนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง ต้องทำหน้าที่หนักเหนื่อยมาก เมื่อราษฎรเจ้าของเรือมาพร้อม ๆ กันต้องระดมคนมาช่วยกันให้บริการแก่เจ้าของเรือจนเย็นจนค่ำ ระเบียบการจดทะเบียน เจ้าของเรือต้องนำเรือมาให้ตรวจ ต้องยื่นใบขอจดทะเบียนก่อน เรียกว่า ใบเหลือง เสมียนพนักงาน

นั่งเรียงแถวโต๊ะยาวติดต่อกัน ออกไปเหลือองให้แก่เจ้าของเรือเล็กขนาดต่าง ๆ ที่นำเรือมาออกกันแน่นอยู่หน้าท่ากรมเจ้าท่า ในวันจัตหะเบียน เมื่อรับใบเหลือองแล้ว เจ้าของเรือก็นำไปขอให้เจ้าพนักงานตรวจเรือ ซึ่งคอยอยู่ที่หน้า ท่าตรวจเสร็จแล้วก็นำไปเหลือองมาขอรับใบอนุญาตทะเลเบียนเรือ เป็นเสร็จพิธี เรือที่ยังไม่เคยรับใบอนุญาต จะต้องนำเรือมาให้ตรวจ ถ้าเป็นเรือมีใบอนุญาตแล้ว นำใบอนุญาตเก่ามาขอต่ออนุญาตประจำปีก็ได้ ไม่ต้องนำเรือมาให้ตรวจ เพราะเรือแจวพายเจ้าของเรือรับผิดชอบซ่อมสิ่งชำรุดเสียหายในการใช้เรือของตนเอง แต่ถ้าเป็นเรือประเภทเดินทะเล และเรือกลไฟ เรือยนต์ จะต้องนำเข้าอยู่ทุกปี และขอให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจสั่งการซ่อม ต้องซ่อมตามสั่ง แล้วจึงจะต่ออนุญาตให้ นอกจากงานจัตหะเบียนเรือ และกองตรวจท่า กองตรวจเรือใช้เครื่องยนต์กลไฟแล้ว กรมเจ้าท่ายังมีหน้าที่ควบคุมดูแลระโจิมไฟและทุ่นไฟ ที่ตั้งขึ้นใช้เป็นเครื่องหมายการเดินเรือที่ปากอ่าว และตามฝั่ง ตามเกาะในทะเลอ่าวไทยทั่วไปด้วย ต้องส่งเจ้าหน้าที่ออกไปประจำดูแลรักษาโจิมไฟ เครื่องหมายบอกร่องน้ำ และสิ่งอันตรายแก่การเดินเรือในสมัยที่กรมเจ้าท่าขึ้นใหม่ ๆ ซึ่งต่อมาหน้าที่เหล่านี้ได้ยกให้เป็นหน้าที่ของทางการทหารเรือ

กิจการกรมเจ้าท่า เดิมมีตำแหน่งเจ้ากรมเป็นหัวหน้า อีกหลายปีต่อมาจึงมีหัวหน้ากรมเป็นชั้นอธิบดี ตำแหน่งเจ้ากรมเรียกว่า Harbour Master เป็นตำแหน่งเทียบกับสากล มีอำนาจดูแลการทำทั่วไปของประเทศ เมื่อยกขึ้นเป็นตำแหน่งกรมชั้นอธิบดี ก็เปลี่ยนเรียกเป็น Harbour Master General ภูมิขึ้นสำหรับกรมเจ้าท่าในเมืองไทย แต่ประเทศอื่นเขาเรียกตำแหน่งนี้ว่า Harbour Master เท่านั้น เขาถือว่าเป็นตำแหน่งใหญ่มีเกียรติสูงสำหรับการท่าทางต้องนำมาเทียบกับคำ Director General ซึ่งนำมาใช้กับตำแหน่งอธิบดีธรรมดาไม่ ปัจจุบันขณะเขียนบรรพนี้ ไม่มีตำแหน่งเรียกว่าเจ้ากรมในทำเนียบตำแหน่งพลเรือนแล้ว ไม่ว่าตำแหน่งใหญ่หรือลดหลั่น เรียกเป็นตำแหน่งอธิบดีเท่ากันหมด

ตอนสาม

ย้ายจากกรมเจ้าท่าไปรับราชการกรมบัญชีกลาง

กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ข้าพเจ้าเริ่มเข้ารับราชการในกรมเจ้าท่าเป็นตำแหน่งนายเวรหนังสือ เมื่อเดือนสิงหาคม ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘) เริ่มต้นได้รับเงินเดือน ๘๐ บาท อัตรา ๘๐-๔-๑๐๐ อัตราเงินเดือนสมัยนั้นกระทรวงพระคลังฯ กำหนดวางตำแหน่งเงินเดือนเป็นอัตราขั้นสูง มีอัตราขั้นสูงขั้นต่ำ และเงินเพิ่มรายปีเต็มขั้นกำหนด ๕ ปี ถ้าผู้รับตำแหน่งรับราชการไม่มีความผิด ก็ได้เพิ่มตามอัตรากำหนดไว้ตามระเบียบอัตราเงินเดือนของทบวงการนั้น (เรียกว่า “ใบเปลี่ยนแปลง” คือบัญชีรายชื่อตำแหน่งและอัตราเงินเดือนที่กระทรวงพระคลังฯ วางเป็นกำหนดให้จ่ายสำหรับกรมนั้น ๆ)

ข้าพเจ้ารับราชการในกรมเจ้าท่า ตั้งแต่เงินเดือน ๘๐ บาท และเลื่อนรับตำแหน่งอื่นเป็นนายทะเบียนโท อัตราเงินเดือน ๒๐๐-๑๐-๒๕๐ บาท ได้รับเกือบจะเต็มอัตรา จึงทางราชการโดยปลัดทูลฉลองกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้มีหนังสือทางราชการถึงปลัดทูลฉลองกระทรวงนครบาลขอย้ายข้าพเจ้าไปรับราชการกรมบัญชีกลาง กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ (หม่อมเจ้าเนร ปลัดทูลฉลองกระทรวงการคลังมหาสมบัติ พระยาศรีธรรมราช ปลัดทูลฉลองกระทรวงนครบาล)

ในกรมบัญชีกลาง ข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งเป็นนายเวรชั้น ๑ รับเงินเดือน ๓๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ตำแหน่งอัตรา ๓๐๐-๒๐-๔๐๐ บาท รับขั้นต่ำอยู่ ๒ ปี รุ่งปี ๒๔๖๒ ได้เลื่อนรับอัตราขั้นสูง ๔๐๐ บาท และในวันที่ ๑ ตุลาคม ในปีต่อมา ๒๔๖๓ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้ช่วยอธิบดี อัตราใหม่ ๔๐๐-๔๐-๖๐๐ บาท รับเพิ่มตามอัตราขั้นรายปีอยู่ ๒ ปี คือปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ ๕๒๐ บาท ปี ๒๔๖๖ ก็ได้เต็มอัตรา ๖๐๐ บาท ก่อนเปลี่ยนแปลงอัตราเงินเดือนสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

อัตราเงินเดือนตำแหน่งต่าง ๆ ในขณะนั้น มีอัตราสามัญ ๖๐๐ บาท เป็นอย่างสูงสุด นอกจากตำแหน่งเหนือขึ้นไปเป็นอธิบดีกรมจึงจะขึ้นต้นด้วย ๘๐๐ บาท อัตราเงินเดือน ๘๐๐ บาท ขึ้นไปเป็นหน้าที่เจ้ากระทรวงจะขอกำหนดตกลงกับกระทรวงพระคลัง ฯ ได้ เพราะเป็นระเบียบที่กระทรวงพระคลังยกขึ้นเป็นตำแหน่งมูลเกล้า ฯ ถวายพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน (เรียกว่า ตำแหน่งชั้นสูง ชั้นหนึ่งราชสีห์ ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นอธิบดี-ข้าหลวงเทศาภิบาล-ปลัดทูลฉลอง-เสนาบดี และเจ้านายชั้นเทียบเช่นผู้บัญชาการกรมรถไฟหลวง ต่อมาเรียกรถไฟแผ่นดิน) เงินเดือนราวาระเบียบอัตราไว้คือชั้นอธิบดีเพิ่มขึ้นละ ๕๐ บาท ถ้า ๒ ชั้น ก็ ๑๐๐ บาท สำหรับอธิบดีและปลัดทูลฉลองอยู่ชั้นเดียวกัน สำหรับเสนาบดีชั้นละ ๑๐๐ บาท สุดท้ายกระทรวงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานก็ขึ้น กระทรวงพระคลังก็ถือจ่ายตามอัตรานั้นในเวลานั้น พอขึ้นปีใหม่ ท่านที่มีตำแหน่งเหล่านี้จะวิ่งเต้นอยากรู้ว่าท่านได้เงินเดือนขึ้นหรือไม่ บางที่กระทรวงพระคลังเจ้ากระทรวงยังมีได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปให้ทราบเป็นทางการ ก็มักจะพบหาข้าพเจ้าเมื่อทราบข่าวว่า บัญชีหนึ่งราชสีห์ตกลงมาแล้วข้าพเจ้าก็ให้ความรู้ไป เพราะเมื่อพระราชทานตัวเลขในช่องเพิ่มรายปี (โดยปกติเป็นตัวเลขขึ้นสองแถว) เป็นหลักฐานแล้วก็ไม่มีความลับอันใด ดังนั้นข้าพเจ้าจึงเป็นที่รู้จักกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้นมาก และมีคนรู้จักกว้างขวางมีผู้ใหญ่เอ็นดูในการทำหน้าที่ราชการของข้าพเจ้า นอกจากข้าพเจ้ามีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยอธิบดีกองเงินเดือนแล้ว ยังรับตำแหน่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการไปเปลี่ยนแปลง (หลักอัตราเงินเดือนข้าราชการ) และเลขานุการงบประมาณแผ่นดินด้วย งบประมาณแผ่นดินอธิบดีกรมบัญชีกลางเป็นเจ้าหน้าที่ มีผู้ช่วยอธิบดีกองต่าง ๆ ของกรมเป็นผู้ช่วย เท่ากับคณะรวบรวมทำตัวเลขขึ้นต้น โดยเชิญอธิบดีกรมต่าง ๆ กับเจ้าหน้าที่การบัญชีและการเงินของกรมนั้น ๆ มาประชุมว่างบประมาณของหน่วยงานนั้น ๆ เป็นรายละเอียดก่อนรวบรวมนำขึ้นเสนอเสนาบดีกระทรวงพระคลัง ข้าพเจ้าทำหน้าที่เป็นเลขานุการของการทำงบประมาณระดับค่าใช้จ่ายประจำ มีเงินเดือนและค่าใช้จ่ายส่วยของกรมกระทรวงต่าง ๆ เป็นรูปแบบงบประมาณประจำแล้ว อธิบดีกรมบัญชีกลางจะเสนอขอความเห็นชอบจากเสนาบดีกระทรวงพระคลังอีกชั้นหนึ่ง โดยปกติก็เป็นการยุติแล้วระดับเจ้ากระทรวงต่าง ๆ ตกลงกัน ส่วนการจรแผนงานโครงการต่าง ๆ ประจำปีของแต่ละกระทรวงนั้น

กระทรวงโยธาธิการอันใดมาของงบประมาณจ่าย เสนาบดีเจ้ากระทรวงต้องมาว่าหรือพิจารณา
พร้อมกันทั้ง ๒ ฝ่าย โดยกองงบประมาณกรมบัญชีกลางทำหนังสือให้เสนาบดีหรือปลัดทูลฉลอง
ติดต่อไป

เกร็ดการว่า* งบประมาณการจร

โดยระเบียบปฏิบัติที่กระทรวงพระคลังฯ วางเป็นหลักการไว้ นั้น การจ่ายเงิน
งบประมาณแผ่นดินวงกว้างใหญ่ๆ ไว้ ๓ หมวด คือ หมวดเงินเดือน ๑ ค่าใช้สอย ๑ และ
การจร ๑ เงินเดือนได้แก่ตำแหน่งข้าราชการทุกตำแหน่งมีอัตราอยู่ในทำเนียบประจํากรมและ
กระทรวง (มีอัตราที่เรียกว่า “ใบเปลี่ยนแปลง” กำกับอัตราเงินเดือนทุกตำแหน่ง ตั้งแต่อธิบดี
หรือเทียบเท่าและตำแหน่งทั่วไปไปจนถึงระดับถึงเสมียนพนักงาน) ซึ่งนำมาประมวลเป็นหลักจ่าย
เงินเดือนประจำทั่วไป ค่าใช้สอย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จ่ายประจำ เช่น ค่าน้ำค่าไฟ ค่าเช่า
บ้านข้าราชการ ค่าเครื่องเขียน ค่าครุภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งหน่วยราชการนั้นๆ ต้องใช้จ่ายเป็นประจำ
การว่างงบประมาณ ต้องชักใช้ทดสอบยอดเงินในรายการนั้นๆ โดยละเอียด และความจำเป็น
ต้องจ่าย อำนาจการรับรองอยู่ที่ตัวอธิบดี หรือเจ้าหน้าที่การเงินของแต่ละทบวงกรม เจริญ
รับรองกับเจ้าหน้าที่กองงบประมาณกรมบัญชีกลาง และต่างประมวลเรื่องเสนออธิบดีของตนๆ
ภายหลังที่ตกลงจำนวนและยอดเงินกันแล้ว

นอกจากนี้ รายการจ่ายพิเศษ หรือจ่ายโดยมีโครงการ ซึ่งได้ขอไว้ก่อนโดยส่ง
โครงการมาไว้แล้ว เมื่อถึงเงินขึ้นงบประมาณประจำปี การพิจารณาจะเห็นสมควร
หรือไม่ในหลักการ จะพึงพิจารณาต่อรองตัดสินหรือไม่เพียงไร จะตกลงตั้งวงเงินจ่ายเท่าใด
ข้อพิจารณาเหล่านี้ เสนาบดีเจ้ากระทรวงกับเสนาบดีกระทรวงพระคลัง จะต้องมาพบกัน นำ
คณะของแต่ละฝ่ายมาพิจารณาร่วมกัน กระทำดังนี้ทุกปี ในที่ประชุมว่างงบประมาณการจร
ข้าพเจ้าก็ทำหน้าที่เป็นเลขานุการผู้จดรายงานประชุมอยู่ด้วย

* หมายถึงการพิจารณาสอบซักถามรายละเอียด

ข้อสังเกตในการว่างงบประมาณการจรรนั้น สมัยนั้นเจ้านายที่ทรงพระปรีชาสามารถ ดำรงตำแหน่งสูงๆ มีอยู่หลายพระองค์ เช่นเสด็จในกรมพระจันทบุรีเป็นตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงพระคลัง ทูลกระหม่อมชาย (สมเด็จพระกรมพระนครสวรรค์) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย กรมพระกำแพงเพชร เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ และต่อมาเมื่อได้รวมมหาดไทยกับนครบาล เป็นกระทรวงเดียวกันแล้ว สมเด็จพระเจ้า (กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์) ก็ได้ทรงดำรงตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยอยู่สมัยหนึ่ง

ฝ่ายคลังฯ ประธานว่างงบประมาณการจรร มีเสนาบดีกระทรวงพระคลังเป็นประธาน มีอธิบดีกรมบัญชีกลาง ที่ปรึกษากระทรวงพระคลัง (ฝรั่ง) เจ้าหน้าที่กองงบประมาณของกรมบัญชีกลาง มีหัวหน้ากองงบประมาณกับข้าพเจ้าทำตำแหน่งเลขานุการที่ประชุม เป็นผู้จตุรยางค์ การประชุม

ฝ่ายเจ้ากระทรวงที่ขอเงิน มีเสนาบดีหรือปลัดทูลฉลอง ถ้าเสนาบดีไม่อยู่เป็นหัวหน้า มีอธิบดีกรมที่ขอเงินการจรรเป็นคนมากับเสนาบดีบ้าง เสนาบดีที่ทราบเรื่องอยู่แล้วมาได้แทนผู้เดียวบ้าง ในทุกรายการที่มีการสอบซักถามถึงรายละเอียดของการจ่ายตามโครงการที่ขอจ่ายเงินนั้นๆ เสร็จจนเป็นที่พอใจด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายแล้วจึงตั้งงบประมาณให้ เมื่อพิจารณาเสร็จสิ้นทุกกระทรวงแล้ว เจ้าหน้าที่กองงบประมาณกรมบัญชีกลาง ก็นำมาประมวลร่างรวบรวมงบประมาณเบื้องต้นเสร็จทั้ง ๓ หมวด นำเสนอเสนาบดีลงนาม นำทูลเกล้าถวายขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ถัดจ่ายเป็นงบประมาณประจำปี ส่วนงบประมาณรายได้หรือรายรับ ได้แก่ ภาษีอากร ค่าธรรมเนียมและรายได้อื่นๆ ของรัฐ กรมบัญชีกลางเจรจาเสนอแนะตกลงกับเจ้าหน้าที่กรมกระทรวงต่างๆ ต่างรับกันในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มลด เป็นที่ตกลงกันแล้ว ก่อนประมวลเป็นงบประมาณประจำปี

การว่างงบประมาณการจรร ซึ่งเจ้านายชั้นเสนาบดีจะพบพิจารณาด้วยกันนั้น เราเจ้าหน้าที่ฝ่ายคลังจะให้ หรือจะคัดทอน หรือไม่เห็นด้วย ต้องเตรียมเหตุผลเสนอให้อธิบดี และเสนาบดีของเราทราบก่อน ฟังดูท่านจะเห็นกับเราด้วยหรือไม่แค่ไหน บางที่ท่านจะต้องเผชิญหน้าหรือเผชิญพักตร์กับเจ้าพี่เจ้าน้องของท่านทรงเห็นจะควรผ่อนผันอย่างไร ท่านก็ถาม

พวกเรา และให้เหตุผลของท่านเป็นประชาธิปไตย มิได้รับสั่งเป็นคำขาด ท่านปล่อยให้เรา
 ทูลความเห็นของเราได้ แต่โดยปกติท่านมีเหตุผลน่าเคารพ เราก็มิได้ตอขวางขัดข้อง กลับนิยม
 ชมชอบพระบารมียิ่งขึ้น

ครั้งหนึ่ง ว่างบประมาณการจรรทำถนนลาดยางของกรมโยธาสังกัดกระทรวงมหาดไทย
 สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์) เป็นเสนาบดีกระทรวงนั้น
 ซึ่งท่านเข้ารับตำแหน่งใหม่ ๆ เจ้าหน้าที่ทั้งกรมจรรลาดยางถนนหัวลำโพง ที่เรียกว่าถนน
 พระราม ๔ ในสมัยต่อมา งบประมาณแผ่นดินของกระทรวงการคลังขณะนั้นมีรายได้ปีละ ๘๕
 ล้านบาท การจงบประมาณของเราเพียงรายจ่ายประจำและงบทหารก็ต้องตั้งไว้เกือบท่วมยอด
 รายได้ออยู่แล้ว คลังฯ จึงต้องระวังไม่ตั้งจ่ายฟุ่มเฟือยทางอื่น เห็นกันว่าเงินลาดยางถนนยังไม่
 สำเป็นนัก สมควรจะกระจายรายจ่ายไปยังส่วนภูมิภาคบ้าง เพราะปรากฏว่าอาคารบ้านพักและ
 สถานราชการทุกแผนกตามหัวเมืองซำรุดรุดโทรม ขอเงินสร้างใหม่ซ่อมแซมมีรายการมากที่
 จะต้องจัดทำ เราจึงใคร่จะขอตัดเงินค่าลาดยางถนนในกรุงเทพหรือในพระนคร ผ่อนการใช้จ่าย
 ทางนครหลวงไปให้ต่างจังหวัดบ้าง ทางเราได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ถนนในพระนคร ราษฎร
 เมืองหลวงใช้มีความสะดวกสบายอยู่แล้วดีกว่าตามจังหวัดราษฎรไม่สะดวกสบายเท่า ทำไมไม่คิด
 ถึงการหนุนบำรุงส่งเสริมความสะดวกราษฎรชาวชนบทบ้าง มองในแง่ความเป็นธรรม รายการ
 ลาดยางถนนใช้กันแต่ในพระนคร ควรพิจารณาไปจ่ายในรายการจ่ายอื่นทางหัวเมืองดีกว่า แต่
 เผอิญรายการที่ว่านี้ เสนาบดีของเราจะต้องทรงเจรจากับเสนาบดีมหาดไทย ซึ่งเป็นเจ้าฟ้า
 อย่าต้องให้ท่านประการมกันจะทำอย่างไรดี เราปรึกษากันแล้ว อธิบดีกรมบัญชีกลางสมัย
 พระยาไชยยศสมบัติเป็นอธิบดี (ต่อมาเป็นเจ้าพระยาพลเทพฯ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ)
 ออกความคิดว่า เมื่อว่ายอดก่อนเป็นลำดับไปแล้ว ถึงยอดลาดยางถนน เต็มให้ที่ปรึกษาฝรั่ง
 ใต้แทน (สมัยเซอร์เฮคควาร์ดคึกเป็นที่ปรึกษาการคลัง ๑๙๒๕-๑๙๓๐) พอถึงวันนัดประชุม
 เล็กจิในกรมพระจันทบุรีพริตวงเป็นประธานฝ่ายคลังฯ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นฝ่ายเจ้ากระทรวงมหาดไทย
 เมื่อว่างบประมาณถึงรายการที่เราจะตัดค่าลาดยางถนนพระราม ๔ ถนนหัวลำโพง ที่ปรึกษา
 กระทรวงคลังฯ ก็เริ่มกล่าวชี้แจงเหตุผลถึงการเหลื่อมล้ำต่ำสูงผิดแผกระหว่างราษฎรในกรุงและ

ราษฎรชาวชนบทที่มีได้รับความเจริญเป็นธรรมเท่าเทียมกัน ชาวชนบทไม่มีถนน ในกรุงมีถนนอยู่แล้วยังจะลาถายางให้วิเศษขึ้นไปอีก น่าจะหาทางตัดเงินยอดนี้ไปใช้จ่ายต่างจังหวัดภูมิภาค ก็จะเป็นธรรมแก่ราษฎร

เรามีได้คาดหมายเลยว่า สมเด็จพระปรีชาทรงแสดงเหตุผลมาปล้ำความเห็นของกระทรวงพระคลังได้อย่างเหมาะสมด้วยปฏิภาณอันเป็นการน่าฟังยิ่งนัก ท่านตำราว่าท่านเห็นด้วยกับความเห็นของกระทรวงคลังฯ ในข้อที่ควรให้ความเป็นธรรมแก่ราษฎรทั่วกัน ไม่เลือกที่รักที่ชังเหลื่อมล้ำนั้น ทรงกล่าวชี้แจงว่า ถนนตอนที่ของงบประมาณนั้นชำรุดทรุดโทรมมาก ฝนตกเสียหายต้องซ่อมเป็นเงินมาก ๆ ทุกปี ถ้าได้ลาถายางทำถนนให้ถาวรเสียก็จะทุ่นการซ่อมเล็กๆ น้อยๆ ไปได้นาน ส่วนที่ว่าราษฎรชาวพระนครใช้ไม่ส่งผลถึงราษฎรชาวชนบทนั้นก็เป็นที่รู้กันอยู่แล้วว่า สถานีรถไฟหัวลำโพงเป็นย่านกลางที่ราษฎรชาวชนบทเข้ามาใช้ถนนที่ลาถายางตอนนั้นด้วยเหมือนกัน ชาวชนบทเข้ามาใช้มากกว่าจากการลงรถไฟที่สถานีหัวลำโพง

เสด็จในกรมเสนาบดีของเรา สังเกตมีพระพักตร์ทรงยิ้ม ประหนึ่งจะทรงฟังข้อเหตุผลของทั้ง ๒ ฝ่ายที่ได้กัน และคงจะทรงฟังการที่เป็นข้อเท็จจริงนำพิจารณาของฝ่ายมหาดไทยอยู่มาก จึงในวันนั้นเราก็ตัดรายการค่าลาถายางถนนตอนหัวลำโพงไม่ได้ คาเซอร์ที่ปรึกษาของเราก็ได้แต่พยักหน้ายิ้ม ยอมแพ้ด้วยความภูมิใจ จากเหตุผลอันน่าฟังของเสนาบดีเจ้ากระทรวงที่ขอเงิน

การว่างงบประมาณการจร กว่า จะตกลงจ่ายแต่ละรายการ เสนาบดีเจ้ากระทรวงต้องมาต่อปากต่อคำกันด้วยเหตุและผลตั้งยกตัวอย่างมาข้างต้น แม้งบประมาณรายได้ของแผ่นดินจะเก็บได้น้อยจากภาษีอากรที่รัฐบาลตั้งเก็บภาษีอื่นใด ก็พิจารณาระวังมิให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ราษฎร และการตั้งจ่ายก็พิถีพิถัน รมัตถะวังจ่ายไปตามกำลังบรยายได้ ไม่กู้หนี้ยืมสินฟุ่มเฟือย

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญการปกครองสมัยใหม่ที่รอบรู้วิชาการคลัง ทั้งรู้จากการเรียนวิชาการคลัง และสมัครอยากเป็นผู้รู้การคลังหรือการเงินทุนบำรุงประเทศสมัยใหม่ ท่านเห็นกันว่า ความเจริญของบ้านเมืองจะรุคหน้าไปไม่ได้ ถ้าไม่ทำสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นตามความเจริญที่บ้านเมืองต้องการ สิ่งที่ดีถือว่าเป็นความเจริญที่จะทำนั้น คือการก่อสร้างงานใหญ่ๆ ถ้า

ไม่กั๊ยมเงินเขามาทำ รองบประมาณ ก็ไม่อาจเห็นสิ่งเหล่านั้นได้ ทางที่ถูกต้องด้วยหลักวิชาสมัยใหม่ จึงเห็นควรให้กู้เงินจากแหล่งทุนต่างประเทศเข้ามาสร้างบ้านเมืองให้เห็นความเจริญเร็ว ๆ ไม่ว่าที่ว่าความเจริญนั้นจะเป็นเพียงวัตถุสร้างความสวยงาม หรือได้ผลทางแง่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจความมั่งคั่งของบ้านเมือง และต้องตั้งงบประมาณใช้หนี้เขาเป็นปี ๆ ไปตามที่จักต้องผ่อนใช้เขาพร้อมกับดอกเบี้ยได้เป็นรายปี เป็นความจริงที่ใคร ๆ ก็อยากเห็นบ้านเมืองเจริญ แต่ว่าไม่ใช่ตั้งหน้าตั้งตากู้เขาไม่ว่าจะคิดทำอะไร ๆ โดยไม่คำนึงถึงผู้ที่จะต้องแบกหนี้รับหนี้ตกทอดกันไป เพราะพวกข้างหลังก็เป็นอนุชนที่ต้องการสร้างสรรบ้านเมืองของเขาบ้าง มิใช่เราสร้างแทนเขาหมด ให้เขาอยู่สบายไม่ต้องทำอะไร การกู้เงินต่างประเทศอันจักต้องตั้งงบประมาณจ่ายใช้หนี้ทั้งต้นและดอกเบี้ย จึงมีแง่คิดต่างฝ่ายต่างต้องพึงเหตุผลซึ่งกันและกัน

สภาการคลัง

หลังจากรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๔ ไม่มีพระราชโอรสสืบราชสมบัติ และพระเชษฐาองค์อื่น ๆ ก็สิ้นพระชนม์หมด เจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชาได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อรัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ได้ทรงตั้งสภาอภิรัฐมนตรีขึ้นในระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๔๖๘-๖๙ ต่อมาในระหว่างนั้นก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งสภาการคลังขึ้น โดยมีพระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ อภิรัฐมนตรี เปนประธานสภาการคลัง และมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ สมเด็จพระยาตำราพระราชานุภาพพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม เจ้าพระยามหิทธิรมโนปรณโกศลคุณ เปนกรรมการ (ขณะนั้นเจ้าพระยามหิทธิฯ เป็นราชเลขาธิการ) มีหน้าที่พิจารณางบประมาณแผ่นดิน ซึ่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัตินำทูลเกล้าฯ ถวายขอพระบรมราชานุญาต โดยให้ผ่านสภาการคลังพิจารณาก่อนนำเข้าพิจารณาในคณะอภิรัฐมนตรี ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นประธาน

สภาการคลัง โดยเสด็จในกรมพระจันทบุรีฯ ทรงเป็นประธาน และทรงประทับบัญชาการอยู่ที่หอรัษฎากรพิพัฒน์ที่ตั้งกระทรวงพระคลัง โดยปกติมีพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม

กับเจ้าพระยาพลเทพฯ ซึ่งเป็นพระพาหะทั้ง ๒ ร่วมโต๊ะเสวยอาหารกลางวันเป็นประจำ มีพระประสงค์จะได้ผู้ที่มีความรู้เหมาะสม ที่จะตั้งเป็นเลขานุการของที่ประชุมสภาการคลัง หลังจากเสวยอาหารกลางวันเสร็จแล้ว วันหนึ่ง (ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ นั้น) เจ้าพระยาพลเทพฯ ออกจากที่เสวย ได้แวะที่โต๊ะทำงานของข้าพเจ้าบอกข้าว่า เสด็จในกรมพระจันทบุรีฯ ได้ทรงเลือกข้าพเจ้า เป็นเลขานุการสภาการคลัง ซึ่งเป็นสถาบันราชการมีพระบรมราชโองการให้ตั้งขึ้นในสมัยนั้น เจ้าพระยาพลเทพฯ บอกกับข้าพเจ้าว่าท่านเป็นผู้เสนอ ได้กราบทูลว่าข้าพเจ้าเป็นนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญ ภาษาอังกฤษและภาษาไทยใช้ได้ เสด็จในกรมทรงรู้จักข้าพเจ้า ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการวางงบประมาณ ซึ่งท่านเคยทรงร่วมวางงบประมาณการจรเสมอมานี้ ก็ทรงรับข้าพเจ้าเป็นเลขานุการสภาการคลัง

วันหนึ่งในการประชุมคณะกรรมการสภาการคลัง พิจารณางบประมาณแผ่นดินครั้งแรกเสร็จ วันรุ่งขึ้นข้าพเจ้านำร่างรายงานประชุมถวาย เพื่อทรงแก้ตามหน้าที่เลขานุการจะพึงปฏิบัติต่อประธาน เพื่อเป็นบันทึกรายงานที่สมบูรณ์ถูกต้อง ท่านทรงแก้ตกเติมด้วยคำเล็กน้อย ๒-๓ แห่งเท่านั้น วันต่อมาหลังจากเจ้าพระยาพลเทพฯ (ลี้มบอกไปว่าขณะนั้นเป็นพระยาไชยยศสมบัติ อธิบดีกรมบัญชีกลาง) ออกจากที่เสวย ก็มาผ่านแวะที่โต๊ะทำงานของข้าพเจ้า บอกข้าว่าที่ว่า ในกรมท่านชมเชยข้าพเจ้าว่าข้าพเจ้าใช้ศัพท์อะไรที่ท่านไม่ได้ทรงกล่าว แต่ข้าพเจ้าใช้คำพูดเหมาะสมดี ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่าย่าพเจ้าเขียนคำศัพท์อะไรเป็นเหตุให้ทรงพระคำรัสเช่นนั้นกับเจ้าพระยาพลเทพฯ ครั้นเมื่อข้าพเจ้านำร่างหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายร่างงบประมาณที่สภาการคลังฯ ได้พิจารณาแล้ว เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุมัติ เสด็จในกรมรับสั่งกับข้าพเจ้าว่า ประโยคที่เกเขียนว่า “หมวดหมู่งบประมาณตั้งไว้เป็นมาตรฐานแบบอย่างที่ดี ที่จะใช้เป็นตัวอย่างต่อไปในวันหน้า” นั้น แกใช้คำเหมาะสมดี ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งอึ้งอัมในคำชมเชยนั้นเป็นอย่างยิ่ง แม้จะทรงพระกรุณามีเมตตาเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็มิได้เห่อเหิมเย่อหยิ่งทะนงตัว ตรงกันข้ามกลับถ่อมตัวให้เจ้านายมีความรักใคร่เอ็นดูมากขึ้น นี่แหละชีวิตที่ข้าพเจ้าประพาสติดทน ยิ่งเรามีงานสำคัญ ๆ ที่ต้องทำมากเราก็ต้องเรียนเสาะแสวงหาความรู้ใส่ตัว เพื่อความสามารถของเราให้เหมาะสมแก่งานยากลำบากที่เราต้องทำให้ดียิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าทำหน้าที่เลขานุการอยู่กับเสด็จในกรมฯ ปีเศษ ได้รับพระกรุณาประทาน แหวนสายนาฬิกาเป็นรางวัลส่วนพระองค์ และท่านได้ขอพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ชั้น ๔ รัชกาลที่ ๗ พระราชทานแก่ข้าพเจ้าเป็นส่วนพระองค์ มิใช่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งจะ ดำเนินไปตามสายงานราชการตามยศตามตำแหน่ง ที่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ เป็นเกียรติจริง ๆ

ตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกองเงินเคียน

งานหน้าที่โดยตรงในตำแหน่งกองเงินเคียน ซึ่งมีหัวหน้ากองเป็นผู้ช่วยอธิบดี (เรียก ชื่อตามตำแหน่งอัตราเงินเคียน) นั้น ต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินเคียน บำเหน็จ บำนาญแก่ ข้าราชการทั่วพระราชอาณาจักร รวมทั้งพิจารณาปัญหาตำแหน่งและอัตราเงินเคียน มีหน้าที่ ควบคุมให้มีการจ่ายการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และเป็นไปตามงบประมาณที่ตั้งจ่ายประจำปี

การพิจารณาจ้างชาวต่างประเทศรับราชการตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ก็อยู่ใน ความพิจารณาควบคุมการเบิกจ่ายของกองเงินเคียนด้วย

ที่ปรึกษาฝรั่ง

ในสมัยการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราช กระทรวงราชการทุกกระทรวงนิยมจ้างที่ ปรึกษาฝรั่งไว้เป็นที่ปรึกษาราชการ

กระทรวงต่างประเทศเป็นผู้นำโดยมีที่ปรึกษาคนแรกชื่อ สะโตรเบล เรียกตำแหน่ง ว่า ที่ปรึกษาทั่วไป หรือโดยนัยเป็นที่ปรึกษาการต่างประเทศของทุกกระทรวง

ต่อมาตามสมัยความเจริญก้าวหน้าของกระทรวงต่าง ๆ เกือบทุกกระทรวงเห็นความ จำเป็นที่มีที่ปรึกษาไว้ในกระทรวงของตน ๆ นั้น มีสิทธิมีเสียงทำอะไร ๆ ได้ก้าวหน้าสำเร็จดี เพราะที่ปรึกษาเป็นฝรั่งมีคนเกรงใจ และที่ปรึกษาฝรั่งด้วยกัน พูดยากันได้สำเร็จรวดเร็วดี

สำหรับกระทรวงยุติธรรมนั้น เมื่อเลิกศาลกงสุลต่างประเทศในประเทศไทยแล้ว ก็ได้มีข้อตกลงกันที่จะให้มีที่ปรึกษาฝรั่งประจำกระทรวงและศาลต่างๆ เช่นมีที่ปรึกษากระทรวงคนหนึ่ง โดยมากเป็นคนอังกฤษ ในขั้นต้นก็มีเรื่องแก่งแย่งกันเป็นฝรั่งเศสบ้าง หรือกำหนดระเบียบเป็นคณะที่ปรึกษาศาลประจำกระทรวง มีอังกฤษและฝรั่งเศสจำนวนเท่าๆ กัน ไปช่วยเป็นที่ปรึกษาศาลต่าง ๆ และศาลจังหวัดบางจังหวัดที่เป็นที่ตั้งศาลมณฑล

สำหรับกระทรวงอื่น เช่นกระทรวงการคลัง มีที่ปรึกษาฝรั่ง มีหน้าที่มากเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นหัวหน้าที่ปรึกษาของกระทรวงทั้งหลาย เพราะกระทรวงต่าง ๆ เมื่อมีหรือสนับสนุนโครงการใหญ่ใช้เงินมากก็อาศัยใช้ฝรั่งต่อฝรั่งไปพบกัน เสนาบดีเจ้ากระทรวงก็มักจะตามใจตามเหตุผลคำชี้แจง ซึ่งเจ้ากระทรวงโดยอ้างว่าที่ปรึกษาของกระทรวงนั้น ๆ เห็นชอบด้วย เพราะโดยมากถ้าเป็นเรื่องสำคัญ ก็เข้าหาที่ปรึกษากระทรวงการคลังก่อน รู้เรื่องอยู่แล้วด้วย ..

ท่านบันทึกประวัติชีวิตกว้างไว้เพียงเท่านั้น ต่อจากนั้นไปเป็นบทความที่ท่านเขียนในโอกาสต่างๆ เมื่อต่อเนื่องกันแล้ว เป็นเรื่องราวชีวิตของท่านโดยตลอด

เพื่อนเกลอ

ชีวิตเมื่อเด็ก

ถอยหลังขึ้นไปเจ็ดสิบปี เห็นจะนานพอที่จะเล่าอะไร ๆ ให้ลูกหลานฟังเป็นเรื่อง เบื่องหลังและจะฟังเป็นเรื่องนิยายหรือเกมนิยายอย่างไรก็ได้

สมัยหนึ่ง—หนหลังดังกล่าว ยังมีเด็กชาย ๒ คน อายุรุ่นราวคราวเดียวกันกันอย่างเข้า ที่นเอง มีผู้ปกครองตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ชิดติดกัน ตั้งอยู่ที่ตำบลหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระชินราช) อำเภอเมืองพิษณุโลก อันเป็นวัดประวัติศาสตร์เก่าแก่ บิดาของเด็กทั้งสอง เป็นพ่อค้า คนหนึ่งเป็นพ่อค้าทั้งภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ตำบลนั้นก่อน อีกคนหนึ่งเป็นคนกรุงเทพฯ ขึ้นไปมีเคหสถานบ้านเรือนตั้งอยู่ตำบลเดียวกัน โดยไปประกอบธุรกิจเป็นนายอาคารผูกขาดโรงต้ม กลั่นสุราที่จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดอุตรดิตถ์ ในขณะเดียวกันก็มีที่ดินและร้านค้าอยู่ตำบลนั้น ด้วย สองพ่อค้าคนหนึ่งเป็นบิดาเด็กชาย ชื่อปู อีกคนหนึ่งเป็นบิดาเด็กชาย ชื่อเตงกวย ปู่ แก่กว่าเตงกวยปีเดียว เด็กทั้งสองรักใคร่กันมาก ไปโรงเรียนวัดอยู่ทางใต้ของอำเภอเมือง ไม่ไกลจากที่อยู่เท่าใด ไปด้วยกันกลับด้วยกัน ผ่านหน้าวัดพระชินราช เวลาอยู่โรงเรียนก็เล่นหัว อยู่ด้วยกัน เท่าที่จำได้แม่น ก็คือ เกมฟุ้งเรือยาว^๑ และเกมก๊ตปลาด้วยเมล็ดพิกล^๒ (ขอไว้ อธิบายเกมในตอนหลัง เพราะเดี๋ยวนี้สาบสูญหายไป) ต่อมาเด็กชายเตงกวยย้ายไปเข้าศึกษาใน โรงเรียนครูบุญอิต ซึ่งขึ้นไปเปิดสอนที่พิษณุโลก ส่วนเด็กชายปูก็ออกจากโรงเรียนศาลาวัดได้ จะไปเรียนต่อที่โรงเรียนไหนจำไม่ได้ เพราะเด็กชายเตงกวยเมื่อเรียนอยู่โรงเรียนครูบุญอิตไม่นานเท่าใด ก็ต้องกลับกรุงเทพฯ เนื่องจากบิดาขณะนั้นอยู่กรุงเทพฯ บ่วยถึงแก่กรรม เมื่อ พี่ชายใหญ่ของเด็กชายเตงกวยได้จัดการศพเรียบร้อยแล้วก็ได้ให้คนขึ้นไปจำหน่ายขายทรัพย์สิน ที่พิษณุโลก อพยพกิจการกลับกรุงเทพฯ เด็กชายเตงกวยก็ไปเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนอัสสัมชัญ จนสำเร็จการศึกษา ปรากฏตามประวัติต่อมาว่า เด็กชายปูไปเรียนต่อจบหลักสูตรชั้นที่ ๑ ของ มงกุฎวิทยาลัย และสอบไล่กฎหมายได้ เป็นเนติบัณฑิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ เมื่อ ๕๖ ปีมาแล้ว ต่างคนต่างมีวิชาตามอัธยาศัย เข้ารับราชการเป็นอาชีพ ซึ่งขณะนั้นเป็นอาชีพอย่างเดียวกับที่ทั้ง รายได้เป็นเงินเดือนและมีศถาบรรดาศักดิ์ได้ด้วย ถ้าทำดี

เด็กสองคนเมื่อยังอยู่จังหวัดพิษณุโลกยังพบบันอยู่ เห็นจะมีอายุราว ๑๒-๑๓ ขวบ ก่อนจากกัน เมื่อจากกันแล้วก็ไม่ได้พบบันอีก เมื่อเป็นเด็กนั้น เราจำได้แม่นย่ำว่า นอกจากเรา เป็นเพื่อนเล่นเพื่อนนักเรียนมาด้วยกันแต่หนหลังแล้ว ยิ่งกว่านั้นยังเป็นเพื่อนน้ำสาบานกันด้วย ซื่อซำ ทำไมจึงเกิดคิดเช่นนั้นขึ้นแก่เราซึ่งเป็นเด็กน่าจะเป็นด้วยความคิดคะนองของเด็กในวัยนั้น เริ่มรู้สึกมีความรู้ความคิดตามวัยของตน ก็คิดจะทำอะไรไปตามภาษาเด็ก การที่เกิดไปตั้งज्ञาสาบานตนต่อหน้าพระประธาน พระพุทธรชินราช สาบานเป็นพี่น้องกันนั้น เป็นการแสดงออก ซึ่งเด็กทั้งสองรักกันมาก เขาไปรับคติมาจากไหนหรือสำหรับเด็กขนาดนั้น มีเค้าเงื่อนพอจะ กล่าวได้ว่า สมัยนั้นเด็ก ๆ ขนาดเรา ผู้ใหญ่ใช้ให้อ่านหนังสือพงศาวดารจีนและเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้ฟัง ตามแต่ท่านจะใช้ให้อ่านเสมอในเวลาว่าง เรามิได้ทำหน้าที่เช่นนั้น เพราะว่าประการหนึ่ง เราได้รับความเอ็นดูเอาอกเอาใจได้จนมากเกินไป และได้รู้ค่าขนมไปโรงเรียนเป็นพิเศษ โดยไม่ต้องล็กหยิบเอาเองจากเขียนหมากของคุณแม่ หนังสือสามก๊กเป็นพงศาวดารจีน เรื่องหนึ่ง ซึ่งเราอ่านให้ผู้ใหญ่ฟังแต่เล็ก แม้ว่าอ่านแล้วเราจะมีได้มีความพยายามจดจำเรื่องกติกิน่าประหลาดที่เราคงจะเผชิญไปจำเอาวิธีผูกมิตรร่วมสาบานเป็นพี่น้องกันในเรื่องจีน เช่น เล่าปี่ กวนอู และเตียวหุย สาบานเป็นพี่น้องกัน มาเป็นทรรคนะว่า ต่อไปเราจะเก่งจะเป็นคนสำคัญ หรืออยากตั้งอะไรทำนองนั้นก็ได้ ชีวิตต่อมาของเด็กทั้งสองแม่จะไม่มีชื่อเสียงเก่งกาจในเชิงอาวุธ ถือว่าวือหวานักไต่ตังตัวเป็นข้าราชการพลเรือนที่รักเกียรติและชื่อเสียง ทำหน้าที่มีชื่อเสียงเป็นเกียรติแก่ตระกูลวงศ์ต่อมา ซึ่งจะได้เล่าในตอนต่อไป

เมื่อหนุ่มและวัยเจริญ

เด็กทั้งสองจากกันระหว่างเยาว์วัยแล้ว ต่อมาก็ไม่ได้พบบันอีก ไม่ทราบว่ใครจะ ไปมีโชคชะตาดีหรือร้ายอยู่แห่งหนตำบลใด ได้สุขหรือทุกข์ประการใด ไม่มีทางสืบสาวราวเรื่อง ถึงกันและกัน เพราะว่าผู้ใหญ่อีกลวงลับไป เด็กก็เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา ต่างคนต่างก็มีหน้าที่สละแสวง อาชีพดำรงชีวิตไปตามอัธภาพของตน แม้จะมีความจำรำลึกถึงเพื่อนเมื่อเด็กเหลืออยู่ก็ไม่ทราบว่าจะไปสืบเสาะได้อย่างไร

เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก กาลวันหนึ่งจะเรียกว่าเป็นอำนาจกลับตาลอย่างไรมิทราบ ผู้เขียนขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนสกลสาราลักษณ์ มีตำแหน่งนายเวรหนังสือกรมเจ้าท่า ซึ่งสมัยนั้นเป็นกรมสังกัดขึ้นกระทรวงนครบาลที่ผู้เขียนรับราชการอยู่ ได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจาก ขุนประวาศอักษรสิทธิ์ ตำแหน่งเจ้าเมืองพิษณุโลก (ปรากฏตามประวัติ พ.ศ. ๒๔๔๙) ถ้ามมาในจดหมายเป็นทำนองเสี่ยงสำนวนว่า ขุนสกลสาราลักษณ์นั้น คือ นายเตงกวย ซึ่งเป็นเพื่อนกับนายบูเมื่อเด็ก เมื่อยังอยู่พิษณุโลกใช้หรือหาไม้ ถ้าหากมิใช่ ก็ขอโทษ เป็นจดหมายเตลุ่ม ถ้ามมาด้วยความอยากรู้ช่วยใจไมตรี

ข้าพเจ้ามิได้ชักช้ารอได้รับตอบจดหมายนั้น ไปทันทีโดยมิได้ทิ้งไว้ข้ามวัน อันข้อความที่ตอบไปนั้นเป็นความดีใจอย่างสิ้นเหลือ เมื่อยืนยันตอบคำถามรับสนองไปนั้นมีศัพท์ภาษาที่หมายถึงความยินดีมีเท่าไร อันเป็นความปลาบปลื้มปีติโสมนสนั้นก็ได้ระบายไปหมดในจดหมายตอบ จากโอกาสนั้นเองซึ่งเราทั้งสองได้พบกันอีกเป็นครั้งแรกหลังจากวัยเด็กที่จากกัน ตั้งแต่บัดนั้นมาก็ได้ติดต่อกันมาคราวถึงกันมิได้ขาดสาย เท่าที่เราจะหาเรื่องอะไรมาเป็นข้อเขียนได้ ก็เขียนถึงกันเป็นประจำอยู่หลายปี ถ้ามีคนเก็บไว้เห็นจะเขียนเป็นประวัติได้เล่มใหญ่ คงจะมีเรื่องอะไร ๆ ที่ดีกว่าเหรียญตรายศบรรดาศักดิ์ที่นิยมเอามาเขียนสมบุรณ์แบบยกย่องคนตาย

เขียนมาถึงตรงนี้เป็นตอนชีวิตของคนหนุ่ม มีอาชีพแล้วและกำลังมีบทบาททำเต็มคะแนนความเจริญ เห็นควรจะปิดฉากของเด็กทั้งสองได้ ซึ่งต่อมาเด็กผู้หนึ่งคือ ผู้เขียนเขาเรียกกันตามราชทินนามบรรดาศักดิ์ว่า พระยามโหสวรรค์ และอีกคนหนึ่งผู้ถูกอ้างถึงในประวัติก็เป็นขุนนาง เราเรียกกันว่า พระยาราชวรัยการ บางทีเขาก็ใช้คำแทนชื่อว่า เจ้าคุณ ภูมิขันธอีก

ประวัติหลังจากเรารับราชการค่อย ๆ มีตำแหน่งเลื่อนสูงขึ้น ยศถาบรรดาศักดิ์ก็เลื่อนสลับสูงขึ้นตามขั้นตามลำดับ ทำให้เราตั้งตัวได้ มีครอบครัวเป็นหลักฐาน ขุนประวาศอักษรสิทธิ์ประทวน ได้นามสัญญาบัตรเป็นขุนราชวรัยการ เลื่อนเป็นหลวงเป็นพระเป็นพระยา ในราชทินนามเดิม ขุนสกลสาราลักษณ์ ก็เลื่อนเป็นหลวงและเปลี่ยนเป็นพระและพระยาดังกล่าวตามสมัยนิยม ระหว่างชีวิตที่เราประกอบกรรมทำความดีด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ต่อตัวเราเองรักษาชื่อเสียงในทางดีทำราชการเท่าที่ผ่านมานั้น เราถือว่าเราได้สิ่งตอบแทนจาก

รัฐบาล มีพอกินพอใช้ทำให้ชีวิตของเรามีความสุขตามฐานะของเรา นาน ๆ เราพบกันครั้งหนึ่ง เมื่อเจ้าคุณราชวรัยการเข้ามากรุงเทพฯ และบางครั้งบางครั้งเมื่อข้าพเจ้าไปเที่ยวจังหวัดภาคเหนือก็ได้เยี่ยมเยียนกันเป็นปกติ

เจ้าคุณราชวรัยการเคยป่วยต้องลาพักรักษาตัวครั้งหนึ่ง เมื่อราวปี ๒๔๖๔-๖๕ ได้เข้ามารักษาตัวที่กรุงเทพฯ ได้มาพักอยู่กับข้าพเจ้าที่บ้านถนนนเรศวรสี่พระยาเมื่อข้าพเจ้ายังอยู่ที่นั่น พักอยู่ประมาณ ๖-๗ วัน เมื่อนายแพทย์ได้ตรวจแนะนำให้การรักษาแล้ว จึงกลับขึ้นไปลำปาง ข้าพเจ้าจัดให้อยู่ที่เรือนเล็กข้างเรือนใหญ่ ซึ่งแยกกันคนละหลัง เจ้าคุณราชฯ เป็นคนขี้เกรงใจ จะขยับขยอกให้อยู่พักในกรุงเทพฯ ต่อไป ท่านก็ไม่ยอม ท่านเป็นผู้ที่จริงจัง ๆ กิริยาจาจอฮัวยาค้ออ่อนโยนเป็นที่ถูกฮัวยาค้อผู้ใหญ่น้อย นับถือรักใคร่ ความซื่อสัตย์ ต่อหน้าที่ ขณะที่ท่านเป็นอัยการ ได้มีชื่อเสียงมากว่าเป็นคนตรงตงฉิน และเลื่องลือเป็นคะแนนดีเด่นในชีวิตตลอดเวลาที่ท่านรับราชการแต่หนุ่มจนออกจากราชการ

ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้เพื่อนที่ดี มีประวัติดี ยังยืนนานเริ่มแต่เรามีชีวิตเป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่ และจวบจนแก่เฒ่ามาด้วยกัน เมื่อกลางปีก่อนเรายังได้พบกันที่บ้านของเจ้าคุณที่ลำปาง แต่เจ้าคุณเห็นจะไม่แข็งแรงเท่าข้าพเจ้า สืบเนื่องจากการนั่งลุกเดินเหินอ่อนแอ ผิดกว่าที่พบกันเมื่อ ๒ ปีก่อนที่ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมท่านที่ลำปาง ท่านยังได้ไปเยี่ยมตอบข้าพเจ้าถึงโฮเต็ลที่พักที่ลำปาง คนเราก็น่าสงสัยสงสัยตาย เขาเห็นเราก็คิดถึงเราเมื่อเป็นเมื่อทำดี เราทำดีที่เราเห็นว่าดี สังคมหรือบุคคลจะคิดถึงเราไปสักกี่วัน หาใช่เรื่องที่เราจะไปพะวงถึงมันไม่ ผู้ยังไม่ตายก็ต้องตายวันหนึ่ง เขาเป็นว่าเพื่อนเกลอไปก่อน แล้วข้าพเจ้าจะตามไปไม่ช้านัก ไปพบกันอีก ณ ที่นัดหมายหน้าพระพักตร์พระพุทธชินราช ณ จังหวัดพิษณุโลก อันเป็นสถานที่เด็กทั้งสองคนเคยเป็นเกลอกัน

เจ้าคุณราชวรัยการ ได้ประกอบบุญกุศลไว้มาก ทั้งกุศลน้อยและใหญ่ ที่เป็นกุศลสาธารณะเป็นประโยชน์แก่สังคม ประกอบด้วยกุศลผลบุญซึ่งครอบครัวและบุตรหลานญาติมิตรบำเพ็ญเป็นปกติ ขอให้ทุกสิ่งทั้งปวงนี้เป็นอันส่งผลส่งเสริมให้วิญญาณของเจ้าคุณราชวรัยการสถิตเสถียร ณ ที่สุคตินั้น เสดยบรมสุขชั่วกาลนิรันดร์.

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

๒๑

๑. เรือยาว ใช้ไม้ไผ่แก่นื้อแข็งหนา เหลาเป็นรูปเรือยาวเหมือนเรือยาว กลางตัวป่อง เรียวไปหาตอนหัวและตอนท้ายคล้ายงู กัดหัวให้เชิดขึ้นเหมือนหัวเรือ ใต้ท้องเรือขลุ่ยลมชักงาด้วยน้ำมันมะพร้าวเพื่อให้ลื่น ยาวประมาณ ๑ เมตร หรือยาวกว่าตามเหมาะสม เมื่อแข่งพุ่งเรือขนาดต้องไล่เลี่ยกัน การพุ่งก้มตัวเล็กน้อย จับหางพุ่งไปข้างหน้า สนามพุ่งเรือใช้ลานวัดกำหนดกว้างยาวพอกำลังเรือที่พุ่งไป ใครพุ่งได้ไกลกว่าเรือของคนนั้นชนะ จะเล่นกี่คนก็ได้ เกมพนันใช้เมล็ดผลพิกุลซึ่งเก็บได้ที่ลานวัดนั่นเอง

๒. เมล็ดในจากผลพิกุล ได้จากผลพิกุลสุก ตกหล่นอยู่ตามโคนต้นในลานวัดนั่นเอง ใช้เป็นคะแนนเบี้ยแพ้ชนะในการแข่งเรือยาว ตัวเมล็ดรูปรางเหมือนปลาหมอบ มีจะงอยปากเว้าแหลมเหมือนปากปลา ผู้เล่นถือบีบตัวปลาระหว่างนิ้วชี้กับหัวแม่มือให้แน่น เอาจะงอยปากขบกัดกัน จะงอยปากของใครบิหลุดขาดก็แพ้ เมล็ดพิกุลที่ใช้กัดกันนั้น ถ้าเอาไปเคี้ยวน้ำมันให้เข้าเนื้อ ปากจะงอยจะแข็งไม่เปราะ

เด็กสมัยเก่าไม่มีเกมต่าง ๆ เล่นเหมือนเด็กสมัยใหม่ จึงสนใจกับวัตถุที่หาได้มาพลิกแพลงเป็นเครื่องเล่น เช่นเรือยาวก็หาไม้ไผ่ติดมือไปให้ภารโรงช่วยเหลาเป็นเรือ เมล็ดพิกุลก็หาได้จากลานวัดนั่นเอง ไม่พยายามคิดประดิษฐ์ทำสิ่งพิสดาร เช่น ระเบิดขวดไปขว้างเล่นเป็นเกมสนุกมือ.

มหิไศวรรย์

(เขียนเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาราชวรจักร (ปู่ กันตะบุตร) พ.ศ. ๒๕๑๑)

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961105248

ศิษย์อัสสัมชัญ

นักเรียนอัสสัมชัญเก่าแก่คนหนึ่ง ซึ่งอัสสัมชนิกหลายรุ่นหลัง ๆ ยังได้ชื่นชมเสียดาย เพราะผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ และปัจจุบันก็ยังมียุทธบาทในสังคมมากบ้างน้อยบ้าง ทั้ง ๆ ที่อายุของเขาผู้นั้นอยู่ในวัยชราคราว่าปูตาของลูกหลานรุ่นหลัง ๆ ที่ยังเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ปูตาของเขาเคยเรียน

ขอขอบคุณท่านภราดา อธิการโรงเรียนและอัสสัมชนิกร่วมโรงเรียนที่ระลึกถึงและถามถึงข้าพเจ้า ในขณะที่เดียวกันขอให้ข้าพเจ้าเขียนชีวประวัติส่วนตัวเท่าที่จะเป็นประโยชน์ความรู้แก่นักเรียนรุ่นหลังนั้น ข้าพเจ้าไม่ขัดข้อง เมื่อระลึกถึงโรงเรียนก็ใคร่จะเขียนถึงวันอยู่โรงเรียนเท่าที่จำได้มาเล่าสู่กันฟังพอเป็นบทนำสักเล็กน้อยก่อน คิดว่าจะพาวชีวิตตัวเองกลับไปเข้าโรงเรียนอีกครั้ง ก็จะเป็นความสนุกสนานเบิกบานใจก็เหมือนกัน

เด็กชายผู้หนึ่งเป็นไทยมีเชื้อสายจีนหลานเหลนจีน ถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ ที่บ้านเดิมตำบลหัวลำโพง พระนคร บรรพบุรุษเรียกชื่อ “เตงกวย” อันมีความหมายถึงเด็กอ้วนเหมือนผักเป็นชื่อเล่น เมื่อนำชื่อนี้ไปขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนอัสสัมชัญเพี้ยนเป็นชื่อ “ตันกวย” ซึ่งหมายเอาชื่อและแซ่เป็นนิมิตรชานานรวมกัน

เด็กชายเตงกวยหรือตันกวยเข้าเรียนเป็นนักเรียนอัสสัมชัญตั้งแต่ชั้นประถมที่เรียกว่า Elementary Class ในสมัยนั้นเมื่อสอบได้ขึ้นชั้น Preparatory Class แล้วก็ขึ้นชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ไปถึงชั้น ๖ ข้าพเจ้าเรียนจบชั้น ๔ ขาดไป ๒ ชั้น ต้องออกมาเรียนต่อพิเศษในเวลาทำงานอีกหลายปี จึงนับว่าภาษาอ่านพูดและเขียนใช้การได้ ในการมีอาชีพรับราชการและออกมาเป็นนักธุรกิจอยู่ในวงสังคมปัจจุบัน

ย้อนไประลึกถึงโรงเรียนสมัยข้าพเจ้าเรียนอยู่ชั้น Elementary Class นั้นมีท่านภราดาเข้ามามีบทบาทเป็นครูสอนในโรงเรียนอัสสัมชัญ เดิมมีแต่ท่านบาทหลวง และครูบุคคลสามัญทั้งไทยและฝรั่ง ท่านบาทหลวงสมัยข้าพเจ้าเรียน มีพ่อโคลอมเบ พ่อกันตอง ฯลฯ เป็นต้น บราเดอร์ส รุ่นแรกมี Brother Hilare Brother Gabriel เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ และท่านทั้ง ๒

ที่ออกนามมานี้เคยเป็นครูข้าพเจ้าในสมัยนั้น เรามักเรียกท่านโดยนามสมมุติตามความคณอง
ของพวกเด็ก ๆ และรู้จักกันในพวกนักเรียน เข้าใจว่านักเรียนรุ่นต่อ ๆ มา แม้รักและนับถือ
เคารพครูบาอาจารย์ของตนก็ยังมีอาลัยความหมายอิงอ้างถึงครูคนนั้น ๆ ในชื่อเล่น ซึ่งเป็นที่รู้จัก
กันทั่วไปนั่นเอง นี่เป็นความคณองของเด็กนักเรียนรุ่นข้าพเจ้า พวกเราเกรงกลัวเคารพครูบา
อาจารย์ หากได้มีใครลบหลู่ต่อถึงทำตนต่อต้านประพฤติผิดนอกเหนือระเบียบวินัยของโรงเรียนไม่
ซึ่งเป็นที่น่ายินดีที่โรงเรียนอัสสัมชัญยังรักษาชื่อเสียงเหล่านั้นไว้เป็นเกียรติของโรงเรียนอยู่จนบัดนี้

ขณะที่ข้าพเจ้าเรียนอยู่ห้อง Standard 1 นั้น ครูประจำชั้นคือ ครูกาเดโร เป็นครู
สอน ข้าพเจ้าเป็นเด็กนักเรียนดีพอสมควร สักพักไหนมีการสอบแข่งขันเขียนลายมือ ข้าพเจ้าได้
ที่ ๑ เสมอ ครูกาเดโรสุขภาพไม่สู้จะดี เนื่องจากอายุมาก บางวันต้องกลับบ้านก่อน ปล่อยให้เด็ก
เรียนเขียนอ่านวิชาที่กำหนดให้ทำกันเองระหว่างครูไม่อยู่ ในขณะเช่นนั้นมักจะทักท้วงให้ข้าพเจ้า
เป็น Top boy มาขึ้นเกาะโต๊ะครูเผื่อเด็กนักเรียนเป็นยามเฝ้ามิให้หนูทั้งหลายระเริง ทำนองแมว
ไม่อยู่หนูคณอง ประสพการณ์นี้จะเป็นที่สังเกตบ่อย ๆ แก่ท่านภราดาซีแลร์ ซึ่งขณะนั้นเป็น
ครูสอนชั้น Elementary Class ห้องอยู่ใกล้ติดติดกับห้อง Standard 1 ผ่านไปมาเสมอ คงจะ
เห็นหน้าจำข้าพเจ้าได้และรู้จักดี อย่างน้อยก็คงจะเดาว่าเป็นเด็กดีคนหนึ่ง รุ่งขึ้นอีกปีหนึ่ง
ข้าพเจ้าเลื่อนชั้นเรียนขึ้น Standard 2 บังเอิญครูซีแลร์ก็เลื่อนตำแหน่งขึ้นไปสอนห้อง ๒ กลับ
ไปเป็นครูข้าพเจ้า เป็นที่รู้กันว่า ครูซีแลร์นั้นฉลาดหลักแหลมเรียนไว พยายามศึกษาความรู้
เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเลื่อนตำแหน่งได้รวดเร็ว ซึ่งข้าพเจ้ากับครูใหม่เคยคุ้นหน้ากันมาก่อนแล้ว
จากสายตาที่ต้องกันจึงเป็นเครื่องอนุเคราะห์ให้ครูกับศิษย์หรือศิษย์กับครู ข้าพเจ้ากับครูซีแลร์
เริ่มต้นมีมิตรจิตอัธยาศัยตรงกัน ฐานครูก็ดี ศิษย์ก็ดี เต็มใจสอนและเต็มใจเรียน ข้าพเจ้า
เป็นศิษย์ของครูซีแลร์อยู่ตลอดปี ท่านรักข้าพเจ้าและข้าพเจ้าก็รักท่าน และอัธยาศัยไมตรีที่ตรง
กันนั้น ได้ผึกแน่นแฟ้นสืบตลอดมาตราบเท่าชีวิตและอายุของท่าน เมื่อข้าพเจ้าพ้นความเป็น
นักเรียนแล้ว เราพบกันที่ไหน ท่านก็ยังถือว่า ท่านเป็นครู ไม่ยอมให้ข้าพเจ้าโต ชีวิตตอน
หลังของท่านกับข้าพเจ้าเป็นประหนึ่งมิตรสนิทกัน ความจริงข้าพเจ้ากับครูซีแลร์ก็มีอายุไล่เรียงกัน
ท่านแก่กว่าข้าพเจ้าสามสี่ปีเท่านั้น ท่านเรียนเก่ง เรียนไว เรียนเป็นนักปราชญ์ ท่านจึงเป็น

ปราชญ์ในการประสิทธิ์ประสาทวิทยาการเป็นคุณประโยชน์แก่วงการศึกษาทั่วไป เป็นรัชชย และมิ่งขวัญของโรงเรียนอัสสัมชัญตราบเท่าทุกวันนี้ ชื่อเสียงของท่านยังติดอยู่กับโรงเรียน เมื่อข้าพเจ้าขึ้นเรียนชั้น ๓ และชั้น ๔ ภราดา กาเบรียล ก็เป็นครูข้าพเจ้าทั้ง ๒ ชั้น เราเรียกท่านว่า บราเตอร์ “อิน” เพราะท่านอ้วนท้องพล้ยและใจดี

ข้าพเจ้าออกจากโรงเรียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้เข้ารับราชการในกรมเจ้าท่าในตำแหน่งนายเวรหนังสือ ได้เงินเดือนขั้นต้น ๘๐ บาท นับเป็นโชคดีสำหรับผู้ออกจากโรงเรียน เริ่มเข้ารับราชการในสมัยนั้นซึ่งอัตราเงินเดือนเสมียนเริ่มต้นด้วยอัตรา ๒๐ บาท แต่ข้าพเจ้ามี ยี่ห้ออัสสัมชัญและรู้ภาษาอังกฤษติดตัวจากโรงเรียน จึงได้เงินเดือนขั้นต้นพิเศษ

จากตำแหน่งนายเวรหนังสือได้เลื่อนขึ้นเป็นนายทะเบียน กองทะเบียนเรือ และเลื่อนเป็นเลขานุการกรม ได้รับเงินเดือนอัตรา ๒๐๐-๑๐-๓๐๐ บาท รับราชการอยู่ในกรมเจ้าท่า ๑๒ ปี ครั้นปี ๒๔๖๐ ทางราชการได้ขอโอนข้าพเจ้าจากกรมเจ้าท่า ซึ่งขณะนั้นสังกัดกระทรวงนครบาลไปรับราชการในกรมบัญชีกลาง กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ในตำแหน่งนายเวรชั้น ๑ มีอัตราเงินเดือน ๓๐๐-๒๐-๔๐๐ บาท รับตำแหน่งอยู่ ๒ ปี ก็เลื่อนขึ้นรับตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมบัญชีกลาง อัตราเงินเดือน ๔๐๐-๔๐-๖๐๐ บาท รับอัตรานี้อยู่ ๕ ปี จึงได้เพิ่มพิเศษเป็นเดือนละ ๗๐๐ บาท ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญรองจากตำแหน่งอธิบดี และก็ได้ยศบรรดาศักดิ์ตามตำแหน่งและความดีความชอบตามสมัยนิยมในสมัยนั้น

ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้แต่งตั้งข้าพเจ้าให้รับตำแหน่งเป็นเลขานุการสภาการคลังอีกตำแหน่งหนึ่ง โดยยังเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมบัญชีกลางอยู่ดังเดิม สภาการคลังเป็นสภาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นในสมัยนั้น มีเจ้านายชั้นสูงองค์อภิรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นองค์กรรมการสภา มีพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถเป็นประธานสภา ประกอบด้วยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จพระยาตำราภานุภาพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศุภโยคเกษม เสนาบดีกระทรวงการคลังในสมัยนั้น และเจ้าพระยามหิธรฯ ราชเลขาธิการ เป็นองค์กรรมการสภาในสมัยต้น และมีการเปลี่ยนกรรมการบางพระองค์และบางท่านในสมัยต่อมา

มีเรื่องน่าเล่าแทรกตรงนั้นซึ่งข้าพเจ้าถือว่าเป็นเกียรติภูมิของโรงเรียน กล่าวคือตำแหน่งเลขานุการสภาการคลังขณะนั้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นตำแหน่งอยู่ใกล้ชิดกับเจ้านายชั้นสูง โดยพระอิสริยยศและตำแหน่ง เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งสภาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณางบประมาณแผ่นดิน และโปรดเกล้าฯ ตั้งเสด็จในกรมพระจันทบุรีนฤนาถเป็นประธานพร้อมด้วยองค์กรรมการตั้งกล่าวแล้ว ก็จะต้องมีเลขานุการทำหน้าที่ของสภา ซึ่งจะต้องใช้บุคคลที่มีวุฒิเป็นผู้รู้งานเคยทำงานงบประมาณตามระเบียบการคลังซึ่งปฏิบัติอยู่ในสมัยนั้น ข้าพเจ้าเป็น Candidate ถูกเลือกคนหนึ่ง ในหลายคนที่เป็นนักเรียนนอกก็มี เพื่อจะได้รับตำแหน่งเมื่อเสนาบดีคลังและผู้ใกล้ชิดเสนอชื่อข้าพเจ้ากราบทูลว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญ ก็รับสั่งว่า “ใช่ได้” เพราะเกียรติและชื่อเสียงของโรงเรียนอัสสัมชัญในสมัยนั้นนิยมกันว่า นักเรียนที่ออกมาบรรชการรู้ภาษาต่างประเทศใช้ได้ เป็นที่เห็นได้ว่าชื่อเสียงของโรงเรียนเป็นธงชัยนำชัยชนะให้ข้าพเจ้าได้ตำแหน่งอันมีเกียรตินี้

ข้าพเจ้ารับตำแหน่งเลขานุการสภาการคลัง อันเป็นตำแหน่งพิเศษขณะที่ยังรับตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดี กรมบัญชีกลางอยู่หลายปี จนถึงสมัยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้วต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงได้ออกจากราชการรับพระราชทานเบี้ยบำนาญ ในปี ๒๔๗๘ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจากรัฐบาลสมัยพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นนายกรัฐมนตรี ให้กลับเข้ารับราชการในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง โดยท่านเองมีนามเป็นรัฐมนตรีว่าการ นัยว่า ท่านให้เข้ามาช่วยทำงานงบประมาณประจำปีงบประมาณปี ๒๔๗๙ ข้าพเจ้าได้ช่วยราชการอยู่ตลอดเวลาอัน และได้ลาออกรับพระราชทานบำนาญอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๘๐

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ นั้นเอง ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกเทศมนตรีนครธนบุรี ช่วยวางระเบียบบูรณางานสมัยเริ่มตั้งเทศบาล ชีวิตข้าพเจ้าเริ่มเปลี่ยนจากใช้วิชาการคลังมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งหลังจากเปลี่ยนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลก็ได้นำระบอบเทศบาลปกครองท้องถิ่นมาใช้ในปีนั้น

ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ขณะที่เป็นายกเทศมนตรียุ่่นั้น ข้าพเจ้าได้ถูกเรียกกลับให้เข้า

รับราชการอีกในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กลับไปทำหน้าที่การพาณิชย์ทำ
หน้าที่อยู่จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๙ จึงได้ออกรับพระราชทานบำนาญเป็นครั้งที่ ๓ และกลับเข้ารับ
ตำแหน่งนายกเทศมนตรีอีกเป็นครั้งที่ ๓ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งท้องถิ่นได้ปีเดียวก็ได้อีกเรียกกลับ
เข้ารับราชการอีกครั้งหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

หลังจากข้าพเจ้าพ้นหน้าที่ราชการโดยเด็ดขาดแล้ว ก็มาเกี่ยวข้องกับวงการธุรกิจ
การค้า ได้ตั้งบริษัทขึ้นเองบ้าง ช่วยคนอื่นตั้งบ้างหลายบริษัท จนบัดนี้ ก็ยังเป็นประธานและ
กรรมการอาชีพอยู่หลายบริษัทหลายแห่ง เมื่อเขายังเชื่อถือไว้วางใจว่า ข้าพเจ้ายังช่วยงานการเล็กๆ
น้อย ๆ เป็นประโยชน์ให้เขาได้ เขาก็ให้สิ่งตอบแทนเป็นเครื่องเลี้ยงชีพ เห็นว่าพอจะสุขสม-
ควรต่อไปได้ถึงปลายชีวิต

ในสังคม บางทีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็แสดงความเป็นห่วงถึง
การงานที่ข้าพเจ้ายังทำอยู่ในวัยที่เป็นคนแก่ บ้างก็ให้กำลังใจว่าคนเรายังมี activity อยู่ก็
เหมือนกันอายุจะได้ยืน

ข้าพเจ้ามีนิสัยเป็นคนอยู่ไม่สุข ชอบทำทุกอย่างที่ตนทำได้เพื่อความเจริญก้าวหน้า
ของตนและบ้านเมือง สิ่งใดที่ไม่รู้ข้าพเจ้าเรียนและศึกษาหาความรู้ให้ตนสามารถทำได้ ตำแหน่ง
ที่เขามอบหมายให้ทำ ถ้าเราทำด้วยความรู้ ผลงานก็ดี สิ่งทั้งหลายทั้งปวงจึงอยู่ที่ความพยายาม
และความขยันความเพียร ขอให้ท่านทั้งหลายเมื่อยังเป็นนักเรียนก็จงใช้ความเพียรอดส่ำที่เล่า-
เรียน เรียนแล้วออกไปทำงานอาชีพ ก็จงขยันเพียรพยายามสร้างตนเองต่อไปอย่าลดละ ให้มี
ชื่อเสียงต่อ ๆ ไปเหมือนดั่งศิษย์อัสสัมชัญคนหนึ่งเล่าประวัติให้ท่านฟัง

ประวัติข้าพเจ้าเห็นจะมีมากกว่านี้ที่เป็นสาระสำคัญควรเขียน แต่ข้าพเจ้าขอยกไว้ให้
คนข้างหลังเขาเขียน จะพรรณนากันอย่างไร ข้าพเจ้าคงจะไม่ได้อ่าน เพราะคนเราอยู่ในวัย
เกิด แก่ เจ็บ ตาย พ้นท่านสุดท้ายไปแล้ว ก็ปีติฉาน

ข้าพเจ้าขอส่งความระลึกถึงท่านภราดา ครูบาอาจารย์ และอัสสัมชัญทั้งหลายมา ณ
โอกาสนี้ด้วย.

พระยามโหสรวรย์

(เขียนให้แก่โรงเรียนอัสสัมชัญเพื่อนำลงในหนังสืออนุสรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๔)

เมื่อแรกเป็นพระยามโหฬาร พ.ศ. ๒๔๖๔

•ฉายร่วมกับหม่อมเจ้าโกสิต ภาณุมาศ

ถิ่นเดิมกับเรื่องเก่า

ขอขอบคุณท่านอธิบดีที่มีไมตรีจิตระลึกถึงคนเก่าติดต่อมาขอคำขวัญไปร่วมลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในวันฉลองวันสถาปนากรมบัญชีกลางครบรอบ ๕๐ ปี ข้าพเจ้าตั้งใจจะเขียนเรื่องเก่า ๆ สักเล็กน้อย เพื่อเป็นการร่วมวงสนทนากับคนหนุ่ม ช่างนาน ๆ จะได้พบปะวิสาสะกันครั้งหนึ่ง ระยะเวลาถอยหลังไป ๕๐ ปี เป็นเวลายาวนานพอจะ สมมุติคนหนุ่ม ๆ เวลาอายุ ๓๐ ปีถอยหลังขึ้นไป ๕๐ ปี จะแก่ห่อหมกไฉไลแล้ว ข้าพเจ้าเห็นจะนับว่าอายุยืนยาวเข้าเป็นบุคคลแก่ห่อหมก แต่ใจมันยังไม่แก่ ยังคงคบเพื่อนหนุ่ม ๆ ก็ไม่อยากจะฝืนใจตนเอง

พูดถึงถิ่นเก่า ก็ไปนึกถึงนก ธรรมชาติไม่वानกใหญ่่นกน้อยไม่ลืมรังของมัน ถึงจะเร่ร่อนไปสารทิศใดไกลแสนไกลก็บินกลับถิ่นเดิม พระยาครุฑสถิตแดนวิมานฉิมพลี เทียวไปได้มาซึ่งสิ่งพอใจจากถิ่นไกล ก็พาบินกลับไปเชยชม ณ วิมานเดิม กระจิบกระจาบบินไปหาถิ่นถิ่นไกล ก็ระลึกถึงรังเก่ารังเดิมของมัน มนุษย์ก็มีสัญชาตญาณเช่นเดียวกัน ไม่ลืมถิ่นฐานบ้านเดิม ถิ่นนกเดิมที่ตนเคยอยู่

ผู้เขียนก็มีอุปมาอุปไมยดังกล่าว เมื่อกล่าวถึงถิ่นเดิม

มาถึงข้อที่จะเขียนถึงเรื่องเก่า ๆ ของกรมบัญชีกลาง แม้เก่าสมัยเพียงถอยหลัง ๕๐ ปี ก็นับว่านานพอใช้ จะนำอะไร ๆ มาเขียนคงจะยืดยาวมาก อย่างน้อยจะต้องทบทวนถึงประวัติกันประวัติเวลาเบื้องหลัง เอาจมาปรุงประสมประสานกัน จึงจะพอเป็นรส จะพยายามเขียนให้สั้นเฉพาะความเก่าพอเอามาเปรียบเทียบกับข้อเขียน

กระทรวงการคลังสมัยหนึ่ง หรือสมัยยังเป็นกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีอำนาจหน้าที่มากและกว้างขวางพอที่จะให้ใคร ๆ คิดและมองไปในทางชาตุมุทิตา กระทรวงพระคลังฯ มีกรมชั้นใหญ่ ๆ สมัยนั้น นอกจากปรากฏตามทำเนียบปัจจุบันแล้ว ยังมีกรมเล็กกรมน้อยซึ่งไม่มีในทำเนียบปัจจุบันอีกหลายกรม เช่น กรมฝิ่น กรมสุรา กรมธนบัตร กรมพาณิชย์สถิติพยากรณ์ ฯลฯ ซึ่งข้าพเจ้านำมากล่าวถึงเฉพาะที่จะให้เข้ากับเรื่องราวที่จะเขียนอ้างอิงให้เข้าเรื่องในลำดับต่อไป

งานนโยบายหัวใจทางการเงิน การเศรษฐกิจ การเบิกจ่าย ใช้จ่ายเงินประมาณ รวมทั้งการใช้งบประมาณแผ่นดิน สมัยนั้นตกอยู่ในหน้าที่พิจารณาควบคุมดูแลของกระทรวงพระคลังฯ ทั้งสิ้น เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ สมัยข้าพเจ้าเข้ารับราชการคือ สมัยเสด็จในกรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดี เป็นเจ้านายที่ทรงพระปรีชาสามารถมาก ในสมัยทรงพระอิสริยยศดำรงศักดิ์ลูกยาเธอพระองค์ใหญ่ของรัชกาลที่ ๕ และพระเจ้าพี่ยาเธอในรัชกาลที่ ๖ ซึ่งเจ้านายและเจ้ากระทรวงต่าง ๆ ยกย่องนับถือเกรงพระบารมีและพระปรีชาเป็นอันมาก

เมื่อกล่าวถึงกรมบัญชีกลางสมัยนั้น เสด็จในกรมพระจันทบุรีฯ เคยทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีระหว่างที่เรียกว่า กรมตรวจและกรมสารบัญชีอยู่ก่อนที่พระองค์ท่านเลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ กรมบัญชีกลางก็เท่ากับกรมเสนาธิการของกระทรวงพระคลังฯ ในสมัยนั้น ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมงานนโยบายการเงิน และการเบิกจ่ายทั่วไปของประเทศ ข้อชี้แจงเสนอแนะและความเห็นมีน้ำหนักมาก อันเป็นอำนาจที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า “หัวหอท้ายหอ” หอรัษฎากรพิพัฒน์ที่ตั้งกระทรวง และกรมบัญชีกลางอยู่ท้ายหอในสมัยนั้น

เสด็จในกรมเสนาบดีฯ ทรงมีโอรสผู้ปรีชาทรงสนิหิตใช้เท่ากับพระพาคู่พระหัตถ์อยู่ ๓ ท่าน ซึ่งรู้จักในสมัยนั้นในนามสมญา “ยุ่งป่าจาก - ปากเขี้ยว - เสี้ยวสงฆ์” กรมบัญชีกลางสมัยนั้น พระยาไชยยศสมบัติ (เจ้าพระยาพลเทพฯ เจริญ โกมารกุล ๓ นคร เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการในสมัยต่อมา) เป็นอธิบดี เป็นมือหนึ่งใน ๓ ในนิคเนม “ปากเขี้ยว” มีอำนาจมาก เพราะหนึ่งในตัวโปรด ว่าที่เสนาธิการ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับปลัดทูลฉลองรองเสนาบดีคลังสมัยนั้น คือ หม่อมเจ้าเณร (ภายหลังเลื่อนพระยศเป็นพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม) หรือนามสมญา “เสี้ยวสงฆ์”

กรมบัญชีกลางสมัยนั้นกับสมัยนี้มีหน้าที่ไปคนละครูป สมัยก่อนรับเอาภาระหน้าที่ไว้มากมายเกินไป ถ้านำมากล่าวโดยย่อเทียบกันดู ก็จะเป็นความรู้ที่เหมือนกันในการเปรียบเทียบของเก่ากับของใหม่ขณะนั้น กรมบัญชีกลางมีกรมกองขึ้นโดยตรงและโดยปริยายหลายหน้าที่ เช่น

กรมตรวจเงินแผ่นดิน ภายหลังเปลี่ยนเป็นกรมรักษาที่ดินหลวง กรมธนบัตรมีหน้าที่พิมพ์ซื้อและจ่ายธนบัตร สมัยนั้นก็ขึ้นกับอธิบดีกรมบัญชีกลาง ส่วนกองงานโดยตรงของกรมบัญชีกลางมีกองใหญ่ ๆ อยู่ ๕ กอง คือ กองกลาง กองค่าใช้สอย กองเงินเดือน กองบัญชีประมวล และ กองมณฑล

กองกลาง	มีหน้าที่งานสารบรรณ และรวบรวมเอกสารงบประมาณแผ่นดิน
กองค่าใช้สอย	มีหน้าที่ควบคุมตรวจพิจารณาอนุมัติการเบิกจ่ายเงินค่าใช้สอย การจร ฯลฯ ตามงบประมาณที่มียอดอนุมัติของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ
กองเงินเดือน	มีหน้าที่คอยควบคุมพิจารณาตรวจจ่ายเงินเดือน บำเหน็จ บำนาญ พิจารณาการขออนุมัติจ้างฝรั่งรับตำแหน่งราชการในกระทรวงต่าง ๆ ตัวผู้ช่วยอธิบดีกองนี้ ถือตำแหน่งเป็นเลขาธิการ คณะกรรมการ “ใบเปลี่ยนแปลง” ด้วย คือคณะกรรมการ มีหน้าที่พิจารณาอัตราค่าจ้างคน ตำแหน่งอัตราเงินเดือน เงินค่าจ้าง ที่เจ้ากระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ขอหรือเปลี่ยนแปลงเพิ่มลด เพื่อถือจ่ายเป็นอัตราเบิกจ่ายงบประมาณ เจ้ากระทรวงต้องยื่นใบเปลี่ยนแปลงมาขออนุมัติกระทรวงพระคลัง ฯ มีคณะกรรมการประกอบด้วยที่ปรึกษาฝรั่ง และอธิบดีกรมบางกรม เป็นคณะกรรมการพิจารณาหน้าที่นี้ ซึ่งวิวัฒนาการต่อมาเป็น ก.ร.พ. (กรรมการข้าราชการพลเรือน) และเป็น ก.พ. สมัยปัจจุบัน
กองบัญชีประมวล	มีหน้าที่ควบคุมเงินงบประมาณพิเศษต่าง ๆ การธนาคาร การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและประมวลบัญชีทั่วไป ฯลฯ
กองมณฑล	มีหน้าที่ตรวจสอบเอกสารใบสำคัญ การจ่ายเงินงบประมาณประเภทต่าง ๆ ที่เบิกจ่ายทางคลังหัวเมือง ซึ่งจะต้องส่งใบสำคัญเข้ามาตรวจสอบที่ศูนย์กลางกรุงเทพ ฯ ติดต่อกับกรมกองต่าง ๆ ให้ถูกต้อง

นอกจากนี้ ยังมีกองย่อยแบ่งแยกงานออกไปทำแต่ละหน้าที่ตามความจำเป็น เช่น กองออกเช็คจ่ายเงินตามใบสั่งที่กองใหญ่ ๆ ส่งจ่าย เช่น เงินค่าใช้สอยประเภทต่าง ๆ เงินเดือน บำเหน็จ บำนาญ และเงินงบประมาณพิเศษ คนเซ็นเช็คเป็นผู้จ่ายเช็คให้ไปเบิกตัวเงินจากกรมคลัง ถึงเวลาปลายเดือนจ่ายเงินเดือนและค่าใช้สอยพร้อม ๆ กัน บางที่ทำงานตลอดวันถึงกลางคืนแล้วยังไม่เสร็จ ก็ต้องทำต่ออีกคืน หัวหน้าบางคนถึงกับนั่งร้องไห้อย่างน่าสงสาร เป็นเรื่องล้อกันเล่นสมัยนั้น

ผู้ช่วยอธิบดีที่เป็นหัวหน้ากองต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในขณะนั้น มีพระยาศรีราชโกษา (ช่วง พืชมานนท์) เป็นกองกลาง พระยาชัยสุนทร (ตาล บุณนาค) กองค่าใช้สอย พระยามไหสวรรย์ (กอ สมบัติศิริ) กองเงินเดือน พระยามหาวิสูตร (ชุ่ม บัทรประกร) กองบัญชีประมวล และพระยาประสานสัจฉุกร (เล็ก มหาวังสวัต) เป็นกองมณฑล

เฉพาะประวัติข้าพเจ้าย่อ ๆ ข้าพเจ้าเข้ารับราชการในกรมบัญชีกลาง เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๖๐ โดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้ขอโอนตัวมาจากกระทรวงนครบาล ซึ่งในขณะนั้นข้าพเจ้ารับราชการอยู่กรมเจ้าท่า สังกัดกระทรวงนครบาล ในตำแหน่งเลขานุการกรม ได้เงินเดือน ๒๐๐-๑๐-๓๐๐ บาท เมื่อย้ายมาอยู่กรมบัญชีกลาง ได้รับเงินเดือนอัตรา ๓๐๐-๒๐-๔๐๐ บาท ในตำแหน่งนายเวรชั้น ๑ คนที่ได้เงินเดือน ๓๐๐ บาท ซึ่งเทียบด้วยเงินเดือนชั้นปลัดกรมในสมัยนั้น นับว่าเป็นตำแหน่งสูง ภูมิจานพอดู ข้าพเจ้ารับตำแหน่งนายเวรชั้น ๑ อยู่ ๓ ปี ก็ได้เลื่อนขึ้นรับตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดี เงินเดือน ๔๐๐-๔๐-๖๐๐ บาท มีหน้าที่รับผิดชอบงานมากขึ้น เพราะเป็นตำแหน่งหัวหน้ากอง ขึ้นตรงต่ออธิบดี มีหน้าที่สั่งงานเด็ดขาดในตำแหน่งของตน

นอกจากงานประจำฝ่ายกองเงินเดือนแล้ว ข้าพเจ้ายังมีตำแหน่งเป็นเลขานุการแผนกงบประมาณ ซึ่งเสนาศึกษาและอธิบดีกรมบัญชีกลาง ที่ปรึกษากระทรวง ๆ ต้องประชุมวางแผนงบประมาณกับเจ้ากระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ด้วย โดยปกติการตั้งจ่ายเงินการจร เสนาศึกษากระทรวงพระคลัง ฯ เสร็จวางแผนงบประมาณตกลงกับเสนาศึกษากระทรวงต่าง ๆ ในรายการขอตั้งจ่าย

ส่วนประเภทเงินเดือนกับค่าใช้สอย ตกลงกันชั้นอธิบดีต่ออธิบดี ผู้ช่วยอธิบดี ประจำกองต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น รับผิดชอบทำหน้าที่ควบคุมนโยบายพิจารณาการจ่ายแต่ละประเภทตามหน้าที่ของตน เท่ากับเป็นผู้ช่วยเสนาธิการ เมื่อมีความเห็นชี้แจงแนะนำขึ้นไปยังกระทรวงแล้ว โดยปกติ กระทรวงก็ถือเป็นฐานะเป็นผู้ถือจ่ายเงิน เป็นอำนาจอันมีน้ำหนักศักดิ์สิทธิ์ตามระเบียบหน้าที่บริหารการเงินในสมัยนั้น ซึ่งกระทรวงต่าง ๆ ก็เกรงใจ ด้วยความ พอใจและไม่พอใจ หรือจำใจ แล้วแต่กรณี

นี่เป็นอำนาจหน้าที่ ซึ่งต่างฝ่ายต่างจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบบริหารที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ ไม่เกี่ยวกับความพอใจหรือไม่พอใจ

เมื่อพูดถึง “อำนาจ” ลำพังตัวของมันไม่มีพิษสงอะไร ไม่ทำดีทำร้ายให้ใครได้ สำคัญอยู่ที่คนใช้มันต่างหาก จะใช้ในทางดีหรือไม่ดี เป็นผลดีหรือเสียผล โดยสรุปก็คือ ผู้ใช้ในทางที่ถูกหรือผิด ถ้าจะเรียกว่าอำนาจของกระทรวงการคลังในสมัยนั้นมีมากก็เรียกได้ แต่เป็นอำนาจที่ใช้ตามหน้าที่ ใช้ในทางก่อประโยชน์เพื่อความมั่นคงในทางการคลังของประเทศเท่านั้นแหละ เมื่อปรากฏว่าอำนาจเป็นสิ่งกลบฝังตาให้เป็นอย่างอื่นได้ ใคร่อยากได้อะไรอยากใช้อะไรก็มี ก็ย่อมมีเป็นธรรมดาสรรพสิ่งทั้งปวงในโลกย่อมมีเกิด มีเปลี่ยนแปลงและมีดับ อำนาจก็เหมือนกัน มีเกิดก็มีเปลี่ยนแปลงหรือหมดไปได้ตามกาลเวลาและสมัย

จะขอเอาเรื่องเก่า ๆ เปรียบเทียบกันสักเล็กน้อย ขึ้นชื่อว่าระเบียบหน้าที่ ย่อมมีความสำคัญและดีด้วยกันทั้งนั้น สำหรับงานที่ต้องมีระเบียบแบบแผนกำกับเป็นอำนาจ นับแต่เมื่อถึงคราวเปลี่ยนแปลงก็ต้องเปลี่ยนไปตามวิวัฒนาการแห่งกาลสมัย การควบคุมเสถียรภาพทางการเงิน การควบคุมโครงการใช้จ่ายเงินแผ่นดินของกระทรวงคลังของสมัยหนึ่ง ที่ปรากฏเป็นผลให้เกิดระเบียบแบบแผนที่ดีและจำเป็นในการบริหารอีกสมัยหนึ่ง ก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่จะหยิบยกมาเปรียบเทียบกัน ดังเช่นงานที่เสด็จในกรมเสนาบดีคลังได้ทรงตั้งกรมพาณิชย์สถิติพยากรณ์ขึ้นในสมัยนั้น ก็ได้สืบเนื่องต่อมาเป็นกำเนิดงานตั้งกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเปลี่ยนแปลงมาเป็นกระทรวงเศรษฐกิจการสมัยนี้ งานสถิติซึ่งได้เปลี่ยนแปลงเปลี่ยนสังกัดมาหลายครั้งหลายคราว ก็มาปรากฏเป็นสำนักงานสถิติ ฯ สมัยปัจจุบันนี้ อันเป็นองค์การของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

งานกรมบัญชีกลางที่กองเงินเดือนปฏิบัติแผนคณะกรรมการ “ไปเปลี่ยนแปลง”
 ต่อมาก็ได้ตั้งสถาบันกลางขึ้นเป็น กรพ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) ซึ่งสมัย^๕ขึ้น
 เสด็จในกรมพระจันทบุรี ๖ ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ และได้แปรเปลี่ยนเป็นสำนัก
 งาน ก.พ. มีอำนาจครอบคลุมการตั้งตำแหน่งอัตราเงินเดือน และบวกล้างการดูแลนักเรียนต่าง-
 ประเทศอื่น ๆ ตามความต้องการของสมัยหนึ่ง ๆ ล้วนได้กำเนิดมาจากกรุปรานกรมบัญชีกลาง
 ก่อนทั้งสิ้น

คำนวณประมาณแผ่นดิน เดิมมอบอำนาจเต็มไว้แก่กระทรวงพระคลัง ๖ นั้น ต่อมา
 ในรัชกาลที่ ๗ แม้จะได้โปรดเกล้า ๖ ครั้ง “สภาการคลัง” ขึ้น เพื่อให้มีหน้าที่พิจารณา
 ประมาณแผ่นดิน เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดินในครั้งนั้นก็ดี แต่การรวบรวม
 รายได้รายจ่ายและวิธีพิจารณาร่วมกับเจ้ากระทรวงชั้นต้น ก็ยังคงอยู่กับกระทรวงพระคลัง ๖
 เป็นผู้รวบรวมงบประมาณประจำปีเสนอสภาการคลัง เป็นชั้น ๆ ขึ้นไปจนถึงชั้นสุดท้าย ๖ ถวาย
 เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุมัติในวาระสุดท้ายเหมือนเช่นกระทรวงปฏิบัติอยู่ก่อน สมัยนั้น
 ข้าพเจ้าถูกแต่งตั้งให้รับตำแหน่งเลขานุการสภาการคลัง เป็นอยู่ ๗ ปี โดยเสด็จในกรมพระ-
 จันทบุรี ๖ ทรงเป็นประธานสภา และต่อมาสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงดำรง
 ตำแหน่งแทนอยู่สมัยหนึ่ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ ข้าพเจ้าได้ถูกเรียกกลับ
 เข้ารับราชการตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการคลัง ๖ โดยพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
 สมัยนั้น เป็นรัฐมนตรีว่าการโดยตำแหน่ง ข้าพเจ้าได้เปลี่ยนแปลงวิธีการพิจารณาประมาณ
 รอบสุดท้าย ให้เสนอว่ากันในคณะรัฐมนตรี เพราะเจ้ากระทรวงไปรวมอยู่แห่งเดียวกันที่นั้น
 พิจารณาแล้วจึงนำเสนอขออนุมัติสภาผู้แทนราษฎรตามระบอบปกครองใหม่ และข้าพเจ้าก็ได้
 รับแต่งตั้งติดตามไปเป็นกรรมาธิการของสภาผู้แทน ๖ ตามหน้าที่งานทำงบประมาณแผ่นดินซึ่ง
 อยู่ในหน้าที่กรมบัญชีกลางสมัยนั้น ก็ได้แปรเปลี่ยนหน้าที่ต่อมาเป็นลำดับ จวบจนตั้งเป็นสำนัก
 งบประมาณขึ้นต่อสำนักนายกรัฐมนตรีปัจจุบัน

งานกรมตรวจสารบัญชี แยกไปตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน งานธนาคาร
 ทำหน้าที่เงินตราปริวรรต ซึ่งเดิมกรมบัญชีกลางปฏิบัติก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งเป็นธนาคาร
 ชาติ ฯลฯ

ถ้าข้อเขียนนี้ไม่ยาวนาน ก็อยากจะเขียนแทรกเกร็ดที่น่ารู้อีกสักเล็กน้อย เป็นเกร็ดที่มีประวัติเกี่ยวเนื่องกับการปฏิสนธิของกระทรวงที่ตั้งขึ้นใหม่ และกระทรวงในเครือกระทรวงพระคลัง ฯ ซึ่งเสกในกรมพระจันทบุรี ฯ ทรงบัญชาการในสมัยนั้น ซึ่งมีต้นสายปลายเหตุลึกลับอยู่บ้าง แต่ว่าเรื่องลึกลับที่รู้กันทั่วไปนั้นจะถือว่าลึกลับก็ได้ นำมาเล่าสู่กันฟังเป็นเรื่องใหม่ก็น่าจะเป็นประโยชน์ความรู้เหมือนกัน

สมัยที่คลังคุมการเงินและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นศูนย์อำนาจรวม อยู่ที่คลังนั้น กาลครั้งหนึ่งเมื่อ ๔๐ ปีมาแล้ว เสด็จในกรมพระจันทบุรี ฯ เสนาบดีคลัง ฯ ทรงน้อยพระทัยด้วยเรื่องกระเทยพระทัยเล็กน้อย ได้ ทรงลาป่วยไม่เสด็จมาประทับทรงบัญชาการกระทรวงตามเคย เป็นที่รู้กันระหว่างพวกเราในกระทรวงสมัยนั้นว่า เกิดไม่พอพระทัยเนื่องด้วยได้มีการเขียนบทความในหนังสือพิมพ์ ทำนุการบำรุงถนนหนทางในชนบท จังหวัดหนึ่งว่า ข้าราชการโทรมก็ไม่มีการจ่ายเงินให้ซ่อม ปรากฏว่า ระหว่างนั้นข้าราชการผู้ใหญ่ชั้นเสนาบดี อธิบดี ฯลฯ ที่เป็นสมาชิกสภาได้ไปตามเสด็จรัชกาลที่ ๖ ไปซ่อมรถที่บ้านโป่งจังหวัดกาญจนบุรี ถนนหนทางโทรมเดินทัพซ่อมไม่สะดวก ก็มีบทความปรากฏขึ้นในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งใช้นามปากกาคล้ายเหมือนจะรู้ ๆ กันว่า เป็นวิพากษ์วิจารณ์จากเหนือเมฆ แทนที่จะบอกกล่าวเล่าสืบกระทรวงพระคลัง ฯ ในเรื่องงบประมาณให้เป็นกิจลักษณะ กลายเป็นเรื่องตลกเถื่อนว่า มีอำนาจเกินไปไม่เห็นใจบูรณะถนนหนทาง ก็น้อยพระทัย ประชวรการเมืองอยู่หลายเดือน ไม่ทรงรับเงินเดือน จนกระทั่งต่อมาทราบกันว่า คงจะได้มีการปรับความเข้าใจระหว่างพระราชอำนาจชั้นสูงในสมัยนั้นแล้ว พระองค์ท่านจึงเสด็จกลับมาประทับ ณ หอรัษฎากรพิพัฒน์ตามเดิม และได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในลำดับนั้น อันเป็นเวลาล่วงมากกว่า ๔๕ ปีแล้ว

สมัยเมื่อทรงพระดำริจะพัฒนาการพาณิชย์และการเศรษฐกิจ ซึ่งได้ทรงเริ่มตั้งกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ขึ้นไว้แล้วนั้น ได้ทรงพระดำริตั้งสภาเผยแผ่พาณิชย์ขึ้น เริ่มปฏิบัติงานส่งเสริมการพาณิชย์ การสำรวจตรวจพันธุ์รุกชาติ ผลิตภัณฑ์สำคัญทางเศรษฐกิจของชาติจากท่านสภาที่ทรงตั้งขึ้น สภาเผยแผ่พาณิชย์สมัยนั้น มีอธิบดีกรมสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ

พระองค์ท่านทรงดำรงตำแหน่งประธาน ฯ ซึ่งขณะนั้น พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ “ยุงป่าจาก” ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ เป็นรองประธาน ฯ ปรากฏตามประวัติในขณะนั้นแล้ว สถาปนาแผ้วพาณิชย์จึงเป็นต้นอนุสนธิสืบต่อมา ในการตั้งกระทรวงพาณิชย์ขึ้นเป็นกระทรวงราชการ กระทรวงพาณิชย์สมัยนั้น มีรองเสนาบดีบัญชาการโดยเสด็จในกระพระจันทร์ ฯ ทรงกำกับในตำแหน่งเสนาบดี ส่วน “ปากเขียว” ไปเป็นเสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ และ “เสี่ยวสงฆ์” ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลัง ฯ เสมือนดาวเรียงเคียงรายล้อมดวงจันทร์ พระองค์ท่านทรงบัญชาการตำแหน่งนายกสภาการคลัง ฯ ประธาน ก.ร.พ. และทรงเป็นที่ปรึกษาแนะนำการคลัง การพาณิชย์ การเกษตรของประเทศโดยปริยาย เหตุการณ์เหล่านี้เป็นเกร็ดเบื้องหลังของกระทรวงพระคลัง ฯ และกรมบัญชีกลางตั้งเล่ามา

เมื่อกลับมาระลึกถึง “อำนาจ” แต่หนหลังและมีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปนั้น เป็นที่เห็นได้ว่า เป็นวัฏฏะ หมุนเวียนเปลี่ยนไปเพื่อพัฒนาความเจริญก้าวหน้า คนที่ใช้อำนาจนั้น ถ้าใช้ในทางดีก็ปรากฏเป็นประวัติดี ถ้าใช้ในทางไม่ดี ความไม่ดีก็ติดตัวไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ดับแล้ว

ขอความเจริญสุขสิริสวัสดิ์วัฒนา จงมีแก่กรมบัญชีกลางและข้าราชการของกรมสำคัญนี้ตลอดสืบไปชั่วกาลนาน

พระยามโหสรวรย์

(เขียนเพื่อลงในหนังสือที่ระลึกครบ ๕๐ ปี กรมบัญชีกลาง พ.ศ. ๒๕๐๘)

ดนตรีไทย*

ท่านผู้มีเกียรติ และมิตรสมาคมผู้สูงอายุ

ตามปกติทุกคืนทุกเดือนโรงพยาบาลประสาทจัดให้มีการบรรยายให้ความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บอันเป็นประโยชน์ความรู้แก่ผู้ฟัง เฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ที่เป็นคุณทางช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้รู้สมุฏฐาน รู้จักรักษาสุขภาพและสวัสดิภาพในคดีโรคยาปรมาลาภา แต่ว่าวันนี้ท่านมิได้เจ้านายแพทย์สาขาใดสาขาหนึ่งมาบรรยาย กลับมาขอให้ข้าพเจ้าบรรยาย “เรื่องดนตรีกับความสบายใจ” แทน ความจริงข้าพเจ้าเป็นเพียงนักดนตรีสมัครเล่นเท่านั้น ไม่มีความรู้ทางทฤษฎีวิชาดนตรี เพราะดนตรีเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งในบรรดาศาสตร์ทั้งหลายจะต้องศึกษาเล่าเรียนเหมือนวิชาการอื่น ๆ นักดนตรีสมัครเล่นเช่นข้าพเจ้ามีความรู้เพียงเล่นเครื่องดนตรีเฉพาะอย่างที่เคยฝึกฝนมา สีซอดี ตีซิมได้เป็นเพลงเข่าวงกับเขาได้ หาเรียกว่ามีความรู้วิชาดนตรีไม่แต่คิดว่า ถ้าจะนำประสบการณ์เรื่องดนตรีเท่าที่ตนพอจะมีอะไร ๆ มาเล่าสู่กันฟัง ก็พอจะหาได้ ฉะนั้น จึงขอทำหน้าที่เป็นตัวปาลูกปลอมแสดงเรื่องที่ไม่สันทัดเอาตัวรอดไปที

คำ “ดนตรี” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำแปลไว้ว่า วัตถุมีสายเครื่องสายเป็นความหมายถึงเครื่องเล่นคีตศิลป์ที่มีสายใช้สาย ฉบับปี ๒๔๙๓ ให้ความหมายคำดนตรีเป็นนามว่า “ลำดับเสียงอันไพเราะ” ตามคำแปลที่แปลว่า วัตถุมีสาย หรือเครื่องสายคงจะให้ความหมายถึงเครื่องดนตรีมีสาย เช่น ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย และจะเข้ เครื่องเล่นดนตรีไทยเป็นต้น พจนานุกรมอีกฉบับหนึ่งซึ่งให้ความหมายถึงการบรรเลง แปลว่า “ลำดับเสียงอันไพเราะ” นั้น แปลความหมายถึงการบรรเลงเล่นเครื่องดนตรี สรุปแล้ว พจนานุกรมจะแปลว่ากระไรก็ตามก็คงเป็นที่เข้าใจกันว่า ดนตรีเป็นเครื่องบรรเลงลำดับเสียงผสมผสานกันเป็นเพลงบรรเลงอันไพเราะนั่นเอง

เครื่องดนตรีที่เอามาผสมผสานเป็นวงดนตรีมีเครื่องประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น ขลุ่ยไ้เป่า และเครื่องตี มีโหม่งฆ้อง ฉิ่งฉาบ ฆ้องกลองเป็นต้น โดยปกติเราวมเรียกเป็นเครื่องคีตศิลป์ของวงดนตรี สำหรับวงดนตรีไทย ปัจจุบันเรานำเครื่องตีและคีตศิลป์ เช่น ขิม-ออร์แกนและซอฝรั่งมารวมวงด้วย เรียกว่าเครื่องสายผสม ถ้าเอาระนาดและเครื่องพิณพาทย์บาง

*บรรยายในโอกาสชุมนุมผู้สูงอายุ ณ ศูนย์พระวาทาน วิจัยประสาท เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑

ชั้นมาผสมผสานด้วย เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม พ้องวงขนาดเล็กมาผสม ก็เรียกกันไปอีกชื่อหนึ่ง เป็นเครื่องมโหรี อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ ก็เรียกคำรวมกว้าง ๆ ว่า ดนตรี คำดนตรีจึงเป็นคำรวมเรียกเครื่องคีตศิลป์ารวมกัน ไม่ใช่หมายถึงวัตถุมีสายหรือเครื่องสายอย่างเดียว

สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้เครื่องมีสายและเครื่องคีตศิลป์ารวมกัน เป็นวงดนตรีหรือดนตรีผสมนั้น เช่นวงของหนุ่มน้อยที่นำมาบรรเลงวันนี้เป็นเครื่องสายผสม สิ่งที่น่าสนใจได้แก่ออร์แกน ซอฝรั่งของต่างชาติ และซิมของจีน ที่เราเอามาเปลี่ยนสายคัดแปลงผสมวงดนตรีไทย อันเครื่องสายซึ่งประกอบด้วยซอ จะเข้ ขลุ่ย โทนรำมะนา เป็นพื้นเดิม ผู้เล่นเห็นว่า เออออร์แกนและซิมเข้าผสมผสานเสียงด้วย มีเสียงประสานกลมกล่อมไพเราะขึ้น จึงนำเข้ามาผสมเครื่องสายเป็นวงเครื่องสายผสมตามที่นิยมเล่นกันอยู่ทุกวันนี้

โดยที่ดนตรีเป็นเครื่องเล่นของชาติของทุกชาติจึงมีทฤษฎีด้านวิชาการอยู่มาก สำหรับดนตรีไทยนั้น คนเล่นดนตรีที่มีความสามารถเล่นเครื่องคีตศิลป์ได้ถึงขั้นครูบรมครูถึงแต่งเพลงได้ไพเราะมีชื่อเสียงในประเทศไทยเราก็มีอยู่มาก นอกจากครูบรมครูแต่งเพลงได้ไพเราะเป็นมรดกตกทอดมาให้แก่นักนิยมดนตรีบรรเลงเล่นอยู่ขณะนี้แล้ว ครูดนตรีชั้นเยี่ยมในเมืองไทยของเราขณะนี้ก็มีอยู่ไม่น้อย ซึ่งมีชื่อเสียงในทางดนตรีไม่แพ้ชาติอื่น เฉพาะอย่างยิ่ง ท่านที่ว่าน้อยในวงดนตรีคณะหนุ่มน้อยก็มี เช่น คุณฟุ้ง ศรีวิจารณ์ คุณสุวิทย์ บวรวัฒนา และคุณจำนง สิงศรีวัชต์ เป็นต้น

ความนิยมดนตรีมีมาแต่โบราณกาล เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเจ้านายชั้นสูงก็โปรดปรานเครื่องดนตรี ปรากฏหลายท่านหลายพระองค์ชำนาญถึงขั้นแต่งเพลงได้อย่างไพเราะ ชุนน้าขุนนางผู้ใหญ่สมัยก่อน ก็นิยมมีวงดนตรีมโหรีไว้ประจำสำนักของท่าน ความนิยมดนตรีสมัยนี้ก็มีอยู่ตามสถาบันต่าง ๆ ทั้งทหารและพลเรือนและของคณะเอกชนคบคิดที่นิยมว่า ดนตรีเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตา เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจของคนทั่วไป ให้ความร่าเริงบันเทิงใจ เป็นเครื่องเล่นชั้นสูง

เสียงดนตรีเป็นเสียงที่มีอำนาจมาก เสียงบรรเลงที่มากกระทบโสตนั้น มีอิทธิพลตลบั่นทอนโน้มน้าวอารมณ์และจิตใจผู้ฟังให้เคลิบเคลิ้มไปกับเสียงอันไพเราะจับใจ ทำให้เบิกบาน ตื่นเต้นไปกับบทเพลงที่บรรเลงในลักษณะต่าง ๆ ปลูกปลอบใจให้บันเทิง

สำหรับดนตรีไทยที่บรรดาบรมครู เช่น พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก) พระยาเสนาะดุริยาง (แหม่ม) พระประจักษ์รัฐไพเราะ (ครูมีแขก) เป็นต้น แต่งขึ้นไว้นั้น โดยมากนักดนตรีและผู้ชอบดนตรีบรรเลงซ้ำแล้วซ้ำอีกก็มิรู้จักเบื่อ เพราะรู้สึกซาบซึ้ง ไพเราะจับใจจริง ๆ ฟังแล้วเพลิดเพลิน

เพลงที่เพราะฟังไพเราะโน้มน้าวใจให้รู้สึกจากสำเนียงขับร้องไปตามทำนองเพลงมีอยู่มากด้วยกันมีทั้งเพลงรักโรคราและร่ำเริงสนทนเสชา สำหรับเพลงไทยพอจะยกตัวอย่างมาอ้างอิงได้ เช่น

๑) เพลงสารถี่ มีเนื้อร้องท่วงทำนองของชายที่ระบายความรักอย่างเจ็บ ๆ ว่า

“น้อยหรือวาจาช่างน่ารัก เสนาชนักน้ำคำร่ำเสียคสี้ ปรีมจะกลืนขึ้นใจในวาทิ เสียคายแต่ยังไม่มิคู่ภิรมย์ แม้ชายใดได้อยู่เป็นคู่ครอง จะแนบน้องเชยชิตสนิทสนม พี่จะอยู่สู้รักไม่แรมชม มิใช่ลมลงน้องให้หมองใจ” ฟังทั้งเนื้อขับเนื้อร้องซาบซึ้งจริง ๆ

๒) เพลงเขมรโพธิสัตว์ มีเนื้อร้องทำนองพรรณนาความรักของนางพิมพ์ในเรื่องขุนช้างขุนแผน ฟังแล้วระทึกใจเมื่อได้ยินเสียงโอดครวญ โดยบทและทำนองร้องส่งของเพลงนี้ว่า

“ไอ้พ่อพลายสายสวาทของพิมพ์เอ๋ย พ่อไม่เคยห่างเหินหา มาอนนหออยู่ด้วยน้องสองเพลา พ่อเคยพาพิมพ์พุทไฟไรวน นันนี้ซึกสัพยอก แย่หยอกดังจะกลืนไม้ไผ่กลมอน แขนซ้ายพ่อเคยให้เมียหนุนนอน ยามร้อนพ่อก็พักกระพือลม”

ขอยกตัวอย่างเพลงสรวลเสเฮฮาอีกสักเพลงหนึ่ง เช่น

๓) เพลงถึงโกลนในเรื่องรามเกียรติ์ เมื่อหนุมานจนเจียวตอนยักษ์แปลงเป็นพระอินทร์มาล่อหลอกแผลงศรโมกษศักดิ์ถูกพระลักษณ มีเนื้อร้องว่า

“บัดนั้น หนุมานไม่ต้องครครี ยืนทยานคาลโกรธก้องคคี่ ชื่นหน้าว่าเหยยหัสสนัย เหตุใดไปเข้าข้างพวกยักษ์ มาแผลงศรพระลักษณตักษัย กูจะล้างช้วนให้บัลลย์ ให้สาใจอินทราใจอาธรรม”

เวลาของเราคงจะไม่มีมากนักที่จะฟังคำบรรยาย ซึ่งข้าพเจ้านำมาพูดนี้เพียงเฉพาะความรู้สึกของข้าพเจ้าที่ไหลลงกับเสียงดนตรี โดยปกติหลังจากรับประทานอาหารแล้ว ตอนค่ำข้าพเจ้าชอบเล่นดนตรีกับลูก ๆ เป็นการย่อยอาหารเวลาก่อนนอน ประพุดอยู่เช่นนั้นเป็นอิริยาบถ

ดนตรีเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจ นักดนตรีที่รักชอบดนตรีอย่างถึงขนาด ยกย่องว่าดนตรีเป็นยาอายุวัฒนะ บางท่านยกย่องว่า ให้คุณทางเป็นสมาธิด้วย โดยให้เหตุผลว่า ขณะที่บรรเลงดนตรีนั้น ถ้าหากจิตใจวอกแวกไปทางอื่น เพลงที่กำลังเล่นก็เฉไฉออกนอกทาง จึงต้องทิ้งสมาธิเต็มที่ขณะที่เล่น รสไพเราะของดนตรีทำให้ข้าพเจ้าเคลิบเคลิ้มใจสบาย เป็นสุขไม่ทุกขร้อน ทางแพทย์ก็เห็นจะยอมรับว่า ความสุขสบายทางใจทางสมองนั้น เห็นจะมีความจำเป็นประกอบอันสำคัญกับความสุขสบายทางร่างกายเป็นอันมาก ดนตรีเป็นเครื่องบันเทิงใจทำให้อารมณ์และจิตใจแจ่มขึ้นจึงเป็นยาอายุวัฒนะสำหรับข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้าใจสบาย ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงสบายใจถึงกระทั่งข้างต้นที่บังคับให้ข้าพเจ้าบรรยายเรื่องดนตรี

ข้าพเจ้าเคยบรรยายแต่เรื่องที่ข้าพเจ้าสัมผัสเกี่ยวกับธุรกิจการงาน มีการค้าบางเรื่องที่เคยออกโรงอยู่เสมอ การบรรยายเรื่องดนตรีไม่เคยเลย จึงขอพูดเอาตัวรอดเพียงเท่านี้

วันนี้ยังอยู่ในเขตกำหนดวาระคดีอันเป็นมงคลแห่งวันเดือนคี่ขึ้นปีใหม่ คณะดนตรีวงหนุ่มน้อยขออวยพรแต่ท่านสมาชิกผู้สูงอายุทุกท่าน ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยไข้เจ็บตลอดไป

“คณะหมื่นน้อย” มาอวยพรวันเกิดครั้งสุดท้าย ที่วัดอนงคาราม เมื่อ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

ร่วมวงดนตรี “คณะหมื่นน้อย” เป็นครั้งสุดท้าย

ไม้ตัด

ไม้ตัดสมัยเก่ามีปรากฏหลักฐานในตำนานเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงพระนิพนธ์ ปรากฏว่า เรื่องขุนช้างขุนแผนมีมาเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยหลักฐานประมาณว่า ขุนแผนมีตัวอยู่ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ระหว่างจุลศักราช ๘๔๐ ถึง ๘๕๑ (พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๓๕) นับถึงบัดนี้ ก็เป็นเวลาหลายร้อยปี ไม้ตัดจึงเป็นเครื่องประดับที่สวยงามเป็นศิลปะและวัฒนธรรมของไทยที่มีมาแต่สมัยโบราณกาลแล้ว.

อาจกล่าวได้ว่า ในโลกนี้ศิลปวิชาการตัดต้นไม้ตัดแบบต่าง ๆ เห็นจะมีแต่พวกชาวเอเชียเท่านั้น ชาวยุโรป อาฟริกา หรืออเมริกา ฯลฯ ไม่ปรากฏว่าเคยมีแบบแผนประเพณีนิยมกันมาก่อน และแม้แต่ในทวีปเอเชียก็เห็นจะมีเพียง ๓ ประเทศเท่านั้น คือ จีน ญี่ปุ่น และไทย ผู้รวบรวมได้เคยไปเที่ยวเมืองต่าง ๆ หลายเมืองในประเทศจีน แต่ไม่เคยเห็นต้นไม้ตัดปลูกไว้ในกระถางเลย คงพบเห็นแต่รูปเขียนปรากฏที่อ่างลายครามซึ่งเป็นของจีนเท่านั้น จึงสันนิษฐานได้ว่า ในอดีตประเทศจีนก็มีการนิยมเล่นไม้ตัด แต่ศิลปประเภทนี้คงจะร่วงโรยขาดความนิยมจนถึงปัจจุบันนี้หาดูไม่ได้ ญี่ปุ่นเป็นประเทศเดียวในขณะนี้ที่การเล่นไม้ตัดยังมีการนิยมอยู่ และไม้ตัดเป็นสัญลักษณ์เครื่องประดับสวยงามอย่างหนึ่งของญี่ปุ่น ในกรุงโตเกียวจะเห็น ไม้ตัดตั้งไว้ประดับประดาเคหสถานและสถานที่โถงโถง เช่น ตามโฮเต็ล และร้านค้าใหญ่ ๆ

สำหรับเมืองไทย การนิยมเล่นไม้ตัดเคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาสืบต่อเป็นลำดับกันมา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ศิลปการเล่นไม้ตัดขณะนี้กำลังจะสูญสิ้นไปจากเมืองไทยเสียแล้ว ถ้าขาดการสนับสนุนและความสนใจของคนไทยที่จะช่วยรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นศิลปของชาติ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ คนในรั้วในวังตลอดจนบ้านขุนนางข้าราชการ นิยมปลูกไม้ตัดปลูกไว้ในกระถางลายคราม วางตั้งไว้เป็นแถวหน้าดูยิ่งนัก ต้นใหญ่ ๆ ก็เอาลงปลูกไว้รอบสนาม เพิ่มความเป็นสง่างามให้แก่ตัวบ้าน แต่ในปัจจุบันนี้จะหาต้นไม้ตัดได้ยากเต็มที ตามบ้านที่เคยมีไม้ตัดปลูกไว้ประดับประดา พอสิ้นท่านเจ้าของ ไม้ตัดก็เลยถูกทอดทิ้ง ในที่สุดก็เลยทั้งกิ่งและตายไปอย่างน่าเสียดาย

ศิลปการทำไม้คัตของไทยนี้ว่าได้ตัวอย่างมาจากญี่ปุ่น จึงใคร่จะขอล่าวถึงลักษณะของไม้คัตญี่ปุ่นเพียงย่อ ๆ เพื่อเป็นความรู้เปรียบเทียบกับไม้คัตของไทย พอเป็นสังเขปดังนี้

ลักษณะไม้คัตญี่ปุ่น ผู้ทำพยายามทำไม้คัตต้นเล็ก ๆ ให้แลดูเหมือนต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งมีคำเรียกไม้คัตของญี่ปุ่นว่า Miniature tree หรือ Dwarfed tree วิธีตัดก็หาไม้ต้นเล็ก ๆ มาปลูกไว้ในกระถางบังคับเลี้ยงไม่ให้ต้นเติบโตตามธรรมชาติปล่อยให้แห้งตายปี ในระหว่างนี้ใช้ลวดทองแดงพันไปตามลำต้นและกิ่ง เพื่อบังคับให้ต้นแคระและกิ่งเอนเอียงหรือเหินไปตามทิศทางตามความประสงค์ของผู้ทำ กิ่งใดที่ไม่เหมาะสมแลดูไม่สวยก็ตัดทิ้งเหลือกิ่งที่ต้องการไว้เท่านั้น ฉะนั้นไม้คัตญี่ปุ่นจึงมีลักษณะเป็นต้นไม้เล็กแคระไม่ใหญ่โต มีต้นสนอยู่จำพวกหนึ่งซึ่งญี่ปุ่นชอบปลูกไว้ต้นโต ๆ ตามบ้านหรือวัดหรือเขียนไว้บนฉาก สนพวกนี้ไม่เรียกว่า “Bonsai” หรือไม้คัตตามความเข้าใจของคนไทย สนพวกนี้เขามีการตกแต่งกิ่งเหมือนกันแต่ไม่ใช้ลวดพันเพราะต้นใหญ่โต ตามที่ได้เห็นมาเขาใช้ลวดหรือเชือกกรึงให้เหินเหไปตามที่ต้องการ บางต้นอายุเก่าแก่มากมีกิ่งใหญ่โตจนลำต้นทวนไม้ไหว เขาก็ใช้ไม้ไผ่ค้ำยันไม่ให้กิ่งหักลงมา

ส่วนศิลปการคัตของไทยเรามีวิธีคัตเป็นแบบฉบับคนละอย่าง ซึ่งเป็นศิลปโดยตรงของไทย ประดิษฐ์คัตพลิกเพลงประณีตบรรจงได้สวยงามมาก ต่อไปนี้จะได้กล่าวอธิบายลักษณะไม้คัตไทยโดยย่อ ดังต่อไปนี้

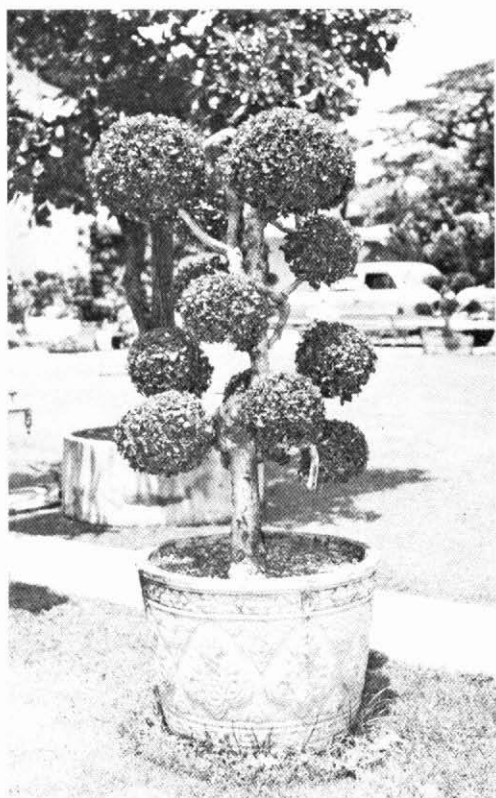
ไม้คัตของไทยมีอยู่ ๒ ประเภท คือ คัตให้แลดูเหมือนไม้ใหญ่ประเภทหนึ่ง เช่น ไม้เอนชายและไม้ญี่ปุ่น นอกนั้นก็คัตไปตามเค้าโครงศิลปของไทยมีอยู่ตามตำรา ๗ อย่าง ซึ่งดูไม่เหมือนไม้ที่ขึ้นตามธรรมชาติมีชื่อดังต่อไปนี้

๑. ไม้กระบวน
๒. ไม้ฉาก
๓. ไม้หักเหิน
๔. ไม้เขน

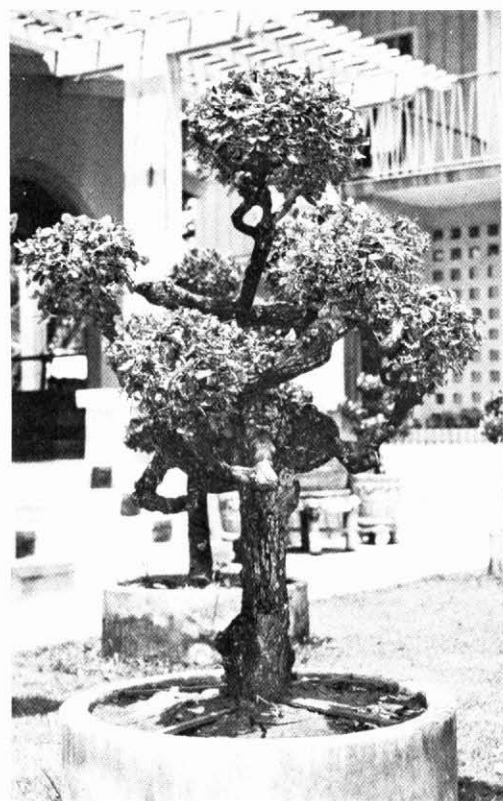
นอกจากนี้ยังมีผู้นิยมทำไม้คัตตามความนึกคิดของแต่ละคน แปลกออกไปตามที่เห็นงาม

ไม้ป่าข้อน

ไม้กำมะลอ

ไม้ตลก

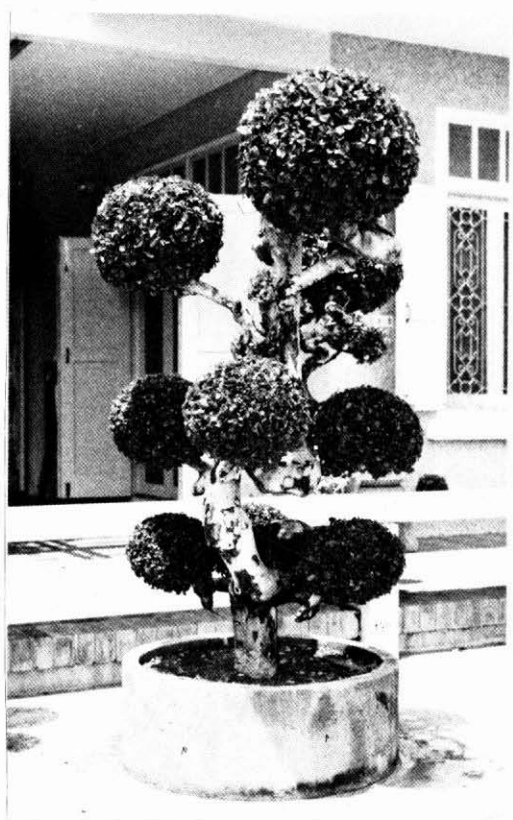
ไม้เอนชาย

ไม้กระบวน

ไม้ฉาก

ไม้ทกเทียน

ไม้เขน

ขนาดของไม้ค้ำไทยมีตั้งแต่ขนาดเล็กใส่กระถางลายคราม และขนาดใหญ่สูงกว่า ๓ เมตรก็มี ไม้ใหญ่นิยมปลูกไว้รอบสนาม หรือสองข้างทางเข้าบ้าน

วิธีทำไม้ค้ำไทยรู้สึกว่ายากกว่าการทำไม้ค้ำญี่ปุ่นมาก เพราะการทำไม้ค้ำไทยไม่แต่เพียงปลูกไม้ขึ้นมาและเอาลวดพันอย่างญี่ปุ่นเท่านั้น แต่การทำจะต้องตัดลำต้นและกระโถง (คือส่วนที่แตกออกจากลำต้น มีใบรอบ ๆ และมีแขนงด้วย) ที่แตกตรงรอยตัด แล้วบังคับกระโถงให้หันไปทางที่ต้องการ และปิดทับรอยแผลที่ตัดจนปิดสนิท เรียกว่า “ปิดขม่อม” จะต้องมีการตัดการเลี้ยงกระโถงทุกครั้งในแต่ละท่อนของลำต้น และจะต้องเลี้ยงกิ่งออกจากต้น เมื่อกิ่งโตเลี้ยงได้ขนาดพอความต้องการก็ต้องตัดและเลี้ยงกระโถงอีกเพื่อทำเป็นกิ่งแยก เมื่อเลี้ยงกิ่งแยกจนโตได้ที่แล้วก็ตัดกิ่งแยกออกเพื่อทำต่อ เป็นเสร็จพิธี ไม้ที่ใช้ทำไม้ค้ำบางชนิดต้องเพาะตั้งแต่เป็นเมล็ด เช่น มะสัง บางชนิดก็ไปขุดจากป่า เช่น ตะโก บางชนิดขึ้นเองในสวน เช่น ช่อย มะขาม ชา และโมก

ไม้บางชนิดเอาต้นมาจากป่าเพียงท่อนเดียว ทำรูปร่างอย่างไรก็ได้ จึงตัดเสมอดินไว้ให้แตกกระโถงขึ้นใหม่ เลี้ยงไว้จนโตได้ขนาด จึงใช้กระโถงนั้นเป็นต้นใหญ่ทำไม้ค้ำ ไม้ชนิดนี้เรียกว่า “ไม้วิชา”

ระยะเวลาตั้งแต่ขุดออกมาจากป่าจนถึงตัดเสร็จเรียบร้อย จะกินเวลาทำไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี บางท่านอาจทำเสร็จในเวลาประมาณ ๕ ปี

มีไม้บางต้นที่เรียกว่า “ประจบป่า” ที่เรียกว่าประจบป่า คือ ไม้ที่ขึ้นตามธรรมชาติ รูปร่างเข้าที่ขาดเพียง ๒-๓ กิ่ง ก็จะเป็นไม้ค้ำได้ หมายความว่า “หุ่น” ดี เกือบใช้ได้แล้ว ขาดอยู่แต่เลี้ยงกิ่ง ๒-๓ กิ่งก็จะต่อเติมเท่านั้น ไม้แบบนี้อาจทำเสร็จในปีเดียว หรือทำให้สำเร็จงามได้ภายใน ๓ ปี

เท่าที่แข็งแรงมาย่อ ๆ นี้ จะเห็นได้ว่า การทำไม้ค้ำต้องใช้ความพยายามมานะบากบั่น ใจเย็น ท่านมหาวิฆโฐซึ่งล่วงลับไปแล้วและมีฝีมือในการทำไม้ค้ำได้เคยกล่าวไว้ว่า ไม้ค้ำเป็นยอดของการเล่นต้นไม้ทั้งหลาย ท่านจะเล่นโกสน หรือบอน หรือกุหลาบ หรือกล้วยไม้อะไรก็ตาม ในที่สุดก็ต้องยอมยกให้ไม้ค้ำเป็นยอดของไม้ทั้งหลาย เพราะไม้ค้ำทนงาม ๆ ดูแล้ว

ไม้จืด ยังพินิจพิจารณาเห็นศิลปะฝีมือของท่านผู้ตัดไม้ยิ่งขึ้น ลักษณะของไม้คัตที่จืดว่างามนั้น จะต้องประกอบด้วย ๑. หน่อดี้ ๒. ระยะช่องไฟของข้อได้ระเบียบ และ ๓. จัดทำลำต้นกิ่ง และข้อ ให้เข้าตำรากฎเกณฑ์ของไม้แต่ละประเภทที่กำหนดไว้

ตำราไม้คัตยี้ดลือกกันว่า เป็นแบบฉบับและพยายามคัตไม้ให้เข้ากับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้นตามตำราไม้คัตของเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งหลวงมงคลรัตน ได้ตำราขึ้นมาจากพระองค์ท่าน ได้นำมาประพันธ์เป็นโคลงขึ้นไว้ให้จดจำง่าย และได้กำหนดไม้คัตไว้เป็น ๘ อย่าง ดังนี้

๑. ไม้ขบวนวาดเขี้ยว	วงเวียน ต้นนา
ต่อตัดดัดเรือนเจียน	เรียบร้อย
ทึงขอบใช้เนียน	สนิทช่อง ไฟเช
ทรงพุ่มชิดเชิดช้อย	ข้อชนจังหวะวาง
๒. ฉากแบบโค่นทอนน้อย	หนึ่งงาม
ที่คดคอบขดตาม	หักค้อม
ทยอยกิ่งต่อสาม	สมแบบ เติมนอ
ต้นชคเค้ากิ่งหย่อม	อย่าชำเสียคม
๓. หกเหียนเห็นคตคู่	คัตทับ
ต่อเพลเร่เรือนรับ	ลอคพรัว
ที่ยอดทอดทวนทับ	ทบกิ่ง กลสเ
ดูจุจหมักมวยงว	ผางตางผางทนาย
๔. ไม้เขนเบนกิ่งท่าย	ทวนลง
โคนปุ่มภูตันตรง	เกร่อเก้อ
ที่ยอดทอดทวนหง	เห็นชค คู่เ
ดูจุมฤกเหลียวชะเง้อ	ชะโงกเงอมมาหล้ง

๕. ป้าข้อมโคนมุ่มทัน	ตามตรง
คบแยกสามกิ่งจง	จัดเก่า
จังหวะระยะวง	เวียนรอบ กลมแซ่
จัดช่องไฟให้เท่า	ส่วนตันคัตเรือน
๖,๗,๘,๙. ไม่นับปุ่นรวมทั้ง	กำมะลอ
ตลกกรากเอนชายมอ	มากใช้
ท่วงทีที่ชันพอ	พุ่มตลก
กองกิ่งจังหวะได้	ช่องพร้อมเรือนเสมอ

ไม้คัตฝีมือต่าง ๆ ของท่านนักเลงไม้คัตหลายท่าน บัดนี้หาชีวิตไม่แล้ว คงทิ้งไว้
แต่อนุสรณ์ให้ชนรุ่นหลังได้ชมต่อมา

เขามอ

น่าเสียดายที่การก่อเขามอ ซึ่งเป็นศิลปะเก่าแก่ของชาติไทยเป็นเครื่องประดับบ้านที่น่า
ดูกับไม้คัต นับวันจะสูญสิ้นไป เพราะคนชั้นหลังไม่ใคร่สนใจกับศิลปะเก่า ๆ เหล่านี้ อาจเป็น
ด้วยเห็นว่า เป็นของทำยาก เสียเวลา หรือขาดความรู้โดยไม่เคยศึกษา ก็เลยขาดความสนใจ
ที่จริงถ้าท่านได้ดูได้ชมของเก่า ๆ เหล่านี้ตกแต่งประกอบกันกับเครื่องประดับอื่นๆ ที่เป็นศิลปะ
ของไทยเรา ก็จะได้เห็นว่า การประดับบ้านไทยตามแบบศิลปะไทยมีความงดงามเพียงไร

การก่อเขากระถางตามแบบของไทยเป็นเครื่องเล่นประดับบ้านมีมาช้านานพอ ๆ กับ
สมัยการนิยมเล่นไม้คัต มีแบบฉบับที่ท่านผู้ชำนาญได้ประดิษฐ์ทำขึ้นเป็นแบบสวยงาม เป็น
มรดกตกทอดกันมา ปัจจุบันนี้ เขามอฝีมือเก่า ๆ ที่ก่อได้งดงามอาจหาญได้ตามบ้านคนปกติที่
สะสมของเก่า แต่การสืบทอดศิลป์นี้คนรุ่นหลังมักมองข้ามไป

การก่อเขามอ ใช้หินที่เก็บจากชายหาดชายทะเล หินทั้งงดงามที่สุดที่นิยมใช้ก่อเขามอ
แหล่งใหญ่อยู่ที่เกาะลิ้นเกาะกลางทะเล ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากเกาะสีชังในอ่าวไทยนั่นเอง

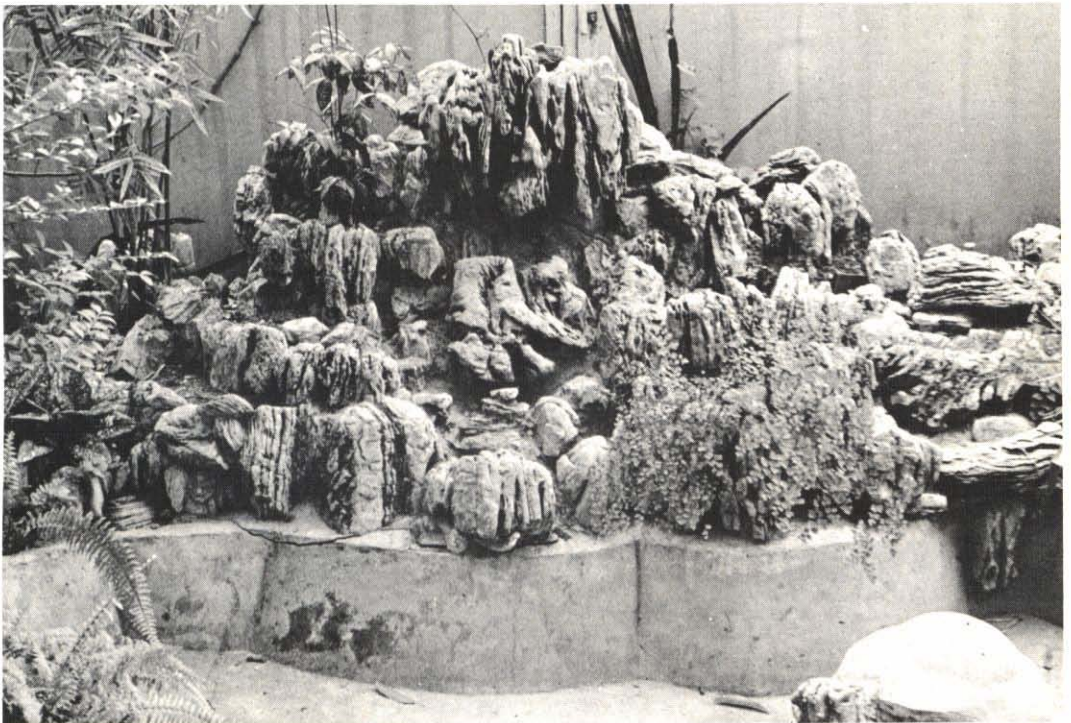
* ปัจจุบันหินชนิดนี้หาไม่ได้แล้ว ท่านจึงดัดแปลงใช้หินที่พอจะจัดหาได้ทั่วไป โดยเลือกที่ดูตาเห็นว่า
งามมาใช้ก่อเขาแทน เช่นหินสีน้ำตาลแดงอ่อน แดงแก่ หรือสีดำขาว

ลักษณะรูปร่างและหลักเกณฑ์การก่อเขามอนั้น ผู้ชำนาญการที่กำหนดว่า การตั้งหลัก ตั้งรูปและที่ท่า เป็นสิ่ง หรือสิ่งใดเป็นสำคัญ กล่าวคือ เราจะก่อในกระถางเล็ก กระถางกลาง หรือกระถางใหญ่ เมื่อเรามองเห็นภาพภาชนะหรือที่ที่จะก่อแล้ว อาจกำหนดได้ว่าเราจะก่อเขานาคโตสูงพอดีหรือต่ำน้อย ถัดไปจะวางตั้งรูปลักษณะให้เป็นรูปร่างอย่างไร เป็นมโนภาพที่ผู้ก่อกำหนดขึ้นไว้ในใจก่อน เช่น จะวางรูปมอกกลางกระถางหรือริมกระถาง มอใหญ่มอเล็กจะวางอย่างไรให้รับกัน ต้องกำหนดใจเป็นเค้าขึ้นไว้ เมื่อได้ตั้งรูปโครงขึ้นแล้วการจัดมอเขาให้ลดหลั่นเหลื่อมรับกัน หรือสูงต่ำสลับซ้อนกันในท่าที่ที่มองดูไป ก่อไป ตามมโนภาพนั้น เป็นศิลปะและมีมือของผู้ก่อเองที่จะก่อได้รูปลักษณะที่ทางงดงาม หรือไม่งาม ทุกท่านที่ก่อเขามอจึงต้องใช้เวลาฝึกฝนตามสมควร คือ ต้องลงมือทำเองและเที่ยวชมและจดจำแบบที่เขาก่อไว้แล้ว เห็นว่าแบบไหนงามตลกตาดีใจก็มาลองก่อดูบ้าง ให้เข้ารูปเข้าแบบนั้น

หนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่ตำราก่อเขา เป็นแต่ให้คำชี้แจงประกอบการแสดงศิลปไทย ท่านผู้สนใจจะหาความรู้ละเอียดกว่านี้ได้จากตำราหรือตำราที่ได้มีผู้เขียนไว้โดยเฉพาะในที่อื่น.

ก่อนเขาเล่นในสวน

ก่อนเป็นรูปสิงห์ตามแบบฉบับ

เขามอก่อในอ่างใหญ่

ก่อริมสระน้ำ

ท่านดัดแปลงก่อด้วยหินชนิดอื่น

เมื่อก่อเสร็จแล้ว

ตอนต่อจากนั้นไป เป็นบทความของพระยามโหสวรรณที่เคยเขียนไว้ในโอกาสต่าง ๆ
แบ่งเป็นหมวดหมู่ตามลำดับหัวข้อเรื่อง นโยบายทางเศรษฐกิจ ธุรกิจการค้าและเกษตรกรรม
ธุรกิจอุตสาหกรรม งานทางการเมืองและเทศบาล งานทางด้านศาสนาและสังคม แถมท้าย
ด้วยบทร้อยกรอง

เพื่อให้ท่านผู้อ่านทราบประวัติความเป็นมาและแนวคิดของพระยามโหสวรรณชัดเจน
ขึ้น จึงถือโอกาสกล่าวนำเฉพาะตอนประกอบความเข้าใจไว้ด้วย

เจ้าภาพ

หน้าว่าง

ตอนสอง
นโยบายทางเศรษฐกิจ

หน้าว่าง

พระยามโหสรวรย์กลับเข้ารับราชการในตำแหน่งการเมืองและตำแหน่งประจำอีกหลายครั้งตามลำดับ หลังจากลาออกจากราชการในตำแหน่งประจำจากกระทรวงการคลังแล้วท่านเดินทางไปชาว (ประเทศอินโดนีเซีย) เพื่อศึกษาเรื่องอุตสาหกรรมน้ำตาล เมื่อกลับมาได้รับเชิญให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง หลังจากนั้นออกมาเป็นผู้จัดการบริษัทป่าไม้ศรีราชา จำกัด และได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลนครธนบุรี และได้รับเลือกตั้งให้เป็นต่อมาอีกหลายสมัย ระหว่างนั้นท่านได้รับเชิญให้กลับเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์และรักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมการค้าภายในไปด้วย ท่านเกี่ยวข้องกับการงานทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายเศรษฐกิจของประเทศอยู่เป็นอันมาก โดยเหตุที่เป็นบุคคลซึ่งชอบค้นคว้าศึกษาจากตำราต่าง ๆ อยู่เสมอทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ จึงได้เขียนบทความต่าง ๆ เสนอความคิดเห็นทั้งทางหนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์ และนำข้อเสนอต่อกกระทรวงอยู่มิได้ขาด เอกสารที่ได้อบรมรวมมานี้เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจทางเศรษฐกิจ

ข้อคิดเกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจนั้น พระยามโหสรวรย์มีความคิดเห็นอย่างแน่วแน่ว่ารัฐบาลต้องใช้นโยบายการค้าเสรีที่มีขอบเขต มีนโยบายเศรษฐกิจที่มีการควบคุมโดยรัฐบาล และรัฐบาลจะต้องมีเครื่องมือควบคุมร่วมกับพ่อค้าเอกชนให้เป็นการส่งเสริมสหกรณ์ ท่านเห็นว่านโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการค้าโดยรัฐให้กระชับรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวไร่ชาวนาให้มากที่สุด ก่อนถึงแก่กรรมได้ทราบถึงนโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่แสดงต่อสภาผู้แทนราษฎร ท่านได้ให้ข้อสังเกตว่าเป็นนโยบายที่ดีมากควรทำให้ได้ แสดงถึงความห่วงใยในเศรษฐกิจของประเทศในฐานะประชาชนคนหนึ่งซึ่งมีประสบการณ์และเคยดำรงตำแหน่งในราชการมานานทั้งทางการเมืองและราชการประจำ

บทความเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจของพระยามโหสรวรย์ ที่นำมาพิมพ์ไว้เป็นอนุสรณ์นี้ ท่านใช้ชื่อจริงบ้างใช้นามปากกาว่า “ก้านสาย” บ้าง ส่วนใหญ่พิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์หรือเขียนให้ผู้คุ้นเคยที่ขอมา เมื่อเรียบเรียงแล้วท่านจะนำสำเนาเก็บไว้ แต่ละเรื่องต่างกรรมต่างวาระแต่ความคิดเห็นยังติดต่อกัน การจัดเรียงพิมพ์ได้พยายามเรียงตามความคิดเห็น ในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้

๑. นโยบายการค้าเสรี
๒. โลกยังมีที่เพาะปลูกอีกมาก
๓. เขาพูดถึงเรื่องดุลย์การค้า
๔. คนจีนในเมืองไทย
๕. ตั้งกรมส่งเสริมสินค้าออก ?
๖. โบนัสของเศรษฐกิจ
๗. ค่ากับเงินแดง

เฉพาะเรื่องค่ากับเงินแดงนั้นเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นนำเสนอต่อฝ่ายเศรษฐกิจการคลังและการอุตสาหกรรมของคณะปฏิวัติเพื่อเป็นแนวทางติดต่อค้าขายกันต่อไป ตัวท่านเองเคยเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนรัฐบาลไปขายข้าว เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และรู้จักกับนายกรัฐมนตรี จูเอนโลเป็นอย่างดี จึงมีความคิดเห็นอย่างแรงกล้าที่จะเสนอรัฐบาลให้มีการค้ารัฐต่อรัฐขึ้นตั้งจะเห็นได้จากบทความในตอนแรกเกี่ยวกับนโยบายค้าเศรษฐกิจต่อไปนี้

นโยบายการค้าเสรี

ก.ม. สมบัติศิริ

นโยบายทางเศรษฐกิจการค้าของรัฐบาล ยึดการค้าเสรีเป็นหลักใหญ่ หมายความว่า ใครจะใคร่ทำการค้าอะไรก็ได้ รัฐบาลไม่หวงห้ามและไม่เข้าไปทำการค้าแข่งกับเอกชน เว้นแต่ในบางกรณีหรือหลายกรณี ในฐานะที่รัฐบาลต้องพิทักษ์ดูแลให้ความคุ้มครองประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าของประเทศเยี่ยงประเทศชาติอื่น ๆ ซึ่งมีนโยบายและวิธีการปฏิบัติที่เห็นว่าเหมาะสมแก่ประเทศชาติของตน ก็นำมาใช้ตามสมควร เช่น การควบคุมดูแลความเรียบร้อยและสวัสดิภาพของประชาชนส่วนใหญ่ต้องเข้าควบคุมคุ้มครองงานเศรษฐกิจด้านการค้าและอุตสาหกรรมบางสิ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็น รัฐบาลก็เข้าดำเนินการเพื่อประโยชน์ของราษฎรและบ้านเมือง เช่น งานสาธารณสุข การและหรืองานรัฐพาณิชย์หรือรัฐวิสาหกิจที่เห็นสมควร ฉะนั้น หลักเสรีการค้าของเราบางทีก็มักจะเข้าใจกันเองว่า “เสรีในขอบเขต” เพื่อควบคุมคุ้มครองเข้าดำเนินงานของชาติให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัย

“เสรีการค้า” จะมีขอบเขตอย่างไร? โลกเวลานี้ทุกประเทศถือหลักเกณฑ์เอกราชหรือประโยชน์แก่ประเทศชาติของตนอยู่ด้วยกันทั้งนั้น และด้วยเหตุนี้ แม้ประเทศที่ยึดถือหลักนโยบายการค้าเสรีประเทศใหญ่ประเทศเล็ก หรือประเทศที่ให้กำเนิดฟรีเทรดมาเก่าก่อน ก็ยึดเอาเสรีที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศตนในทางปฏิบัติ หลักเสรีการค้าจึงต่างคนต่างถือเพียงนามธรรม

ประเทศไทยยึดหลักเสรีดังว่านี้ เพราะรู้ดีว่าการค้าและตลาดการค้าในประเทศไทย แม้ว่าจะอยู่ในมือคนต่าง้าวที่มีเชื้อชาวไทยโดยตรง ประเทศไทยก็ยังได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ปกครองโดยคนไทยไม่เหมือนเพื่อนบ้านบางประเทศ

ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียส่วนใหญ่ในอดีตตกเป็นประเทศในปกครองของแม่ประเทศสมัยล่าเมืองขึ้นเกือบทั้งหมด เว้นไทยและญี่ปุ่น ฉะนั้น นโยบายการค้าเสรีหรือค้าเพื่อแม่ประเทศจึงมีความสำคัญน่าคิด ประเทศในอาณัติปกครองของแม่ประเทศนั้น เมื่อได้เอกราชมาแล้วต่างก็ถือการพัฒนาความเจริญประเทศของตนตามนโยบายของตน หาได้ผูกหลัก

ปักแน่นกับลัทธิทางทฤษฎีปล่อยเสรีให้คนต่างชาติเข้ามาผูกขาดตลาดการค้าของตนไม่ จึงเป็นที่
 น่ายินดีที่ประเทศไทยเราก็ตัดสินนโยบายป้องกันอยู่มิได้ประมาณ

รัฐบาลย่อมปรารถนาที่จะให้ราษฎรของตนเข้ามีส่วนทำการค้า เป็นหลักอาชีพของ
 ประชาชนพลเมืองชาติของตน บางประเทศใช้อำนาจกฎหมายบังคับก็ดักกันคนต่างคว้าวเกิดขาด
 โดยมิได้พิจารณาให้ต้องเฝ้ารอบคอบตามกาลเวลา หักห้ามพรวดด้วยเข้า ต้องประสพความ
 ล้มเหลว เห็นเป็นตัวอย่างมาแล้วหลายประเทศ ทางที่ดีเมื่อมีคติจะให้คนชาติของตนเข้าทำ ก็
 ควรจะสนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมให้ค่อย ๆ แหกเข้าไปในธุรกิจการค้าอัน ๆ เป็นชั้น ๆ ไป
 ไม่ใช่วิธีหักโหมบีบบังคับมิให้คนอื่นกินในเมื่อตนเองก็ยังไมพร้อมที่จะกินคนเดียวและกินไม่หมด
 แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีใช้ปล่อยเสรีให้คนอื่นเข้ามามีบทบาทแข่งกันข้างเดียว จนเจ้าของบ้าน
 ไม่มีทางแทรก ปัญหาเป็นปัญหาเก่าแก่ในเมืองไทย ซึ่งยังไม่มีใครหาทางแก้ เพราะคนแก่จะ
 ต้องไม่ห่วงใยกับเครื่องเล่น ดังคำพังเพยที่ว่า “ไก่กินข้าวจ้าวกินหมู”

มาเถอะ คนไทยมาช่วยกันจับงานการค้า อย่ากลัวอิทธิพลใด ๆ เลย

โลกยังมีที่เพาะปลูกอีกมาก

เราพูดกันว่ามีคนเกิดมากกว่าคนตาย พลโลกเพิ่มขึ้นทุกวัน ถ้าไม่หาทางกำจัดการเกิดเกรงว่าอีกไม่ช้าไม่นานนักอาหารการกินผลิตภัณฑ์ทางเกษตรผลิตขึ้นไม่ได้ส่วนสัต์ จะเกิดการอดอยาก ฝ่ายพวกพ่อค้าอยากให้มีคนมาก ๆ จะได้มีตลาดซื้อขายกว้างขวางขายของได้มากได้กำไรงาม พูดกันคนละที่เป็นสองเสียง ฝ่ายหนึ่งเกรงความอดอยาก พืชในแ่งกลั้วจะไม่มีกิน อีกฝ่ายหนึ่งเกรงคนซื้อ มีน้อยขายน้อยจกมีกำไรน้อยไป พวกหลังนี้ถือเอาผลกำไรเป็นที่ตั้ง ราคาพืชผลอาหารการกินจะมีมากมีน้อยถูกหรือแพงเป็นหลักเสนอนองของตลาด อันเป็นหลักธรรมชาติของมีน้อย ราคาแพง มีมากก็ถูก ปัญหาที่ว่า มนุษย์ทั้งที่เกิดเก่าและเกิดใหม่กำลังฉกรรจ์ ทำไมไม่ใช้กำลังเรี่ยวแรงและทุนทรัพย์ของตนเพิ่มขยายการผลิตให้มากขึ้น เช่น การทำไร่นา ปรากฏว่า กำลังเรี่ยวแรงนั้นอาจมี แต่กำลังทรัพย์ต้องอาศัยทรัพย์ผู้อื่น จากนายทุนย่อนนายทุนใหญ่ ปะเหมาะเคราะห์ไม่ดี ดินฟ้าอากาศไม่อำนวย ต้องประสบกับทุนหายปลายทุนหลุดลุ่ยตอกเบยไม่ไหว ก็หมดตัว

ปัญหาเรื่องขยายที่ดินเพาะปลูก บัดนี้ ปรากฏสถิติตามรายงานสำรวจพื้นที่ดินเพาะปลูกของสมาคมการเกษตรของสหรัฐอเมริกา แจ้งว่า ในโลกยังมีที่ดินเพาะปลูกยังไม่ได้ทำการเพาะปลูกเหลืออยู่อีกมาก ส่วนใหญ่มีอยู่ในประเทศร้อนจำนวนมากที่สุด ในทวีปแอฟริกา ปรากฏว่ามีที่ดินใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกในการเกษตรประมาณ ๖๗๒.๕ ล้านไร่ เมื่อสำรวจแล้ว ปรากฏว่า ทวีปนี้มีพื้นที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกเหลืออยู่เป็นจำนวนถึง ๔,๕๒๕ ล้านไร่

ทวีปอเมริกาใต้เป็นดินแดนแห่งที่สองที่มีพื้นที่ยังไม่ได้ใช้ทำประโยชน์ในการเกษตรถึง ๔,๐๐๐ ล้านไร่ แต่ใช้ทำเพาะปลูกอยู่เพียง ๔๗๕ ล้านไร่ สำหรับอเมริกาเหนือและอเมริกากลางก็สามารถเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ ล้านไร่

ทวีปเอเชียนับรวมสหภาพโซเวียต จีน และอินเดี๋ย ซึ่งประเทศทั้ง ๓ นี้มีพลเมืองหนาแน่น แม้กระนั้นเมื่อสำรวจแล้ว ก็ยังมีที่ดินเหลืออยู่อาจทำเพาะปลูกเพิ่มได้ประมาณ ๖๑๗.๕ ล้านไร่

ตามสถิติที่มีได้แบ่งรายละเอียดเป็นแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยจึงมีเนื้อที่รวมอยู่กับตัวเลข ๖๑๗.๕ ล้านไร่ ไม่ทราบมีจำนวนแน่เท่าใด เห็นจะต้องอาศัยสถิติตัวเลขของกระทรวงเกษตรของเรา ท่านจะร่วมกับมหาไถไทยส่งเสริมการสำรวจแล้วร่วมมือส่งเสริมให้มีการเพิ่มผลผลิตจากที่ดินที่ไถนบ้าง เพาะปลูกอะไร จะได้ผลผลิตอะไรเพิ่มขึ้น และส่งให้กระทรวงการมหาดไทยพิจารณาว่า ไร่ช่วงช่วยเหลือประสานงานกัน ก็จะเป็นการส่งเสริมชาวนาชาวไร่ และหารายได้เข้าประเทศจากสินค้าขาออกของเราเพิ่มขึ้น

ก.ม. สมบัติศิริ

วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

เขาพูดกันเรื่องตุลย์การค้า

การค้าระหว่างประเทศของเรา ปรากฏว่า การซื้อและขายสินค้าเข้าออกมีมูลค่าต่างกันชาติตุลย์กับหลายประเทศมาหลายปีแล้ว ถอยหลังขึ้นไปกว่า ๑๐ ปี ชาติมากบ้างน้อยบ้างปีละหลายพันล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้า ครั้นปีก่อนเกิดรู้สึกกันว่า การชาติตุลย์เพิ่มขึ้นถึงปีละหมื่นล้านบาทเศษ มิใช่จำนวนเงินเล็กน้อย ก็เกิดความวิตกขึ้น เราเคยได้รับคำปลอบใจอยู่เสมอว่าหาควรวิตกห่วงใยในเรื่องนี้ไม่ เพราะว่าตุลย์การชำระเงินของเรายังดีอยู่ เงินของเราที่แข็งมีทุนสำรองอยู่ท่วมท้น ที่ชาติตุลย์นั้นเพราะส่งสินค้าประเภทลงทุนเข้ามาและมีเงินอุดหนุนรวมยออยู่ด้วย เมื่อพูดถึงการเสียตุลย์การค้า ผู้เชี่ยวชาญผู้รอบรู้การเงินการค้า ท่านก็ให้ทรรศนะยืนยันว่า ไม่เป็นไร ไม่มีอะไรน่าวิตก เพราะขอส่งเข้ามาเป็นเครื่องจักรกลเครื่องลงทุนเงินช่วยเหลืออุดหนุนจากต่างประเทศอันเป็นสาเหตุซ้ำ ๆ กันมาบัดนี้ เหตุการณ์รัศตัวเข้ามาก็ปรากฏว่า เจ้ากระทรวงเจ้าหน้าที่วงการเศรษฐกิจเห็นว่า ถึงเวลาแล้วจะต้องหาทางแก้ทั้งไว้ไม่ได้จะหลวมตัวยิ่งขึ้น ทางเราก็เปิดเผยทางแก้ออกมาโดยไม่ปิดบังว่า ฉันจะทำอย่างโน้นอย่างนี้ด้วยความเจตนาดี แต่ความเข้าใจของคนเรานั้น บางทีก็ถูกมองไปคนละแง่กับทรรศนะของอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ ซึ่งเป็นของธรรมดา ฉะนั้น เรื่องตุลย์การค้าจะแก้หรือไม่แก้หรือจะแก้ที่ตรงไหน จึงกลายเป็นปัญหาซึ่งตั้งซึ่งเด่นแสดงทรรศนะต่าง ๆ กันไปคนละทาง

พอสรุปได้ว่า ทางแก้ซึ่งทางการเปิดเผยออกมานั้น ตั้งประเด็นแก้ด้วยการส่งสินค้าออกขายให้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเมื่อจำเป็นก็ต้องควบคุมสินค้าส่งเข้าด้วย การควบคุมนั้นในทางปฏิบัติจะต้องมีการลดการซื้อสินค้าเข้าเท่าที่เห็นสมควร สินค้าประเภทใดจะให้เข้าไปปริมาณอย่างไรหรือไม่ให้เข้าก็วางวิธีควบคุมตามที่กำหนดขึ้น แต่ยังมีท่านจะเปิดเผย ก็มีผู้รู้ผู้ล่องรู้เข้าไปวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ต่าง ๆ เสียก่อน ยังมีผู้เชี่ยวชาญมากขึ้นเท่าใด ปัญหาก็มากขึ้นเท่านั้น ไม่อาจตกลงกันได้เพราะเป็นศิษย์ศึกษามาคนละอาจารย์ ทั้งคำเปรียบเปรยที่กล่าวกันว่า “นักวิชาเศรษฐศาสตร์นั้น เมื่อเชิญให้มาพิจารณาปัญหาอันใดร่วมโต๊ะเดียวกันยาวเหยียด ความเห็นของแต่ละคนจะไม่ตรงกันเลย”

การจำกัดสินค้า คือ เลือกซื้อสิ่งที่จำเป็นก็ต้องจำกัดสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือมีความจำเป็นน้อย ขึ้นบัญชีควบคุมดังกล่าวแล้ว ฝ่ายค้านมีความเห็นว่า อะไรเล่าที่ไม่จำเป็นหรือจำเป็นมากน้อยควรคงหรือสั่งห้ามเข้า โดยปกติก็มุ่งถึงสินค้าฟุ่มเฟือยและสิ่งที่เรามีเราผลิตได้ภายในประเทศ ก็เกิดปัญหาว่าอะไรจำเป็นและไม่จำเป็นหรือฟุ่มเฟือย รถยนต์หรือลิปสติกเครื่องสำอาง หรือเทียนหรือรถยนต์รับกันว่าจำเป็นแก่ชีวิตประจำวัน ทุกคนควรมีด้วยกันทุกคนช่วยให้กิจการงานได้ผลรวดเร็ว จะสั่งห้ามเข้าเป็นการไม่ควรร านลิปสติกนั้น สตรีสมัยนี้ไม่กินหมากปากไม่แดง ถ้าไม่ใช้ลิปสติกริมฝีปากจะงามชดช้อยได้อย่างไร จะให้เธอใช้อะไรทาปาก รวมทั้งเครื่องสำอางอื่น ๆ สั่งเข้ามาก็มีคนต้องการซื้อทั้งนั้นเมื่อตลาดมีความต้องการ พ่อค้าเขาก็สั่งเข้ามาสนองความต้องการ จะไปจำกัดตลาดเสรีของ ประเทศไทยได้อย่างไร ควรละหรือเหล่านั้ถ้าไปห้ามเข้าก็เห็นกันว่า จะต้องกระทบกระเทือน ถึงผู้ค้าและเอเย่นต์สินค้านั้น ๆ ตลอดจนประโยชน์ธรรมาการพาณิชย์ซึ่งประกอบธุรกิจในทางให้เครดิตก็จะเป็นการเสียประโยชน์ตัดทางพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในด้านอื่น ๆ ด้วย

กลับมาดูด้านส่งสินค้าขาออกซึ่งเป็นมาตรการทางเก้ที่ศักดิ์สิทธิ์ ถ้าส่งสินค้าออกมากขึ้นเท่าใด ก็จะไปตุ้ตาเต็งคุลย์ชาติให้เพิ่มสูงขึ้นได้เท่านั้น ก็ไม่รู้ว่าจะนำรายการสินค้าอะไรมาเพิ่มคุลย์อาจมองเห็นช่องทางที่เราอาจเพิ่มผลผลิต ได้ก็ล้วนเป็นสินค้าเกษตรกรรม จะต้องร่วมมือกันส่งเสริมทั้งรัฐและราษฎรประสานงานกันทุกฝ่าย เห็นทางตรงกันว่าส่งเสริมอะไรพัฒนาอะไรเป็นลำดับ ก็ต้องร่วมกันไม่ใช่พ่ายกันคนละที่ รัฐบาลมีโครงการพร้อมแล้วหรือจะให้ราษฎรทำอะไร รัฐจะช่วยเหลืออย่างไรราษฎรจะต้องช่วยตัวเองอย่างไรที่จะให้เกิดผลผลิตส่งไปขายเพิ่มขึ้น จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ขณะนี้ต่างคนเป็นใหญ่ในกระทรวงของตน มีหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเป็นอิสระ ไม่ก้าวก่ายกัน ใครจะเป็นผู้ตกลงบาลให้ประสานงานกันได้ หลังจากปลดกระทรวงเศรษฐกิจกลับจากญี่ปุ่นแล้ว ก็มาเปิดเผยว่าญี่ปุ่นก็เห็นอกเห็นใจจะขอซื้อข้าวโพดมากขึ้น และแนะให้ไทยทำไร่กล้วยหอมแข่งตลาดกับไต้หวัน ซึ่งญี่ปุ่นเห็นว่าเป็นสินค้าที่จะช่วยคุลย์การค้าขาออกของไทยได้ นับว่า เป็นยาหอมขนานหนึ่ง ที่จริงข้าวโพดญี่ปุ่นต้องการส่งเข้าประเทศขณะนั้นถึงปีละ ๔ ล้านตัน และจะเพิ่มขึ้นเป็น ๕ ล้านตัน เราค้า

ข้าวโพดกับตลาดญี่ปุ่นขณะนั้นปีละ ๕-๖ แสนตัน ถ้าส่งออกได้กว่าจำนวนนี้เท่าใด คุณสินค้าและมูลค่าก็จะเพิ่มขึ้นแก่ฝ่ายไทยเท่านั้น ทั้งนี้ เราพบผู้กันเฉพาะตลาดญี่ปุ่น ซึ่งเราหมายมั่นว่ามีมือจะแก้คุณสินค้านั้นจริงๆ ก็จะต้องคิดแก้กับตลาดอื่นด้วย เพราะการค้าต้องพึ่งพาอาศัยกัน ถ้าได้พูดจาดูตักตวงจะทำให้เขาเห็นอกเห็นใจ สำหรับข้าวโพดอย่างเดียวก็น่าขาย เราขายก็โลกร้อนละ ๑ บาท ถ้าขายแกญี่ปุ่นเพิ่มได้ปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ก็จะได้คุณสินค้านั้นเพิ่มเป็นปีละ ๑๐๐ ล้าน บาท ข้าวโพดเรามีเนื้อที่จะปลูกเพิ่มเป็นปีละ ๒ ล้าน ตันก็ได้ ถ้าลงมือวางโครงการช่วยเหลือกันทั้งฝ่ายรัฐและราษฎรก็คงแล้ว ไม่ใช่ทั้งหน้าจะ เอาข้าวโพดในตลาดเท่าที่ขายให้ญี่ปุ่นให้ได้ตามสัญญา และสั่งไม่ให้ขายตลาดอื่นทั้งตลาด ประจำและตลาดจรที่กำลังมีมา เราไปทำสัญญาผูกมัดตัวเองทำไม ทางเราเข้าไปยุ่งทำการค้า ข้าวโพดอยู่บนโต๊ะทำไม ญี่ปุ่นเองเขาก็คิดไม่ถึงว่า เราไปทำสัญญากับเขาทำไม เขาซื้อถูกตามราคาโดยสัญญาไม่ได้เขาก็ต้องซื้อตามราคาขึ้นลงในตลาดวันยังค่ำ ถ้ากลัวว่าญี่ปุ่นจะไม่ซื้อข้าวโพดของไทย เราจะส่งเสริมให้ปลูกข้าวโพดให้มากขึ้นเพื่อส่งไปแก้คุณสินค้านั้นกับญี่ปุ่นได้อย่างไร ? ยิ่งไปกว่านั้นก็ยิ่งเล่นตัว เราหาวิธีควบคุมให้ราคาเหมาะสมแก่ชาวไร่ ตักคนกลางที่เข้าไปกวตลาลดเก็บทุนให้ราคาขึ้น ๆ ลง ๆ ตามชอบใจด้วยเล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ จะดีกว่า

ในการแก้คุณสินค้านั้น เห็นว่า จำเป็นจะต้องลงมือแก้ แต่พอเจ้ากระทรวงเจ้าหน้าที่ยื่นพรายออกมา ก็ขัดคอกันเป็นจำละหวั่น ดังนั้นเป็นการไม่ได้ลงมือทำอะไร วิธีแก้ในทางคุณสินค้านั้นเข้าที่เห็นควรคุณก็เห็นกันว่า เป็นวิธีห่อหุ้มตัวเป็นกิ่งกือ ซึ่งว่าจะเกิดผลเสียหายเปิดช่องคอร์รัปชันและทางเสียอื่น ๆ อันจักส่งผลให้แก่ยาก ผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่าชี้ทางแก้ไขแล้วก็ไม่เอา ทำตัวเป็นแมลงป่องยกหางหรือยกหัวเป็นกิ่งก้านต้นทองไปโย เกิดแตกแยกความคิดเห็นไปคนละทาง แท้ที่จริงต่างก็มีเจตนาดีด้วยกันทำไมไม่ยอมเจอหน้าปรึกษากันสักที เห็นจะต้องรื้อจนถึงหัวหน้าที่มีเชิญท่านพวกนี้ไปพบกัน หากความปรองดองหาทางให้ได้ร่วมมือแก้ปัญหาระเบิดนี้โดยมีชักช้า

เขาพูดกันเรื่องคุณสินค้านั้น ดังที่เก็บมาเล่าข้างต้น ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะหาเรื่องอะไรมาเขียนตามที่หอการค้าไทยขอไป ก็เลยเก็บเอาเรื่องที่เขาพูดกันมาเล่าต่อ

สวัสดิ์ปิใหม่

พระยามโหสวรรณ

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๓

คนจีนในเมืองไทย*

ตามประวัติศาสตร์ ปรากฏว่า พวกจีนโพ้นทะเลที่ทั้งบ้านเมืองไปเที่ยวทำมาหากินตามต่างประเทศนั้น โดยมากเป็นจีนชาวเมืองทะเลใต้ เป็นพวกยากจนขี้ดสน จีนชาวเมืองตอนที่มีหลักฐานทรัพย์สินสมบูรณ์ หามิใครทั้งบ้านเมืองไปหากินตามต่างประเทศไม่

ปรากฏว่า พวกจีนที่ไปทำมาหากินในต่างประเทศนั้น จีนต่างภาษามักชอบไปต่างประเทศต่างกัน พวกจีนแต้จิ๋วมักชอบไปเมืองไทย พวกจีนฮกเกี้ยนมักชอบไปเมืองชะวาและมะลายู พวกกวางตุ้งมักชอบไปทางประเทศอเมริกา

เมื่ออังกฤษตั้งเมืองสิงคโปร์ (ตรงกับตอนปลายรัชกาลที่ ๒) มีพวกจีนอยู่ในสิงคโปร์เป็นอันมากมาแต่ก่อนแล้ว ที่ไปหาผลประโยชน์มีกำลังตั้งตัวเป็นหลักแหล่ง และเพราะเหตุที่สิงคโปร์ขึ้นใหม่ในขณะนั้น ต้องการกรรมกรจำนวนมากเพื่อใช้ขุดคั้นงานเหมืองแร่ อันเป็นผลทางเศรษฐกิจจีนซึ่งตั้งหลักฐานอยู่แล้ว จึงส่งคนงานจีนเข้าเมืองเพิ่มทวีมากขึ้น จึงมีลูกจีนเกิดด้วยสมพงศ์กับชาวมะลายู เป็นพลเมืองเกิดขึ้นใหม่ ที่เรียกว่า “بابา-ย่าหย่า” เป็นชาวสิงคโปร์ไปหมด

สมัยนั้น จีนที่มาหากินในเมืองไทย ชะวา และมะลายู มาแต่ผู้ชายที่มาตั้งตัวได้มาได้หญิงชาวเมืองเป็นภรรยา เมืองไทยสมัยนั้นกำลังตั้งต้งงานขุดคั้นทรัพยากร มีการทำอุตสาหกรรมเหมืองแร่ทางปักปันได้ ติดต่อกับมะลายู ต้องการกรรมกรใช้แรงงานจำนวนมาก จึงปล่อยให้จีนใหม่เข้าเมืองโดยมิได้มีกำหนดกฎเกณฑ์หวงห้าม เรือเดินทะเลเข้ามาแต่ละเที่ยวได้มีจีนใหม่ขึ้นคนยากจนเข้ามาเต็มลำทุกเที่ยว มีคนจีนทำหน้าที่เป็นเถ้าเถ้ารับจีนใหม่เข้าเมือง ลงทุนเสียเงินค่าเข้ามาและแย่งกันรับตัวไปใช้งานอุปการะมิให้ออกอยาก เป็นอาชีพหาประโยชน์แข่งขันกันนำพวกจีนใหม่เข้าเมือง คนจีนสมัยนั้นก็มาแต่ตัวไม่มีหญิงจีน เข้ามาสมัครบ่าวได้หญิงไทยเป็นภรรยา ลูกเกิดมาก็เป็นคนไทยเพราะมีแม่เป็นไทย

ในการที่เรามีความต้องการคนจีนเข้ามาใช้แรงงานในสมัยนั้น ก็เพราะเหตุว่า พันเพเมืองไทยเป็นเมืองเพาะปลูก ราษฎรทำไร่ไถนาเป็นส่วนใหญ่ หาแรงงานยาก ได้คนจีนมา

* บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาคนจีนในเมืองไทย เป็นประเด็นในการพิจารณาของหอการค้า

เป็นกฏีแบกหามทำงานหนักในสมัยนั้น จึงเป็นการเหมาะสมแก่กาลเทศะ แต่เมื่อปล่อยให้พวกจีนเข้ามามากและแม้จะได้วางกฏเกณฑ์กำหนดให้เข้าเมืองน้อยลงในกาลเวลาต่อ ๆ มา ก็หาได้แก้ปัญหาคนจีนที่เข้ามามีบทบาทแทรกแซงแย่งอาชีพของคนไทยอยู่แล้วได้ไม่ ยิ่งสมัยต่อ ๆ มาทางการปล่อยให้ผู้นับถือจีนเข้าเมืองได้ตามพอใจ ไม่มีการขีดขึ้นเป็นนโยบายในทางกลืนคนจีนให้เป็นคนไทย ก็เกือบจะหาคนจีนที่มีจิตใจเป็นไทยไม่ได้ ลูกจีนที่เกิดในเมืองไทยโดยพ่อและแม่เป็นคนจีนแท้ ๆ นั้น จะเป็นคนไทยไปอย่างไรได้ พ่อแม่ก็พูดจีน ลูกก็พูดจีน อบรมนิสัยใจคอเป็นคนจีน ขณะนี้ลูกคนจีนที่เราบังคับให้เป็นคนไทย จึงเป็นคนไทยโดยนิตินัยเท่านั้น มีสัญชาติไทยโดยชื่อโดยนามอันไพเราะ

ปัจจุบันนี้ เราจึงมีคนจีน ๒ ประเภท คือ (๑) จีนที่เกิดในประเทศไทย (โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติบิดามารดา) และจีนที่แปลงสัญชาติเป็นไทย (๒) จีนต่าง้าวที่เข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยที่ยังมิได้แปลงสัญชาติ เพราะยังไม่สบบประโยชน์เหมาะ ทั้ง ๒ ประเภท มีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพเท่าเทียมกับคนไทย

ข้อที่น่าเห็นใจมีอยู่ประการหนึ่ง กล่าวคือ จีนต่าง้าวที่เข้าไปทำมาหากินในมะละกุนั้น เข้าไปสมพงศ์กับชาวมะละกุนั้น ซึ่งมีผิวพรรณและศาสนาคณะศาสนา เมื่อมีลูกหลานมากขึ้น ถือศาสนาตามพ่อกลายเป็นคนบ้าบ้า-ย่าหย่า เป็นชาติใหม่ขึ้นมาเลย เป็นเจ้าของครอบครัวครอบครองเมือง ส่วนคนจีนในเมืองไทยถือศาสนาพุทธเหมือนกัน ลูกหลานก็ถือศาสนาเดียวกัน จึงเข้ากันได้ดีกว่าคนจีนในมะละกุนั้น แต่จิตใจที่จะเป็นไทยนั้น จะบังคับด้วยกฎหมายหาได้ไม่

การประกอบอาชีพ

ในด้านการค้าเป็นที่ประจักษ์ว่า คนจีนทำอาชีพค้าขายติดต่อกันในพวกคนจีนด้วยกัน ไม่ทำกับคนไทย สภาพประเทศไทยเป็นเมืองเพาะปลูก ยังเคราะห์ดีที่มีคนไทยทำไร่ไถนาอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกจากน้ำพักน้ำแรงที่เหนื่อยยาก ได้ผลตอบแทนคุ้มค่า เพราะคนไทยค้าขายไม่เป็น ไม่มีทางจะแข่งขันกับคนจีนได้ พ่อค้าคนจีนฉลาดกว่า จึงไม่ฉวยโอกาสเอากำไรไปทำรวบไว้ในมือของพวกเขา จะเห็นได้ว่า ร้านค้าตามชุมชนตำบลน้อยใหญ่ คนจีนเข้าไปแทรกแซงอาชีพทำการค้าอยู่ทุกหนทุกแห่ง มีร้านคนไทยขายพืชผลที่ได้

ในท้องที่เล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่บ้าง ตามหมู่บ้านที่ห่างไกลจากตำบลท้องที่ชุมชน ส่วนในย่านอำเภอ ตำบลใหญ่ ๆ และตัวเมืองมีร้านคนจีนครองตลาด ทั้งร้านค้าอยู่ทั่วไป และยี่งวันยี่งรักคืบเข้าไปเก็บซื้อสินค้าพืชผลถึงต้นทางจากราษฎรผู้ผลิตถึงไร่ถึงที่อยู่ นำสินค้าออกมาขายให้แก่พวกคนที่ทั้งร้านค้าในเมืองในจังหวัด และส่งทอดมาค้า ณ ตลาดกลางกรุงเทพ ฯ ขายต่อ ๆ กันไปในพวกของเขา จึงถึงส่งไปขายต่างประเทศ ซึ่งเป็นประสบการณ์ค้าในตลาดเมืองไทยอยู่ขณะนี้

ปัญหาการแปลงชาติ

ปัจจุบันนี้เรากำลังเผชิญหน้ากับปัญหาพลเมืองเพิ่มมากขึ้น ๆ ของโลก เป็นห่วงถึงอาหารการกินและอาชีพของพลเมือง ไม่ใช่ต้องการแรงงานจากคนเข้าเมือง ไม่ต้องการเงินใหม่เข้ามาทำหน้าที่กรรมกร เพราะเฟื่องเบียดเอากันไทยเข้าไปแทรกเป็นกรรมกรร่วมแบกหามกับคนจีนได้เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง กฎหมายคนเข้าเมืองและกฎหมายแปลงสัญชาติ น่าจะถึงเวลาควรปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่ให้เหมาะสมนโยบายตามกาลสมัย

๑. ควรเข้มงวดจำกัดคนเข้าเมืองให้น้อยลง เฉพาะอย่างยิ่ง จีนใหม่และต่าง้าวบางชาติที่เข้ามาแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรงในวงการค้าของประเทศ

๒. กฎหมายแปลงสัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๑๐ อนุมาตรา (๒) และ (๓) นั้น กำหนดเงื่อนไขไว้แปลงได้ง่ายเกินไป กำหนดไว้ว่า มีความประพฤติ และมีอาชีพเป็นหลักฐาน เปิดช่องไว้กว้างเกินไป สมควรจะได้ปรับปรุง กำหนดชี้ชัดขึ้นกฎเกณฑ์ให้การแปลงยากขึ้น และอนุ (๔) ซึ่งกำหนดว่า เวลาอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงไม่น้อยกว่า ๕ ปีนั้น เป็นเวลาน้อยเกินไป น่าจะเป็นสัก ๑๕ ปี

๓. มาตรา ๗ (พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘) บัญญัติไว้ในอนุ (๓) ว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิดนั้น คงได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ลูกจีนที่พ่อแม่เป็นจีนและธรรมดาก่ออุปรมนิสสัยเป็นคนจีนอยู่ในครอบครัวของเขานั้น นโยบายที่จะกลืนคนจีนพวกนี้เห็นเป็นการพินสมัยเสียแล้ว น่าจะได้มีการปรับปรุงนโยบายเสียใหม่...

ปรากฏข้อความที่รวบรวมไว้เพียงเท่านี้

๕ ตั้งกรมส่งเสริมสินค้าออก ?

กาลวันหนึ่งไม่นานนัก สมัยเมื่อท่านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นรัฐบาล มีคนเขียนบทความในหนังสือพิมพ์ หมิ่นใส่วิธีการคุมสินค้าที่พ่อค้าส่งออกไปขายต่างประเทศ โดยกรมการค้าต่างประเทศใช้อำนาจที่ท่านเป็นอธิบดีเสนอแนะตั้งระบบกฎเกณฑ์การส่งสินค้าออกตามที่ท่านเห็นชอบ เช่น ค่าพรีเมียมข้าว ตั้งอัตราเก็บรูตขึ้นรูตลงรวดเร็ว ทำให้ตลาดปั่นป่วน พ่อค้าไม่ทันตั้งตัว และคุมสินค้าเข้าออกเป็นการบังคับตลาดออกมาเป็นตัวพ่อค้าเสียเอง ซึ่งเป็นการทำความผิดอยู่เหมือนกัน ในด้านขนทรายเข้าวัด สินค้าในระบบโควตา ระบบต้องขออนุญาตได้เฟื่องฟูมาแต่สมัยนั้น คนเขียนบทความตำหนิอำนาจเช่นนั้น เห็นว่า งานใหญ่ ๆ เกี่ยวกับสาระประโยชน์สำคัญของตลาดการค้าของประเทศเช่นนี้ . ปล่อยให้คนคนเดียวสองคนทำกัน จะดีได้อย่างไร น่าจะกลั่นกรองเอาความคิดเห็นจากคนหลายคนเป็นหลักเป็นธรรม ดูเหมือนเบืองบนส่งความเห็นที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไปยังเจ้ากระทรวงเจ้าหน้าที่ หลังจากนั้นก็ปรากฏว่า กระทรวงเศรษฐกิจได้มีคำสั่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำนองให้มีหน้าที่เป็นคณะกรรมการพิจารณาปัญหาส่งสินค้าออก ประกอบด้วยบุคคลที่แต่งตั้งจากข้าราชการในกระทรวงขึ้นทั้งสิ้น อันวิธีการเช่นนี้ย่อมจะหาผิดจากทรงระคายโต้เอาผิดของบุคคลเจ้าหน้าที่กระทรวงเดียวกันโดยไม่ยาก ไม่ตรงกับเนื้อหาสาระตั้งเรื่องข้างต้น จึงต่อมาอีกก้าวหนึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นก็ได้ตั้งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าออกขึ้น เป็นคณะกรรมการพิจารณาส่งเสริมสินค้าออกที่เรียกกันว่า ก.ส.อ. ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วยบุคคลจากหน่วยราชการกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนหอการค้า สมาคมการค้า และบุคคลที่รัฐบาลเห็นสมควรเป็นกรรมการที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง มีหน้าที่พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการส่งสินค้าออก ซึ่งตอนต้น ๆ ก็รู้สึกว่าการทำหน้าที่เข้มแข็งดี แต่ต่อ ๆ มาหลายปีเข้า ก็บ๊อเบ๊ชราภาพลงตามวิสัยของหน่วยราชการจนมีเสียงเสนอจะให้มีการยุบเลิกสำนักงานว่า ไปตั้งซ้อนซ้ำกับงานกระทรวงโน้นกระทรวงนี้ ที่จริงจะไปโทษว่าใครเป็นตัวการก็ได้ เพราะว่ามันเกิดเข้าใจถูกเข้าใจผิดขึ้นโดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ

จะพูดถึงปัญหาที่มีผู้ออกความเห็น ว่า ควรจะยก ก.ส.อ. เป็นกรมขึ้นกระทรวงใด กระทรวงหนึ่ง ฟังดูเรื่องจะไปกันใหญ่ อันหลักเกณฑ์การตั้งกรมราชการใช้งบประมาณแผ่นดิน นั้นย่อมมีแบบแผนอาศัยหลักเหตุผลประโยชน์งานที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักสำคัญ ไม่ใช่หน่วยงานอันใดพอใจถึงกันชั้นสมัยหนึ่งเกิดไม่ต้องการอีกสมัยหนึ่งแล้วก็โยนกลองเอาไปขึ้นระวาง ใช้จ่ายเงินแผ่นดินตามใจชอบ อัน ก.ส.อ. เป็นสำนักงานที่นายกรัฐมนตรีตั้งขึ้นไว้สมัยหนึ่งให้มีหน้าที่พิจารณาปรึกษาเสนอความเห็นต่อนายกในปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งสินค้าออก ไม่มีหน้าที่ไปสั่งการให้ทบวงกรมเจ้าหน้าที่ใด ๆ ปฏิบัติการตามมติของตน นอกจากนายกรัฐมนตรี และมติคณะรัฐมนตรีจะสั่งให้ปฏิบัติตามความเห็นของ ก.ส.อ. หรือไม่ในเรื่องที่เสนอขึ้นไป ที่จริงกระทรวงเศรษฐกิจก็มีกรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านนั้นอยู่แล้ว ถ้าไปตั้งซ้อนกันก็จะยุ่งยาก ยิ่งขึ้น เรามักชอบแสวงอำนาจเผ่าบริวารมีด้วยการหาตำแหน่งให้บุคคลและพวกพ้องอยู่แล้ว หยดยใช้อำนาจหน้าที่เช่นนั้นไว้เสียบ้างก็ดี เวลาที่กรมและอธิบดีก็เพื่อมากอยู่แล้ว สมัยเดิมยังมีกรมขึ้นเจ้ากรมลดหลั่นตำแหน่งและอัตราเงินเดือนต่ำกว่ากรมลำดับเล็กใหญ่ เคี้ยวนี้เหมือนกันหมด เช่น กรมตำรวจบังคับบัญชางานตำรวจกว้างใหญ่ไพศาล หัวหน้ากรมมีตำแหน่งเป็นอธิบดี กรมเศรษฐกิจสัมพันธ์และกรมอะไรต่อมิอะไรอีกมากมาย เปรียบเทียบงานบังคับบัญชาเปรียบเทียบกันไม่ได้ ก็เป็นชั้นอธิบดีเหมือนกันหมด แบบแผนเหล่านี้จะส่งยาวนานกันเสียสักทีก็จะต้องเพื่อประหยัดเงินแผ่นดิน

ปัญหาที่เผชิญหน้ารัฐบาลอยู่ขณะนี้ คือ คนล้นงานล้นตำแหน่งอยู่ทุกหนทุกแห่ง ใช้วิธีคุ้ยฝาทันเมื่อใดตั้งเหตุการณ์ประสพกันมาแล้ว รัฐบาลก็จะถูกคนค่าอีก ทั้งไว้อย่างนี้เงินเดือนข้าราชการและค่าจ้างก็ได้ไม่พอกิน เพราะข้าวของแพง ค่าครองชีพสูงขึ้นกว่าเก่าหลายเท่า จะเพิ่มเงินเดือนเงินค่าจ้างให้พอกินพอใช้ก็หางบประมาณจ่ายให้ไม่ได้ ถ้าจ่ายก็ต้องจ่ายทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น ที่ว่าไม่จำเป็นก็ได้แก่คนที่ล้นงาน ก็ต้องจ่ายเพิ่มโดยไม่จำเป็น เป็นรัฐบาลก็ลำบากมิใช่เล่น อยากเป็นกันไปทำไม ?

โบว์แดงของเศรษฐกิจการ กำนันสาย

กรมการค้าภายใน กระทรวงเศรษฐกิจ มีหน่วยงานตั้งขึ้นไว้เป็นกองหนึ่งของกรม ทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมการค้าของคนไทย โดยมีสำนักเครดิตภายใต้คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่และผู้แทนธนาคารบางธนาคาร ร่วมมือพิจารณาส่งเสริมการให้กู้ทุนแก่ร้านค้าคนไทยในความสงเคราะห์ของกรมการค้าภายใน ร้านค้าที่ร้านเดิมส่งเสริมในจำพวกร้านค้าจำหน่ายเครื่องบริโภคอุปโภคเบ็ดเตล็ดที่เรียกว่า ร้านย่อยขายปลีกแก่ประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้ขยายการให้กู้ทุนไปถึงร้านตัดเสื้อและตัดตัดผมซึ่งเป็นร้านของคนไทย

ตั้งแต่ปี ๒๕๑๑ เป็นต้นมา องค์การเครดิตซึ่งสนับสนุนร้านค้าของคนไทย ซึ่งกรมการค้าภายในปฏิบัติหน้าที่อยู่ ได้รับเงินงบประมาณเพิ่มเป็นทุนให้กู้เพิ่มขึ้นปีละหลายล้านบาท เจ้าหน้าที่กรมการค้าภายในได้ขยายงานและปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือร้านค้าอาชีพของคนไทยดั่งว่านี้ อย่างเข้มแข็ง

ปรากฏว่า ตั้งแต่ได้ปรับปรุงงานส่งเสริมร้านค้ามาจนปัจจุบันนี้ มีร้านค้าในความอนุเคราะห์ที่ให้กู้เงินไปทำทุน คิดทั้งร้านในพระนครและจังหวัดต่าง ๆ เป็นวงเงินกว่า ๑๗ ล้านบาท เฉพาะในพระนคร มีร้านส่งเสริมได้รับเงินกู้ ๑๓๑ ร้าน จำนวนเงินกู้ ๕ ล้าน ๘ แสนบาทเศษ ธนบุรี ๙๕ ร้าน เงินกู้ ๒ ล้าน ๙ แสนบาทเศษ นอกนั้นก็จังหวัดใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย อุบลราชธานี นครราชสีมา ตั้งแต่แห่งละ ๒๐ ถึง ๓๐ ร้าน กิจการกำลังขยายตัวเป็นที่นิยมแก่ชาวไทย นับว่าเป็นโครงการเป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจการค้าของคนไทยที่ก้าวหน้าไปด้วยดี

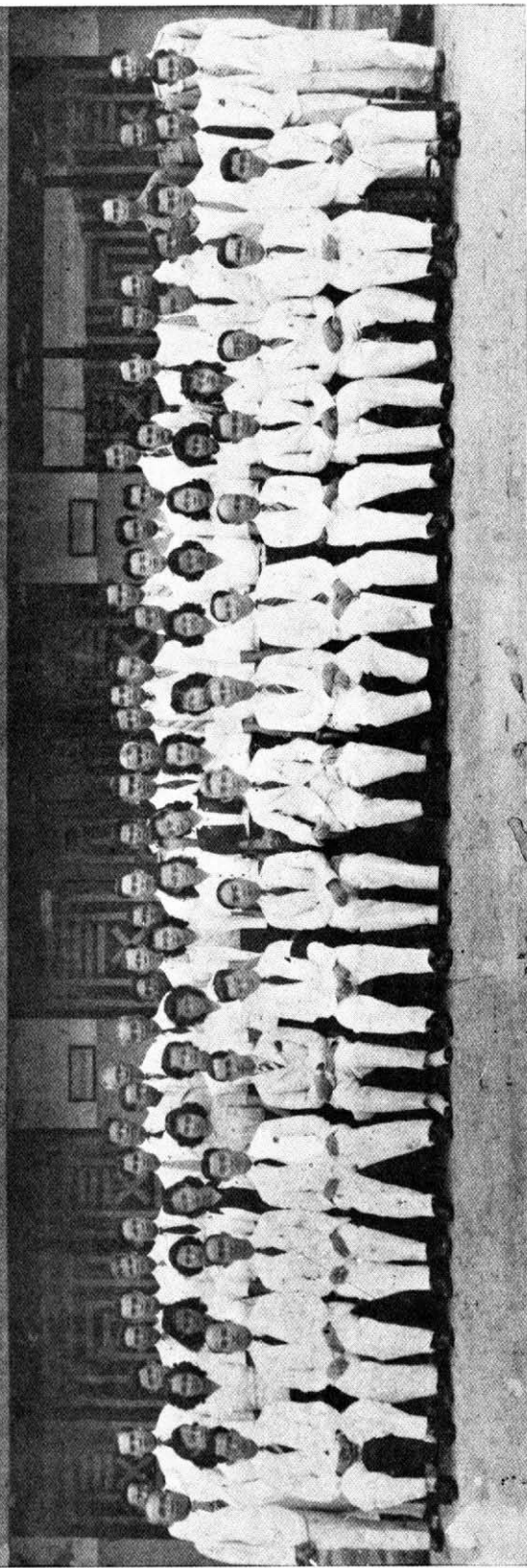
งานส่งเสริมร้านย่อยของทางราชการ รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของตลาดค้าขายในวงสังคมประชากรของชาติมานานแล้ว ที่คนไทยเราได้ปล่อยปละละเลยอาชีพอันเป็นเอกลักษณ์ของตนในฐานะเป็นคนไทยให้แก่ชนต่างชาติจนสิ้นเชิงอันเป็นความผิดพลาดอย่างน่าเสียดาย ครั้นมารู้ตัวภายหลังจะตั้งตัวบ้างก็ต้องเข้าสู่กับอิทธิพลตลาดของชนต่างชาตัวอย่างหนัก แต่เมื่อไม่สาย

จนหมดโอกาสเสียทีเดียว ที่รัฐบาลเข้าช่วยเหลือภัยประการต่าง ๆ จนถึงขั้นให้ทุนกู้ไถ่ร้านค้าของคนไทยดังกล่าวแล้วจึงเป็นสิ่งที่น่าสลดใจ แม้จะเข้าแทรกแซงสู่ตลาดค้าของคนต่าง้าวไม่ได้ ก็ดีกว่าไม่พยายามทำอะไรเสียเลย

ร้านค้าสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต้องใช้ในครอบครัวประจำวัน มีข้าวสารอาหารเครื่องครัวและของใช้เบ็ดเตล็ด ที่เรียกว่า ร้านชำนั้น ถือกันว่า เป็นตำหรับประเพณีขั้นต้นของคนจีนตั้งแต่ต้นชีวิต ประกอบอาชีพเริ่มทำการค้าตั้งตัวเบื้องต้น เขาขึ้นจากเรือเดินทะเลโดยสารจากหัวเกาะมาขึ้นที่ท่าเรือกรุงเทพ ฯ โดยมีสมักรพรรคพวกต้อนรับอยู่ในพระนคร พอทำงานใช้หนี้ค่าตัวครบกำหนดแล้ว มีทุนที่เก็บออมได้บ้างระหว่างเป็นลูกจ้างและได้ทุนต่อจากพวกพ้องขั้นต้นก็ตั้งร้านขายของเครื่องชำ มีข้าวสารถ่านน้ำมัน ฯลฯ ตามมุมนตรอกซอยส่งอาหารเครื่องชำตามบ้านในตรอกซอยที่ร้านของเขาตั้งอยู่ อาศัยความอดทนมานะต่อสู้กับความเหน็ดเหนื่อย พยายามติดต่อส่งสินค้าของตนตามบ้านเรือนในละแวกด้วยวิธีค้าหากำไรจากราคาซื้อขายบ้าง จากความหย่อนยานเครื่องซึ่งตวงบ้าง จากไหวพริบบ่มงำอะไรที่จะได้ในการจูงใจขายเชื่อบ้าง ไม่ช้าก็หาเจ้าจำนำลูกค้าติดต่อได้ตลอดตรอกซอยที่ร้านของเขาตั้งอยู่ และในไม่ช้าเขาก็ร่ำรวย ขยายการค้าของเขากว้างขวางออกไปถึงขนาดเป็นนายจ้างจ้างหอบมีคนนับหน้าถือตาเป็นนายห้าง ประวัติคนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยเขาเอาตัวรอดจากไม่มีอะไรไต่ขึ้นไปถึงขั้นเจี๊วด้วยความขยันอดทน มีตัวอย่างดังกล่าวนำ ยกเว้นจำพวกนายทุนปัจจุบันที่เข้ามาค้าขายโดยนำทุนก้อนเล็กก้อนใหญ่ หรือภายใต้การอุดหนุนค่าชูของนายธนาคาร อันเป็นอีกทางหนึ่งในการเข้ารวบรวบการค้าขายในตลาดเมืองไทย ซึ่งเป็นตลาดเสรีของมนุษย์ทุกคนที่เมืองไทยต้องการให้เข้ามาทำความเจริญให้ประเทศไทย

บทความที่เขียนข้างต้นสำหรับการส่งเสริมร้านค้าย่อยของคนไทยนั้น ใครจะเห็นว่า “เขา” ทั้งหลายเดินก้าวหน้าไปก่อนนานแล้วก็ช่างเถอะ แต่เมื่อคนไทยยังรู้ตัวอยู่ ตั้งหน้าที่จะส่งเสริมอาชีพของคนไทย จะทำได้แค่ไหนก็ยังดีกว่าไม่ทำอะไรเลย ผู้เขียนเห็นว่า ยังเป็นงานโบว์แดงของเศรษฐการอยู่ ควรส่งเสริมต่อไปโดยไม่หยุดยั้ง

คลังสินค้ากลาง

เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ และอธิบดีกรมการค้าภายใน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕

จึงใคร่ขอแนะนำให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณเงินให้กู้ลงทุนแก่ร้านค้าของคนไทยสนับสนุนให้ประกอบการค้าให้มีกำลังยิ่งขึ้น และควรขอความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยช่วยกันส่งเสริมอาชีพราษฎรในท้องที่และท้องถิ่นต่าง ๆ ให้พิจารณาตั้งร้านค้าในสงเคราะห์เช่นว่านี้ขึ้นทุกอำเภอและตำบลใหญ่ ๆ ของจังหวัดหนึ่ง ๆ ที่เห็นสมควร ค่อย ๆ ขยายการส่งเสริมให้กว้างขวางออกไป ก็จะเป็นการส่งเสริมอาชีพคนไทยให้ยืนตัว ตื่นเถิดชาวไทย.

วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๑๔

คำกับเงินแดง

ก้าน้ำสาย

นโยบายการค้าของประเทศเสรีที่ไม่คบค้ากับตลาดเงินแดง บัดนี้มีท่าทีที่เข้มงวดขึ้น
ในทางตรงกันข้าม ประเทศทั้งใหญ่และน้อยรวมทั้งประเทศไทยด้วย กำลังมองไปข้างหน้าด้วย
ทรรศนะคติต่าง ๆ กัน สำหรับประเทศไทย ตลาดการค้าอยู่ในมือคนจีนเป็นส่วนใหญ่ ชาวจีน
มีหลายก๊กหลายพวกมีทั้งผูกฝักฝักกับรัฐบาลบนเกาะและรัฐบาลแผ่นดินใหญ่ พวกที่คอยโอกาส
เป็นได้ทั้ง ๒ อย่าง ก็มีไม่น้อยที่ยึดประโยชน์ตนเป็นสำคัญ พวกที่เอนเอียงฝักฝักกับจีนแดงอยู่
แล้วอยากให้เกิดข้อพิพาทขึ้น เพื่อจะได้ไม่ต้องปิดบังลี้ลับอยู่หลังจาก พวกนี้เด่นเด่นมากแสดงตน
ออกนอกหน้า พวกที่ยังนิยมยึดรั้วธงประเทศเกาะรู้สึกว่ามีผิดหวัง เพราะไม่รู้ว่าจะวันหน้าจะเป็น
อย่างไร ความยินดียินร้ายระคนกันเก็บความรู้สึกอยู่ภายใน อีกพวกหนึ่งเหยียบเรือ ๒ แฉก
แสดงตนค้ากับบนเกาะต่อไป และถ้ามีโอกาสก็ยินดีจะค้ากับใครก็ได้พวกนี้มีอยู่มากในตลาดของ
เรา

สังคมพ่อค้าจีนและเชื้อสายจีนในประเทศไทยเป็นอยู่ดังนี้ ถ้าเปลี่ยนนโยบายตามเหตุ
การณ์ เราก็จะต้องพิจารณาให้รอบคอบในการตัดสินใจที่จะเลือกทางเดินอย่างไรให้เหมาะกับ
เหตุการณ์ และสภาพตลาดของเรา นโยบายที่รัฐบาลเปิดเผยว่า เราจะเป็นตัวของเราเอง ไม่
เดินตามหลังใครนั้นเป็นข้อน่าคิด เพราะอันที่จริงทางเลือกที่เป็นหลักใหญ่ก็มีอยู่ ๒ ทางเท่านั้น
คือ จะค้าหรือไม่ค้ากับจีนแดง ถ้าค้าจะติดต่อกันอย่างไรเมื่อใด ถ้าไม่ค้าเราจะทำตนลับ ๆ
ล่อ ๆ อยู่อย่างนี้ไปได้นานเท่าใดในทางนิตินัยเราห้ามเด็ดขาดไม่ให้สินค้านำเข้าประเทศ
แต่โดยพฤตินัย สินค้านำเข้าก็มีอยู่ในตลาดในรูปโดยตรงบ้างแอบแฝงบ้าง ซึ่งมีได้มีการเข้ม
งวดกวัดขั่นอันใด เช่น ตลาดทางจังหวัดบักซ์ได้มีสินค้านำเข้าอย่างเปิดเผย และ
สินค้านำเข้าในรูปปิดบังตลาดฮ่องกงก็มีอยู่ในเขาวราช ซึ่งเรามองเมินข้ามไป ฉะนั้น ทาง
เลือกจึงมีเหลืออยู่ทางเดียว เมื่อเหตุการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไป นโยบายห้ามค้ากับจีนแดงก็จะ
ต้องยกเลิกเพิกถอนไปด้วยในไม่ช้าก็เร็ว

เป็นปัญหาว่า (๑) เมื่อถึงเวลาจะติดต่อกันอย่างไร (๒) จะได้ผลเป็นประโยชน์แก่

ตลาดค้าของทั้ง ๒ ประเทศอย่างไรบ้าง ? (๓) มีสินค้าอะไรซึ่งทั้ง ๒ ฝ่ายจะค้าขายติดต่อกัน ?

เหล่านี้เป็นปัญหาต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เราจะหันกลับไปกับข่าวเหตุการณ์การเมืองทางเดียวไม่ได้ การติดต่อเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องตัดสินใจแน่ชัดว่า จะปล่อยให้พ่อค้าติดต่อซื้อขายกันเองโดยลำพังเป็นการค้าเสรี หรือว่ารัฐบาลเข้าดำเนินการค้าเสียเองระหว่างรัฐต่อรัฐในหลักการที่ฝ่ายจีนแดงเขาค้าโดยรัฐ หรือว่าจะมีวิธีการอย่างไร ทั้งขึ้นในรูปตัวแทนรัฐบาลจะขอข้ามข้อนี้ไปก่อนให้เราพิจารณากันดูว่า ประโยชน์ที่จะได้จากการติดต่อและสินค้าที่จะค้าขายติดต่อกันนั้น มีสภาพข้อเท็จจริงอยู่อย่างไร

สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันในด้านสินค้าเกษตร ฯ จีนแดงมีทุกสิ่งที่เรามี ข้าวปลา พืชพันธุ์ ธัญญาหารมีมากพอที่จะขายออกนอกประเทศได้ พืชไร่ พืชนา ถั่ว งา มีส่งออกเป็นปกติ เพราะภายในแม้จะมีอาหารขาดแคลนเขาก็สั่งให้ราษฎรรักเข็มขัดได้ ทางด้านผลิตภัณฑ์สินค้าอุตสาหกรรม จึงผลิตทำได้ยังไม่เสมอด้วยคุณภาพตลาดญี่ปุ่น ซึ่งพ่อค้าและคนใช้ทั่วไปยังนิยมสินค้านำเข้าของญี่ปุ่นมากกว่าสินค้าผลิตจากจีน ความจำเป็นของไทยที่จะซื้อสินค้าจากจีนจึงมีน้อย

สำหรับประเทศไทย มีข้าว แร่ ยาง ข้าวโพด ซึ่งเป็นสินค้าหลัก จะขายให้เงินได้ก็มีแต่ยาง แร่บางชนิด สินค้าอย่างก็มีตลาดอื่นนำหน้าอยู่ เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซีย ถ้ามองไกลไปถึงอเมริกาก็เป็นศูนย์กลางใหญ่สำหรับสินค้าเหล่านี้ พืชไร่พืชสวน พริกหอม กระเทียม จีนก็มีอยู่พร้อม บางปีเรายังต้องสั่งซื้อกระเทียมเข้ามาทำพันธุ์และบริโภคเมื่อสินค้าขาดตลาด ถั่วต่าง ๆ ที่เป็นสินค้าต้องการในตลาดต่างประเทศ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ก็เป็นพืชไร่ที่ต้องแข่งกับหลายตลาด เช่น ถั่วลิสง เป็นสินค้าออกสำคัญของอินเดีย ถั่วเขียวและถั่วเหลือง เป็นสินค้าใหญ่ของจีนแดงโดยตรงมีสถิติผลิตส่งขายต่างประเทศได้ปีละมีปริมาณมาก เฉพาะถั่วเหลือง เราเคยส่งไปขายตลาดฮ่องกง และสิงคโปร์จำนวนไม่มากนัก ต่อมาก็ได้เสียตลาดไปนานแล้ว เพราะราคาและคุณภาพสู้ถั่วจีนแดงไม่ได้ ฯลฯ

สถานะตลาดการค้าของเราเท่าที่รู้จักกันอยู่คงกล่าวแล้ว ส่วนใหญ่ก็อยู่ในมือชาวจีน ซึ่ง

จับกลุ่มเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยต่างคนต่างค้าของตนเอง วงการพ่อค้าเหล่านี้กับรัฐบาลเดินสวนทางกันคนละทาง เมื่อปล่อยให้ค้าโดยเสรีพ่อค้าก็ใช้สิทธิเสรีเสียเงินขอบเขตเกินไป แย่งซื้อแย่งขายตัดราคากัน ปลอมแปลงคุณภาพ ฯลฯ ทำให้เสียหายถึงความมั่นคงแก่ตลาดของประเทศจนถึงบทบาทรัฐบาลต้องเข้าควบคุม ฝ่ายทางราชการเมื่อเข้าควบคุมก็จัดระเบียบควบคุม ไม่มองหน้ามองหลังคิดอะไรได้ก็วางวิธีการควบคุมตัดประโยชน์พ่อค้าจนถึงรัฐก็เข้าค้าเสียเอง กำหนดกฎเกณฑ์ควบคุมตามใจชอบ เป็นที่อึดหนาระอาใจไปตามกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ประโยชน์ก็เกิดขัดกัน แยกทางกันเดินและใช้สิทธิอิทธิพลทำลายกันอยู่ในระบบตลาดเสรีและไม่เสรี เสียหายด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย และเสียหายถึงบ้านเมืองไม่มีใครกล้าแก้ไข เพราะเกรงกลัวอิทธิพลพ่อค้าซึ่งรวมกันเป็นก๊กเป็นพวก

ให้เราพิจารณาปัญหานี้กันต่อไป ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ รัฐจำเป็นต้องเข้าควบคุมและเพื่อมิให้กระทบกระเทือนประโยชน์แก่วงการพ่อค้าอย่างรุนแรง ก็จำเป็นต้องหาวิธีปฏิบัติเป็นสายกลาง กล่าวคือ ทั้งสำนักตัวแทนการค้าขึ้นในรูปบรรษัทหรือบริษัท อันใดก็ตามเปิดทางให้พ่อค้าบริษัทค้าเอกชนเข้าร่วมทุนด้วยให้เข้ามาช่วยร่วมมือในบรรษัทร่วมทุนนั้น ใช้เป็นสำนักหรือบรรษัทกลางติดต่อกับตลาดต่างประเทศประเภทสินค้าที่จะมอบหมายให้ซื้อขายกันภายในความควบคุมส่งเสริมของรัฐบาล

ที่ทำงานนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า เรามีได้รังเกียจพ่อค้าคนจีนหรือคนไทย เมื่อการค้าเป็นไปในทางก่อประโยชน์ ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน มีความเข้าใจกันดีขึ้น การค้าก็จะเป็นไปในทางราบรื่น

ดังกล่าวนมาแล้ว จะเห็นได้ว่า สินค้าที่จะค้ากับจีนแดงก็ไม่น่าจะมีอะไรจำเป็นที่ฝ่ายใดต้องอาศัยจากอีกฝ่ายหนึ่งในทางเศรษฐกิจ นอกจากจะขอร้องและซื้อขายกันทางการเมืองมากกว่า ทางที่พอมองเห็น ถ้าใครมีตลาดติดต่อกว้างขวางมีสินค้าอย่างเดียวกันที่ตลาดอื่นต้องการ เราอาจหาทางร่วมมือกันค้ากับตลาดนั้น ๆ ร่วมกันฉันทมิตร ค่อย ๆ ทำความเข้าใจกันทางการเมืองและทางเศรษฐกิจการค้าในรูปการเช่นนี้ ก็พอจะหาทางพุดจากกันได้ ข้อสำคัญขอให้ระวังอย่าให้ตลาดเกิดยุ่งเหยิงขึ้นเพราะคนทำให้ยุ่ง

ระบบการค้าเพื่อความเหมาะสมกับสภาพประเทศบ้านเมืองของตนเป็นหน้าที่ของรัฐบาลทุกประเทศต้องติดตามแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะกับกาลเวลา เรื่องตลาดเมืองไทยจึงถึงเวลาแล้วที่ควรรัฐบาลจะหยิบยกขึ้นพิจารณาปรับปรุงองค์การและบริษัทเกี่ยวกับราชการที่ตั้งขึ้นไว้นั้นให้มีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือของรัฐบาลได้แท้จริง และควรจะต้องทำในขณะนี้โดยไม่ชักช้า

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔

หน้าว่าง

ตอนสาม

ธุรกิจการค้า และ เกษตรกรรม

- ระบบการค้า
- ธุรกิจเกษตรกรรม
- สินค้าเกษตรกรรม

หน้าว่าง

พระยามโหตรวรีได้ลาออกจากราชการมาทำการค้าตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ ถึงแม้ว่าได้กลับเข้ารับราชการอีกหลายครั้ง และเป็นนายกเทศมนตรีก็ตาม แต่ระหว่างที่ไม่ได้รับราชการก็ประกอบธุรกิจและมีเพื่อนฝูงมากในวงการค้า ประกอบกับมีประสบการณ์ในด้านการเศรษฐกิจอยู่ด้วย เพื่อนจึงมาสอบถามปรึกษาหารืออยู่เสมอมิได้ขาด ครั้งแรกเมื่อออกจากราชการได้เป็นผู้จัดการบริษัทป่าไม้ศรีราชาอยู่หลายปี เมื่อสงครามมหาเอเซียอุบัติขึ้น ได้ช่วยรัฐบาลรวมกิจการค้าขนส่งเรือลำเลียงซึ่งมีผู้ประกอบการหลายแห่งเข้าด้วยกัน จัดตั้งเป็นบริษัทเรือลำเลียงจำกัดขึ้น โดยรัฐบาลมีหุ้นครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งให้ผู้ประกอบการตีราคาทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นจริง แล้วรัฐบาลคืนเงินให้ครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งตีราคาเป็นหุ้นให้แก่เจ้าของเรือ การลำเลียงสินค้าทางทะเลนั้น สินค้าเข้าและสินค้าออกก่อนที่จะมีการท่าเรือแห่งประเทศไทย เรือใหญ่จะต้องจอดขนถ่ายที่เกาะสีชังซึ่งเป็นท่าเรือธรรมชาติแต่เดิมของประเทศไทย ดังนั้นเรือลำเลียงในขณะนั้นจึงเรียกว่าเรือ “โป๊ะจ้าย” เป็นเรือลำเลียงที่สามารถแล่นไปจากปากอ่าวที่สมุทรปราการ ไปขนถ่ายสินค้าที่เรือเดินสมุทรที่เกาะสีชังได้ ท่านได้เป็นผู้จัดการบริษัทเรือลำเลียงนี้อยู่หลายปี มีความรู้ในเรื่องกิจการขนส่งทางน้ำในฐานะผู้ประกอบการเป็นอย่างดี โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเมื่อครั้งทำราชการอยู่ที่กรมเจ้าท่า บริษัทเรือลำเลียงจำกัดนี้รัฐบาลได้เลิกกิจการไป โดยขายหุ้นให้แก่เอกชนหลังจากได้ตั้งการทำเรือแห่งประเทศไทย และก่อสร้างท่าเรือที่คลองเตยสำเร็จเรียบร้อยแล้วไม่นาน

ความรู้ความชำนาญในด้านกิจการค้านั้น ท่านมีความคิดเห็นว่าคนไทยน่าจะแข่งขันกับพ่อค้าจีนซึ่งคุมเศรษฐกิจของประเทศได้ โดยเร่งรัดช่วยเหลือพ่อค้าไทยในด้านการค้าปลีก(Retailer) หรือการค้าย่อย ดังนั้นเมื่อได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการค้าภายใน จึงได้เร่งช่วยเหลือการค้าขนถ่ายนม ท่านกล่าวว่าคนจีนเมื่อมาถึงเมืองไทยแรก ๆ จะยึดอาชีพการค้าปลีกเป็นหลัก หาบของเดินเร่ขายในตรอกในซอก เมื่อมีความรู้ความสามารถก็ไต่เต้าขึ้นไปเป็นเจ้าสัวได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียรและซื่อสัตย์ต่อลูกค้าในตอนแรกดำเนินการเสียก่อน เมื่อมีผู้เชื่อถือมากขึ้นแล้วจึงไต่เต้าเอาเรตเอาเปรียบได้ภายหลัง ดังนั้นความคิดของท่านจึงอยู่ที่ว่า ถ้าคนไทยปฏิบัติตามได้ ก็จะสามารถแย่งเศรษฐกิจจากมือของคนจีนได้ การค้าปลีกโดยเฉพาะอย่างยิ่งร้าน

ข้า คือร้านขายของกินของใช้น่าจะเป็นโอกาสอันดีของคนไทยที่จะดำเนินการ การช่วยเหลือ ส่วนใหญ่ของทางราชการควรจะได้แก่ การช่วยเหลือหาสินค้าราคาถูกและช่วยในด้านเทคนิค การค้า ในด้านให้ทุนโดยคิดดอกเบี้ยราคาต่ำ งานช่วยเหลือเหล่านี้กระทรวงพาณิชย์ได้ยึดถือเป็นหลักตลอดเรื่องมา ท่านกล่าวว่า “ผู้รู้จักตลาดเป็นผู้กำหนดความสำเร็จในการค้า”

ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ นั้นได้ก่อตั้งบริษัทพืชกลีกรรรมจำกัดขึ้น โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้เป็นบริษัทไทยเข้าแทรกแซง การค้าร่วมในตลาดส่งออก และให้อยู่ในความดูแลใกล้ชิดของกระทรวงพาณิชย์การ ทั้งนี้เพื่อ จะได้ชักจูงกลางออกไป และให้ชาวไร่ชาวนาได้รับราคาดีประการหนึ่ง และทำให้บริษัทพืช กลีกรรรมพ้นไปเสียจากสภาพของรัฐบาลวิสาหกิจ โดยให้รัฐบาลถือหุ้นเพียงร้อยละ ๔๐ ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งมีความคิดอยู่ในใจว่า รัฐบาลต่อไปจะต้องติดต่อกับรัฐบาลของประเทศที่มี การปกครองโดยลัทธิสังคมนิยมมากขึ้น ซึ่งจะเป็นเหตุผลสำคัญที่จะต้องมีการค้าระหว่างบริษัท ของรัฐด้วยกัน บริษัทนี้น่าจะเป็นเครื่องมือของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี จึงได้ทำบันทึกไว้ก่อนจะ ถึงแก่กรรม มีข้อความดังต่อไปนี้

บันทึกของบริษัทพืชกลีกรรรม จำกัด

ข้าพเจ้าอยากจะให้เจ้ากระทรวงพาณิชย์ทราบว่า บริษัทพืชกลีกรรรม จำกัด หาใช่ บริษัทของผู้ใดไม่ ประโยชน์ที่บริษัททำมาหาได้ จะตกเป็นของรัฐบาลซึ่งถือหุ้นอยู่ถึง ๔๐% บริษัทพืชกลีกรรรมเป็นบริษัทที่กระทรวงพาณิชย์ตั้งขึ้น โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ ๓๐ มีนาคมแล้ว โดยกระทรวงพาณิชย์สมัยนั้นกับกระทรวงการคลัง เป็นผู้เห็นชอบให้ทุนสนับสนุนตั้งขึ้นเป็นเครื่องมือของรัฐบาลและรัฐบาลรับประกันให้ใช้ทุนกู้จากธนาคารมณฑลเป็น พิเศษ ให้เป็นบริษัทคนไทยแทรกแซงการค้าเข้าค้าร่วมในตลาด โดยชนคนกลางต่างชาติ บริษัท ขาวไทยดูแลข้าว บริษัทพืชกลีกรรรมดูแลค้าพืชพันธุ์ธัญญาหารและพืชผลทั่วไป เช่น ส้มเสริมปลูกกระเทียมและถั่วเหลืองทางภาคเหนือ ได้ผลดีผลิตได้พอกินพอใช้และบริษัทพืช กลีกรรรมเป็นหน่วยดูแลการผลิตและค้าเกลือ ติดต่อกับตลาดต่างประเทศเป็นเครื่องมือทำการ ค้าด้านนี้ เป็นตัวแทนของกระทรวงพาณิชย์ ทำงานเป็นผลดีมาทุกสมัย เจ้ากระทรวงรู้เรื่อง

ความสำคัญของบริษัทดี ไม่ได้ที่บอกว่าบริษัทเป็นของใคร ประโยชน์ตกแก่บุคคลใดแต่ทำอะไรมีรายได้มีกำไรก็ตกแก่รัฐบาลซึ่งถือหุ้นอยู่ถึง ๔๐% และองค์การซึ่งถือหุ้นอยู่หลังฉาก นอกนั้นเอกชนก็ถือ ธนาคารซึ่งช่วยเหลือให้ทุนและถือหุ้นอยู่ด้วย ก็คือธนาคารกรุงเทพ ฯ กับหุ้นบุคคลและบริษัท กับข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งถือพอเป็นพหุชนละเล็กละน้อย ไม่กี่พันบาท ในทุน ๓ ล้านบาท

ขออย่าให้ใคร ๆ คิดไปว่า ไม่ใช่หน่วยราชการทางอ้อมเพื่อส่งเสริมให้การค้าอยู่ในมือคนไทยบ้าง

ขอให้สอบสวนข้อเท็จจริงให้ถ่องแท้ อย่าเห็นว่าช่วยใคร ๆ เป็นส่วนตัวเลย ข้าราชการบริษัทตั้งขึ้นไว้ระหว่างยังรับราชการอยู่ ไม่อยากให้ล้มลุกคลุกคลานไปตามปากคนที่ไม่เข้าใจ ไม่พยายามสอบสวนข้อเท็จจริงของบริษัทนั้น

ขอให้เรียกเอาคณะกรรมการไปสอบสวนดูเถิด

น่าเสียดาย รัฐบาลจะคิดอ่านทำอะไรขึ้นมาใหม่ ก็ต้องตั้งองค์การและตั้งอะไร ๆ ขึ้นมา เช่นองค์การติดต่อการค้ากับจีนแดง แทนที่จะวางระเบียบแบบแผนการติดต่อกับจีนแดง โดยมอบหมายให้องค์การที่มีอยู่แล้ว วางนโยบายให้ปฏิบัติกลับไปตั้งองค์การขึ้นมาใหม่ เพื่อจะติดต่อกับชาวจีนคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะ ดูประหนึ่งไปรับคำสั่งของเขามา จะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้

ถ้าเราปรับปรุงองค์การเก่าและบริษัทเก่า ที่เราตั้งไว้แล้วให้ทำการติดต่อภายใต้การควบคุมของกระทรวงพาณิชย์โดยใกล้ชิด จะให้บริษัทที่เราມີอยู่ดำเนินการในขอบเขตนโยบายที่รัฐจะพึงให้ติดต่อได้ปฏิบัติในความควบคุมอย่างไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องตั้งองค์การกฎหมายอะไรขึ้นมาซ้อนกัน เพราะว่าหลักใหญ่ที่เราห้ามมิให้ค้ากับจีนคอมมิวนิสต์นั้น เมื่อแก้กฎหมายให้ติดต่อซื้อขายกันได้ ก็อยู่ที่กระทรวงพาณิชย์รับหลักการจากคณะรัฐมนตรีมาแล้ว ก็ถือปฏิบัติได้ทันที บอกทางนี้ถึงเขาไปว่า ให้เขาติดต่อกับกระทรวงโดยตรง กระทรวงก็จัดให้ติดต่อกับองค์การ หรือบริษัทของรัฐบาลที่ตั้งไว้รับ ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายอันใดเป็นพิเศษให้ยุ่งยาก

นอกจากนี้ท่านยังมีโครงการที่จะปรับปรุงบริษัทพืชผักสีกรรม จำกัด เพื่อร่วมมือทำการค้าให้แก่รัฐ และได้บันทึกไว้ก่อนถึงแก่กรรมมีข้อความดังนี้

๑. เพิ่มทุนบริษัทพืชผักสีกรรมจำกัด อีก ๒ ล้านบาท เป็น ๕ ล้านบาท ใช้บริษัทพืชผักสีกรรมนำหน้า ชักชวนให้ จ. ลงทุน ตั้งบริษัทกลางในรูปบริษัทเอกชนขึ้น โดยทุนฝ่าย ท. และ จ. คนละครึ่ง หรือ ๕๐% กับ ๕๐%

๒. จัดทะเบียนบริษัทร่วมทุน ๑๐ ล้านบาทในนาม “บริษัทไทยจีนพาณิชย์ จำกัด” เป็นบริษัทกลางตั้งในกรุงเทพฯ มีสาขาบริษัทตั้งในมณฑลกว๋างตุงหรือปักกิ่ง และจังหวัดที่เห็นสมควรในประเทศจีน และสาขาในประเทศไทย ตามความจำเป็นที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างกันและกัน

ในด้านการค้าพืชผลทางเกษตร ระหว่างเวลาที่ได้คลุกคลีอยู่กับบริษัทพืชผักสีกรรม จำกัด ในฐานะประธานกรรมการบริษัทนั้น ได้ทำหน้าที่ติดต่อกับกระทรวงพาณิชย์หาทางเร่งรัดสินค้าขาออกในรูปต่าง ๆ มีข้าว ข้าวโพด กระเทียม เกล็ด เป็นต้น การค้าทำให้ท่านต้องเฝ้ามองครุ่นคิดและปฏิบัติการอยู่เรื่อย จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพสมบูรณ์ความจำดี และคล่องแคล่วว่องไวอยู่เสมอตลอดชีวิต เพื่อหาประสบการณ์ในการค้าด้านเกษตร ท่านชอบเที่ยวต่างจังหวัดและต่างประเทศเป็นประจำ เมื่อไปอยู่ต่างจังหวัดจะตื่นนอนแต่เช้าและออกสำรวจตลาดสดว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงไรประชาชนชอบอาหารชนิดใด ในสมัยเมื่อถนนหนทางไม่มีการคมนาคมติดต่อยังไม่สะดวก ท่านให้ช่วยคิดว่าเครื่องชี้แสดงให้รู้สภาพของตลาดแต่ละท้องถิ่นนั้น มีอยู่สามประการสำคัญด้วยกัน

ประการแรก ให้ดูวัดวาอารามในท้องถิ่นนั้นว่าใหญ่โตเพียงไร เป็นการแสดงฐานะของประชาชนในแถบนั้นว่ามีความมั่งคั่งสมบูรณ์เพียงไรที่จะสร้างวัด ถ้าวัดใหญ่เรียงรายติดต่อกันชี้ให้เห็นว่า เงินออมของประชาชนนั้นมีมากพอที่จะบำรุงวัดได้เช่นวัดในภาคกลางจะใหญ่กว่าภาคอีสาน เป็นต้น

ประการที่สอง ให้ดูสินค้าสดที่นำมาขายในตลาดว่าราคาถูกแพงเพียงไร เมื่อเปรียบเทียบราคาแล้วจะแสดงว่าค่าขนส่งและบริการในค่านขนส่งสูงต่ำเพียงไร

ประการที่สาม ชนิดของสินค้าในตลาดสดนั้นจะแสดงถึงความยากจนและความหาได้ยากง่ายในท้องถิ่นนั้น ได้แก่สินค้าบริโภคของท้องถิ่นต่างๆ ไม่เหมือนกัน ในบางครั้งประชาชนไทยบริโภคอาหารแปลก ๆ เพื่อขจัดศัตรูพืชของท้องถิ่นนั้นๆ เองเช่นชาวนาในภาคกลางบริโภคหนุ ชาวสวนในภาคใต้บริโภคกระรอกและค่างมะพร้าวเหล่านี้เป็นต้น

จากประสบการณ์เหล่านี้ได้ให้ความหวังในการพัฒนาเศรษฐกิจไว้ว่า เกษตรกรและประชาชนส่วนใหญ่ของไทยมีความรู้ความสามารถที่จะผลิตผลเพื่อการค้าและการส่งออกได้เป็นอย่างดี หน้าที่ของรัฐบาลก็คือคัดคนกลางให้เอารัดเอาเปรียบชาวนาและเกษตรกรให้เหลือน้อยที่สุด โดยรัฐบาลต้องเข้าควบคุมพ่อค้าคนกลางให้หาทำไรแต่น้อยท่านได้กล่าวไว้ในบทความหลายแห่งว่า การระดมกำลังขององค์การค้าของรัฐบาลต่าง ๆ ให้ช่วยเหลือประชาชนโดยการรับซื้อ รับจำหน่ายสินค้าหลัก และส่งเสริมให้ถูกทางโดยผ่านองค์การค้าต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็จะเป็นการยกระดับชาวไร่ ชาวนาและเกษตรกรให้สูงขึ้นสมเจตนารมย์ของรัฐบาล

บทความต่าง ๆ ที่ได้คัดมาลงไว้ในหนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์เล่มนี้เรียงตามลำดับเพื่อประโยชน์ของท่านผู้อ่านดังนี้

หมวดว่าด้วยเรื่องระบบการค้า

๑. คำบรรยายเรื่องการค้าในประเทศไทย
๒. คนไทยกับการค้า
๓. ร้านค้าย่อยคนไทย
๔. ระบบการค้าที่เราผ่านถึง
๕. งานแสดงสินค้าไทย

หมวดธุรกิจเกษตรกรรม

๑. ธุรกิจเกษตรกรรม
๒. กระจุกสนหลังของประเทศ
๓. ชาวนาชาวไร่
๔. ตลาดข้าวปลาอาหาร

หมวดสินค้าเกษตรกรรม

๑. ข้าวแพง
๒. การค้าข้าวโพดไทย
๓. กระเทียม
๔. เกล็ดไทย
๕. เกล็ดกับตลาดการค้า
๖. การขายเกล็ดไทย

รวมนิธิ

กับ

คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี

ข้าพเจ้าขอขอบใจประธานจัดงานฉลองครบรอบ ๓๐ ปี คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชีที่ระลึกถึงข้าพเจ้าส่งจดหมายมาขอคำขวัญ บอกว่าเพื่อนำลงเป็นเกียรติแก่งานและหนังสือที่จะพิมพ์เป็นที่ระลึก พจนวจาเปล่งออกจากคำขอของท่านเต็มไปด้วยไมตรีจิต ไม่มีใครขัดได้ ทำให้รำลึกถึงความเกี่ยวข้องหนหลังที่ข้าพเจ้าไปทำอันใดไว้แก่คณะทำให้ท่านระลึกถึงปรากฏว่า หลายปีมาแล้วเมื่อกุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ เคยถูกได้รับเชิญให้ไปพูดบรรยายเรื่องการค้าและการตลาดระหว่างปลายทศวรรษของการสอบของนิสิตปีที่ ๔ ของคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชีแห่งจุฬาลงกรณ์เพื่อการรับปริญญา ข้าพเจ้าได้ไปเล่าบรรยายถึงประสบการณ์และการปฏิบัติทางการค้าและการตลาดในประเทศไทยตามคำขอรับรองของคณะอาจารย์ เห็นจะไปทำความรู้จักกับนิสิตคณะสมัยนั้นไว้ เป็นเยื่อใยผูกพันมาถึงประธานจัดงานได้ติดต่อมาที่ข้าพเจ้า

หยิบแฟ้มเรื่องเก่า ๆ มาดู ว่าได้ไปพูดอะไรไว้บ้าง อ่านทวนดู ปรากฏว่า ไปขยายชี้แจงเรื่องการค้าและประสบการณ์ตลาดในเมืองไทยไว้เป็นข้อสังเกตมากมาย ตั้งแต่ตาสียายสาตายายทำนาทำไร่ปลูกข้าวปลูกยาเป็นต้นตระกูลกลสิกรให้ลูกหลานดำเนินอาชีพมาแต่หนหลัง ซึ่งสมัยนั้นปลูกข้าวปลูกถั่วปลูกงาหาทรัพย์สินพอเลี้ยงดูพอกินพอใช้ภายในครอบครัว บ้านเมืองมีความสุขทุกทั่วหน้าประชากร ไม่มีใครเดือดร้อน ไม่มีใครมาครองตลาดแย่งซื้อแย่งขาย สมควรที่เราทั้งหลายจะรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษของเราที่ได้สร้างสมอาชีพไว้ให้จนเป็นประเทศไทยที่มีความสมบูรณ์ด้วยวัตถุและสินค้าข้าวปลาอาหารเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างอุดมบริบูรณ์

เดี๋ยวนี้เราพวกลูกหลานเหลนต้องซื้อหาเครื่องบริโภคอุปโภคจากพ่อค้าคนกลางตั้งแต่ข้าวสาร ถ่าน พริก หอม กระเทียม เครื่องครัวมีคนอื่นเป็นคนขายให้เราถึงบ้าน สมัยนี้บัดนี้ร้อนถึงกรมราชการต้องตั้งหน่วยส่งเสริมร้านค้าของคนไทยขึ้นส่งเสริมให้ขายข้าวขายเครื่องปรุงอาหารการกินประเภทร้านย่อย เพื่อคนไทยจะได้ทำการค้ามีรายได้เป็นของตนเอง

ทำไมคนไทยไม่เริ่มฝึกการค้าขายโต้เถียงขึ้นไปจากสินค้าหาได้ง่าย ๆ เป็นอาชีพตั้งตัว
แต่น้อย ๆ ขึ้นไปหาใหญ่ โดยคติ กินใบโพค้อยโตค้อยใหญ่ กินใบไม้ค้อยใหญ่ค้อยโต สืมคตินี้
เสียแล้วหรือ? เจ้าสัวใหญ่เขาก็ดึงตัวจากธุรกิจค้าขายย่อย ๆ มาก่อนทั้งนั้น

จากคำบรรยายที่ข้าพเจ้าได้บรรยายเรื่องตลาดการค้าในเมืองไทยไว้เมื่อหลายปีมาแล้ว
ได้ชี้ให้เห็นการค้าขายสินค้าตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เขากำกันอย่างไร บัดนี้
ทางการท่านก็ได้ช่วยเหลือส่งเสริมให้คนไทยสนใจลงมือเปิดทำการร้านค้าย่อย มีการสนับสนุน
ทั้งการหาทุนและหาสินค้า ก็น่าจะเป็นเครื่องจูงใจให้ฝึกทำการค้าไปที่ละขั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้า
พวกเราตื่นตัวสนใจ ก็จะเป็นงานอาชีพที่น่าทำอย่างหนึ่ง คติของร้านชำถ้าอาศัยหลักปฏิบัติ
ข้างล่างนี้ได้ก็จะเป็นผลดี คือ ทำการซื้อขายด้วย “ชั่งตวงตรง ส่งถึงบ้าน ตรงชนิด ตรงเวลา
หวานวาจา ราคาเยา”

ก.ม. สมบัติศิริ

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๑๑

คำบรรยายเรื่องการค้าในประเทศไทย

ท่านอาจารย์ และนิสิตคณะพาณิชยศาสตร์การบัญชี

ท่านอาจารย์ของท่านได้ขอให้ข้าพเจ้ามาบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการค้าในทางปฏิบัติ ข้าพเจ้าไม่รู้เลยว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงได้รับเกียรติถึงเพียงนั้น ที่ท่านจะจงตัวข้าพเจ้าให้เป็น ผู้มาพูด ฉะนั้น ข้อต้นที่ข้าพเจ้าต้องขอออกตัว ก็จำต้องขอบอกกล่าวเสียก่อนว่า ข้าพเจ้ามิใช่ ผู้มีปริญญาศึกษาวิชาเหล่านี้มาโดยเฉพาะ เป็นแต่เป็นผู้สนใจชอบศึกษาหาความรู้และเคยอยู่ในวงการเกี่ยวกับการค้ามาทั้งในราชการบ้างและนอกราชการบ้าง แต่ก็เก่าและแก่เกินสมัย แล้ว ที่ข้าพเจ้าหาญรับเชิญมานั้น ก็โดยคิดว่า จะได้มาสนทนากับท่านทั้งหลายที่เรียนหลัก วิชาโดยเฉพาะ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ข้อที่จะพูดก็คงหนีไปในทางประสบการณ์ ที่ผ่านมา เพราะฉะนั้น ข้อพูดของข้าพเจ้าหากจะมีอะไรผิดพลาด ก็ต้องขออภัยไว้ก่อน

ท่านอาจารย์ได้ตั้งกะทู้ไปให้ข้าพเจ้าทราบก่อนหลายข้อหลายประเด็นที่เกี่ยวกับการค้า ในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่า อาจารย์ของท่านก็มีความรู้ข้อเท็จจริงในตลาดการค้าของ ประเทศไทยอยู่ไม่น้อย จึงสามารถตั้งกะทู้ตามปัญหาหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งข้อเท็จจริงมาจาก ตลาดการค้าของเราทางสน

ในการตั้งหัวข้อให้พูด ท่านอาจารย์ก็ได้แจ้งไปกว้าง ๆ ว่า ให้พูดเรื่อง “การค้าในประเทศไทย” รู้สึกว่าท่านก็ใจดีพอที่เปิดโอกาสให้ จะพูดอะไร ๆ ก็ได้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้า ในประเทศไทย แต่ปัญหาที่ตั้งไปกว้าง ๆ นี้ ก็เป็นปัญหาที่จะต้องใช้เวลามิใช่น้อย เรา มาพบกันเพียงเวลาเท่านั้นจะมีเวลาพอหรือไม่ ท่านอาจารย์ก็คงจะทราบในข้อนี้ อยู่ อย่างไรก็ตาม เมื่อมาแล้วก็จะได้สนทนากันเท่าเวลาที่มี

เราจะพูดกันถึงการค้า แต่เราลืมระลึกถึง “ตลาด” การค้าย่อมมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับตลาด และตลาดก็อาศัยการค้าในการทำหน้าที่ของมันเป็นของกลุ่มกันแยกกันไม่ออก ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอแนะนำว่า ที่เราจะพูดถึงการค้าก็ควรจะพูดถึงตลาดควบคู่กันไปด้วย กระทั่งเรื่อง จึงควรเป็น “ตลาดการค้าในประเทศไทย” เพราะเรื่องที่เราจะพูดกันจะต้องอ้างอิงโยงกันไป

บัดนี้ ให้เรามาหาความรู้ในเบื้องต้นเสียก่อนว่า การค้ากับตลาดมีความเกี่ยวพันกันอย่างไร พอสังเขปและแปลความหมายหรือจุลหมายอันเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อความสะดวกที่จะพูดเรื่องนี้ต่อไป

“การค้า” ตรงกับคำที่เราแปลความหมายในภาษาอังกฤษจากคำว่า “Commerce” หรือพาณิชย์ ซึ่งตามพจนานุกรมแปลศัพท์ “พาณิชย์” ว่า “การค้าขาย” และคำพาณิชย์ไม่มี “ย” การันต์ว่า “พ่อค้า” เรามักเรียกควบคู่กันไปว่า “พ่อค้าพาณิชย์” แปลความหมายไปในตัวเสร็จ ถ้า Commerce เป็นคำรวมความหมายถึงบรรดาธุรกิจทั้งมวลอันเกี่ยวกับการซื้อ การขาย แลกเปลี่ยน กรอบครอง ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสรรพสิ่งสินวัตถุและสิ่งสินค่านานาประเภท บรรดาที่มีการค้าระหว่างกัน ความหมายนี้ในปัจจุบันเป็นที่เข้าใจกันได้ว่ามีความหมายถึงอะไร อาจกล่าวได้ว่า การค้านั้นได้กำเนิดมีมาตั้งแต่สมัยมนุษย์เรารู้จักประโยชน์คุณค่าของการแลกเปลี่ยน และประโยชน์ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีความต้องการเกิดขึ้นแต่สมัยโบราณกาล ขณะที่บุคคลหรือครอบครัวหาเลี้ยงตนเองพอเลี้ยงชีพไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครนั้น การค้าพาณิชย์ (Trade and Commerce) ในสมัยนั้นก็ไม่จำเป็นต้องมี แต่เมื่อสังคมมนุษย์มีความเจริญขึ้น มีสภาพแรงงานเกิดขึ้น รู้จักประโยชน์การแลกเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ การค้าพาณิชย์ก็เจริญเติบโตขึ้นตาม และแผ่ขยายกว้างขวางออกไปทั่วโลก ดังเห็นประจักษ์อยู่ทุกวันนี้

อียิปต์เป็นชาติเจริญรุ่งเรืองมาก่อนในสมัยนั้น ได้เริ่มส่งเสริมขยายที่ดินเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารขึ้นอย่างกว้างขวาง เพราะมีที่ดินดีและการทนน้ำดี ในสมัยนั้นได้ทำการเกษตรได้ผลดีเหลือใช้ภายในประเทศ ก็ส่งพืชผลที่เหลือกินเหลือใช้ออกสู่ตลาดนอกประเทศเป็นการค้า ซึ่งตัวพ่อค้าสมัยนั้นก็ได้แก่พวกฟินิเซียนและพวกกรีก ซึ่งมีชื่อเสียงมากในทางการค้าสมัยโบราณ ชำนาญการค้าขายทั้งทางบกและทางทะเล เชี่ยวชาญในการเดินเรือ ได้ตั้งฐานการค้าขึ้นตามประเทศต่าง ๆ แถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและขยายแผ่กว้างออกไปถึงแอฟริกาตะวันตกและเกาะอังกฤษ ต่อมาถึงสมัยโรมการค้าก็รุ่งเรืองติดต่อกันมา และแผ่ขยายต่อไปในยุโรป มีสเปนเป็นต้น และจากสเปนก็แผ่ต่อไปยังอินเดีย ระหว่างศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ การค้าในยุโรประหว่างนั้นก็เจริญรุ่งเรืองติดต่อกันกว้างขวางยิ่งขึ้น ตลาดการค้าใหญ่ที่เจริญรุ่งเรืองใน

ศตวรรษดังกล่าวนี้ ก็ได้แก่ประเทศฝรั่งเศส เบลเยียม อังกฤษ และเยอรมัน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้ในทางประวัติศาสตร์

การค้าในเมืองไทย ในทางประวัติศาสตร์ก็จะมีมานานแล้วเหมือนกัน ก่อนสมัยสุโขทัย แต่เรามักจะอ้างอิงเป็นหลักทางประวัติถึงการค้าในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งสมัยนั้นปรากฏหลักฐานว่ามีการค้าขายรุ่งเรืองอยู่ ใครจะค้าช้างค้าม้าก็ค้าได้โดยเสรีไม่ต้องเก็บภาษีจังกอบ ไม่มีการหวงห้ามอย่างใด สมัยกรุงศรีอยุธยาได้ทำการค้ากว้างขวางยิ่งขึ้น เฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งได้มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศกว้างขวางตลอดมาจนสมัยปัจจุบันนี้

เรื่องเหล่านี้ บรรดานิสิตทั้งหลายก็คงจะได้ศึกษามาแล้วทั้งนั้น ที่ข้าพเจ้านำมากล่าวในที่นี้โดยย่อ ๆ ก็เพื่อให้เรื่องที่เรากำลังจะพูดกันติดต่อกับชนชั้นชนปลายและเพื่อช่วยความจำของเราเท่านั้น

เมื่อพูดถึงการค้าแล้ว ที่นี้จะขอพูดถึงตลาดสักเล็กน้อย คำ “ตลาด” ข้าพเจ้าได้ให้ความนิยามย่อ ๆ ไว้เมื่อเร็ว ๆ นี้ เมื่อไปบรรยายในการอบรมศึกษาการค้าที่กรมสนเทศจะได้นำมาปะติดปะต่อในการบรรยายวันนี้ เพื่อให้รู้ถึงความสำคัญว่า ตลาดมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการค้าอย่างไร

“ตลาด” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Market or Mart “พจนานุกรม แปลคำ ๒ คำว่า A public place for the purposes of buying and selling—the time for the market sale value to deal at—a market to buy and sell—a place of trade

ความหมายจากคำแปลความของคำ Market นี้ ถ้าถอดความเป็นภาษาไทยย่อ ๆ ก็คือ ตลาด แปลว่า สถานที่สาธารณะที่จัดขึ้นใช้เป็นทั้งซื้อและขาย กาลเวลาของตลาด — การขายมูลค่า — ทำการซื้อขายกันที่ตลาด — สถานที่ทำการค้า

เพื่อหาความรู้คำนิยามให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ท่านผู้รู้ได้เขียนไว้ในคำอธิบายคำตลาดและการตลาดไว้ดังนี้ คือ

๑. นิยามความหมายของคำตลาดทางเศรษฐกิจ คำ “ตลาด” หรือ “การค้า”

มีความหมายรวมความถึงพฤติกรรมปฏิบัติ การดำเนิน หรือวิธีกรรมอันเกี่ยวกับประโยชน์ ภาวะสถานที่ (place) กาลเวลาฤดูกาล (time) และการได้มาหรือยึดถือครอบครอง (possession) ซึ่งอุปโภคบริโภคทั้งมวลในทางเศรษฐกิจ

ที่ว่าเกี่ยวกับสถานที่นั้น คือ เมื่อมีสิ่งของสิ่งสินค้าการค้า หรือบริการเกิดขึ้นณที่ใด ที่นั้นก็เกิดเป็นตลาด เกี่ยวกับกาลเวลานั้น คือ ภาวะการณ์เสนอสนองประโยชน์ตามกาลเวลาที่เป็นความต้องการของตลาดการค้า ที่ว่าเกี่ยวกับการครอบครอง คือ การได้มาซึ่งสิ่งปรารถนาด้วยการเปลี่ยนมือซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน

ตลาดหรือการตลาด ในหลักวิชาเศรษฐศาสตร์ นิยามรับนับเข้าในจำพวกวิภาคกรรม (distribution) ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิชาแขนงนี้เป็นส่วนใหญ่เพราะการตลาดช่วยให้ผลิตผลสิ่งของโภคภัณฑ์และบริการต่างๆ เกิดผลเป็นคุณค่าปัจจัยตามความต้องการของมนุษย์ กล่าวคือ จะต้องการอันใดก็หาได้ที่ตลาด โอนเปลี่ยนมือถือครองแลกเปลี่ยนความต้องการเป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีความหมายเป็นจุดใหญ่เกี่ยวโยงไปถึงผู้ผลิตหรือการแปรรูป หรือผู้ค้าประเภทการค้าต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจ

๒. ความหมายอีกทางหนึ่ง การตลาดเป็นธุรกิจว่าด้วยการซื้อและการขาย “ตลาด” หมายความว่ารวมสรรพพฤติกรรม ธุรกรรมทั้งปวงอันประกอบให้เกิดขึ้น และการหลั่งไหลของสิ่งของสิ่งสินวัตถุทั้งหลาย รวมทั้งบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค

“ตลาด” มีความมุ่งหมายหลายอย่างหลายทาง ฉะนั้น คำ “ตลาด” จึงแปลความหมายตามทัศนะและจุดมุ่งหมายไปในทางต่างกันได้ ยกตัวอย่าง เช่น

(๑) หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์ลงข่าวเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า “เทศบาลกับทรัพย์สินกำลังปรับปรุงตลาด” ตลาดในที่นี้หมายถึงสถานที่ คือ ปรับปรุงสถานที่สร้างตลาด เพื่อให้เป็นสถานที่กลางของชุมชนชนประกอบการซื้อขาย

(๒) ขณะนี้ชาวไทยชายดี ตลาดต่างประเทศต้องการซื้อจันทน์ขาวส่งไม่ทันตลาด ในที่นี้ หมายถึงการค้าข้าวในตลาดทั่วไปขายราคาดี ตามกาลเวลาที่ตลาดมีการเคลื่อนไหว

(๓) “ตลาดรถ ๓ ล้อ สังกันเข้ามาเต็มตลาดเต็มบ้านเต็มเมือง พ่อรู้ข้าวจะจำกัดจำ

นวน ต่างกับบอกขายเปลี่ยนมือลดราคาจากทุนไปตาม ๆ กัน” ตลาดในที่นี้เกี่ยวกับการซื้อขายเปลี่ยนมือเคลื่อนไหวไปตามสภาพเวลาของตลาด

๓. จุดประสงค์ของการตลาด กล่าวโดยย่อ ทางทฤษฎีถือว่า การผลิตเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว ผลผลิตนั้นก็ต้องจำหน่ายต่อ ๆ กันไปจนถึงผู้บริโภค ซึ่งระหว่างทางนั้นตลาดย่อมมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ เป็นที่น่าสังเกตว่า ความต้องการของมนุษย์ย่อมมีมากและแผ่กว้างออกไปไม่มีที่สิ้นสุด เฉพาะอย่างยิ่ง ก็คือ ปัจจัยเครื่องครองชีพ เช่น อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม, ที่พักอาศัย ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น ตลาดจึงมีความสำคัญแก่สังคมมนุษย์

ธุรกิจที่เป็นส่วนสำคัญของตลาดอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือ การผลิต (โดยรูปลักษณะประโยชน์ต่าง ๆ กัน) อย่างหนึ่ง และการจำหน่ายผลิตผลนั้น ๆ อีกอย่างหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ งานอุตสาหกรรมก็คื ผู้ผลิตหรือซุคหาซึ่งสินทรัพย์ากรกิตีเกษตรกรหรืออุตสาหกรรมหรือชาวไร่ชาวนากิตี เหล่านี้ ย่อมมีหน้าที่สำคัญในการผลิตเป็นขั้นต้น เมื่อผลิตแล้ว ขั้นที่ ๒ ก็หาทางจำหน่ายสิ่งที่ผลิตขึ้นนั้นไปสู่ตลาดเปลี่ยนมือเป็นทอด ๆ กันไป จนถึงขั้นสุดท้ายถึงผู้บริโภค

ความเข้าใจในคำ “ตลาด” ทางทฤษฎีที่นำมากล่าวโดยย่อ มีอยู่ดังนี้ ส่วนตลาดที่เราเข้าใจกันโดยศัพท์สามัญ เช่น แม่ครัวไปตลาดหรือไปจ่ายตลาด เห็นจะไม่ต้องนำมากล่าวให้ยืดยาว เพราะตลาดในความหมายเช่นนั้น ท่านทราบกันอยู่แล้ว เช่น ตลาดสด ตลาดเช้า ตลาดบ่าย ตลาดนัด และตลาดตามตำบลที่ต่าง เช่น ตลาดบางรัก บางลำภู หรือตลาดสะพานหัน ตลาดพาหุรัด เหล่านี้เป็นต้น

เมื่อเราเข้าใจเรื่องตลาดพอสมควรแล้ว ที่นัก็เกิดปัญหาขึ้นอีกว่าทำอะไรเราจะต้องรู้เรื่องตลาด เพื่อนำมาประกอบเรื่องการค้าต่อไป ตลาดมีกฎเกณฑ์อย่างไรที่เป็นหลักในการวิจัยสอบสวนในทางการค้า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าวิชาพาณิชยศาสตร์ที่ท่านศึกษานั้นคงจะมีหลักสูตรการเรียนวิชา Market Research อยู่แล้ว ตำราเหล่านี้ได้แนะวิธีสืบค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติไว้อย่างครบครัน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความสำคัญต่าง ๆ ของตลาด, ปัญหาการผลิต, การค้า, การสอบสวนสิ่งแวดล้อมเคลื่อนไหว เพื่อวิจัยวินิจฉัยการค้า ที่เราคิดหรือดำริ

จะทำให้เกิดความรู้ความเห็นได้ใกล้เคียงถูกต้อง ก่อนที่จะลงมือทำการค้าสิ่งใด

Market Research เป็นหลักวิชาแนะนำการสำรวจ ค้นคว้าหาความรู้การตลาดไว้อย่างกว้างขวาง การสำรวจสอบสวนว่าอะไรเป็นอะไร มีสภาพเป็นอยู่อย่างไรเป็นหลักวิชาให้ความรู้แก่เราเกือบจะกล่าวได้ว่าทุกอย่างทุกประการ เราจะทำอะไรเกี่ยวกับการค้าการตลาด ก็จำเป็นต้องหาความรู้ให้ได้มากที่สุด เพื่อผลดีที่เราคิดจะทำคงกล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ถ้าเราได้หลักการสอบสวนไว้ช่วยในทางปฏิบัติด้วย ก็ยิ่งเป็นการดี เพื่อกิจการที่เราจะทำนั้นประสพผลดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หรือมีการผิดพลาดน้อยที่สุดจากการได้สำรวจพินิจพิจารณากิจการนั้น ๆ เสียก่อนให้ต้องแท้

การที่จะคิดทำอะไร จะเป็นอุตสาหกรรมก็ดี เกษตรกรรมที่ต้องลงทุนมากก็ดี ตามหลักเราต้องคิดในแง่ตลาดจำหน่ายก่อน เพราะผลิตขึ้นแล้วก็ต้องหาทางจำหน่ายสิ่งหรือสินค้า นั้น ๆ เพื่อผลในทางการค้า หลักปฏิบัติที่ท่านผู้รู้ผู้ชำนาญได้กำหนดไว้เป็นกฎย่อ ๆ คือ ขึ้นต้นด้วยความสำคัญของ “ตลาด” ถัดต่อไปก็คือ “กำลังผลิต” (Capacity) ต่อไปก็คือ “ต้นทุนผลิต” (Cost of production) และถัดไปอีกคือ “ราคาที่เป็นอยู่ในตลาด” (Market price)

หลักการสำรวจค้นคว้าหาข้อเท็จจริงของ “ตลาด” ที่เป็นหลักย่อ ๆ ให้จำง่าย คือ การสำรวจตลาดนั้น เราต้องการทราบ ว่า อะไรเป็นอะไร และหาความรู้ต่อไปถึงสภาพความเป็นอยู่และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามตำราซึ่งใช้ได้ดีในทางปฏิบัติกำหนดหัวข้อคำถามตามตัวเราดังนี้ คือ อะไร,อยู่ที่ไหน, เมื่อใด,ทำกันอย่างไร,ทำไม,จึงเป็นเช่นนั้น,ใครเป็นผู้ทำ,ได้แก่คำถามย่อ ๆ เหล่านี้ คือ what, where, when, how, why, who, ตำราเขาผูกเป็นโคลงขึ้นไว้ดังนี้

“I have six faithful serving men

They taught me all I knew

Their names are What and Where and When

And How and Why and Who

ข้าพเจ้าถอดเป็นโคลงไทยไว้ดังนี้เพื่อให้จำง่าย

“ข้ามีคนที่ซื้อใช้	หกคน
เขาแนะทุกสิ่งยล	แก่ข้า
อะไร-ที่ไหน-ตลอดผล	เมื่อไหร่
อย่างไร-ทำไม-ใครค้า	เหล่านี้นามกร”

ข้าพเจ้าขอจบคำบรรยายเบื้องต้นลงแต่เท่านี้ บัดนี้ ท่านจะมีอะไรถาม ข้าพเจ้าก็ยินดีที่จะตอบตามความรู้ ถ้าตอบได้ก็จะตอบให้ทราบ ถ้าตอบไม่ได้ ข้าพเจ้าก็จะบอกตรง ๆ ว่า ตอบไม่ได้

ต่อไปให้นักศึกษาได้ตั้งคำถามผู้บรรยาย มีหัวข้อดังต่อไปนี้

๑) ถาม ข้าวและพืชผลต่าง ๆ เช่น ข้าวโพด ปอ เมื่อออกจากมือผู้ผลิตแล้ว ไปถึงมือใครบ้าง ?

ตอบ โดยปกติผลิตผลต่าง ๆ ที่ชาวเกษตรกรผลิตขึ้นแล้ว โดยมากก็ผ่านมือคนกลางไปสู่ตลาดและจุดหมายปลายทาง คือ ผู้บริโภค คนผลิตกับคนกินอยู่ห่างไกลกัน จึงต้องอาศัยคนกลางหรือเรียกเข้าใจกันง่าย ๆ ว่า “พ่อค้า” หรือผู้ค้า เป็นสื่อติดต่อ

ข้อที่นักรู้เห็นจะอยู่ที่ปัญหาว่า ไปถึงมือพ่อค้าหรือคนกลางอย่างไร คือใครบ้าง เดินทางตรงไปตรงมาหรือเลี้ยวลอคดไปในทางคดไปในทางเป็นผลดีผลเสียแก่ผู้ผลิตผู้ค้าและผู้บริโภค ฉะนั้น ถ้าเป้าหมายของคำถามมุ่งหมายเช่นนั้น ก็ต้องชี้แจงกันถึงเหตุที่มาของข้อเท็จจริงบางประการประกอบพิจารณา คือ เหตุเนื่องแต่สภาพท้องที่ ฐานะของชาวไร่ชาวนา ลักษณะคนกลางที่เป็นคนและเป็นโทษ สินค้าเปลี่ยนมือตกทอดกันไปมาอย่างไร และการค้าสินค้าทั้งในตลาดในประเทศและนอกประเทศ เหล่านี้เป็นต้น

ย้อนกลับไปพูดถึงผู้ผลิต ในประเทศเรามีการทำนาทำไร่เป็นของเอกชน ทำอยู่โดยเอกเทศในท้องที่ต่าง ๆ ไม่มี estate ใหญ่ ๆ ที่มีทุนมีการดำเนินงานโดยมีระเบียบแบบแผน ชาวกสิกรของเรายากจนต้องอาศัยนายทุนเป็นส่วนใหญ่ สภาพเช่นนี้เปิดช่องทางให้นายทุนคนกลางประเภทต่าง ๆ เข้าแสวงประโยชน์จากชาวนาชาวไร่ ซึ่งประกอบอาชีพของตนโดยลำแข้งของตนเอง เมื่อพูดถึงผลิตผลที่ตนผลิตขึ้น ผลิตขึ้นแล้วจะได้ผลดีหรือไม่ดี ขายได้หรือไม่ได้

คุณภาพของสินค้าที่ผลิตขึ้นจะหาลาถได้หรือไม่ ก็ต้องอาศัยคนกลางคนต่างตัว ตามแต่เขาจะตั้งราคาให้ พืชผลชนิดใดทำขึ้นแล้วถ้าขายได้ราคาต่ำไม่คุ้มทุนคุ้มแรงก็หมุนเวียนเปลี่ยนไป เพราะปลูกพืชผลอย่างอื่นไปตามความคาดคะเนของตน ชาวกสิกรมีความรู้ก็ทำไปตามความรู้ของตน การส่งเสริมแนะนำเป็นไปในทางทฤษฎีทั้งในทางให้เกร็ดคิดและการให้ความคุ้มครองได้ไม่ทั่วถึง จึงมีคนกลางประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ยกตัวอย่าง เช่นตามชนบททั่วไป เราจะเห็นนางของคนกลางที่ตกสินค้าในท้องที่นั้น ๆ มีคนต่างตัวเป็นเจ้าของทั้งร้านขายเครื่องชำเสื้อผ้าเครื่องใช้ไม้สอย สำหรับขายให้ชาวนาทั้งเงินเชื่อเงินสดสำหรับตกสินค้าของชาวไร่ชาวนา บ้างก็พายเรือเอาเสื้อผ้าของบริโภคไปขายแก่ชาวนาถึงที่อยู๋ในราคาสูงกว่าราคาตลาด ซึ่งเป็นข้อผูกมัดที่จะต้องส่งข้าวและพืชผลของตนไว้ในเวลาเก็บเกี่ยวเป็นการใช้หนี้ ปัจจุบันนี้ มีนายทุนในท้องที่และนอกท้องที่ใช้เงินทุนที่หาได้สรวจากทุนแหล่งใหญ่ไปร่วมมือกับคนท้องที่ ใช้วิธีตกสินค้าจากผู้ผลิตด้วยการให้หยิบยืมเป็นทุนสำหรับซื้อสินค้าท้องที่ให้อยู่ในมือตนมีมากขึ้น พวกคนกลางเดินเรือซื้อข้าวขายข้าวก็หากินระหว่างชาวนากับโรงสี ล้วนเป็นคนกลางทั้งราคาซื้อขายสินค้าที่ตนทำการค้าโดยเสรี เมื่อสภาพท้องที่ไกลจากตลาดและกันดาร ผู้ผลิตต้องอาศัยคนกลางเหล่านี้ขายสินค้าที่ต้นทาง ไม่มีสมาคมผู้ผลิตติดต่อกันหรือกันโดยต่างคนต่างทำไปตามอัธินิยมของตนต่างคนก็ต้องขายผลิตผลตามที่คนกลางจะให้ราคาเท่าใด

เดี๋ยวนี้ โรงสีหัวเมืองมีมาก คนกลางทำหน้าที่ซื้อขายทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารก็มีมาก แต่ชาวนาก็ได้ราคาข้าวไม่ดีขึ้น โรงสีกรุงเทพ ฯ เติมรับซื้อข้าวเปลือกจากคนกลาง ขณะนี้โรงสีหัวเมืองไปตั้งสีต้นทางโรงสีกรุงเทพ ฯ มีข้าวสีบ้างไม่มีบ้าง ก็เลยเปลี่ยนสภาพเป็นซื้อข้าวสารหัวเมือง คนกลางก็เลยมีบทบาทในการตั้งราคาข้าวที่จะขายส่งออกนอกประเทศ รัฐบาลก็กลายเป็นคนกลางขายข้าว ขายโดยไม่มีข้าวของตนเอง ก็ต้องใช้วิธีการให้พ่อค้าหาข้าวโดยรัฐบาลค้ำกำไร ผู้บริโภคก็ต้องซื้ออาหารการกินสูงขึ้นตามขึ้นลงของราคาตลาด

๒) ถาม พ่อค้าใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคาสินค้า

ตอบ หลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาสินค้าโดยปกติ ผู้ประกอบในฐานะผู้ผลิต ถือต้นทุนการผลิตเป็นหลัก บอกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ บอกกำไรพอสมควรโดยคำนึงถึงราคาตลาดที่ซื้อขายสินค้านั้น ๆ ผู้รับช่วงสินค้าจากผู้ผลิต บอกค่าขนส่ง บอกค่าโสหุ้ย ทุน แรงงาน และกำไร

ตามโอกาส (ปกติ ถือหลักเกณฑ์ตามราคาตลาดในประเทศ หรือนอกประเทศ แล้วแต่จะขายสินค้าที่แหล่งไหน บางทีขายที่ตลาดในท้องถิ่นที่ราคาอย่างหนึ่ง ส่งเข้ามาถึงตลาดกลาง ราคาที่ตลาดกลางอย่างหนึ่ง ถ้าขายไปต่างประเทศก็ถือราคาในตลาดต่างประเทศนั้น ๆ เป็นหลัก)

หลักนี้เป็นหลักธรรมชาติของการซื้อขาย แต่หลักของคนกลาง หรือกล่าวทั่ว ๆ ไป ในปัจจุบัน คนกลางที่ว่า บางทีก็คนผลิต หรือคนค้าในตำบลท้องถิ่น ๆ เอง เป็นคนกลางเสียเอง รวมทั้งนายทุนตกสินค้า นายทุนผู้มีทรัพย์สินให้ทุนไปตก รวมทั้งคนกลางมือเปล่าและมีทุนบ้าง บุคคลหรือผู้ร่วมทุนเหล่านี้ เขามักบอกกำไรตามโอกาส คือ อาศัยหลัก demand supply ของมีหรือไม่มี หรือของขาดตลาด หรือมีผู้ต้องการซื้อจำนวนมากกว่าของที่มันนั่นเอง พวกนี้เป็นภัยทำให้ตลาดปั่นป่วน ราคาขึ้นลงไม่มีขอบเขต ทำให้การค้าชุลลิก บางทีขึ้นราคาเอาตามชอบใจจนพ่อค้าส่งออกขาดทุนก็เป็นเหตุเสียหายถึงสินค้าที่ส่งออก ทำให้ตลาดการค้าของประเทศชะงักงันแพงกว่าราคาตลาดต่างประเทศ ซึ่งวิธีการค้าเราต้องรู้สึกถึงเป็นข้อสำคัญ

๓) ถาม การสืบหาตลาดผู้ซื้อทั้งในและต่างประเทศ พ่อค้าไทยทำอะไร ? รัฐบาลได้ช่วยเหลืออย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อนี้มีคำถามแยกเป็นประเด็น ๒ ข้อ คือ การสืบหาตลาดทั้งในและนอกประเทศพ่อค้าทำกันอย่างไร ทั้งคำว่า “ไทย” ไว้ก่อน อีกข้อหนึ่ง ก็ถามว่ารัฐบาลได้ช่วยเหลืออย่างไรบ้าง ให้เราแยกปัญหาตอบเป็นข้อ ๆ ไป

การสืบหาตลาดผู้ซื้อ แยกย่อยออกไปเป็น “ในประเทศ” และ “นอกประเทศ”

สืบตลาดในประเทศ ก็เป็นเรื่องที่พูดกันได้ยืดยาว ถ้าถามสะท้อนกลับมาว่า เรา จะสืบหาตลาดสินค้าอะไร สินค้าข้าว สินค้าข้าว สินค้าพืชผล ผลิตภัณฑ์อันใด กล่าวโดยสรุป เราจะยกสินค้าอะไรเพื่อค้าหาตลาด เราก็ต้องมีความรู้ว่า สินค้ามันอยู่ที่ไหน มีฤดูกาล หรือทำการผลิตมีปริมาณมากน้อยเท่าใด เขาผลิตเขาทำกันอย่างไร ใครเป็นผู้ผลิต ราคาตลาดท้องถิ่นเป็นอยู่อย่างไร ทางขนส่งจะต้องสิ้นเปลืองสักเท่าใด บอกค่าเสียหายอื่น ๆ เทียบกับราคาตลาดที่เป็นอยู่แล้ว จะบอกกำไรได้เท่าใด คู่ทุนคุ้มแรงงานที่เราจะค้าสินค้านั้นหรือไม่ สำหรับต้นทุนในประเทศ

สำหรับในต่างประเทศ สินค้าที่เราจะซื้อหรือซื้อมานั้น ขายในตลาดต่างประเทศได้หรือไม่ ก็เป็นสินค้าที่ตลาดต่างประเทศต้องการหรือไม่ ถ้าเป็นสินค้าส่งขายต่างประเทศก็ต้องสืบสอบราคาในตลาดนั้น ๆ ก่อนส่งสินค้าออกไป จะมีกำไรหรือขาดทุน ถ้าราคาตลาดต่างประเทศต่ำ ราคาภายในของเราสูง ส่งไปก็ขาดทุน

ในทางหาความรู้ในข้อนี้ เราอาจกล่าวได้ว่า สินค้าภายในนั้น ตั้งแต่ผู้ผลิตลงมือผลิตแม้พอจะตกผล พ่อค้าแกก็วิ่งหาตลาดทั้งทางกลางทางและปลายทาง คิสรตะบวาทุนกำไรเทียบกับราคาตลาดอยู่แล้ว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ถ้าสินค้านั้นจะส่งออก

ข้าพเจ้าช่วยถามต่อ ใครเป็นผู้ค้า มีความพยายามมีไหวพริบ สืบเสาะการค้าการตลาดด้วยความเฉลียวฉลาด เช่นนั้น ข้าพเจ้าตอบเองว่า คนไทยมีน้อยนับเปอร์เซ็นต์ไม่ได้เป็นคนต่างดาวส่วนใหญ่

ที่นี้มาถึงคำถามที่ว่า รัฐบาลได้ช่วยเหลืออย่างไรบ้าง

จากคำถามนี้ เราพูดถึงถึงการสืบหาตลาดผู้ซื้อสินค้า โดยที่ระบบการค้าของเราเป็นระบบเสรีการค้า เราจะมุ่งหมายให้รัฐบาลช่วยเหลือการหาตลาด ก็ย่อมเป็นความมุ่งหมายที่ไม่ถูกต้อง รัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีหน้าที่พิทักษ์รักษาดูแลเศรษฐกิจ การค้าย่อมมีความห่วงใยเมื่อประสบภาวะการณสินค้าของประเทศจำหน่ายไม่ได้ หรือทางส่งออกเป็นอุปสรรค ก็ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องหาทางช่วยเหลือ เช่นตั้งทูตการค้าไว้ตามประเทศต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ หรือถึงคราวจำเป็นก็ส่งผู้แทนการค้าเป็นทางราชการออกไปติดต่ोजเจรจากับรัฐบาลหรือตลาดเพื่อนบ้าน ทั้งที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นนิตยเป็นต้น หรือเช่นการไปเจรจาหาตลาดขายข้าวอันเป็นสินค้าใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งมีการแข่งขันกับตลาดอื่นให้เป็นผลดีแก่ตลาดการค้าของเรา เช่นข้าวที่รัฐบาลขายเองให้แก่รัฐบาลผู้ซื้อ ที่เรียกว่าข้าว ยี.ทู.ยี. นั้นเป็นต้น โดยปกติแล้วหลักการที่ถูกต้อง พ่อค้าผู้ทำการค้าก็ต้องแสวงหาตลาดของตนเอง ถ้ามีปัญหาอุปสรรค รัฐบาลก็ต้องมีหน้าที่เข้าช่วยเหลือโดยควรแก่กรณีจะทอดทิ้งไม่ได้ รัฐบาลในโลกปัจจุบันนี้ เขาก็ปฏิบัติช่วยเหลือกิจการค้าของประเทศชาติเป็นงานสำคัญอยู่ด้วยกันทั้งนั้น เพราะการค้าเจริญก็ทำให้ประเทศบ้านเมืองเจริญร่ำรวยก้าวหน้าเป็นสุขสมบูรณ์

๔) ถาม ราคาข้าวที่ชาวนาขายได้ไม่สม่ำเสมอ คือราคาต่ำในฤดูเก็บเกี่ยว แต่สูงภายหลัง แต่ทำไมราคาข้าวสารจึงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ?

ต่อไปให้ ใครเป็นผู้มีรายได้มากที่สุด

- (๑) ชาวนา
- (๒) พ่อค้าคนข้าว
- (๓) เจ้าของโรงสี
- (๔) พ่อค้าขายส่ง
- (๕) พ่อค้าขายปลีก

ตอบ คำถามข้อนี้แยกข้อถามออกให้เป็น ๓ ประเด็น

ที่ถามว่า ราคาข้าวไม่สม่ำเสมอ คือราคาในฤดูเก็บเกี่ยว และสูงขึ้นภายหลังนั้น เหตุของราคาต่ำและเหตุของราคาสูง มีข้อเท็จจริงทั้งเหตุธรรมชาติและมีใช้ธรรมดา

๑. **ราคาต่ำที่เป็นเหตุธรรมดานั้น** ตอบได้สั้น ๆ ว่า ฤดูเก็บเกี่ยวเป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยวได้ผลมี supply ในตลาดปริมาณสินค้ามีมากราคาก็ถูก ชาวนาเก็บเกี่ยวได้ผลมีความจำเป็นไม่มีที่เก็บที่ตุน หรือมีความจำเป็นอยากได้เงินใช้หนี้ใช้สิน ก็ขายผลิตผลของตนในราคาต่ำ เพื่อได้เงินเร็วมาใช้จ่าย

๒. **ราคาต่ำที่ไม่เป็นเหตุธรรมดา** เพราะฤดูกาลคงกล่าวแล้ว ก็คือชาวนาเป็นหนี้สิน เพราะกู้ยืมเงินนายทุนมาก่อนบ้าง ซื้อเครื่องบริโภคอุปโภคจากเจ้าหนี้ ตกข้าวระหว่างทำนาบ้าง เสียค่าทำนาแบ่งผลเป็นข้าวกับเจ้าของนาบ้าง เหล่านี้เป็นข้อผูกพันที่ชาวนาขายข้าวในราคาต่ำ (เล่าเรื่องความฉลาดของคนกลาง)

๓. **ราคาสูงภายหลังที่เป็นเหตุธรรมดา** ตามธรรมชาติข้าวหรือผลิตผลเมื่อออกจากมือของผู้ผลิตไปแล้ว หรือขายให้ผู้ซื้อต้นทางไปแล้ว ผู้ซื้อต้นทางหรือคนกลางขนข้าวไปจากนา ก็ต้องบวกค่าขน ค่าเรือ ค่ารถ ค่าไถห้ำ ค่าเก็บ ค่าขนขึ้นฉาง และไถห้ำอย่างอื่น บวกเข้ากับราคาซื้อต้นทาง พร้อมทั้งคอกเบี้ยบนทุนที่ซื้อ ก็เป็นธรรมดาที่ราคาข้าวหรือผลิตผลที่รับซื้อไว้หนี้ ย่อมเป็นราคาสูงขึ้น ผิดกว่าราคาที่รับซื้อจากชาวนา

ราคาส่งบนที่มีใบ้เหตุธรรมดา มีข้อเท็จจริงมากมายหลายแง่หลายมุมจะยกตัวอย่างมากล่าวโดยย่อพอเป็นสังเขป

(๑) คนกลางค้าข้าวในตลาดของเรา มีมายากหลายชนิดหลายพวกหลายประเภท ขึ้นต้นแต่พวกพายเรือขายเครื่องข้าว อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่มให้แก่ชาวนาเป็นสินเชื่อเพื่อตกข้าว และเล่ห์เหลี่ยมช่วยเหลืออย่างอื่น เช่น ตั้งร้านข้าวในตำบลต่าง ๆ ขาย เชื้อสินค้าให้แก่ชาวนาและตั้งนางข้าวประจำที่ไว้คอยรับข้าวให้หนี้จากชาวนา คนกลางที่ว่านี้รับ ทุนจากนายทุนในท้องถิ่นและจากกรุงเทพฯ ไปติดต่อโดยตรงในการตกข้าว ซึ่งปัจจุบันนี้วิธีตกข้าวจากชาวนาตั้งนางให้ทุน หรือซื้อต้นทางโดยตั้งนางรับซื้อก็มีอยู่ทั่วไป ทั้งผู้กว้างขวางและผู้มีทุนหนุนหลัง ตกข้าวในท้องที่เก็บทุนเอาไว้ขายปลายฤดูเก็บเกี่ยว

ที่ว่าราคาข้าวส่งภายหลังที่มีใบ้เหตุธรรมดา ก็คือ ราคาข้าวที่เก็บทุนเป็นราคาเก็งกำไร ตามราคาตลาดภายในและภายนอกขึ้นลงตามพอใจ เกินกว่าราคาทุนซื้อบวกค่าเสียหายต่าง ๆ แล้ว ตามปกติ รวมทั้งค่าดอกเบี้ยด้วย เป็นราคากำไรที่ได้จากซื้อต้นทุนถูกแล้วบวกราคาเก็งกำไรในขณะข้าวในตลาดงวกลง หรือมีการส่งออกมาก พอมีเรือเข้ามารับข้าวก็ขึ้นราคา เราไม่มีระบบอันใดจะหวงห้ามได้จากลัทธิการค้าเสรี

ที่ถามว่า เหตุใดราคาข้าวสารจึงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงนั้น ความจริงราคาเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ไม่เปลี่ยน เวลาได้มีการส่งออกประทังพร้อมกันหลายราย (รู้ได้จากมีเรือมาขึ้นทุกข้าว ขณะนั้นราคาข้าวสารในตลาดจะขึ้นราคาเกือบทุกขณะจนกว่าเรือจะออกขึ้น ชวบ ชานจนพอค้าส่งข้าวชาดทุนไปตาม ๆ กัน ทั้งนี้ ราคาขึ้นมากขึ้นน้อย ก็แล้วแต่ภาวะการขายข้าวส่งออกนอกประเทศ)

ที่ว่าราคาภายในไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ก็เพราะว่า ข้าวบริโภคนภายในรัฐบาลคอยดูแลควบคุมอยู่เสมอ

ที่นี้มาถึงปัญหาที่ท่านถามว่า ใครมีรายได้มากที่สุด แก่หน่วยบุคคลที่ท่านยกตัวอย่างมา ๕ ราย คือ ชาวนา-พ่อค้าทุนข้าว-เจ้าของโรงสี-พ่อค้าขายส่ง-พ่อค้าขายปลีก ใครมีรายได้มากที่สุด ถ้าจะให้ชี้แจงจาะไนเป็นหน่วย ๆ เรื่องราวแต่ละหน่วยก็มีมาก ต้องใช้เวลามาก

เหมือนกัน เช่น เรื่องของชานาขายข้าวทั้งตอบมาแล้วสภาพและสิ่งแวดล้อมที่ชานาขายข้าว จะเรียกว่า มีรายได้มากที่สุกๆไม่ได้ เพราะราคาข้าวควรจะขายได้ตามราคาตลาด ก็มีทางขาดราคา ไปจากสิ่งแวดล้อมของตนเองและผู้อื่นคงกล่าวแล้ว ถ้าไรหรือรายได้แท้จริงที่ควรได้ก็ไม่มี

พ่อค้าคนข้าวโดยปกติ ถ้าเหตุการณ์การเก็งกำไรเป็นไปตามคาดหมายก็ได้กำไรดี ถ้าบังเอิญตลาดไม่ดี ก็มีทางขาดทุนได้เหมือนกัน

เจ้าของโรงสี ก่อนจะหาผลลัพท์มาเปรียบเทียบว่า โรงสีมีรายได้มากหรือน้อย หรือ มีกำไรมากกว่าหน่วยบุคคลที่เปรียบเทียบไว้ในกะทุถามหรือไม่ เห็นจะต้องอาศัยเหตุผลข้อเท็จจริงถอยหลังเป็นประวัติการณ์น้อย ๆ แต่หนหลังไล่ลงมาถึงปัจจุบันกาล เรื่องก็คงจะยาวสักหน่อยสำหรับตอบข้อนี้ให้มีเหตุผลและผล

ถอยหลังกาลเวลาขึ้นไปเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ใครทำโรงสีไฟเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยมาก เพราะเริ่มริทำอุตสาหกรรมที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ แปรรูปวัตถุดิบที่มีในพื้นที่เมืองของเราเอง และมีจำนวนมากด้วย คือสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร เวลานั้นใครทำโรงสีมีลูกชายหรือลูกสาวนับว่าเป็นลูกเศรษฐีผู้มีเงินมีหลักฐานหาได้ง่ายคนนิยมหาคู่ด้วยการมองทรัพย์สินเป็นหลักฐานใจหยาบคายหลักฐานว่า คนนั้นคนนี้เป็นลูกเจ้ตัวมีโรงสีไฟ

สมัยที่วั้นนั้น โรงสีไฟมีไม่มากตั้งในอยู่ในกรุงเทพฯ ธนบุรี และตามหัวเมืองใหญ่ ๆ เช่น อยุธยา นครไชยศรี ราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งทำนามาก สีข้าวแล้วก็ขายในท้องที่บ้าง ส่งขายตลาดกลางและส่งออกประเทศไกล ๆ ตามกาลสมัยที่มีการค้ายังไม่ยุ่งยากซับซ้อนด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมาย เหมือนเช่นทุกวันนี้ โรงสีสมัยนั้นได้กำไรงาม

เนื่องจากกำไรงามนั่นเอง จึงเกิดโรงสีไฟมีเพิ่มขึ้น ๆ เป็นดอกเห็ด ตั้งขึ้นแย่งแข่งขันกัน เติมโรงสีไฟสีข้าวส่วนใหญ่ตั้งในกรุงเทพฯ และธนบุรีเป็นศูนย์กลางรับซื้อข้าวเปลือกจากหัวเมืองจังหวัดต่าง ๆ คนกลางเรือข้าวก็ขนบันทุกข้าวเปลือกมาขายในกรุงเทพฯ ต่อมาสมัยหลังสงครามหรือก่อนสงครามครั้งที่ ๒ สักเล็กน้อย ความนิยมการค้าทางตั้งโรงสีข้าวแพร่หลายออกไปตั้งตามต่างจังหวัดที่ยังที่ต่าง ๆ มากขึ้นปราศจากการควบคุมที่ดี บัดนี้ โรงสีใหญ่น้อยมีทุกหัวระแหงตามท้องไร่ท้องนาจนถึงแย่งกันซื้อข้าวเปลือก ตลาดข้าวเปลี่ยนจากศูนย์กลางกรุง

เทพฯ แผ่กระจายออกไปอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกทิศการแข่งขันซื้อขายข้าวแข่งขันกันอย่าง
หนัก ล้มลุกคลุกคลานถึงกาลวิปโยคของผู้เป็นเจ้าของโรงสีไฟใหญ่น้อย ตามสถิติของกรมการ
ข้าวปรากฏว่า เวลานั้นมีโรงสีข้าวทั่วประเทศไทย ทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีจำนวน
ถึง ๖ พัน มีเศษ ๗๖ หรือ ๖๐๖๗ โรง มีข้าวเปลือกผลิตได้ในประเทศไทยอย่างมาก ๘ ล้าน
เกวียน โรงสี ๖ พันโรงเศษ สํารวจแล้วว่ามีกำลังผลิตสีข้าวเปลือกได้วันละ ๗/๑๓๗/๗ เกวียน
ข้าว ๘ ล้านเกวียนแบ่งกันสีได้ในระยะเวลาไม่ถึง ๔ เดือน ข้าวก็หมด ตามทางคำนวณโรงงาน
อุตสาหกรรมปีหนึ่ง ๆ ควรจะทำงานไม่น้อยกว่า ๓๐๐ วัน เมื่อมีข้าวสีเพียง ๑๒๐ วัน ก็ไม่ได้ผล
เมื่อมีการแข่งขันกันอย่างหนักด้วยวิธีการค้าเสรีอันไม่มีระบบไม่มีขอบเขตเช่นนี้ โรงสีก็พากัน
แย่งไปตาม ๆ กันเปิดทำงานไปด้วยหากำไรไม่ได้ ทำไปเพื่อขาดทุนน้อยกว่าหยุดไม่สี และเมื่อ
ศูนย์กลางตลาดค้าข้าวเปลี่ยนไปอยู่ต่างจังหวัด พ่อค้าโรงสีก็หาทางไปเปิดตามเปิดทุนทำ
การค้าข้าวตามหัวเมืองด้วยในลักษณะหมุนการค้ารอบตัว

คำตอบข้อนี้ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวมา จะตอบว่าโรงสีมีรายได้มากที่สุดก็ไม่ได้นอก
จากจะตอบตรงกันข้าม

พ่อค้าขายส่ง เข้าใจว่า ตามคำถามหมายถึงพ่อค้าค้าข้าวกับตลาดต่างประเทศด้วย
เพราะพ่อค้าขายส่งที่ตั้งโรงข้าวสารในกรุงเทพฯ รับซื้อข้าวจากหัวเมืองก็ค้าขายติดต่อกับตลาดภายใน
และภายนอกประเทศ เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนหรือบุคคลทำธุรกิจในการค้าข้าวอย่างกว้าง
ขวาง และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ต้องลงทุนลงแรงมีจ้างข้าวของตนเอง มีการติดต่อกับ
ตลาดต่างประเทศ มีสมาคมโรงข้าวสารที่เรียกว่า “ปลั่ง” อยู่ในกรุงเทพฯ มีสมาชิกร่วมกัน
ทำการค้าป้องกันประโยชน์ของตน พ่อค้าเหล่านี้ก็แข่งขันกันขนาดหนักเหมือนกัน ทั้งการค้า
ในตลาดภายในและภายนอกประเทศ เพราะเป็นพ่อค้าส่งออกหรือชิปปเปอร์ไปในตัว

จะตอบว่า พวกเขามีรายได้มากที่สุด ก็ตอบไม่ถนัด เพราะคิดผิดคาดคะเนผิดตลาด
ข้าวชั้นลงอยู่เสมอ ผิดพลาดขาดทุนขนาดหนักไปตาม ๆ กัน

พ่อค้าขายปลีก เวลาของเราไม่มี ข้อดีความข้อตอบให้สั้น วันขายปลีกที่คน
ไทยทำ เห็นจะมีแต่เจ้าพวกร้านค้าของกรมการค้าภายใน ซึ่งเขาจะราคาให้ขาย มีกำไรพอ

สมพอควร นอกนั้นก็เป็นร้านคนต่างค้า ทั้งตามปากตรอกใกล้ ๆ บ้านท่านทั้งหลาย เขาหาสินค้าวิธีส่งของถึงบ้านท่าน ท่านหมั่นตรวจสอบการชั่งตวงวัดบ่อย ๆ ก็ดี ถ้าผลไม่ตรวจไม่สอบ เขาก็ได้กำไรมากน้อย

๕) ถาม ท่านคิดว่า ควรจะตัดพ่อค้าทุนข้าวออกหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

ตอบ ข้อแรกเห็นจะต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ที่ว่า “พ่อค้าทุนข้าว” นั้นท่านหมายถึงใครบ้าง ลองยกตัวอย่างมาดู และลักษณะอย่างไรที่ท่านหมายถึงการ “ทุน” เกิดผลอย่างไรที่ท่านคิดว่าเป็นทางดีและไม่ดี ที่ท่านคิดว่าควรตัด เพราะการทุนในลักษณะเขาทำการค้าด้วยวิธีการค้าของเขาโดยไม่ผิดกฎหมาย เขาทำได้ในตลาดเสรีของเรา แม้เขาจะใช้ไหวพริบหรือเล่ห์เหลี่ยมในการค้าของเขา การกระทำของพวกนั้นก็เข้าลักษณะเป็นคนกลางซื้อขายนั่นเอง คนกลางบางชนิดก็ตัดไม่ได้ แต่ก็มีวิธีการมากมายในทางปฏิบัติซึ่งถ้าจะคิดทำ ก็อาจทำได้แล้วแต่กรณี

๖) ถาม สภาพโดยทั่ว ๆ ไป ของตลาดข้าวและพืชผลของไทยในต่างประเทศเป็นอย่างไร ?

ตอบ เรามีของขายได้ ไม่มีอะไรเดือดร้อน สำคัญที่คุณภาพและราคาจะต้องแข่งขันกับตลาดอื่น ถ้าของของเราดี ราคาไม่สูงกว่าเขา ก็มีทางขายได้

๗) ถาม การร่วมมือกันส่งสินค้าออกไปกับการที่ต่างคนต่างส่ง วิธีใดจะมีผลดีกับพ่อค้าและประเทศมากกว่ากัน ?

ตอบ การร่วมมือกันส่งออกนั้น ร่วมกันหรือรวมกันไม่ได้ สำหรับลัทธิการค้าเสรีแต่การรวมกันให้มีวิธีมีระเบียบข้อบังคับร่วมกันด้วยความสมัครใจ เป็นวิธีที่ดีกว่าแย่งกันซื้อแย่งกันขาย ยกตัวอย่าง เช่น บริษัทญี่ปุ่นซื้อสินค้าในประเทศไทย เช่น ข้าวโพด และพืชผลอย่างอื่น เขาร่วมกันซื้อ ฝ่ายเราแย่งกันขาย เสียเปรียบทั้งราคาและเงื่อนไขที่ถูกบังคับก็เป็น การเสียเปรียบเขาข้างเดียว

๘) ถาม จะมีวิธีการปรับปรุงการขนส่ง เพื่อรักษาคุณภาพอย่างไรบ้าง ?

ตอบ คำถามนี้ออกจะกว้างเกินไป ขอให้ยกตัวอย่างที่ว่า “ปรับปรุงการขนส่งเพื่อรักษาคุณภาพ” ตามความหมายของท่าน หมายความว่าอย่างไร เพราะการปรับปรุงขนส่งมีความสัมพันธ์กันรักษาคุณภาพเป็นส่วนน้อย จะมีก็แต่ของสดที่ส่งทางเรือทางรถ ถ้าเรือและ

รตมีห้องเย็นโดยเฉพาะ ก็รักษาคุณภาพได้ แต่ปัญหานี้กว้างขวางเกินไปสำหรับเหตุการณ์ที่จะยกขึ้นเป็นปัญหาในขณะนี้

๙) ถาม คณะกรรมการส่งเสริมสินค้าออกทำอะไรบ้าง ท่านคิดว่าจะทำงานได้ผลเพียงไร ?

ตอบ ขอนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกสนใจที่ว่า ทำไม ท่านจึงมาถามข้าพเจ้า ทำไมท่านจึงเห็นว่าเกี่ยวข้องกับความรู้ในแง่ปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าในประเทศไทย และเกี่ยวกับกะทุเรื่องที่เกิดขึ้นวันนี้อย่างไร ? บางทีท่านจะไปเห็นชื่อข้าพเจ้าจากที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งมีชื่อถูกตั้งเป็นที่ปรึกษาในคณะกรรมการนี้ด้วยผู้หนึ่งกระมัง จึงเอามาตั้งถามเป็นคำถามวันนี้ ถ้าเป็นเช่นนั้นข้าพเจ้าไม่อยู่ในฐานะจะตอบได้ เพราะสถาบันนี้เป็นคณะกรรมการของราชการ มีบทบาทยุติเป็นโทษถ้าผู้ใดเอาความลับไปเปิดเผยโฆษณาจะมีผิด ข้าพเจ้าจึงใคร่จะหลีกเลี่ยงให้ห่าง แต่ข้าพเจ้าก็รู้สึกอยู่เหมือนกันว่า ธรรมชาติการศึกษาถ้อยคำโน้มนำนี้เพื่อหาความรู้แก่ตน ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ควรกำหนดคำตอบให้อยู่ในวงที่ไม่ไปเกี่ยวข้องกับหน้าที่ ในทางที่เป็นแง่สงสัยข้าพเจ้าอาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลปัจจุบันหยิบงานชิ้นสำคัญ ๆ ของเราที่ยังไม่เคยมีใครคิดแก้ไขปรับปรุงขึ้นแก้ไขปรับปรุงถูกจุดสำคัญอันเป็นปัจจัยความเจริญก้าวหน้า เหมือนอย่างรัฐบาลปัจจุบันกำลังดำเนินอยู่ ยกตัวอย่าง เช่น การตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าออกที่ตั้งขึ้นนี้ตามความเห็นส่วนตัวข้าพเจ้าเห็นว่า เหมาะด้วยกาลเทศะ เพราะว่าการค้าที่เราพูดกันอยู่นี้ การส่งสินค้าผลิตภัณฑ์ของเราที่ผลิตได้ออกไปขายในต่างประเทศได้รายได้เข้าประเทศนั้น เป็นหัวใจสำคัญของการค้าหารายได้เข้าประเทศ เป็นความสมบูรณ์พูนเพิ่มรายได้ของรษฎร และแก่รัฐ เป็นทางหนึ่งที่สำคัญที่สุด โดยปกติเราก็มีกระทรวงทบวงกรม ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานเหล่านี้อยู่โดยเฉพาะ แต่ว่าการปฏิบัติงานส่งเสริมสินค้าออก ย่อมมีงานการกว้างขวางมากมาย ถ้าทำกันเฉพาะเจ้าหน้าที่แต่ละคน เสนอกันไปเสนอกันมาโอ้อ้อ ความคิดเห็นไปคนละทางสองทาง งานนั้น ๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้ ในหลักการที่เรายึดความคิดของคนหลายคนย่อมได้ความคิดเห็นที่ดีกว่าคนเดียว ที่เรามีคณะกรรมการขึ้นไว้พิจารณาปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะงานนั้น ๆ จึงเป็นวิธีการที่ดี แต่การส่งเสริมสินค้าออกเป็นงานละเอียดเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกันหลายแง่หลายมุม จะได้ผลอย่างไร ก็จะต้องใช้เวลาดูกันไปก่อน

คนไทยกับการค้า

“ทำอย่างไร จึงจะให้คนไทยทำการค้ามากขึ้น?” นี่เป็นคำถามที่คนไทยด้วยกันตั้งคำถามขึ้นให้คนไทยตอบ คนไทยที่ถูกถามกลับตอบเป็นการย้อนถามไปว่า “เดี๋ยวนี้ไม่มีคนไทยทำการค้าออกหรือ ปัญหาอยู่ที่ว่า การค้าที่ไทยทำนั้นทำอะไร ผู้ต่างค้าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ได้รับการส่งเสริมอย่างไรบ้าง ที่จะให้เกิดมีคนไทยทำการค้ามากขึ้น?”

กะทันหันข้างต้นเป็นกะทันหันของข้าราชการผู้ใหญ่ท่านหนึ่งของเจ้ากระทรวงว่าการการค้าตั้งขึ้นตามสังคมพ่อค้าไทย เหตุเกิดต่างกรรมต่างวาระภายในวงการพ่อค้าไทยเรานี่เอง ซึ่งปรารถกันว่าทำไมคนไทยจึงไม่ทำการค้าปล่อยให้ต่างค้าเป็นเจ้าของตลาดของคนไทย การอภิปรายมีขึ้นที่สมาคมพ่อค้าไทยและหอการค้าไทยเมื่อหลายปีมาแล้ว ข้อสาระสำคัญที่ยกขึ้นอภิปรายเป็นปัญหากว้างขวางเกี่ยวโยงไปถึงปัญหาการค้าประเภทต่างๆ ถ้าในประเทศ ถ้ากับต่างประเทศ ประเภทสินค้า ประเภทผู้ค้า ขายส่งขายปลีก ฯลฯ ตลอดจนพ่อค้าแม่ค้าตลาดสด ซึ่งประสบอุปสรรคปัญหาไม่มีทุน ต้องกู้ยืมนายทุนกดดอกเบี้ยแม่ค้าตลาดเสียดอกเบี้ยสูงลิบขนาดค้าไม่ไหว ผู้ต่างค้าไม่ได้ จะมีทางช่วยเหลือแก้ปัญหาเหล่านั้นฉันใด เป็นเรื่องอีกทีที่ศรีโครมเป็นปัญหาน่าคิดน่าสนใจ

นับจำเดิมแต่ได้มีอภิปรายทำนองวิจัยหาหลักฐานและทดสอบสมมุติฐานคนไข้ พ่อค้าไทยแต่นั้นมาจนบัดนี้ ยังไม่ปรากฏร่องรอยว่านายแพทย์ผู้คุ้มครองตลาดการค้าของไทย ได้ใช้หรือปรุ่ยนานาใดแก้อาการปัญหาคนไข้ให้ดีขึ้น อาการจึงมีแต่ทรุดลง เฉพาะอย่างยิ่ง พฤติการณ์และภาวะตลาดของเราดูต่างท้าวดั่งวล้อมทั้งโดยตรง และโดยปริยายจนคนไทยไม่สามารถแทรกแซงเข้าไปได้ จากปัญหาระบบการค้าที่ปราศจากหลักการให้ความคุ้มครองสนับสนุนคนของชาติตามควรแก่กาลสมัยแห่งความเจริญก้าวหน้าของคนไทยที่แยบคาย เราพ่อค้าไทยก็ต้องกินน้ำใต้ศอกพ่อค้าต่างท้าวดูเช่นนั้น

“ก็จะให้ใครช่วยเหลือ? จะช่วยอย่างไร ทำไมไม่ช่วยตัวเอง มีมือมีเท้าเป็นมนุษย์เหมือนกัน จะมาเรียกร้องร่ำไห้โดยสิทธิที่เป็นคนไทยเท่านั้นได้หรือ ช่วยคนไทยก็ต้องช่วยต่าง

คำว่าให้เสมอภาคกันในหลักเสรีภาพการค้า” ปัญหาที่ถามซ้อนขึ้นมาอีกนี่ เป็นปัญหามุมกลับ ซึ่งคนไทยจะต้องช่วยตัวเอง เมื่อเรายังไม่มีทางจะแซกแซงเข้าไปในวงจรการค้าในตลาดของเราเองได้ ขันนี้ถ้าอยากค้า เราก็ต้องช่วยตัวเอง อย่าเพิ่งทอดทิ้งทอดอาลัยวันหนึ่งละกระมังฟ้าจะช่วยเรา ปีนี้การเพาะปลูกฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลพืชผลทางเกษตรงอกงามได้ผลดีมาก กว่าเสียหาย พืชผลทางเกษตรกรรมเป็นสินค้าพหุภูมิประเทศในฐานไทยเป็นประเทศเพาะปลูก จะเน้นถ้าพ่อค้าไทยพยายามออกตลาดติดต่อกับชาวนาชาวไร่หาสินค้ามาค้าขาย ก็จะเป็นการเริ่มอาชีพที่ดี แม้ต้องกรากกรำลำบากบ้าง ก็จะเป็นการช่วยตอบสนองกะตู่ข้างต้นว่าคนไทยทำการค้ามากขึ้นแล้ว ส่วนปัญหาที่ว่า คนไทยด้วยกันจะช่วยอะไรคนไทยบ้างนั้น เราคอยดูคอยฟังไปก่อนก็แล้วกัน.

ร้านค้าย่อยคนไทย

☆ ก.ม สมบัติศิริ

ผู้เขียนได้พูดไว้ในที่หลายแห่ง ถึงปัญหาว่า “ทำไม คนไทยไม่ชอบทำการค้า” และได้แสดงข้อคิดเป็นการชักจูงใจให้เห็นว่า ถ้าคนไทยคิดจะทำ ก็มีทางเปิดกว้างอยู่ข้างหน้า เพราะรัฐบาลก็ได้เข้าช่วยเหลือส่งเสริมให้เกิดความสนใจอยู่หลายทาง เช่น มีหน่วยราชการได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ส่งเสริมคนไทยในด้านนี้ด้วยความหวังดี

ร้านค้าย่อยในอุปการะของกรมการค้าภายใน ระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามที่ผ่านมา นั้น มีร้านค้าของคนไทยตั้งขึ้นเกือบทุกถนนในพระนครและธนบุรี แต่ค่อย ๆ หายไปในเวลาต่อมาการอยู่และการหายไป ปรากฏว่า เนื่องแต่การหาสินค้าเข้าร้านสต็อกต่างไม่ได้ ในระหว่างมหาสงครามที่กล่าวข้าวของแพง ร้านค้าปลีกที่ส่งเสริมให้คนไทยตั้งขึ้นนั้น ได้รับความช่วยเหลือจากทางการ หาสินค้าจากแหล่งผลิตจำนวนมาก ๆ ในราคาสมควรมาป้อนร้านค้าเหล่านั้น เป็นการกระจายหน่วยค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพไปถึงมือประชาชนโดยทั่วถึงอันเป็นนโยบายในสมัยหนึ่ง แต่เมื่อพ้นภาวะสงครามบ้านเมืองเป็นปกติ ข้าวของมีราคาเคลื่อนไหวอยู่ในระดับปกติแล้ว ทางการค้าวงมื้อปล่อยให้ตลาดเป็นไปโดยเสรี ใครใคร่ค้าม้าค้าซังก็เชิญเสรีกันได้ ตามนโยบายเสรีจิตของตน ๆ

ในขั้นนี้ นโยบายหลักเห็นจะไม่มีใครทำผิดทีเดียว เพราะประชาธิปไตยกับเสรีการค้าเป็นของคู่กัน แต่ในขอบและมีเขตเมื่อปรากฏว่า ประชาชนของชาติถูกเสรีไม่มีเขตบีบคั้นเป็นอุปสรรคแก่การส่งเสริมอาชีพคนของชาติก็จะน่าจะหาทางแก้ไขปัญหายุ่งยากนั้น เราไม่ได้ไปแย้งกับร้านคนต่างต่าง แต่เราทำในขอบเขตที่ในบ้านเราใช้สิทธิและเสียงของเราบ้าง

ร้านค้าย่อยเป็นประกอบกิจการที่ไม่ต้องลงทุนมาก เป็นงานทำได้ ถ้าเรามีมานะอดทนสมัครใจจะยึดเป็นอาชีพ ทำไมเราจึงไปเห็นว่า เป็นงานเสียเกียรติ การตั้งร้านขายสินค้าเบ็ดเตล็ดเป็นอาชีพที่หาทำไรได้ดี ไม่แพ้อาชีพการค้าอย่างอื่นตั้งร้านในที่ที่เหมาะสมชุมชนหมู่บ้านที่ไหน คนชุมชนนั้นก็ย่อมจะต้องอาศัยร้านชำใกล้บ้าน เป็นแหล่งบริการจำหน่ายความต้องการของครัวเรือนตน เช่นร้านต่างต่างที่เป็นครูเห็นอยู่ทุกหนทุกแห่ง ถ้าเรามองแต่อุปสรรคอย่างเดียว

ไม่หาทางแก้ไขคนไทยก็ไม่มีโอกาสจะทำอะไรได้

การรื้อฟื้นร้านค้าย่อย กรมการค้าภายในเคยทำอยู่แล้ว มีความชำนาญพอสมควรที่จะเข้าช่วยเหลือทางใดเพื่อพัฒนาพ่อค้าไทย เข้าใจว่า มีทุนส่งเสริมมีหลักการส่งเสริมที่จะเข้าช่วยร้านค้าด้วยอุปบายต่าง ๆ อยู่แล้ว ถ้าลงมือส่งเสริมกันจริงๆ อีกสักพัก ก็น่าจะได้ผล.

ข้อแรกขั้นต้นด้วยพระนครและธนบุรีก่อน ออกสำรวจทำเลตำบลชุมชนบ้านเรือนหนาแน่นว่า ท้องที่ใดควรมีร้านค้าย่อยฝั่งขึ้นที่ไหนบ้าง กะผังลงไปว่า ตำบลนั้นถนนนั้นสมควรจะตั้งร้านขายที่ร้านวางกำหนดกฎเกณฑ์ให้มารับอนุญาตก่อน ตั้งตามควรแก่สภาพท้องถิ่นร้านที่จะตั้งร้านค้าควรให้สิทธิแก่คนไทยก่อน ขึ้นต่อไปตามช่วยเหลือป้อนสินค้าที่จำเป็นต้องมีในร้านพอสมควรแก่การต่อสู้ที่จะให้ตั้งตัวได้ช่วยแนะช่วยเหลือตามควรแก่โอกาส ตลอดถึงร้านที่คนไทยทำอยู่แล้วช่วยอุปการะให้ตั้งตัว แม้จะให้กู้ยืมทุนครั้งคราว ก็ไม่เคยสูญหาย เพราะเขาจะเลิกถึงอุปการะคุณของทางที่มีต่อเขา ต่อไปจะช่วยราษฎรตามต่างจังหวัดด้วย ซึ่งถูกกลืนอาชีพการค้าไปหมดให้มีโอกาสได้ทำจากการส่งเสริมด้วยวิธีใดก็ได้ที่น่าทำ

การช่วยเหลือด้านสินค้า เช่น ข้าวสาร ถ่าน พริก หอม กระเทียม และอุปโภคบริโภคเบ็ดเตล็ดถ้าหาซื้อจากต้นทางจากห้างร้านค้าส่ง ซื้อคราวละจำนวนมากย่อมซื้อได้ถูกพอจะหากำไรให้ร้านขายปลีกได้ สำหรับข้าวสารเวลานี้แพงไม่ยอมลด เราจ่ายกระราคาให้ร้านค้าย่อยขายขณะนี้ ขายให้ทั่วถึงผู้บริโภคจะไม่ว่ากัน ได้ทั้งกำไรแก่ร้านค้าที่ส่งเสริมและได้บุญคุณจากผู้บริโภค เราอย่าไปหวังกำไรเป็นการตอบแทนนัก แต่หวังช่วยนโยบายให้รัฐบาลมีทางออกชื่อเสียงความนิยมที่รัฐได้ทำทุกอย่าง เพื่อสวัสดิภาพของประชาชนคนไทย ความพยายามนี้ที่จะแก้อุปสรรคสิ่งกีดกันได้

ระบบการค้าที่เราขึ้นถึง

วันสถาปนากระทรวงเศรษฐกิจได้เวียนมาบรรจบครบรอบปีอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๐๕ เราทำมาพบกันในวันสำคัญนี้อีก ระหว่างฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ บางท่านก็ใช้เวลาพิศดูบทความข่อยเขียน ซึ่งนักเขียนและวงการนักธุรกิจต่างคนต่างมีอะไรใหม่ ๆ ส่งมาร่วมการณในหนังสือข่าวพาณิश्यพิเศษ ซึ่งกรมการสนเทศได้จัดพิมพ์ขึ้นเฉพาะงาน ที่เหมือนกันป็นหนึ่งพบกันมีอะไรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ความรู้สนเทศแก่กันบ้างในสิ่งที่เป็นประโยชน์ กันบ้าง ทำให้เกิดปัญญา

เมื่อปีก่อน ท่านบรรณาธิการหนังสือนี้สนเทศไปยังข้าพเจ้าในฐานะเป็นกรรมการสาขาเกษตร ฯ แห่งสภาการค้า ข้าพเจ้าได้เขียนข้อความบรรยายงานในหน้าที่นั้นตามที่สภากรรมการกลางได้แบ่งสรรปันส่วนงานของสภาออกเป็นสาขาต่าง ๆ และได้ชี้แจงถึงความสำคัญของงานสาขาเกษตร คือ มีหน้าที่พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสินค้านานาชนิดมีอะไรบ้างอันอยู่ในประเภทเกษตรกรรม และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวแก่การค้าการตลาดทั้งในและนอกประเทศเท่าที่เป็นประโยชน์แก่สังคมการค้าทั่วไปให้คณะกรรมการกลางพิจารณาอีกครั้งหนึ่งและดำเนินการต่อไปแล้วแต่กรณี

ข้อเขียนสำหรับป็นนี้ อาจจะเขียนต่อจากปีก่อนจากความคิดเห็นว่า มีอะไรบ้างที่น่ารู้ น่าสังเกตที่เปลี่ยนแปลงไป

ในแง่ตลาดการค้าสินค้าแผนกเกษตรกรรมของประเทศไทยระหว่าง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ได้มีสินค้าพืชผลจากไร่จากนาหลายอย่างเจริญก้าวหน้าเติบโตขึ้นมาเป็นสินค้าสำคัญของชาติ เช่น ข้าวโพด และปอฝอก เป็นต้น เติบโตเป็นสินค้าขายออกทำรายได้ให้แก่ประเทศไล่ลำดับติด ๆ ขึ้นมากับสินค้าข้าวและยาง จะเห็นได้จากงบประมาณรายได้ของประเทศซึ่งได้จากการส่งสินค้าออกได้เพิ่มขึ้นเป็นอันมากขึ้นต่อไป ถ้าจัดระบบตลาดให้ดีย่อป่ล่อยให้พ่อค้าทำสายตลาดค้ากับต่างประเทศให้เสียหายได้เหมือนเช่นการค้าข้าวโพดเมื่อปีก่อน ผลก็คือจะมีแก่ประเทศยิ่งขึ้นที่ได้ตลาดจำหน่ายอันถาวรแน่นอน

เราส่งข้าวโพดเป็นสินค้าออกมีปริมาณมากขึ้นรวดเร็วอย่างเกินความคาดหมาย สถิติส่งออกจากจำนวนหมื่นกว่าตันเป็นจำนวนนับแสนตัน และสูงขึ้นถึง ๖-๗ แสนตัน ในช่วงเวลา ๒-๓ ปี โอกาสที่ฟืนฟู่ประเทศได้เช่นนี้เป็นของหายาก ตลาดข้างหน้าก็ยังคอยอยู่ มีทางเปิดกว้างขวางที่จะรับปริมาณที่เราสามารถจะผลิตผลเพิ่มให้ได้เป็นทวีคูณ

สำหรับปอฝอกนั้น ปี ๒๕๐๔ ประเทศไทยผลิตได้เกือบ ๒ แสนตัน แต่ไทยที่ปอฝอกมีตลาดผู้ต้องการใช้กว้างขวางทั้งในยุโรปและเอเชีย สินค้าปอของเรากำลังผลิตขึ้นมาอย่างมากมายในปี ๒๕๐๔ ซึ่งวิตกกันว่าจะขายไม่ออกคงจะเหลือมากมายนั้นก็ขายออกได้ในปริมาณใกล้เคียงกับการผลิตอาจเหลือยกยกไปรวมกับผลผลิตฤดูใหม่ในเดือนตุลาคม ๒๕๐๕ นี้ไม่เท่าใด สินค้าปอฝอกของประเทศไทยขณะนี้มีค่าสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ มีตลาดอันแจ่มใสคอยอยู่ข้างหน้าเหมือนกัน ต่อไปประเทศไทยจะเป็นคู่แข่งกับประเทศที่ค้าปอและสิ่งผลิตออกจากปอที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของโลกในอนาคตอันใกล้ ถ้าเราจะรีบลงมือทำสิ่งใดกับโครงการส่งเสริมปลูกปอพันธุ์ดีและแก้ปัญหาเรื่องน้ำในการฟอกปอให้ได้คุณภาพดีขึ้น ข้อห่วงใยในเรื่องตลาดค้าก็จะหมดไป เพราะตลาดที่ซื้อปอของเราขณะกำลังตั้งตามุ่งหน้ามายังประเทศไทย รู้ว่าประเทศไทยสามารถจะส่งเสริมสินค้าปอฝอกส่งตลาดโลกได้ดีอีกแห่งหนึ่ง จริงอยู่ปรากฏว่า ปอที่เราผลิตได้ส่วนใหญ่เวลานี้เป็นปอแก้วมีคุณภาพต่ำ แต่เมื่อเทียบโดยราคาปอชนิดคุณภาพคล้ายคลึงกันแล้ว ปอของเรามีราคาต่ำกว่าของประเทศปากีสถานและอินเดียมาก ยิ่งหาตลาดจำหน่ายทางยุโรปและตลาดใกล้บ้านได้ดี ถ้าเราฟอกได้งามเป็นเกรดดีได้มากเท่าใด ก็จะขายได้หมด จึงเป็นโอกาสอันดีแก่วงการตลาดประเทศไทย ซึ่งได้แก่ กสิกรไทย พ่อค้าไทย จะหันเข้าหาอาชีพนี้ด้วยความสนใจ

สภาการค้าซึ่งเดิมมีคณะกรรมการสาขาเกษตรเป็นที่รวมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ อยู่คณะเดียว บัดนี้ก็ได้แยกสาขาสินค้าสำคัญ ๆ ออกเป็นสาขาพิเศษตามความจำเป็นของกาลสมัย เพื่อจะได้พิจารณาปัญหาโดยเฉพาะสินค้านั้น ๆ ให้รอบคอบลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้นสาขาที่ทั้งขึ้นใหม่คือ สาขาข้าวโพด สาขาปอ สาขาแป้งมันสำปะหลัง สาขาเกลือ ซึ่งมีคณะกรรมการประจำแยกออกไปจากสาขาเกษตรเดิม คณะกรรมการเหล่านี้คงจะใช้เวลาและความสามารถจัดระเบียบ

พิจารณาปัญหาเฉพาะหน้าได้ดียิ่งขึ้น แต่น่าจะเป็นที่เข้าใจกันว่า ถ้าพลังงานหอการค้าหรือสภาการค้าที่จะเป็นตัวการเข้าดำเนินการทุกอย่าง อันเป็นอำนาจหน้าที่ของทบวงราชการนั้น ย่อมจะทำได้ถนัด เพราะหอการค้าหรือสภาการค้าเป็นสถาบันมีหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิก อาจทำบางสิ่งบางอย่างได้เท่าที่เป็นขอบเขตในการช่วยเหลือให้มีการติดต่อเจรจาและให้คำปรึกษาแก่ทางราชการ ขณะนี้มีปัญหาเรื่องข้าวโพด ซึ่งพ่อค้าของเราได้ไปก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้ซื้อเมื่อก่อนหลายเล่ห์หลายกรณี ซึ่งก็พอดีกกับผู้ซื้อซึ่งใช้ระบบของตนเองเอาเปรียบผู้ขายอย่างที่เราเรียกว่า “ขนมก็พอสมกับน้ำยา” ต่างคนจึงต่างต้องรับผิดชอบในการกระทำให้ตลาดข้าวโพดในตลาดของไทยอลเวงเสียหายเสียชื่อเสียง ถึงกับผู้ซื้อรายใหญ่ทางญี่ปุ่นเชื่อว่าจะหันไปซื้อตลาดอื่น ข้าพเจ้าใช้คำว่า “ซู้” ก็เป็นการซู่จริง ๆ เพราะบัดนี้ก็ปรากฏว่าพ่อค้าญี่ปุ่นนั่นเอง ยกพลพลพยุโยธาเข้ามาติดต่อทาบทามขอซื้อข้าวโพดวงวคใหม่ต่อไป ทำนองตลาดค้าพึ่งอาศัยหลักพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งกระทรวงเศรษฐกิจการเจ้ากระทรวงโดยตรงได้ออกรับหน้าเจรจา และมีประธานสภาการค้าเป็นผู้ร่วมเจรจาอยู่ด้วย ดีเหมือนกันที่ช่วยกันทำหน้าที่ในการเจรจาร่างสัญญาซื้อขายกับฝ่ายญี่ปุ่นนั้น ปรากฏว่าทั้งปลัดเศรษฐกิจและประธานสภาการค้าซึ่งมีอิทธิพลดีในวงสังคมการค้าขณะนี้เจรจาได้ผลดีเป็นที่น่ายินดี

ปัญหาที่เผชิญหน้าอยู่ขณะนี้เท่าที่มองเห็น คือ (๑) พ่อค้าข้าวโพด ยี่ห้อต่าง ๆ ทั่วประเทศและไทยโดยสัญญาชาติได้หลังไหลขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกสภาการค้าอย่างคับคั่ง เห็นจะเป็นด้วยเห็นโอกาสที่จะได้รับส่วนแบ่งโควตาส่งข้าวโพดเป็นประโยชน์แก่ตน ทั้งนี้ ย่อมอยู่ในดุลพินิจของสภาการค้าจะต้องพิจารณาโดยรอบคอบเพื่อชื่อเสียงของสถาบันที่มีเกียรติ (๒) การใช้วิธีแบ่งโควตาโดยอาศัยสถิติโดยหลังที่เคยถือว่าศักดิ์สิทธิ์ยุติธรรมยิ่งนัก เช่น โควตาข้าวนั้นเท่ากับการส่งเสริมสงวนสิทธิไว้ให้ต่างข้าวที่ค้าครองตลาดอยู่แล้วค้าต่อไปโดยพ่อค้าไทยไม่มีทางเข้าไปแทรกแซงได้ เราไม่มีระบบอะไรใหญ่ ๆ หาโอกาสช่วยเหลือพ่อค้าไทยได้บ้างหรือ (๓) กลุ่มข้าวโพดของสภาการค้า ทั้งหน้าเก่าและใหม่ที่กำลังคอยรับส่วนแบ่งโควตานั้น เมื่อใช้วิธีการให้ไปทำสัญญาซื้อขายกันเอง ก็ต้องไปแย่งซื้อแย่งขายระหว่างผู้ถือโควตากับคนกลางและผู้ส่งออกตามราคาขึ้นลงของตลาดที่มีการเก็งกำไรทำให้ตลาดปั่นป่วน ยิ่งผู้เห็นว่าใครได้โควตาไป

เท่าใด เรืออะไรจะเข้ามารับข้าวโพดของใครเมื่อใด คนกลางก็จะขึ้นราคาได้ตามชอบใจ ดังที่เคยเป็นมาแล้ว จะมีวิธีแก้อย่างไรมิให้ตลาดปั่นป่วน มีข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งไม่ควรลืมว่า การค้านี้ต้องมีความลับ ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ท่านที่จะได้โควต้างาม ๆ ตามสถิติดยหลังนั้น คือ ผู้ที่ไม่ส่งข้าวโพดให้ผู้ซื้อเมื่อปีก่อนนั่นเอง รวมทั้งยี่ห้อใหม่ใหม่น้อยซึ่งเคยปลดยี่ห้อเก่าลงยกยี่ห้อใหม่ขึ้นแทนมาแล้วด้วย (๔) ราคาข้าวโพด ตามข่าวมีว่าจะได้ตกลงกัน ๒ เดือนก่อน กำหนดส่งพร้อมกับจำนวนข้าวโพดที่จะส่งตามวงวนั้น เราจะตั้งราคาอย่างไร อาศัยราคาอะไรเป็นหลักพิจารณาให้เป็นที่น่าพอใจแก่ฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขายได้อย่างไร ยังเป็นปัญหาน่าคิด

ปัญหาเหล่านี้ รัฐบาลที่เรายังมีได้จัดระบบสถาบันการค้าภายในประเทศให้เหมาะสมเหมือนเช่นประเทศที่เขาจัดควบคุมดูแลการค้าของเขาในรูปที่เหมาะสมกับสภาพประเทศบ้านเมืองของเขาโดยใกล้ชิดจริง ๆ แล้ว เรายังทำอะไรไม่ได้ เพราะยังต้องเกรงอกเกรงใจเกรงอะไรต่อมิอะไรต่าง ๆ ไม่จบสิ้น เราอยู่กันเฉย ๆ ก็ดีเหมือนกันไม่ต้องทำอะไรผิด

ระบบการค้าที่เราต้องการขณะนี้ คือ ทางการควรส่งเสริมให้มีการจัดระบบสถาบันการค้าขึ้นโดยมีสมาคมการค้าแต่ละประเภทจดทะเบียนเป็นสมาคมการค้าขึ้นแก่กระทรวงเศรษฐกิจโดยตรง กระทรวงการค้ากำหนดวางระเบียบควบคุมดูแลสถานะการค้าทั้งภายในและการค้ากับต่างประเทศวางนโยบายกำหนดการค้าให้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและคนไทยมากกว่ายิ่งกว่าส่งเสริมผู้ค้าต่างค้าซึ่งนับวันยิ่งเจริญงอกงามยิ่งขึ้นเพราะแรงส่งเสริมของเราเอง การไม่มีระบบสถาบันการค้าที่ดีนั้น เป็นเหตุสำคัญประการใหญ่ ที่ไม่เป็นผลดีแก่การค้าภายในประเทศ และยังกระทบกระเทือนการค้ากับต่างประเทศจนถึงเสียหายแก่เศรษฐกิจของชาติบ้านเมือง ดังมีตัวอย่างมากหลายเป็นประสบการณ์อยู่ทุกวันนี้ กลุ่มผู้ประกอบการค้าและสมาคมของแต่ละเชื้อชาติที่มีอยู่ในประเทศในปัจจุบันนี้ ส่วนมากเขาเห็นประโยชน์ของสมาชิกมากกว่าของประเทศไทย จึงปรากฏอยู่เสมอว่า สินค้าที่ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศนั้นมักจะผิดชนิดและคุณภาพตามที่ได้ตกลงกันไว้หรือในบางกรณีก็ไม่สามารถจะส่งสินค้าได้ตามสัญญา นอกจากนั้น กลุ่มผู้ประกอบการค้าเหล่านี้อาจทำสัญญา หรือข้อตกลงทางการค้ากับต่างประเทศอื่นไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ข้อบกพร่องเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องวางโครงการแก้ไขสถานะการณ์

และจัดระบบสถาบันการค้าภายในประเทศสะสางกันเสียใหม่ ขั้นต้นนี้ทางการควรช่วยเหลือชี้แนะให้มีการตั้งสมาคมแต่ละประเภทสินค้าที่สำคัญ ๆ ของประเทศ ซึ่งมีบริษัทไทยหรือคนไทยที่ประกอบอาชีพนั้นอยู่แล้ว จัดตั้งสมาคมขึ้นเป็นการรวมบรรดาพ่อค้าและนักธุรกิจเหล่านั้นเข้าด้วยกัน เช่น สมาคมผู้ค้าข้าวโพด ประกอบด้วยสมาชิกที่ค้าสินค้านั้นในรูปต่าง ๆ จะเป็นเจ้าของไร่ผู้ทำฟาร์มรายใหญ่ ผู้รับซื้อต้นทาง นายทุนนายฉาง ย่อมเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมได้ เพื่อช่วยกันรักษาประโยชน์ของตนตามวัตถุประสงค์ของสมาคม เมื่อรวบรวมกันได้เช่นนั้น ก็จะเป็นสถาบันสมาคมการค้าที่ให้ความเห็นแก่ทางการเป็นที่ไว้วางใจและกำหนดนโยบายประเภทการค้านั้น ๆ ไปโดยถูกต้องยุติธรรม ไม่ใช่รวมกลุ่มพ่อค้าส่งออกพวกเดียวเข้าด้วยกัน เพื่อผูกขาดการขายสินค้านั้น ๆ ไว้เฉพาะในมือตนพวกเดียว เราจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ทำการค้าเจ้าของไร่ใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นคนไทยมีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมมีส่วนร่วมได้เสียกับกิจการที่สมาคมดำเนินไปนั้นด้วย ทั้งการค้าในประเทศและค้ากับต่างประเทศ วัตถุประสงค์ของสมาคมพึงตั้งเป้าหมายการส่งเสริมเพื่อความเจริญในค่านับผู้ผลิต ผู้ค้า การจัดตลาดให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมรักษาคุณภาพสินค้านั้นให้เป็นผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศ ยิ่งกว่าวิธีการกำหนดหลักเกณฑ์แบ่งโควตาในกลุ่มเอ็กซ์พอร์ตเตอร์โดยเฉพาะ

การเจรจาตลาดจำหน่ายสินค้าของประเทศกับตลาดต่างประเทศนั้น จะเป็นการติดต่อโดยพ่อค้าเอกชนโดยเอกเทศก็ดี เจรจาส่วนรวมทางค่านับหอการค้าก็ดี หรือปัจจุบันนิยมการติดต่อระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลก็ดี การติดต่อเหล่านี้ กระทรวงการค้าเจ้าหน้าที่จะต้องเข้าช่วยเหลือดูแลทั้งนั้น การมีสมาคมแต่ละประเภทการค้าโดยเฉพาะจึงเป็นศูนย์กลางเครื่องมือของทางราชการที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการค้านั้น ๆ ได้ถูกต้องเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองของเรา

ข้าพเจ้าป่วยไปอยู่โรงพยาบาลเสีย ๒ เดือนเศษ ไม่ทราบการว่าการตั้งกลุ่มเอ็กซ์พอร์ตเตอร์สินค้าสำคัญ ๆ หลายอย่างก็จบหน้าไปถึงไหน บางทีสิ่งที่ข้าพเจ้าวิตกไปเองคงพอมาย่างต้น จะได้มีการแก้ไขดำเนินมาด้วยดีแล้วก็เป็นได้ จึงขอฝากข้อสังเกตไว้เพียงเท่านี้.

งานแสดงสินค้าไทย

การจัดงานแสดงสินค้าไทยซึ่งหอการค้าเป็นเจ้าภาพจัดให้มีขึ้น นับว่าได้รับการต้อนรับจากบรรดาพ่อค้าประชาชน มีบริษัทห้างร้านและนายพาณิชเป็นต้น ได้ร่วมจิตร่วมใจกันนำสินค้ามาออกร้านแสดงอย่างหนาแน่น เป็นนิมิตอันดีระหว่างที่รัฐบาลปัจจุบันกำลังเร่งรัดพัฒนางานเศรษฐกิจของชาติอยู่ขณะนี้ ไทยและสถาบันการค้าของไทยก็ได้ขมก้เขม้นก้าวตามการนำของรัฐบาลโดยพร้อมเพรียงกันด้วยความสนใจ

การแสดงสินค้ากับการโฆษณาขายสินค้าเป็นหลักทฤษฎีอันเดียวกัน ซึ่งมีจุดหมายปลายทางเพื่อเป้าหมายการค้นหา “ตลาด” ผิดกันที่การแสดงสินค้าเป็นการนำสินค้าของจริงหลายอย่างหลายประเภทออกแสดงพร้อมกันเป็นสรรพสินค้า เพื่อให้ประชาชนชม และได้เห็นประจักษ์แจ้งชนิดลักษณะของสิ่งของนั้น ๆ จูงใจให้เกิดมีตลาดค้า เกิดนิยมซื้อขายดี ส่วนการโฆษณาอวดอ้างแจจแจงสรรพคุณโดยคำประกาศหรือวิธีใด ๆ ที่เป็นเครื่องโน้มน้าใจทางความรู้สึกนั้น ไม่เห็นของจริง ย่อมมีผลไปคนละทาง

ประเทศไทยเป็นประเทศเพาะปลูก มีสรรพสินค้าวัตถุดิบด้านเกษตรกรรมอุดมสมบูรณ์ล้วนเป็นสินค้าสำคัญของประเทศและเป็นปัจจัยสำคัญที่ตลาดต่างประเทศต้องการ ประเทศอุตสาหกรรมกับประเทศกสิกรรมย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ในการค้าระหว่างประเทศต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประเทศอุตสาหกรรมอาศัยซื้อวัตถุดิบจากประเทศกสิกรรมในขณะเดียวกัน ประเทศกสิกรรมก็ซื้อสิ่งประดิษฐ์กรรมสำเร็จรูปจากประเทศอุตสาหกรรม ต่างคนต่างมีการค้าติดต่ออาศัยซึ่งกันและกัน การนำสินค้าที่ตนเองผลิตออกแสดงเผยแพร่ให้แพร่หลายจึงเป็นวิธีส่งเสริมให้เกิดสารประโยชน์อันกว้างขวาง ซึ่งนานาประเทศก็นิยมปฏิบัติเป็นการโฆษณาสินค้าด้วยการแสดงสรรพสินค้าตามวาระอันควรบ้าง แสดงเป็นประจำบ้าง แล้วแต่โอกาสอำนวย

ผลผลิตทางเกษตรของประเทศไทยขณะนี้มียู่มาก นับเป็นสินค้าสำคัญพียงนำออกแสดงเพื่อวงการตลาดจะได้รู้เห็นและเกิดสนใจ ในขณะเดียวกัน สิ่งประดิษฐ์ทางอุตสาหกรรมหลัง

จากได้มีการส่งเสริมของรัฐบาลปัจจุบันก็มีอยู่เวลานี้มีใช้น้อย เมื่อนำออกแสดงพร้อมกันเป็น
สรรพสินค้าไทยที่มีทำให้จิตใจให้ประชาชนคนไทยเกิดความสนใจเป็นการค่อย ๆ ปลูกความ
นิยมไปทีละน้อย ก็อาจเปลี่ยนอุปนิสัยคนไทยซึ่งมุ่งแต่จะใช้สินค้าต่างประเทศให้กลับมาใช้สิน
ค้าของตนเองมากขึ้น

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาเอาใจช่วยการแสดงสินค้าไทยของเราจึงสัมฤทธิ์ผล เป็นพลังส่งเสริม
ให้การค้าของไทยเจริญรุ่งเรืองสืบไปในอนาคตกาลอันใกล้แน่นอน.

ก.ม. สมบัติศิริ

๔ มกราคม ๒๕๐๕.

ธุรกิจเกษตรกรรม*

พระยามโหสรวรย์

การบรรยายและอภิปรายเรื่องการรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมตามหัวข้อเรื่องที่
ตั้งชื่อในภาษาอังกฤษไว้ว่า “Mobilization for Agricultural Development” โดยจุดประสงค์
เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรรมตามหัวข้อเรื่องที่
กำหนดให้ข้าพเจ้าและคณะอภิปรายด้วยหัวข้อ “ธุรกิจการเกษตร” อันเกี่ยวเนื่องกับ “การจํา
หน่ายผลผลิตทางเกษตร” (Marketing for Agricultural Output) นั้น เนื้อหาที่จะอภิปรายตาม
เป้าหมาย ก็คงจะเกี่ยวเนื่องกับการค้าหาตลาดจำหน่ายพืชผล โดยหัวข้อที่จะให้พูดถึงธุรกิจที่
ดำเนินกับพืชผลเหล่านี้ เพราะฉะนั้นการอภิปรายของข้าพเจ้าและคณะในวันนี้ ก็จะได้อภิปราย
ในวงจำกัดเท่านั้น

ที่ทั้งหัวข้อว่า “ธุรกิจการเกษตร” โดยกำกับคำภาษาอังกฤษไว้ว่า “Agricultural
Business” นั้น คำ Business ในภาษาอังกฤษมีความหมายกว้างขวางกว่าที่เราเข้าใจ คำว่า
“ธุรกิจ” ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษให้คำแปล คำ Business เป็นนามครอบคลุมความหมาย
ถึง engagement, employment, trade, profession, occupation, a matter of affairs,
ความหมายเป็นคุณศัพท์แปลว่า systematic, practical พจนานุกรมไทยให้คำแปลไว้มาก
เหมือนกัน ที่เป็นนามว่า กิจธุระ ธุระการงาน การซื้อขาย การค้า วิธีของพ่อค้า (ในการซื้อขาย)
อาชีพ (การค้า การหาตลาด ธุรกิจประจำวัน) คำคุณศัพท์หมายความว่า “วิธีหรือวิธีการดำเนิน
หรือปฏิบัติธุระกิจนั้น ๆ”

ในที่นี้ขอทำความเข้าใจไว้เสียก่อนว่า เมื่อเราจะพูดถึงปัญหาธุรกิจการจำหน่าย
ผลผลิตทางเกษตร (Agricultural Business) ย่อมมุ่งหมายถึงธุรกิจการค้า การจำหน่ายซื้อขาย
สินค้าหาตลาด ซึ่งในที่นี้เป็นที่เข้าใจกันว่า รวมอยู่ในคำ “ธุรกิจ” และจำกัดความอภิปรายถึง
การค้า การจำหน่ายสินค้าผลผลิตทางเกษตรตามความมุ่งหมายของกระทู้

* บรรยายในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๑ เรื่องการรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งสมาคมไทย-อเมริกัน
จัดขึ้น ณ ศาลาสันติธรรมเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๐

จะได้ขึ้นต้นด้วยธุรกิจการซื้อขายสินค้าพืชผล และพืชพันธุ์ธัญญาหารเท่าที่ประเทศไทยเป็นประเทศเพาะปลูก ต้องอาศัยรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรกรรมเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศว่า มีสินค้าอะไร อยู่ที่ไหน มีการผลิตการจำหน่ายเป็นธุรกิจประจำอยู่อย่างไร ปัญหาเหล่านี้ดูเหมือนผู้จัดให้มีการอภิปรายจะได้รวบรวมปัญหาบรรยายติดต่อกันมาแล้ว จึงมามอบปัญหาสุดท้ายเกี่ยวกับตลาดและการจำหน่ายผลิตผลไว้เป็นวันสุดท้าย และกำหนดให้คณะอภิปรายของข้าพเจ้าพูดถึงธุรกิจการค้าผลิตทางเกษตรกรรม ใครเป็นผู้ทำธุรกิจ มีสินค้าอะไร อยู่ที่ไหน ซื่อขายกันอย่างไร มีสิ่งแวดล้อมอย่างไรเกี่ยวกับการทำธุรกิจนั้น ข้าพเจ้าจะได้นำอภิปรายถึงประเภทสินค้าที่สำคัญ ๆ บางอย่าง กับการประกอบธุรกิจของพ่อค้าท่าเวลาที่กำหนดไว้แจกปัญหาให้ผู้ร่วมอภิปราย ๆ เป็นปัญหาร่วมกัน

จะขอขึ้นต้นด้วยทำความเข้าใจถึงความหมายของคำผลิตผลทางเกษตรกรรมก่อน เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า คำ “เกษตรกรรม” นั้น มีความหมายกว้างขวาง หมายถึงผลิตผลนานาชนิดที่เป็นผลิตผลจากเกษตรภูมิพื้นที่หว่านไถจากที่ดิน เรือกสวนไร่นา จากป่า จากในน้ำ มีประเภทมากมายไพศาล เห็นจะนำเอามาพูดให้ทั่วถึงไม่ได้เท่าเวลาที่เรา มี ผลิตผลทุกชนิดที่ผลิตเป็นสินค้านั้น ย่อมมีการซื้อขายเป็นธุรกิจทั้งนั้น เมืองไทยได้ชื่อว่าเป็นเมืองอุดมสมบูรณ์มาแต่โบราณกาล จากคติเก่า ๆ ที่ว่า “มีข้าวในนา มีปลาในน้ำ” มาแต่ต่างประเทศจนกระทั่งบัดนี้ ความสำคัญของข้าวปลาก็ยังดำรงความมั่นคงอยู่ ในการพัฒนาประเทศได้อย่างอุดมสมบูรณ์ที่วุ่น บางทีก็ทำให้เราเพลิดเพลินลิ้มตัวบ่อย ๆ ขาดการติดตามตลาดจำหน่ายของเราให้ทันทั่วทั้ง

สินค้าทางเกษตรที่จะพูดถึงการจำหน่าย โดยจะได้เลือกพูดถึงผลิตผลบางประเภทนี้สำหรับประเทศไทยเรา มีสินค้าเกษตรที่เป็นหลัก คือ ข้าว ยาง ไม้ ถั่วรวมสินค้าแร่ด้วย ก็เป็นสินค้าใหญ่ของประเทศ ๔ อย่าง ทั้งทราบกันอยู่แล้ว และอ้างถึงอยู่เสมอติดปากติดคำ การประกอบธุรกิจกับสินค้าเหล่านี้ ในวงการค้าแยกสินค้า และแยกการประกอบออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ทั้ง ๔ ประเภท พ่อค้าทำการซื้อขายเป็นกลุ่มตามประเภทสินค้า คือ ถั่ว ข้าว ยาง ไม้ ถั่ว แร่ ต่างทำแยกจากกันเป็นอิสระโดยปกติตั้งเป็นสมาคมค้าสินค้าที่ตนถนัด แต่เมื่อประเทศไทยปัจจุบันนี้มีสินค้าพืชผลอย่างอื่นเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก และผลิตผลบางชนิดเติบโตมี

ความสำคัญเพิ่มประเภทขึ้นมา ก็มีพ่อค้าทำธุรกิจกับสินค้าประเภทนั้น ๆ แยกออกไปอีก เป็นพ่อค้าค้าพืชผลทางเกษตรจำพวกพืชสิกรวม ซึ่งแยกแยะออกไปอีกหลายชนิดหลายพวก เช่น พ่อค้าข้าวโพด พ่อค้าปอ พ่อค้าพืชไร่และถั่วฯ อันเป็นพืชผลทางเกษตรกรรมของไทย ซึ่งมีการค้า การจำหน่ายเฉพาะอย่างบ้าง รวมหลายอย่างบ้าง ในตลาดต้นทาง กลางทาง และปลายทางเป็นธุรกิจประจำวัน รวมทั้งพ่อค้าผู้ส่งออกด้วย ซึ่งในที่นี้มีความสำคัญเกี่ยวกับตลาดจำหน่ายสินค้าทั้งในตลาดกลางกรุงเทพฯ และตลาดนอกประเทศ

คณะจะได้ดำเนินข้ออภิปรายอาศัยข้อกระทู้เท่าที่เป็นประสบการณ์ของการประกอบธุรกิจในค่านตลาด การค้า การสหกรณ์เครดิต การพัฒนาส่งเสริม และสิ่งแวดล้อมภายในขอบเขตของปัญหานั้น ๆ ตามหัวข้อเรื่องที่สมาคมตั้งไป

การประกอบธุรกิจการค้าสินค้าเกษตรกรรมมีพ่อค้าทำธุรกิจการค้าปัจจุบันนี้อย่างไร ใครเป็นผู้ทำมีบทบาทอย่างไร จะขอวาดภาพให้เห็นเป็นเบื้องต้นเสียก่อนว่ามีอยู่ที่พวก กี่ประเภท ทำการค้าเกี่ยวข้องกันอย่างไรในตลาดเมืองไทย

พ่อค้านักธุรกิจ ที่ค้ารับช่วงธุรกิจซื้อขายผลิตผลทางเกษตรตั้งแต่ต้นทางกลางทาง จนถึงปลายทางส่งผลิตผลออกไปจำหน่ายนอกประเทศ พอจะกล่าวสรุปโดยประเภทได้ดังนี้

๑. พ่อค้าติดต่อถึงตัวชาวไร่ชาวนา
๒. ร้านค้าคนกลางต้นทาง
๓. พ่อค้าห้างร้านค้าในกรุงเทพฯ ฯ
๔. พ่อค้าผู้ส่งออก
๕. พ่อค้าจร

๑. พ่อค้าติดต่อถึงตัวชาวไร่ชาวนา ได้แก่คนกลางเก็บสินค้า เข้าติดต่อกับชาวไร่ชาวนาโดยตรงถึงที่อยู่ ให้ความช่วยเหลือสินเชื่อเงินทองข้าวของผ้าผ่อนที่ชาวกลีกรขาดแคลน และต้องการให้ก่อนเพื่อเหมาซื้อหรือตกผลผลิตล่วงหน้าจากกลีกร ใช้ทุนหรืออาศัยทุนจากพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อสินค้าพื้นเมืองในท้องที่บ้าง จากที่อื่นบ้าง เป็นตัวแทนเก็บส่งสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรง โดยปกติเป็นคนต่างด้าว

๒. ร้านค้าคนกลางต้นทาง ได้แก่พ่อค้าเจ้าของร้านค้าขายเครื่องบริโภคอุปโภคในท้องที่ต่าง ๆ ทั้งร้านตั้งฉางรับซื้อสินค้าจากคนกลาง และหรือจากราษฎรผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งนำสินค้าพืชผลมาขายถึงที่หน้าร้าน ทำธุรกิจติดต่อกับพ่อค้าห้างร้านในกรุงเทพฯ เช่น ย่านค้าถนนทรงวาด ท่าเตียน อนุวงศ์ ราชวงศ์ มหานคร ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นคนกลางรับฝากรับสินค้าจากต่างจังหวัดต่าง ๆ ด้วยวิธีหักเก็บสินลตจากราคาสินค้า ซ้อถูก ๆ ไว้หากำไร บางทีพวกนี้ก็ออกไปตั้งฉางตั้งตัวแทนใช้ทุนรับซื้อสินค้าที่ต้นทางในท้องที่ที่ผลิตใหญ่ ๆ ด้วย คนจีนเขาเรียกพ่อค้าคนกลางพวกนี้ว่า ร้านยังลงรับฝากซื้อขายสินค้าโดยมากเป็นคนต่างด้าว

๓. พ่อค้าห้างร้านในกรุงเทพฯ ได้แก่ห้างร้านรับซื้อหรือรับฝากขายสินค้าที่ส่งเข้ามาจากหัวเมือง เป็นศูนย์กลางค้าพืชผลต่าง ๆ ส่งไปยังตลาดจังหวัดต่าง ๆ ที่ต้องการและติดต่อค้าขายกับพ่อค้าส่งออก ใช้ทุนติดต่อกับธนาคาร เป็นที่รวบรวมสินค้าในตลาดกลางกรุงเทพฯ เพื่อขายส่งและส่งออกติดต่อกับห้างร้านที่ส่งออก

๔. พ่อค้าผู้ส่งออก ได้แก่ห้างร้านที่ติดต่อยุทธศาสตร์กับต่างประเทศ กล่าวเฉพาะสินค้าพืชกรรมเป็นผู้ส่งออกขายสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศทั่วไป และตลาดเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ ชองกง และมาเลเซีย เป็นต้น รวบรวมสินค้าจากการให้ทุนไปกว้านซื้อสินค้าจากแหล่งผลิตต่าง ๆ บ้าง จากการติดต่อซื้อจากพ่อค้าทั่วไปในตลาดกลางบ้าง ที่นำมาขายให้บ้าง ทำธุรกิจในด้านเป็นเอกซพอร์ตเตอร์หรือชิปปเปอร์

๕. พ่อค้าจร ได้แก่คนนำพาพวกวิ่งซื้อวิ่งขายไม่ต้องใช้ทุน ได้ประกาศิตจากผู้มีสิทธิมีหน้าที่ในรูปเป็นโควตาบ้าง จากวิธีแยบคายอื่น ๆ บ้าง นำมาขายเป็นเงินเป็นทอง รวมทั้งพ่อค้าผู้ฉวยโอกาส เช่นเป็นอิมพอร์ตเตอร์เองในตลาดของตน กลับมามีสิทธิเป็นเอกซพอร์ตเตอร์เองในตลาดเมืองไทย เช่น การส่งข้าวโพด ข้าวฟ่างไปขายให้ญี่ปุ่น และลักษณะอื่น ๆ ไม่เข้าประเภทโดยตรง จึงเอามารวมไว้สุดท้ายเพื่อรวมพ่อค้าคนกลางประเภทต่าง ๆ ไว้ให้ครบชุด

เป็นที่รู้กันในวงการค้าทั่วไปว่า การค้าสินค้าต่าง ๆ ในตลาดประเทศไทยนั้น พ่อค้าคนกลางดังกล่าวมาข้างต้นมีบทบาทเป็นส่วนใหญ่ เขาจับช่วงซื้อขายสินค้าติดต่อกันเป็นชั้น ๆ

ด้วยวิธีการสนับสนุนช่วยเหลือกันในระบบการติดต่อที่แนบกาย พ่อค้าชาวไทยและชาวสก็กร ไม่ใคร่มีโอกาสแทรกเข้าไปในวงการค้าของเขาได้ นอกจากรัฐบาลจะมีนโยบายช่วยเหลือสนับสนุนในทางที่ควรช่วย เพื่อรักษาสีทธิและประโยชน์อันเป็นความเจริญแก่คนไทยและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ

เป็นที่น่ายินดีว่า ขณะนี้กลุ่มเกษตรกรคนไทย ก็ได้ตื่นตัวขึ้นในความรู้สึกของตน ที่เสียร้ดเสียเปรียบคนกลางในราคาซื้อขายพืชผลสินค้าของตน ได้รวมตัวกันเป็นผู้จำหน่ายสินค้าที่ตนผลิตเสียเองในหลายกรณี เช่น การขายผักสดให้แก่ผู้ซื้อของทหารที่จังหวัดชายแดน บางจังหวัดในราคาที่เป็ประโยชน์แก่ชาวสก็กร ซึ่งเดิมผู้ซื้อเคยซื้อจากคนกลางในราคาที่แพงมาก ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ส่งเสริมช่วยสนับสนุนแนะนำวิธีการอันเป็นประโยชน์แก่ชาวสก็กร เช่น การค้าผักที่วัน ชาวสก็กรทั่วไปของเราก็จะได้รับประโยชน์เป็นผลสืบ

ประเภทสินค้าเกษตรกรรมที่เป็นหลักทางเศรษฐกิจของประเทศไทยแต่หนหลัง ซึ่งเป็สำคัญนั้น ได้เก้สินค้าข้าว ยาง ไม้ เค็วนี้ความสำคัญได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพวิวัฒนาการความเจริญของบ้านเมือง ได้มีสินค้าทางเพาะปลูกเติบโตคิดตามสินค้าหลักขึ้นมาจนถึงข้ามลำดับสินค้าหลักไปหลายอย่าง มีข้าวเท่านั้นที่ยังนำหน้าอยู่โดยมั่นคง ยังจะเป็นสินค้านำหน้าของประเทศต่อไปอีกนาน การช่วยเหลือการทำนารัฐบาลก็สนใจยับยั้งปัญหาสำคัญ ๆ ขึ้นพิจารณาช่วยเหลือด้วยความสนใจ เมื่อเร็ว ๆ นี้มีการประชุมปัญหาเรื่องอาหารและการเกษตรขององค์การสหประชาชาติ ปรากฏคำพยากรณ์ขององค์การนั้นว่า อีก ๑๘ ปีข้างหน้า แม้ประชากรประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๖๐ ล้านคนก็ดี ผลผลิตข้าวของประเทศไทยอาจจะวิวัฒนาการตามหลักเกณฑ์คำนวณเพิ่มขึ้นด้วยถึง ๑๗-๑๘ ล้านตัน ก็ยังเพียงพอแก่พลเมืองที่เพิ่มขึ้น องค์การนั้นคำนวณว่า ไทยอาจมีข้าวเหลือส่งออกนอกประเทศได้ไม่น้อยกว่าปีละ ๑.๘ ล้านตัน แต่ประเทศเพื่อนบ้านเขาพยากรณ์ว่า อาจขาดแคลนได้ผลผลิตข้าวไม่พอกิน ฟังดูแล้วก็เป็เรื่องน่าภูมิใจ ประเทศไทยช่างมีโชคเสียนี้กระไร ข้าวนี้ก็เป็นมรดกสำหรับไทย

ข้าวเป็นสินค้าใหญ่ของประเทศ ในด้านประกอบธุรกิจ มีปัญหาการค้าการตลาดค้าข้าวเปลือกข้าวสาร ทั้งโรงสี ทั้งโรงข้าวสาร ค้าส่งข้าวออกนอกประเทศ ผ่านมือพ่อค้าประเภท

ต่าง ๆ ในปัจจุบัน พ่อค้าก็ค้า รัฐบาลก็ค้า รัฐบาลเมื่อขายข้าวรัฐต่อรัฐแล้ว ก็ซื้อข้าวจาก พ่อค้าข้าวคนกลาง ปัญหาเรื่องข้าวมีมากรวมทั้งข้าวบริโภคภายในมีพอหรือไม่พอ คนบริโภค ต้องกินข้าวแพงเป็นต้น เรื่องข้าวมีรายละเอียดมาก ข้าพเจ้าไม่สามารถจะนำมากเล่าในข้ออภิปรายคนเดียวได้ จึงร่วมอภิปรายในคณะจะได้อภิปรายต่อเนื่องกันไป

ยาง ก็เป็นสินค้าใหญ่ มีการปฏิบัติในทางธุรกิจการค้าโดยเฉพาะ เรื่องยางขณะนั้นกำลังเป็นปัญหาราคาสลัดตกต่ำ เนื่องจากยางเทียมเข้ามามีบทบาทแข่งขันกับยางธรรมชาติมานานหลายปีแล้ว เป็นเหตุให้มีการผลิตลดลง และราคาสลัดต่ำต้องแข่งขันกับราคายางเทียม ปัญหาระบบยางรัฐบาลมิได้มองข้ามไปได้เข้าช่วยเหลือหลายทาง ทั้งด้านปัญหาเฉพาะหน้าการหาตลาดจำหน่ายและการบำรุงสวนยาง ตลาดค้ายางทางประเทศตะวันออกไกล มีมาเลเซียเป็นตลาดใหญ่ผลิตยางมากที่สุด ปรากฏว่ากำลังหาทางเจรจากับสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นตลาดค้ายางใหญ่ที่สุด ขออย่าปล่อยยางสต็อกออกนอกตลาดมากจนทำให้ราคาสลัดต่ำ ราคายางเกาะอยู่กับตลาดทางค่านออเมริกาซึ่งเป็นคู่แข่งมากขายมาก ถ้าการเจรจาว่างมาตรการราคายางให้ต่ำมากเกินไป การค้ายางของเราก็ยังมีทางกระเตื้องขึ้นได้

รัฐบาลของเราได้เข้าช่วยเหลือด้วยความสนใจ ทางการณ์คณะกรรมการดำเนินการดูแลเรื่องนี้อยู่โดยเฉพาะ ได้หาวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าช่วยชีวิตและลดเก็บค่าธรรมเนียมหมุ่หมิมทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นการช่วยเหลือต้นทุนยงให้ต่ำลง ทางด้านสวณยงก็ได้มีการพัฒนาส่งเสริมสงเคราะห์ทุนการทำสวณยง และเปลี่ยนยงพันธุ์ใหม่ ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ถ้าทางการได้ติดตามแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ โดยใกล้ชิด การทำสวณยงของประเทศก็จะดีขึ้น

สำหรับสินค้าไม้ของประเทศ ปัญหาเรื่องการหาตลาดไม่มี เพราะเรามีไม้ขายเมื่อใด
ไม่ว่าไม้อะไรก็ขายได้หมด ปัญหาจึงอยู่ที่การพัฒนาการทำป่าไม้ภายใน

สินค้าผลิตผลทางเกษตรกรรมที่เติบโตเป็นสินค้าสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศจีน
 มามือไร่บ้าง จะได้นำขึ้นมาพิจารณาพอเป็นตัวอย่างสัก ๒-๓ อย่าง ดังต่อไปนี้

๑. ข้าวโพด การค้าข้าวโพด เรามีตลาดจำหน่ายขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ปี

๒๕๑๐-๑๑ นี้ ประเมินว่าจะผลิตได้ ๙ แสนถึง ๑ ล้านตัน ทั้ง ๆ ที่ฝนแล้งตอนต้นฤดูเสียหายบ้างแต่ก็ปรากฏว่าชาวไร่ปลูกซ่อมในระหว่างฝนตกได้ไม่เสียหาย ดังที่วิตกในขั้นต้น ตลาดใหญ่ที่วิตกในขั้นต้น ตลาดใหญ่ที่ซื้อข้าวโพดไทย ก็ได้แก่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งซื้อมากกว่าตลาดอื่น ปีก่อนซื้อไปกว่า ๘ แสนตัน ปีนี้อีกจะเป้าหมายไว้จะส่งตลาดญี่ปุ่นเป็นตัวเลขประมาณ ๗๒๐,๐๐๐ ตัน นอกนั้นก็ส่งไปขายตลาดเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ ชองกง มาเลเซีย บรูไน ใต้หวัน ตะวันออกกลาง และยุโรป บางประเทศมีอิทธิพลเป็นส่วนใหญ่ การจำหน่ายข้าวโพดไม่มีอะไรน่าวิตก มีเท่าไรก็ขายได้หมด เพราะตลาดใหญ่ญี่ปุ่นแห่งเดียวก็ซื้อข้าวโพดเข้าประเทศปีละไม่ต่ำกว่า ๓ ล้านเมตริกตัน

ราคาซื้อขายข้าวโพดกับตลาดญี่ปุ่น มีสัญญาบอกซื้อบอกขายกันเป็นปี ๆ ที่เป็นสาระเจรจากัน ก็ได้แก่ แจ้งจำนวนขายในปีหนึ่ง ๆ และกำหนดราคาซื้อขายล่วงหน้า ๑ เดือน โดยอาศัยหลักราคาข้าวโพดชั้น ๒ ของสหรัฐที่ซื้อขายในตลาดชิคาโกเป็นเกณฑ์ราคาซื้อขายข้าวโพดไทยประจำเดือน ประเทศญี่ปุ่นใช้ข้าวโพดไปปรุงผสมเป็นอาหารสัตว์ ปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่นับที่จะซื้อจากประเทศไทย เพราะข้าวโพดไทยคุณภาพดีเยี่ยม เหมาะแก่ความต้องการของญี่ปุ่น การจำหน่ายจึงหาตลาดไม่ยาก ขณะนี้ญี่ปุ่นซื้อจากอาร์เจนตินา สหรัฐอเมริกา แอฟริกา และต้องการข้าวโพดไทยเป็นส่วนใหญ่ แหล่งผลิตข้าวโพดอยู่ที่ไหน ญี่ปุ่นก็ไปรับซื้อถึงที่ เพราะความต้องการมีมาก มีโรงงานอุตสาหกรรมมาก แข่งซื้อแข่งขาย

ตามสถิติปรากฏว่า ปีก่อน (ค.ศ. ๑๙๖๕-๖๖) ญี่ปุ่นซื้อข้าวโพดจากประเทศต่าง ๆ มีจำนวนถึง ๓,๕๙๗,๗๒๗ เมตริกตัน (จาก Exports and Imports Statistics, Ministry of Finance, Japan)

ตลาดสิงคโปร์ซื้อตั้งแต่ต้นฤดูการผลิต (กรกฎาคม ๒๕๐๙ ถึงมิถุนายน ๒๕๑๐) เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๑๑๙,๗๔๐ ตัน ชองกงซื้อน้อยลงเนื่องแต่เหตุการณ์ภายในไม่สงบ มาเลเซียซื้อข้าวโพดจากเมืองไทยในช่วงเวลาที่กล่าวนี้ทั้งสิ้น ๖๖,๔๔๗ ตัน ที่น่าเป็นห่วงสำหรับตลาดมาเลเซีย ก็โดยที่ขณะนี้สัมพันธ์ภาพทางการเมืองระหว่างมาเลเซียกับอินโดนีเซียได้กลับฟื้นคืนดีสู่กันเดิมแล้ว อินโดนีเซียเป็นตลาดข้าวโพดเหมือนกัน การจำหน่ายข้าวโพดไทยไปยังตลาด

มาเลเซีย ก็คงจะกระทบกระเทือนบ้างไม่มากนักน้อย

แหล่งผลิตข้าวโพดของเรามีทั่วไปหลายจังหวัด ทั้งภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นแหล่งผลิตใหญ่ และแหล่งผลิตใหม่ ๆ ก็มีเพิ่มขึ้น เช่น ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เชียงราย เป็นต้น

๒. ปอ เป็นสินค้าเติบโตของประเทศขึ้นภายในระยะเวลาไม่นานมานี้เอง สมัยประเทศไทยตั้งโรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบขึ้น รัฐบาลห่วงใยถึงปออันเป็นวัตถุดิบว่า จะผลิตได้ไม่เพียงพอป้อนโรงงานเมื่อตั้งโรงงานขึ้นแล้ว ๒-๓ โรง ปรากฏว่ายังไม่มีการส่งเสริมการปลูกได้เต็มที่ ได้ผลผลิตมากขึ้นทุกปี ๆ และเป็นจำนวนแสนตัน ปอแก้วเหมาะแก่ปลูกในที่ดอน เช่น ภาคอีสาน ชาวนาชาวไร่พากันปลูกปอ เพราะได้ผลดีกว่าการทำนา แม้คุณภาพปอแก้วจะมีคุณภาพไม่ดีเท่าปอกระเจา ขณะที่มีความดีทั่วไปในประเทศไทยก็มีตลาดแจ่มใส ขายได้หมด ขณะนี้มีโรงงานอัดปอต้องเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัวที่มีอยู่เมื่อ ๒ ปีก่อน เมื่อราคาปอตกลงต่ำมาก ก็จะทำให้โรงงานและชาวไร่ขายขาดทุน

บั้นเรากะว่า ผลผลิตปอจะปลูกได้ประมาณ ๓.๕ แสนตัน เมื่อใช้ภายในประเทศไม่ถึง ๑ ใน ๔ ของปริมาณที่ผลิตได้ ที่เหลือก็ต้องหาทางส่งขายออกนอกประเทศ

ตลาดต่างประเทศที่เราขายปอขณะนี้ ปรากฏว่า อินเดีย ตลาดใหญ่คงซื้อมา ๖-๗ เดือนแล้ว เนื่องจากอินเดียก็เก็บเกี่ยวผลได้ดี เคยซื้อจากประเทศไทยเมื่อเวลาเขาขาดแคลน มีปอไม่พอป้อนโรงงานเท่านั้น เราจึงจะขายมันอาศัยตลาดอินเดียไม่มาก ถ้าเขาจะซื้อปอไทยก็เพียงต้องการซื้อปอเกรดสูงคุณภาพดีเท่านั้น ตลาดค้าปอเป็นจีนน่าวิตกมาก ตลาดอื่น ๆ นอกจากอินเดีย ก็มีตลาดทางยุโรป ออฟริกา เยอรมันตะวันตก ประเทศในเอเชียที่ซื้อปอไทยก็มีญี่ปุ่น และไต้หวัน เป็นต้น ทางพัฒนาจะต้องเข้าแก้ปัญหาเรื่องน้ำพอกปอ และเข้าช่วยประกันราคาย่าให้ถูกกดต่ำลงจนเกินไป ซึ่งเป็นผลเสียแก่ชาวไร่ หากเราจัดระเบียบการค้าปอให้เรียบร้อย มีการเข้าถึงชาวไร่ ให้ความรู้ในการผลิต การพอก การแบ่งเกรดปอตั้งแต่ต้นทาง มีหน่วยงานช่วยซื้อในราคาประกันแก่ชาวไร่ ไม่ให้ขาดทุน กะให้มีปริมาณปลูกจำนวนพอต่อการจำหน่ายตามความต้องการของตลาดอย่างจริงจังทุกกระยะ การค้าปอก็ยังมีทางส่งเสริมให้

ก้าวหน้าไปได้ ถ้าปล่อยให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปโดยตัวของมันเองตามยถากรรมก็น่าเกรงว่า จะต้องเสียตลาดไป ซึ่งเติบโตขึ้นมาแล้วทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละเป็นจำนวนมาก ต้องสูญเสียไปพร้อมกัน

๓. เมล็ดพืชออกนํ้ามัน มีละหุ่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นสินค้าพืชไร่ขายได้ราคาดี ตลาดต่างประเทศต้องการมาก ละหุ่งเป็นพืชไร่ ชอบขึ้นในเขตร้อน ปลูกง่าย มีการปลูกทั่วไปในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ถ้าราคาตลาดก็เป็นที่น่าพอใจ ก็มีคนปลูกขยายการปลูกมากขึ้น ปี ๒๕๐๙ สินค้าละหุ่งของไทยขายไปตลาดญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดผู้ซื้อรายใหญ่กว่า ๔ หมื่นตัน มูลค่าเรือนร้อยล้านบาท ซึ่งเป็นสินค้าใหญ่อย่างหนึ่งทางเกษตรกรรมของประเทศไทย

๔. ถั่วต่าง ๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วเขียว เป็นสินค้าเกษตรกรรมประเภทใหญ่เหมือนกัน ซึ่งการค้าประกอบธุรกิจเป็นลำดับโดยเฉพาะประเภทสินค้านั้น ๆ อยู่ในตลาด มีสถิติการค้าส่งออกปีหนึ่งมีปริมาณและมูลค่าไม่น้อย การผลิตก็มีปริมาณเพิ่มขึ้น ซึ่งเรามีตลาดจำหน่ายในต่างประเทศอย่างกว้างขวาง พืชผลเหล่านี้จำหน่ายขายคล่องในตลาดประจำซึ่งเป็นตลาดเพื่อนบ้าน และถ้ามีจำนวนมาก เช่น ละหุ่ง และ ถั่วลิสง ก็มีตลาดทางยุโรปรับซื้อ และถั่วเขียวของเราก็มีตลาดจำหน่ายได้ที่นิวยอร์กและซานฟรานซิสโกเป็นประจำ และถ้าผลผลิตต้นทางของเขาผลิตได้น้อยหรือเสียหายก็มักจะหันมาซื้อจากตลาดประเทศไทย จึงเห็นว่า ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่อำนวยความสะดวกเศรษฐกิจด้านการเกษตรของประเทศร่วมมือกันประสานงานกัน แบ่งหน้าที่งานส่งเสริมมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ไม่แข่งแย่ง แข่งทำเป็นส่วนบุคคล ความเจริญด้านสินค้าเกษตรกรรมของประเทศไทยก็จะก้าวหน้าไปอีกมาก ทั้งชนิด ปริมาณและคุณภาพ ซึ่งไม่ยากแก่การจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ปัจจุบันนี้ รัฐบาลก็ได้มีการส่งเสริมอย่างสนใจในด้านช่วยเหลือชาวเกษตรกรในด้านต่าง ๆ อยู่หลายทาง เช่น ทางด้านสหกรณ์ ด้านมหาดไทย เร่งรัดพัฒนาชนบท ปัญหาเกี่ยวกับการเพาะปลูก การเก็บรักษา ฯลฯ และด้านอุตสาหกรรมดูแลควบคุมสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญ ๆ อีกหลายชนิด เช่น ผลิตผลผลิตถั่วลิสงมันสำปะหลัง อ้อย และอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลิตผลต่อเนื่องกับงานส่งเสริมอุตสาหกรรม

ข้าพเจ้าจะขอจบคำอภิปรายเพียงเท่านี้ เพื่อเพื่อนอภิปรายจะได้แสดงทรรศนะข้อคิด โดยเฉพาะประเภทสินค้า และผลงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนางานด้านนั้น ๆ ต่อไป

หมายเหตุ

โดยปกติการอภิปรายเป็นคณะ ผู้นำเป็นผู้สรุปความย่อ ๆ เมื่ออภิปรายทั่วทั้งคณะแล้ว

ในกรณีนี้ อาจสรุปสาระสั้น ๆ โดยย่อที่ผู้อภิปรายได้อภิปรายมาแล้ว เป็นการเน้นถึงข้อสาระเป็นข้อสังเกต ใช้เวลาทั้งสิ้นราว ๘ นาที

และจะได้พูดเพิ่มเติมถึงหัวข้อการประสานงานเดิมท้าย ของคณะอภิปรายคงข้อความต่อไป

การประสานงาน

เป็นที่น่าสังเกตว่า การพัฒนาประเทศไม่ว่าในด้านใด แขนงใด ฝ่ายบริหารงาน ต้องกระทำเป็นทีมเวิร์ค คือ มีโครงการแล้ว ต้องร่วมกันปฏิบัติประสานงานให้เกิดประโยชน์เป็นส่วนรวม ฝ่ายบริหารซึ่งประกอบด้วยกระทรวงทบวงกรมและเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ถ้าต่างคนต่างทำไปคนละทาง สองทาง งานพัฒนานั้นย่อมไม่เป็นผลดี เพราะฉะนั้น ปัญหาการรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมก็ต้องรวมกำลังกันจริง ๆ ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่บริหาร และประชาชน คณะอภิปรายไม่ทราบว่าจะเน้นกล่าวข้อสำคัญนี้ให้ชัดได้อย่างไร จึงใคร่จะขอนำคำแถลงชี้แจงของท่านนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้ชี้แจงถึงการบริหารงานของรัฐบาลของท่านเมื่อไม่ช้านานมานี้ ในหัวข้อเรื่องประสานงานของเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ท่านกล่าวไว้น่าจับใจ ควรจะยึดเป็นทรงระคนคติในการปฏิบัติประสานงานให้ได้ผลจริงจัง ท่านว่า

“สำหรับประสานงานในระดับกระทรวงหนึ่ง ๆ ก็มีรัฐมนตรี และปลัดกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานของกรมต่าง ๆ ภายในกระทรวงให้ดำเนินไปโดยสอดคล้องต้องกัน ตามปกติก็มีการประชุมระดับอธิบดี ในสังกัดกระทรวงเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวเช่นกัน

แต่เนื่องจากบางที่กรมต่าง ๆ ในสังกัดมักเอาใจใส่แต่เฉพาะงานของตน และไม่ค่อย

คิดในแง่ของผลประโยชน์ร่วมกัน ฉะนั้น การทำงานซึ่งต่างคนต่างทำจนกลายเป็นแข่งขันกันเอง จึงมักเกิดมีขึ้นเสมอ ๆ ทำให้หนังสือพิมพ์ หรือประชาชนกำหนดได้ว่า หน่วยราชการต่าง ๆ ขาดการประสานงานระหว่างกันเอง เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องต้องช่วยกันแก้ไขในทุกระดับ และทุกฝ่ายควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าที่จะแข่งขันเอาแต่สิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่งานของตนฝ่ายเดียว ถ้าทำได้ดังนี้ ปัญหาเรื่องการขาดการประสานงาน ก็คงจะลดลงได้เป็นอันมาก”

คณะอภิปรายขอสนับสนุนคำกล่าวของท่านนายกรัฐมนตรี ประมุขรัฐบาลปัจจุบัน จึงนำมาเน้นกล่าวนี้เป็นอย่างยิ่ง

กระดุกสนหลังของประเทศ

ก.ม. สมบัติศิริ

ข้าวที่น่าสนใจขณะนี้ เห็นจะไม่มีอะไรขึ้นหน้าขึ้นตาเท่าข้าวชาวนา ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้รวมกันตั้งกลุ่มชาวนาขึ้น ในรูปสมาคมหรือสหกรณ์ชาวนา โดยวัตถุประสงค์เพื่อช่วยตัวเองและติดต่อรับการแนะนำส่งเสริมช่วยเหลือตามนโยบายของรัฐบาล หลักการที่รัฐบาลกำหนดการช่วยเหลือเท่าที่เปิดเผย คือ ให้ความคุ้มครองการพุงราคาข้าวเปลือก อันเป็นผลิตผลของชาวนาช่วยส่งเสริมแนะนำการเพิ่มผลผลิตด้วยอุบายต่าง ๆ เช่น การใช้ปุ๋ยและเครื่องทุ่นแรงงานในการทำนา และการให้เครดิตช่วยเหลือในทางที่เป็นคุณประโยชน์แก่ชาวนา

การช่วยเหลือในข้อต้นเรื่องพุงราคาข้าวนี้ พอเริ่มต้นก็พอดีข้าวเปลือกในตลาดปีนี้มีราคาสูงในต้นฤดูเก็บเกี่ยวด้วยเหตุผลหลายประการ และเหตุหนึ่งในหลายประการนั้นก็ว่าเนื่องแต่รัฐบาลประกาศราคาจะรับซื้อข้าวเปลือกในราคากำหนดสูงเมื่อชาวนาเผอิญขายข้าวได้ราคาดีปีนั้นชาวนาทั้งในกลุ่มนอกกลุ่มจึงพากันระลึกถึงบุญคุณรัฐบาลครองราชการทั่วกัน และหวังเป็นนิมิตที่ว่า ฤดูเก็บเกี่ยวข้างหน้าซึ่งจะมาถึงในไม่ช้าตนจะประสบโชคดีเช่นเดียวกันนี้อีกเท่าใดอีกเท่า? ความหวังที่เป็นจริงข้อนี้ถ้ารัฐบาลไม่ห่วงหน้าห่วงหลังจนเกินไปกลับไปถึงราคาข้าวลงมาถึงขนาดขาดส่วนสักเมื่อเทียบกันระหว่างต้นทุนผลิตข้าวเปลือกกับข้าวสารแล้ว ราคาข้าวเปลือกปีต่อไปก็น่าจะเป็นอยู่ในระดับนี้ได้ ถ้าการค้าข้าวของเรายังขายคืออยู่ ปัญหาจึงอยู่ที่นโยบายรวบรัดทันทีนั้น ทำนองขว้างเอานกสองตัวด้วยอิฐก้อนเดียวของรัฐบาลเพราะข้าวบริโภคได้มาจากข้าวเปลือกกลั่นออกมาตามส่วนสัดการผลิตการค้าเป็นต้นทุนบวกกำไรของผู้ผลิตผู้ค้า เว้นแต่จะปรากฏว่าพ่อค้าข้าวสารกินกำไรเกินควร ก็ก่นด้วยเล่ห์เหลี่ยมพลิกแพลง การโทษพ่อค้าฝ่ายเดียวก็ไม่ใช่ธรรม ทางที่เป็นธรรมก็น่าจะหันกลับไปพิจารณาด้านรัฐบาลด้วย ซึ่งได้แก่ค่าจ้างและค่าภาษีอากรซึ่งควรมีการผ่อนผัน ค่าฟรีเมียมเราปฏิบัติเป็นประทุพทุฏราคามิให้มีการเสียเปรียบราคาที่เป็นอยู่ในตลาดทั่วไปในขณะหนึ่ง ๆ และตามความเสนอนองของตลาดข้าวในตลาดโลก ซึ่งจะเลิกก็ไม่ได้เพราะเกิดเป็นรายได้ขึ้น แต่ก็ต้องหาทางให้ชาวนาผู้ผลิตและพ่อค้าผู้สืบบทบาทช่วยหารายได้ให้แก่ตนได้ประโยชน์พอสมควร ไม่พึงใช้คติมุ่งชนทรายเข้าวัดอย่างเดียวอันเป็นผลสะท้อนทางได้ทางเสียของรัฐบาลด้วย

การช่วยทางเพิ่มผลผลิตนับว่าเป็นอุบายที่มีประโยชน์ด้วยกันทั้งรัฐบาลและราษฎร การแนะนำให้ทำนาโดยอาศัยหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์ก็ดี ทางสาริตทำนาเป็นตัวอย่างก็ดี การแนะนำช่วยเหลือทางวัตถุอื่น ๆ ที่เป็นผลแก่ชาวนาโดยตรงก็ดี ถ้ามีการติดตามงานที่ส่งไปให้เกิดผลจริง ๆ ก็ย่อมจะเป็นคุณแก่ชาวนาเป็นอันมาก เป็นความคิดที่น่าสรรเสริญ แต่ความสำเร็จอยู่ที่การทำ และติดตามการทำให้เกิดผลแท้จริง ถ้าไม่มีการติดตามคอยแก้อุปสรรคและสิ่งขัดข้องซึ่งปรากฏเป็นประสบการณ์ระหว่างงานปฏิบัติระบบราชการอยู่ทุกหนทุกแห่งให้ใกล้ชิดแล้ว ประสพผลก็จะน้อย แผนช่วยเหลือที่รัฐบาลตั้งใจก็จะมีแค่แผนการตั้งไว้ดูเล่น เป็นที่น่ายินดีด้วยที่ปรากฏว่าระหว่างงานเริ่มต้นนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแผนช่วยเหลืออย่างทะมัดทะแมง ถ้าคงเดินไปอย่างนี้จะอำนวยผลดีแก่ชาวนาโดยมิต้องสงสัย

ปัญหาเรื่องทุนเครดิตเป็นปัญหาใหญ่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ที่จริงเรามีสหกรณ์ชาวนาและสหกรณ์หาทุน หรือให้ทุนแก่ชาวนาซึ่งได้มีการส่งเสริมกันมานานนักหนาหลายสิบปีแล้ว เป็นต้นตระกูลสหกรณ์แบบทั้งหลาย ถ้าผนวกแผนการช่วยเหลือกลุ่มชาวนาทางเครดิตเข้าด้วยกันทางทุนและสถาบันธนาคาร โดยปรับปรุงทุนและการช่วยเหลือให้กว้างออกไปถึงชาวนาที่เช่านาเขาทำที่ขาดหลักทรัพย์เป็นประกันด้วยอุบายอันใดเพื่อให้พวกไม่มีทุน ได้รับการช่วยเหลือทุนทำนาโดยการติดตามดูแลตรวจสอบผลงานตามสมควร ก็จะเป็นคุณประโยชน์แก่ชาวนาพวกนั้นเป็นอันมาก

ข้อสังเกตก็คือ เงินเมื่อถึงมือคนยากจนพบโอกาสเข้าก็อยากใช้ จะต้องตามๆ ให้นำไปใช้ในการลงทุนทำนาจริง ๆ และนี่แหละเป็นต้นเหตุหนึ่งซึ่งเกิดความล้มเหลวแก่ผู้ให้ไม่กล้าให้ และผู้รับก็เลยไม่ได้รับ ต่างก็โทษกัน เวลานี้ชาวนายากจนค่อนข้างมาก จะช่วยเหลือได้อย่างไร เพียงเข้าช่วยพุงฐานะอย่าให้นาของเขาหลุดลอยกรรมสิทธิ์แก่พ่อค้านายทุนคนกลางในท้องถิ่นที่เขาซื้ออุปโภคบริโภคมาเลี้ยงชีพประจำวัน ถึงถูกเก็บเกี่ยวเจ้าหน้าที่มาริบข้าวในลานไปหมด ต้องกู้ยืมใหม่มากินมาไว้ต่อไป ดอกทบต้นหมดตัว เท่านั้นทำได้ก่อน ก็จะเป็นคุณเหลือให้แก่ชาวนา

ข้าพเจ้าตั้งใจกับกลุ่มชาวนาได้เพียงเท่านี้ ขอให้กระตุกสั่นหลังของประเทศจงเจริญ.

ชวานาชาวไร่

ก.ม. สมบัติศิริ

เกษตรกรที่ทำการเพาะปลูก มีอาชีพผลิตแผ่นดินเป็นทรัพย์ สำหรับประเทศเรามีที่ดินกว้างใหญ่ไพศาล ชวานาทำนาปลูกข้าว ชาวไร่ทำไร่ทำสวนปลูกพืชผลปลูกถั่วปลูกงา เรายกย่องชวานาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เพราะราษฎรของประเทศทำนาเป็นส่วนใหญ่ เรายังไม่ได้ยกย่องชาวไร่ ซึ่งขณะนี้เขาก็มีบุญคุณผลิตดินเป็นเงินเป็นทอง เลื่อนขั้นขึ้นมาเป็นกระดูกสันหลังเหมือนกัน จะเป็นท่อนใดท่อนหนึ่งแล้วแต่เราจะลำดับข้อต่อให้กับเขา พืชไร่หลายชนิดทำรายได้ไล่ชวานาขึ้นมาดูเป็นพลังทางเศรษฐกิจของชาติ เห็นจะไม่ต้องจาระนัยว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งกลสิกรเหล่านั้นทำคุณประโยชน์ให้แก่บ้านเมือง

ความฝันของชวานาเพื่อให้เพื่อนร่วมชาติขึ้นปกครองเหลียวแลหาทางช่วยเหลือเขาในทางใดบ้าง ในฐานะที่ยกย่องเขาให้เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ เพิ่งมาจะมีข่าวว่าจะช่วยให้ถึงตัวทำจริงจังกันในสมัยนี้ เมื่อชวานาผอมโซด้วยโรคภัยต่าง ๆ จากคนคันคนกลางคนปลาย และคนผสมโรงหากินกับชาวไร่ชวานา ถ้าเราเข้าช่วยเหลือให้หยุดภัยด้วยความปรารถนาดีจริง ๆ ให้เกิดผล ขณะนี้ก็ยังไม่สายเกินไป

เรากำลังวางแผนโครงการจะเข้าช่วยทางเครดิตเข้าแทรกมิให้ชวานาตกเป็นเหยื่อแก่วิธีวางเหยื่อตกข้าวของคนกลางและนายทุน เป็นการเข้าแก้ปัญหาก็ถูกต้องถึงจุด ก็เป็นความคิดที่ดี แต่ปัญหาให้เครดิตเป็นปัญหาใหญ่ที่ชวานามีประสบการณ์ติดกันมานานแล้ว ทั้งนายทุนในท้องถิ่นนายทุนแรร์รอนและนายทุนตัวเสียใหญ่ ๆ ใช้วิธีตกผลผลิตจากชวานาอยู่ในมือพวกเหล่านั้นมานานแล้วจนถึงข้าวทำพันธุ์ข้าวบริโภคก็ไม่เหลือติดกันฉาง และตั้งต้นก็ยืมกันใหม่—เมื่อใกล้ฤดูทำนา ซึ่งทั้งนี้จะโทษฝ่ายใดฝ่ายเดียวก็ไม่ได้ เพราะเป็นการสมยอมกันทั้ง ๒ ฝ่าย แต่เป็นการสมยอมเพราะความจำเป็น สหกรณ์เครดิตดำเนินงานนี้มาหลายสิบปี โดยมีวิธีการของตนยังแก้ปัญหาก็ไม่ได้ทั่วถึง การวางแผนให้กลุ่มชวานาก็ย่อมจำเป็นโครงการผสมผสานไปด้วยกัน ถ้าแก้ปัญหาเปละนี้ให้เป็นผลแก่ชวานาได้จริง ๆ ก็น่าเป็นที่ยินดีมาก

การช่วยทางเพิ่มผลผลิตเป็นทฤษฎีใหม่ ๆ ใช้หลักวิชาและทางปฏิบัติให้เห็นผลได้ด้วย

ประสบการณ์ ถ้าลงมือช่วยกันจริง ๆ ก็น่าทำได้ เพราะชาวนามีพื้นความรู้ทางไร่ นาอยู่แล้ว ทางหลักวิชาต้องลงทุนลงแรงศึกษาหาความรู้จากคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ การใช้เครื่องทุ่นแรง เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นก็จะร่วมทุนกลางของกลุ่มชาวนาเองหรือทุนกลางจากการสงเคราะห์ให้กู้ยืม ซึ่งมองผิวเผินก็ดูง่าย จะต้องหาวิธีแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ให้แบบคายนัย

ทางปฏิบัติที่เห็นผลจากการใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิตนั้น ดูเหมือนเกี่ยวข้าวนาชาวไร่ที่อยู่ใกล้ความเจริญ ก็รับผู้ผลิตได้แตกต่างกันในไร่ในนาของตนมีจำนวนมากขึ้นทุกที ซึ่งเราประเมินได้จากสถิติการใช้ปุ๋ยทั่วไปในปัจจุบัน วิธีส่งเสริมให้ชาวนาชาวไร่ใช้ปุ๋ยและหาทางช่วยแนะนำให้ใช้ให้ถูกต้องตามสูตรตามชนิดของพืชเพาะปลูก จำเป็นจะต้องมีการส่งเสริมแนะนำเอาปุ๋ยไปให้โดยไม่มีการแนะนำเป็นการง่ายเกินไป จะต้องหาวิธีส่งเสริมให้เกิดผลได้ผลคุ้มค่า และได้ค่าคืนเป็นทุนข้างหน้าต่อไปด้วยซึ่งเป็นเรื่องน่าคิด

การพยุगरาคาหรือประกันราคาข้าวเป็นงานใหญ่ คู่แข่งซึ่งเป็นกาฬากของชาวนามีมากมายหลายประเภท มีอยู่รอบข้าง การประกันราคาซื้อข้าวเปลือกซึ่งเป็นมีด ๒ คมในทางปฏิบัติจึงมีปัญหาย่อยมาก การกำหนดราคาซื้อเราหวังจะให้ชาวนาได้ราคาพอสมควรหรือค่อนข้างสูงให้ชาวนามีกำไร ถ้าราคาสูงไปขายให้คนกลางไม่ได้—ในทางใช้หนี้ผูกพัน ก็คงจะหันมาขายในราคาที่ทางการกำหนดจะรับซื้อ ถ้าเป็นเช่นนั้น มองถึงทุนซื้อทุนสร้างที่เก็บข้าวก็มีใช้น้อย ทำความลำบากมากอยู่เหมือนกัน นอกจากนั้น ถ้าราคาข้าวเปลือกสูงเกินไป คนซื้อไปสีเป็นข้าวสาร ซื้อไปสีขาดทุน เพราะราคาข้าวสารตรึงอยู่ที่ราคาบริโภคนายใน ซึ่งเราอยากให้ราคาต่ำ และข้าวส่งนอกซึ่งเกาะอยู่กับราคาตลาดโลก ซึ่งเราอยากขายได้ราคาสูง ฉะนั้น ราคาเปรียบเทียบซึ่งเราจะกำหนดกฎเกณฑ์พยุगरาคาข้าวเปลือก จึงเป็นปัญหาหนักแก่กระทรวงเศรษฐการมิใช่น้อยเหมือนกัน

ทำไมจึงเกิดความคิดเรื่องตรึงราคา เพราะเราเห็นว่า ข้าวขายไปต่างประเทศนั้นได้ราคาดีมีกำไรงาม เปรียบเทียบกับราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาขายได้ต่ำเกินไป กำไรไปตกแก่ใคร? ข้อเท็จจริงปรากฏว่า รัฐบาลควบคุมการส่งออก กำไรได้แก่พ่อค้าข้าวไม่มากมายนัก เพราะทางการควบคุมอยู่ แต่กำไรก้อนใหญ่ไปตกอยู่กับใครเล่า ก็ปรากฏว่า ตกแก่นายประจวบคัย ซึ่งรักษาตลาดราคาขายออกกับราคาตลาดโลกและราคา demand and supply ของผู้ต้องการข้าว จึงปิดเปิดประตูรักษาหาคะดับราคาหาทำไร ทำไมนายประจวบคัยจึงต้องทำเช่นนั้น เลิกเสีย

ไม่ได้หรือ ถ้าเล็กลงจะยุ่งใหญ่ จะต้องไปขบปัญหาซึ่งแก้ไม่ตกอีกมากมาย นายประจักษ์ทาง
 ออทางจะพุงราคาข้าวเปลือก เพื่อให้ชาวนาได้ผลโดยตรง นอกจากผลโดยปริยายซึ่งรัฐบาล
 ทำอยู่แล้วโดยปกติ มีการชลประทาน ฯลฯ เป็นต้น แต่ปัญหาพุงราคา ก็มีวิธีการและปัญหา
 ยุ่งไม่น้อยเหมือนกัน เราพบปัญหาสร้างฉางแล้วไม่มีข้าวเก็บมาแล้ว คงจะไม่เป็นบทเรียนซ้ำรอย

ท่านบรรณาธิการขอให้ข้าพเจ้าเขียน ข้าพเจ้าไม่รู้อะไรจะเขียนอะไร จึงปรารภเรื่อง
 เรื่องราวมาตามข่าวที่ได้อ่านพบในหนังสือพิมพ์ของท่าน เป็นการสนทนาฝึกฟอกมิให้สมองเป็น
 สนิมเท่านั้น เราพึงสนับสนุนมิใช่หรือ ซึ่งความดำริของรัฐบาลเช่นนี้ เป็นนิมิตที่ดีแก่สิทธิ
 ชาวนา

ขณะนี้ กระตุกสันหลังของเราพากันตื่นตัวมากทีเดียว เมื่อเสาร์ก่อนข้าพเจ้าไปเที่ยว
 คลองรังสิต ราคาข้าวเปลือกชาวนาขายได้ถึงเกวียนละ ๙๓๐ บาท จากราคาเปรียบเทียบใน
 ฤดูเก็บเกี่ยวปีก่อนราคาเกวียนละหกเจ็ดร้อยบาทเป็นอย่างสูง และเขาเหล่านั้นกำลังตื่นตัวที่จะ
 รวบรวมกันทั้งกลุ่มชาวนาเพื่อรอรับผลในด้านอื่น ๆ ต่อไป แต่ปรากฏว่า หลายตำบลปลาย
 คลองรังสิตคลองกันเงินหลายแห่ง การช่วยธรรมชาติโดยปกติทางชลประทานก็เห็นจะต้องใส่ใจ
 ให้มากด้วยเหมือนกัน

งานที่เศรษฐกิจของเราทำอยู่ในด้านตลาด เฉพาะบริษัทพืชสิกรรม จำกัด ซึ่งเป็น
 บริษัทคนไทยไม่ได้ไปขอสิทธิจากใคร เจียมตัวทำอยู่บนขาของตนเอง อาศัยทุนค้าขายอยู่ใน
 ความสนับสนุนของธนาคารหลายปีมาแล้ว นับว่าเราได้ทำงานร่วมอยู่กับชาวไร่ชาวนาทางภาค
 เหนือ ก็ได้ช่วยกันเลี้ยงตัวเองมาในด้านการตลาดอยู่ บริษัทหาญมาจ่ายให้ชาวไร่ชาวนา เขาซื้อ
 ไปแล้วนำผลที่ผลิตได้มาส่งให้ขาย เราก็ขายให้ในราคาตลาด บินเขาเอาไปใช้ในนา ได้
 ข้าวเปลือกกองกองขึ้นสมใจก็นำผลผลิตมาขายให้บริษัท เราก็ไปเปิดโรงสีรับซื้อข้าวสำหรับบริโภค
 ภายใน ไม่ต้องส่งข้าวเปลือกออกนอกจังหวัดและซื้อข้าวสารจากต่างจังหวัดเข้าไปบริโภค งาน
 นี้ถ้าทำให้ดีก็เป็นโครงการตลาดที่จะช่วยนโยบายของรัฐบาลอยู่ทั้งหน้าฉากและหลังฉาก ถือว่า
 เราได้รับการงานของกระทรวงเราได้มาก หวังใจว่า ท่านบรรณาธิการคงจะพอใจที่เรามีหน้าที่
 คล้าย ๆ กัน ในความเป็นผู้มีสังกัดอยู่กับกระทรวงเศรษฐกิจ.

วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

ตลาดข้าวปลาอาหาร

ก.ม. สมบัติศิริ

ไปเที่ยวสิงคโปร์สามสัปดาห์เสร็จธุระสำคัญที่มุ่งไปทำแล้ว ก็ออกสำรวจตลาดตามนิยัย
คนอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่ตนชอบและสนใจ ได้ไปชมตลาดสดและตลาดแผงลอยหลายแห่ง ตลาด
สดที่ติดประจำเป็นตลาดใหญ่ ตลาดแผงลอยซึ่งขณะนี้ทางการจัดหาที่สร้างใกล้ ๆ กับที่ค้าหาบเร่
เดิมไล่ให้ไปค้าในที่ที่จัดให้ใหม่เรียบร้อยดีไม่เกะกะรกถนนทางรถทางเดิน ได้เที่ยวไปหลายตำบล
หลายตลาด ไม่ใช่พระยาน้อยชมตลาด ไม่พบเมย์เจียงและแม่มีคนติดตามก็ไม่มีเหตุการณ์จุกจิกว่า

ความรู้ที่ได้จากตลาดข้าวในสิงคโปร์ ปรากฏว่า ข้าวไทยยังมีตลาดขายหน้าหน้าอยู่
ได้รับขี้แจงจากพวกพ่อค้าว่า ระหว่างข้าวขาตแกลนตลาดนั้น ข้าวไทยยังมีทางเล็ดลอดทาง
ชายแดนเข้าไปขายในตลาดทางสิงคโปร์ได้มีราคาดี แต่ขณะนี้มีการกวัดข้นเข้มงวดทางชายแดน
ข้าวไทยมีจำหน่ายน้อยลง ๆ ราคาที่สูงขึ้นทุกวัน ตลาดสิงคโปร์อาศัยข้าวไทยเป็นหลักทั้งคุณภาพ
รสนิยมและปริมาณที่ต้องการในตลาดสม่ำเสมอ ถ้าเราไม่รักษาสถานะไว้ให้ดี ข้าวของตลาด
ประเทศอื่นจะเข้าแทรกแทนที่ได้ไม่ยาก ถ้าหาซื้อข้าวไทยบริโภคไม่ได้

ขณะนี้ข้าวที่จำหน่ายอยู่ในสิงคโปร์มีข้าวส่งเข้าไปจากประเทศต่าง ๆ มีราคาขายปลีก
เปรียบเทียบกันดังนี้—

ข้าวไทย (๑๐๐%)	ราคาหาบละ	๑๐๔	เท่ากับ	๘๗๒.๒๐	บาท
ข้าวออสเตรเลีย	„	๙๘	„	๘๔๑.๘๐	„
ข้าวอเมริกา	„	๗๘	„	๖๗๐.๘๐	„
ข้าวจีนแดง	„	๗๒	„	๖๑๙.๒๐	„
ปลายข้าวไทย	„	๕๔	„	๔๖๔.๔๐	„
ปลายข้าวจีนแดง	„	๕๑	„	๔๓๘.๖๐	„
ข้าวขาวไต้หวัน	„	๕๔	„	๔๖๔.๔๐	„

ข้าว ๑๐๐% ในตลาดกรุงเทพฯ แม้ขายในราคาสูงถึงหาบละ ๒๒๘ บาท หรือ
กระสอบละ ๓๘๐ บาท หรือถังละ ๕๗ บาท ในขณะนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับราคาขายที่สิงคโปร์

หาบละ ๘๗๒ บาท ก็ผิดกันมาก

ข้าวไทยขายในตลาดสิงคโปร์เป็นข้าวชนิดดี ข้าวเปอร์เซ็นต์ต่ำไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ตามปกติปลายข้าวที่สิงคโปร์ซื้อไปเขาก็ขายส่งต่อไปให้ตลาดอื่น เช่น อินโดนีเซีย ฉะนั้น จึงไม่ควรยัดเยียดให้เขาซื้อข้าวที่เขาไม่ต้องการ ควรดูตลาดข้าวประจำของเราโดยใกล้ชิด ถ้าส่งข้าวที่เขาต้องการไปให้ก็จะเป็นการรักษาสภาพของเราให้คงอยู่ได้ ฤดูเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ กำลังใกล้เข้ามาแล้ว ปีนี้คงจะได้ผลเก็บเกี่ยวสูงกว่าปีก่อน เพราะได้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ปริมาณข้าวส่งออกจะเป็นปกติขึ้น ถ้าไม่ทำให้ตลาดลูกค้าประจำของเราเดือดขาดด้วยการฉวยโอกาสชูค่าราคาไม่มองหน้ามองหลังที่กระทำอยู่ เราก็ยังมีทางจะรักษาสภาพข้าวไทยไว้ได้ ข้าราชการขอภาวนาให้กระทรวงพาณิชย์ของเราเป็นตัวเองรักษาสภาพข้าวไทยไว้ได้ ไว้ตามที่เคยปฏิบัติได้ผลดีมาแล้วโดยเคร่งครัด ขออย่าให้มีอำนาจใดๆ เข้าไปแทรกแซงหน้าที่งานที่เจ้ากระทรวงเรารับผิดชอบไปทำแล้ว ต้องหันเหไปปฏิบัตินอกเส้นทางเลย

ได้ดูตลาดข้าวแล้ว ก็ได้เลยสังเกตราคาน้ำอช้ำแหละ ซึ่งมีราคาขึ้นลงตามกันเป็นอาหารหลักด้วย ปรากฏราคาในตลาดสิงคโปร์ขณะนี้ดังนี้

เนื้อสุกรน้ำอช้ำในตลาดสิงคโปร์

๑. สุกรเนื้อแดง	ก.ก. ละ \$	๔.๘๔	หรือเท่ากับ	๔๒.๕๙	บาท
๒. สุกรติดมัน	,,	๔.๔	,,	๓๘.๗๒	,,

เทียบกับราคาเนื้อสุกรน้ำอช้ำและตลาดกรุงเทพ ฯ

๑. สุกรเนื้อแดง	ก.ก. ละ	๒๔.๐๐	,,
๒. เนื้อสุกรสามชั้น	,,	๑๕.๐๐	,,
๓. มันหมู	,,	๑๔.๐๐	,,

สำหรับเนื้อโคขุนและมราค่าง

๑. เนื้อธรรมดาที่ไม่ใช่เนื้อสัน	ก.ก. ละ \$	๑๐.๑๒	หรือเท่ากับ	๘๙.๐๖	,,
๒. เนื้อสันนอก	,,	๑๕.๘๔	,,	๑๓๙.๓๙	,,

๓. เนื้อสะโพก	„	๑๕.๘๔	„	๑๓๙.๓๙	„
๔. เนื้อเนื้อ	„	๓.๕๒	„	๓๐.๙๘	„

เทียบราคาเนื้อโคชำแหละตลาดกรุงเทพ ฯ

๑. เนื้อธรรมดาที่ไม่ใช่เนื้อสัน ก.ก. ละ				๑๘.๐๐	„
๒. เนื้อสันนอก	„			๑๙.๐๐	„
๓. เนื้อสะโพก	„			๑๙.๐๐	„
๔. เนื้อเนื้อ	„			๘.๐๐	„

เปรียบเทียบราคาเนื้อชำแหละที่ซื้อขายในตลาดกรุงเทพ ฯ กับสิงคโปร์ เห็นได้ว่าราคาเนื้อสุกรและเนื้อโคชำแหละในตลาดกรุงเทพ ฯ ต่ำกว่ามาก แต่จะถือเอาราคาที่สูงต่ำกว่ามาเป็นเครื่องเปรียบเทียบพออย่างว่า เมืองไทยเป็นเมืองสวรรค์ ไม่ต้องทำอะไรข้าวของยังถูกกว่าที่อื่นนั้น เห็นจะไม่ได้ เหตุผลก็คือ เมืองเราเป็นเมืองเพาะปลูก มีที่ดินส่งเสริมผลิตผลทางเกษตรได้ ถ้าส่งเสริมให้มีผลิตผลเพิ่มขึ้น ราคาจำหน่ายก็ปรับปรุงเพื่อการบริโภคภายในได้เพียงพอ แต่สิงคโปร์ต้องซื้ออาหารจากที่อื่น ก็เป็นธรรมดาต้องซื้อหาจากที่อื่นตามราคาตลาดทั่วไป จึงไม่ควรดีใจว่า สรรพสิ่งบริโภคภายในเป็นที่พอใจแล้ว เมื่อเทียบราคากับที่อื่น

พูดถึงราคาเนื้อหมูเนื้อโค ที่จริงเรามีโครงการโรงงานฆ่าสัตว์ที่คลองเตย เป็นโรงงานใหญ่มาก ถ้าได้ปรับปรุงการบริหารงานให้มีสมรรถภาพขึ้น ก็จะเป็นแหล่งค้าเนื้อสัตว์ชำแหละส่งขายต่างประเทศได้ดี ส่วนบริษัทสามัคคีค้าสัตว์ ก็ปรับปรุงให้ทำหน้าที่เฉพาะการทำฟาร์มหาปศุสัตว์มาบ่อนโรงงาน ทราบว่า สำนักงานสภาเศรษฐกิจได้เคยมีเจ้าหน้าที่เสนอโครงการให้กระทรวงมหาดไทย ถ้าจะรื้อฟื้นขึ้นมาพิจารณา ก็จะเป็นประโยชน์ดี.

ข้าวแพง

ก.ม. สมบัติศิริ

มีตัวละครในเรื่องออกโรงโดยมิได้ซ้อมกัน เล่นไปตามบทบาทที่เห็นว่าตนแสดงได้ดีที่สุด เปิดฉากแรกโฆษกประกาศหน้าโรงว่า จะเล่นเรื่องพยุงบาปราคาข้าวช่วยชาวนามีตัวประกอบสมทบกลุ่มใหญ่ออกแสดงเต็มโรง ต่างคนต่างแสดงได้ดีพอใช้ ครั้นเปิดฉาก ๒ แสดงต่อเป็นบทบาทตึงราคาข้าว เพราะเหตุว่า พยุงบาปราคาข้าวเปลี่ยนราคาขึ้นสูงมาก ข้าวสารก็ขึ้นราคาแพงตาม เพราะข้าวสารเกาะอยู่กับข้าวเปลือก เปรียบเสมือนแพผูกยึดอยู่กับหลัก น้ำขึ้นน้ำลงแพก็ลอยขึ้นและลจระต๋อต่ำลงตามกระแสน้ำ ถ้าไปถึงไม่ให้แพลอยเมื่อน้ำขึ้น แพก็จม ฝ่ายคนดูมีหลายพวก เมื่อเปิดฉาก ๓ ตัวละครที่แสดงฉาก ๑ กับฉาก ๒ ออกมาแสดงขัดบทบาทเกิดรวนกันไปคนละทาง คนดูก็ประหลาด พวกหนึ่งชอบ อีกพวกหนึ่งไม่ชอบ ก็ร้องตะโกนโหวกเหวกไปตามภาษาของคนดูเกิดอะอะวุ่นวายกันขึ้น ทั้งตัวละครและคนดูไม่รู้ว่าจะละครเรื่องข้าวแพงจะไปจบลงอย่างไร

เรื่องข้าวแพง มีตัวพระตัวนางหลายตัว ชาวนา พ่อค้าข้าว โรงสี นายทุน และคนกลางทั้งต้นทางกลางทางและปลายทางแสดงร่วมกัน รัฐบาลก็เข้าไปเป็นคนกลางเหมือนกัน คือคนกลางส่งเสริมระหว่างกลาง หนุนให้แพงและตั้งให้ถูก และเป็นผู้ไกลเกลียดไปตามบทบาทที่เป็นผู้ปกครองผู้หวังดีต่อประชากร

ละครเรื่องข้าวแพง ทั้งคนเล่นและคนดูล้วนเป็นผู้กินข้าวด้วยกันทั้งนั้น รวมทั้งชาวนาด้วย แต่ชาวนากินข้าวที่ตนทำตัวเอง ถ้าขายหมดก็ซื้อข้าวเขากินเหมือนกัน คนอื่นที่ไม่ได้ทำนา แต่ต้องกินข้าว เมื่อราคาข้าวแพงก็ทุกร้อนเดือดร้อน เพราะรายจ่ายซื้ออุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพสูงขึ้นไม่มีที่สุก รายได้ค่าจ้างเงินเดือนก็ไม่พอจ่าย รัฐซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมราคาข้าวเพื่อประโยชน์แก่ชาวนาและพิทักษ์ราคาเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคนั้น จะต้องขจัดบัติน้ำราคาข้าวสารมิให้สูงเกินควรในขณะที่เดียวกัน จึงตกอยู่ในที่พะวักพะวนห้วงหน้าห้วงหลัง ห่วงกระดูกสันหลังของชาติ ห่วงคนกินข้าว ห่วงหาทางแก้จะให้ถูกใจคนทุกคน เห็นจะไม่ได้จริงๆ ชาวนามีมากโดยจำนวน แต่คนกินข้าวก็มากกว่าเมื่อรวมทั้งชาวนาด้วย เพราะว่าชาวนา

ปัจจุบันมิได้ทำข้าวกินเองเช่นอดีต

ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับแจ้งปริมาณส่งไปตามฉนกลางและชาวนานั้น ไม่อาจบังคับชาวนาให้ขายข้าวเปลือกที่เขายังไม่เต็มใจจะขายก็ได้ เพราะเป็นสิทธิของเขา ถ้าใช้บังคับก็เสียนิยม ต้องรบกวนทั้งฟักทั้งน้อง รัฐบาลต้องการให้ชาวนาขายข้าวได้ราคาดีไม่ใช่หรือ ? แต่เหตุการณ์แวดล้อมเมื่อก่อน ข้าวขายได้ราคาดี บิน้อยกว่าได้ราคาดีอีก เหตุใดจะไปบังคับให้ชาวนาขายในราคาต่ำ ปัญหาเหล่านี้ จึงเป็นปัญหาพะอืดพะอม

เมื่อพูดถึง “ราคา” มีหลักพิจารณาอย่างไร? ราคาซื้อขายมี ๓ อย่าง อย่างที่ ๑ ราคาส่งขาย ลงทุนแล้วขายได้ ไม่คุ้มทุนคุ้มแรง คนขายก็ไม่ขาย ถ้าจำเป็นต้องขาย ก็เซ็ดไม่ผลิต ไม่ทำ, อย่างที่ ๒ ขายได้กำไรพอควร ไม่สูงเกินไปต่ำเกินไป เป็นราคากลาง ๆ, อย่างที่ ๓ ยิ่งขายได้ราคาสูงเท่าใดไม่อัน เป็นราคามวยโอกาส ตามปกติคนซื้อคนขายที่ฉลาดย่อมยึดราคากลางอย่างที่ว่า เป็นหลัก เพราะว่าเป็นการค้าขายที่ถาวรยั่งยืน.

กลับมาดูราคาข้าวในตลาดถอยหลังขึ้นไปอีกสัก ๒-๓ ระยะ โดยมีต้องถอยหลังไปดูราคาข้าวเปลือกเกี่ยวนละ ๓๐ บาท ข้าวสารถึงจะห้ำสสิ่ง เก้าโบริดเกินไป เหามาเปรียบกับปัจจุบันนี้ไม่ได้ เพียงถอยหลังดูระยะเวลาระหว่างสงคราม ทั้งๆ ที่ข้าวของแพง ราคาข้าวขายในตลาดกระสอบละ ๘๐ บาท (พ.ศ. ๒๔๘๖) หรือถึงจะราว ๑๒ บาท ผู้บริโภคโศครวญ ร้องว่าข้าวของแพงมาก ถัดมาหลังสงครามอีกราว ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๔๙๕) ข้าวสารกระสอบละ ๑๓๐ บาท หรือถึงจะราว ๒๐ บาท ก็นับว่าแพงเต็มที่ เพราะราคาสูงกว่าระหว่างสงครามเกือบเท่าตัว เมื่อมาเปรียบเทียบกับราคาข้าวเตียนวัน ขายปลีกถึงละ ๔๐-๕๐ บาท ก็สูงลิ่ว และไม่รู้ว่าจะขึ้นไปอีกเท่าใด เมื่อใดจะยุติขึ้น

ข้าพเจ้าว่า สะครนาค ๔ เราควรรวมอ้อมซอมกันแสดงเรื่องรักษาระดับราคาข้าวไม่ดีหรือ? หามาตรการว่า จะรักษาระดับราคาอย่างไรดี อย่าให้สูงขึ้นขึ้นไปอีก เพราะตลาดขายส่งขายปลีกอยู่ในมือคนกลาง เขาจะไปตั้งราคาเอากับผู้ซื้อที่เขาส่งขายให้ถึงบ้านเพิ่มอีกเท่าใดก็ได้ คนจนมีรายได้น้อยไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ จะพากันลำบากเดือดร้อนมาก ข้าพเจ้าคิดว่า ทางแก้ที่ควรทำควรจะหาทางวางมาตรการรักษาระดับ “ราคา” ที่พอเหมาะสมแก่ประโยชน์ชาว

นาและผู้บริโภคเสียแต่บัดนี้ ซึ่งทางการจะต้องเป็นตัวแทนแสดงสถิติจาก

ขณะนี้เราประกันราคาข้าวเปลือกไว้เป็นขั้น ๆ มี ๔ ขั้น

๑) ข้าวเปลือกสีเป็นข้าวสาร ๑๐๐% อันกับ ๑ ราคาเกวียนละ ๑,๑๐๐ บาท

อันกับ ๒ „ ๑,๐๕๐ „

อันกับ ๓ „ ๑,๐๐๐ „

๒) ข้าวเปลือกชั้น ๑

สีเป็นข้าวสาร ๕% „ ๙๕๐ „

๓) ข้าวเปลือกชั้น ๒

สีเป็นข้าวสาร ๑๐-๑๕% „ ๙๐๐ „

๔) ข้าวเปลือกชั้น ๓

สีเป็นข้าวสาร ๒๐-๒๕/ „ ๘๕๐ „

ทั้งนี้ หักค่าขนส่งถึงฉางรัฐบาล ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับราคาข้าวเปลือกที่ซื้อขายในตลาดขณะนี้แล้ว ราคาใกล้เคียงกันมาก ถ้าผู้เขียนเป็นคนประกันราคา ก็นอนร้องละครได้ ไม่ต้องซื้อไม่ต้องประกัน

การสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร โรงสีมีมาตรฐานคำนวณปริมาณค่าใช้จ่ายทุนกำไรและราคาข้าวที่จะขายจากโรงสีพอคำนวณได้ดังนี้

สมมุติว่า นำเอาราคาข้าวเปลือกชั้นสูงสุดของราคาประกันมาคำนวณโดยไม่ต้องไปเหลียวดูอันดับต่าง ๆ ที่วางไว้อย่างสละสลวย ผลคำนวณเปรียบเทียบจะปรากฏพอประมาณได้ดังนี้.-

๑) ถ้าข้าวเปลือกราคาเกวียนละ ๑๐๐๐ บาท สีเป็นข้าวสารต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มาตรฐานทั่วไปจะตกประมาณเกวียนละ ๖๐ บาท เสียภาษีการค้า ๓.๘๕% จะตกภาษีกระสอบประมาณระหว่าง ๕๐-๕๕ บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณเกวียนละ ๑๑๐-๑๑๕ บาท หักค่าใช้จ่ายแล้วจะตกเป็นต้นทุนข้าวประมาณกระสอบละ ๑๕๐ บาท บวกกำไร ๕% ให้โรงสีจะตกเป็นราคาขายจากโรงสีกระสอบละราว ๑๕๐ บาท ถ้าบวกกำไรขายส่งและขายปลีกอีก ๒๐% จะตกเป็นราคาข้าวสารถึงผู้กินราวกระสอบละ ๑๘๙ บาท หรือคิดเป็นถึง ตกถึงละ ๒๘ บาทเศษ

๒) ถ้าข้าวเปลือกราคาเกวียนละ ๑๑๐๐ บาท คิดคำนวณค่าใช้จ่ายต้นทุนบวกกำไร ตามข้อ ๑ แล้ว จะตกเป็นราคาข้าวสารขายปลีกกระสอบละ ๒๑๔ บาท หรือคิดเป็นถัง ตกถัง ละ ๓๒ บาทเศษ.

๓) ถ้าข้าวเปลือกราคาเกวียนละ ๑๒๐๐ บาท คิดคำนวณค่าใช้จ่ายต้นทุนบวกกำไร ตามข้อ ๑ แล้ว จะตกเป็นราคาข้าวสารขายปลีกกระสอบละ ๒๓๙ บาท หรือคิดเป็นถัง ตกถัง ละ ๓๕ บาทเศษ.

๔) ถ้าข้าวเปลือกราคาเกวียนละ ๑๓๐๐ บาท คิดคำนวณค่าใช้จ่ายต้นทุนบวกกำไร ตามข้อ ๑ แล้ว จะตกเป็นราคาข้าวสารขายปลีกกระสอบละ ๒๖๔ บาท หรือคิดเป็นถัง ตกถัง ละ ๓๙ บาทเศษ.

๕) ถ้าข้าวเปลือกราคาเกวียนละ ๑๔๐๐ บาท คิดคำนวณค่าใช้จ่ายต้นทุนบวกกำไร ตามข้อ ๑ แล้ว จะตกเป็นราคาข้าวสารขายปลีกกระสอบละ ๒๘๙ บาท หรือคิดเป็นถัง ตกถัง ละ ๔๓ บาทเศษ.

ปัญหาอยู่ที่ว่า เราจะตกลงใจอย่างไร ? น่าจะหาทางกลาง ๆ ให้ทุกฝ่ายตกลงกันได้ กล่าวคือ ราคาขายข้าวจากโรงจะเป็นของใครก็ตาม ควรจะเป็นราคาเท่าใด ? คนกลางสีข้าวขายข้าวควรจะเป็นราคาเท่าไร ? คนกินข้าวจะต้องซื้อราคาสักเท่าไร ? จึงจะไม่เดือดร้อน ต่างคนน่าจะต้องช่วยกันเสียผลประโยชน์ของตนบ้าง เพื่อยุติให้มีการเดือดร้อนเกิดขึ้น รัฐหรือกระทรวงเจ้าหน้าที่นั้นแหละ จะต้องตั้งต้นเป็นคนกลางรับภาระในเรื่องนี้

มองดูราคาประกันชั้นสูง ข้าวเปลือกเกวียนละ ๑๑๐๐ บาท ก็ไม่มีใครขาย ยังจะต้องขายตามอันดับราคาที่รัฐบาลรับซื้อ ก็หมดหวังซื้อไม่ได้ ก็จะต้องหาทางช่วยในมาตรการที่ดีที่สุด ส่วนคนกลางระหว่างทางรับซื้อและขาย ทั้งโรงสี ยีปัว และชาปัว ซึ่งทำการค้า ก็จะต้องช่วยกันระงับราคาคำกำไรมากเกินไปไว้ชั่วคราว เพื่อสวัสดิภาพแก่คนกินและบ้านเมืองไทย คนกินถ้าไม่เดือดร้อนเกินไป ก็น่าจะเห็นใจคนผลิต เว้นแต่ทนไม่ไหวจริง ๆ รัฐบาลก็ต้องหาทางช่วยเหลือ เช่น จ่ายค่าข้าวแพงให้แก่คนมีเงินเดือนน้อยต่ำเกินไป เลี้ยงชีพไม่พอจริง ๆ โดยเอาค่าต่างจากค่าข้าวหลายอย่างมาเจือจางชั่วคราว.

ขอสรุปว่า รัฐเจ้ากระทรวงผู้มีหน้าที่พิทักษ์ราคาข้าวเพื่อกำหนดมิให้สูงขึ้นไปอีก พึงควรรับซื้อข้าวเปลือกชั้น ๑ ชั้น ๒ ในราคาเกวียนละ ๑๑๐๐ บาท อย่าไปลดอันดับชอยชั้นให้ต่ำเกินไปกว่าราคาตลาดมากนัก ซื้อส่งให้โรงสีในควบคุม ประสานงานกัน นำข้าวสารออกขายแก่ร้านค้าคนไทย ขายให้ถึงผู้บริโภคให้ได้ผลจริงจางในราคาขายปลีกไม่เกินถังละ ๓๐ บาท ก็จะเป็นที่พอใจประกันมิให้ข้าวแพงต่อไปอีก ข้าพเจ้าเห็นว่า แม้จะซื้อข้าวเปลือกขณะนี้เกวียนละ ๑๒๐๐ บาท ก็เป็นการสมควร เป็นการหามาตรการให้ทุกฝ่ายเสียสละกำหนดราคาข้าวบริโภคให้อยู่ในราคาขายปลีกไม่เกินถังละ ๓๐ บาทได้ คนกินก็พอจะบรรเทาไม่เดือดร้อนมาก.

ราคาข้าวขึ้นอยู่กับภาวะภาษีและค่าพรีเมียมของฝ่ายรัฐบาลในข้าวกระสอบหนึ่ง ๆ มากพอๆ กันน่าจะเป็นทางหนึ่งนำมาพิจารณา ทำให้ราคาข้าวบริโภคภายในถูกลงได้เหมือนกัน.

๑๗ เมษายน ๒๕๐๑

ตลาดการค้าข้าวโพดไทย

ก.ม. สมบัติศิริ

สินค้าข้าวโพดไทยเกิดเป็นสินค้าสำคัญขึ้นในตลาดโลกอีกอย่างหนึ่งในกาลเวลาไม่กี่ปีมานี้ช่วงระยะเวลาการพัฒนากาเกษตรของประเทศถอยหลังขึ้นไปเพียง ๕ ปีที่ล่วงมา สถิติการผลิตข้าวโพดของเราได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างน่าสังเกตมาก แต่เดิมมาข้าวโพดราษฎรชาวไร่ปลูกทำอยู่ไม่เป็นล่ำสันนัก เพียงแต่เป็นพืชไร่ปลูกหมุนเวียนกับพืชผลอย่างอื่นเมื่อมีราคาซื้อขายได้ในตลาด กรณเมื่อ ๔-๕ ปีมานี้ ตลาดค้าญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศใช้ข้าวโพดปีละกว่า ๑ ล้านตัน และใช้เพิ่มทวีขึ้นทุกปีว่าเท่าตัวหันความสนใจมาซื้อข้าวโพดไทยมากขึ้น ข้าวโพดก็เกิดมีตลาดซื้อขายกว้างขวางขึ้น ชาวไร่ของเราก็ปลูกทำไร่เพิ่มขึ้นเป็นสินค้าสำคัญของประเทศ มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ถึงขั้นอันดับเป็นสินค้าใหญ่ทำรายได้ให้แก่บ้านเมืองในทางเศรษฐกิจปีหนึ่งๆ หลายร้อยล้านบาท

เมื่อ ๕-๖ ปีก่อน สถิติข้าวโพดส่งออกของประเทศไทยมีปริมาณเรือนหมื่นตัน แต่ต่อมาปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปีเป็นเรือนแสนและเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ดังจะเห็นได้จากปริมาณส่งออกต่อไปนี้ คือ-

พ.ศ. ๒๕๐๒	ส่งออก	๒๓๖,๗๘๑ เมตริกตัน
พ.ศ. ๒๕๐๓	„	๕๑๔,๗๔๕ „
พ.ศ. ๒๕๐๔	„	๕๗๒,๙๓๖ „
พ.ศ. ๒๕๐๕	„	๕๙๖,๙๖๐ „
พ.ศ. ๒๕๐๖	„	๗๒๕,๖๑๓ „

สำหรับฤดูกาลปี ๒๕๐๗ นี้ กระปริมาณกันว่า ถ้าเหตุการณ์ปกติไร่ข้าวโพดไม่เสียหายเราอาจมีข้าวโพดส่งออกทวีปริมาณขึ้นถึง ๑ ล้านตัน

จากตัวเลขข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า ข้าวโพดถอยหลังขึ้นไปจากปี ๒๕๐๒ ไม่กี่ปี ข้าวโพดของเราก็ก้าวตลาดต่างประเทศได้ขยายตัวเป็นสินค้าหลักของประเทศโดยไม่รู้ตัว น่าชอบใจชาวไร่คนไทยและรัฐบาลของเราที่ให้ความสนใจช่วยกันส่งเสริมสินค้าที่เป็นเงินเป็นทองเป็นน้ำ

หนึ่งใจเดียวกัน แต่ปัญหาข้าวโพดกับการตลาดซื้อขาย เป็นปัญหาละเอียดที่ยุ่งยากมาก วงการตลาดยอมรับว่ามีปัญหาซื้อขายหากำไรได้ง่ายๆ เหมือนอย่างที่ดินลูกคิด ผู้ค้าจะต้องรอบรู้ถึงการตลาดทั้งภายในและภายนอกโดยกว้างขวาง เพราะมีการแข่งขันกันอยู่รอบด้าน ปัญหาภายในเกี่ยวกับผลผลิต ราคา การแย่งซื้อแย่งขาย คุณภาพ การขนส่ง ฯลฯ เหล่านี้เป็นข้อศึกษาที่ต้องติดตามโดยใกล้ชิด ในการควบคุมสินค้าของเรา ปัญหาภายนอกเกี่ยวกับมาตรการราคาตลาดที่มีการแข่งขันทั้งราคาและปริมาณผลิตผลเสนอสนอง ในตลาดต่างประเทศก็ต้องสอบสวนเปรียบเทียบกับตลาดเพื่อให้การค้าดำเนินไปโดยมีเสถียรภาพ ผู้ซื้อผู้ขายต่างก็ต้องใช้ไหวพริบบรรทัดระวังในเชิงการค้าเพื่อมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบกันในการส่งออก ผู้ที่ทำการค้าข้าวโพดมาแล้วแต่หนหลังชั่วระยะเวลาไม่กี่ปีๆ ที่เป็นพ่อค้ามือมีชั้นเชิงเลื่องลือ ก็ยังมีว้ายค้าข้าวโพดผิดพลาดขาดทุนกันเกือบจะต้องม้วนเสื่อไปตาม ๆ กัน

ตลาดต่างประเทศที่เราค้าข้าวโพดระหว่างฤดูกาลปี ๒๕๐๖ ตั้งแต่กันยายนต้นฤดูคาบเกี่ยวถึงปลายเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา ปริมาณส่งออกมีจำนวนถึง ๙๒๐,๐๐๐ ตันเศษ ส่งไปชายตลาดญี่ปุ่น ๕๔๘,๐๐๐ เมตริกตัน เท่ากับ ๖๓.๕% ส่งไปมาเลเซียและสิงคโปร์ (รวมซาราวัก บอร์เนียว บีนัง) ๑๗๖,๐๐๐ เมตริกตัน ประมาณ ๑๙.๒% ส่งไปฮ่องกง (รวมทั้งผ่านไต้หวันเหนือด้วย) ๑๒๐,๐๐๐ เมตริกตัน ประมาณ ๑๓% ส่งไปตลาดยุโรป ๔๐,๐๐๐ เมตริกตัน ประมาณ ๔.๓% นับว่า ตลาดข้าวโพดของเราได้แผ่ขยายไปทุกตลาดที่มีการซื้อและใช้ข้าวโพดเพื่อการอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

การติดต่อซื้อขายข้าวโพดระหว่างประเทศก็เป็นปัญหาใหญ่ ดังกล่าวแล้วว่า มีตลาดแข่งขันอยู่หลายตลาด เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ อาร์เจนตินา อัฟริกาใต้ และอื่น ๆ เหล่านี้เป็นตลาดซึ่งประเทศญี่ปุ่นอันเป็นตลาดใหญ่ของเราซื้อข้าวโพดเข้าประเทศอยู่เป็นประจำ ราคาซื้อขายเคลื่อนไหวไปตามฤดูกาล และการเสนอสนองของตลาด ซึ่งเจ้าจำนำที่ซื้อข้าวโพดไทยมีทางเลือกซื้อได้อย่างกว้างขวาง แม้เราจะระลึกว่า ไทยได้เปรียบในระยะทางขนส่งใกล้กว่าตลาดอื่นกับตลาดผู้ซื้อรายใหญ่ ก็หาใช่เป็นเหตุที่น่าไว้วางใจไม่ เราจะต้องติดตามราคาตลาดโลกและความเคลื่อนไหวโดยใกล้ชิด และระวังราคาลงจากกลุ่มผู้ซื้อซึ่งเขานัดหมายตั้งชั้น

เชิงค้ำเป็นเสี่ยงเดียวกัน ถ้าฝ่ายผู้ชายต่างคนต่างยื้อแย่งแข่งกันขายต่างคนต่างพายไปคนละทาง ก็เสียเปรียบถึงพากันขาดทุน และเสียหายถึงตลาดข้าวโพดไทย จะต้องคอยระมัดระวังทุกทาง ให้เป็นผลดีแก่ทุกฝ่ายทั้งชาวไร่ ผู้ค้าคนกลาง ผู้ส่งออกหลายพวกหลายเหล่า และสมรรถภาพของทางการที่ดูแลควบคุมการค้าของประเทศ ซึ่งทำมิใช่ง่าย ๆ ข้าพเจ้ามีความยินดีที่เจ้าหน้าที่ตัดสินใจเข้ารับผิดชอบจัดระเบียบการส่งออก ซึ่งเป็นภาระหนักแทนสถาบันที่เขานิยมจัดกันในรูปแบบสมาคม รวบรวมผู้ค้าเป็นกำลังรักษาประโยชน์ของเขาด้วยการรวมตัวเข้าด้วยกัน ในการที่ทางราชการยอมตัวเข้ารับมอบงานที่สำคัญนี้ได้ ก็น่ายินดีเหมือนกัน และวิธีการที่เลือกพ่อค้าคนสำคัญ ๆ เข้ามาเป็นที่ปรึกษา ก็นับว่าได้พ่อค้าตัวเก่งจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีชื่อในเมืองไทยมาครบครัน คงจะทำให้การควบคุมการค้าข้าวโพดส่งออกของเราดีขึ้น ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาด้วยเป็นอย่างยิ่ง ขออย่างเดียวกันถ้าจะมีการจัดสรรก็ขอให้ระลึกถึงคนไทย และพ่อค้าหน้าใหม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าร่วมค้าบ้าง ก็จะเป็นที่พอใจทั่วกัน.

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๐๗

กระเทียม

ตามจดหมายของท่านบรรณาธิการ ขอให้ข้าพเจ้าร่วมเขียนบทความขมุนข่าว พาดิษฐ์ฉบับพิเศษ เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสขึ้นรอบปีที่ ๑๘ ของหนังสือพิมพ์ข่าวพาดิษฐ์นั้น จดหมายวางอยู่บนโต๊ะหลายวัน นึกไม่ออกว่าจะเขียนเรื่องอะไร พอได้เห็นข่าวกี๊วกราวในหน้า หนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับ วิพากษ์วิจารณ์กันถึงเรื่องระเบียบการส่งกระเทียมเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อทำพันธุ์หรือเพื่อการค้าระหว่างกระเทียมมีราคาสูงลิบในตลาด มาระลึกถึงความหลังถึง การที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีการปลูกกระเทียมในภาคเหนือ ซึ่งได้ผลดีในทางส่งเสริมเกษตรกรรม ของประเทศ ก็เลยหยิบเอามาเป็นข้อเขียนเล่าสู่กันฟัง

ระหว่างมหาสงครามครั้งที่แล้ว เครื่องอุปโภคบริโภคขาดแคลนหายากราคาแพงไป เกือบทุกอย่าง แม้กระทั่งอาหารครัว ซึ่งที่จริงผืนแผ่นดินไทยอุดมสมบูรณ์เพาะปลูกอะไรลงไป ในพื้นภูมิที่เหมาะก็ได้ผลผลิตงอกงามขึ้นมาตอบแทนทุนและแรงงาน ไม่ขอพรรณนามาก เพราะ ใคร ๆ ก็รู้ รัฐบาลก็ตระหนกอยู่ โดยปกติกระเทียมเป็นพืชผักที่มีการเพาะปลูกอยู่ทางจังหวัด ลำพูนและเชียงใหม่อยู่แล้วประปราย เมื่อเป็นสิ่งประกอบอาหารบริโภคในครัวที่สำคัญ ก็ निक ออกได้ง่ายในการหาทางส่งเสริมเจ้ากระทรวงเกี่ยวข้องของรัฐบาลจึงหยิบขึ้นโบว์แดงขึ้นส่งเสริม การปลูกกระเทียมทางภาคเหนือในจังหวัดถิ่นไทยงามเป็นการใหญ่

เบื้องต้นก็บ่าวร้องให้ราษฎรปลูกกระเทียมขึ้นหลังจากการทำนา เก็บเกี่ยวแล้วก็ลง หัวกระเทียมเป็นผลพลอยได้ มีการแนะนำให้ผู้ส่งกระเทียมเข้ามาขายในตลาด นำพันธุ์กระเทียม จากฮ่องกง (ที่จริงแหล่งกำเนิดจากชวเถา) เข้ามาด้วย แท้จริงไม่ต้องแนะนำพ่อค้าเขาก็ไหวพอ ที่จะนำกระเทียมพันธุ์เข้ามาด้วย เพราะมีการขายได้ราคาในตลาด กระเทียมพันธุ์ถูกซ่อง่ายขาย- กล่องเพราะเป็นกระเทียมหัวใหญ่ได้ราคาดี

กระเทียมปลูกทางเหนือดินฟ้าอากาศเหมาะ ราษฎรนิยมปลูกแล้วได้ผลได้ราคาในตลาด ซื่อขาย ราษฎรก็ยึดเป็นอาชีพประจำ ถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็เลือกคัดเก็บกระเทียมพันธุ์ขึ้นไว้ต่อพันธุ์ ในปีต่อ ๆ ไป เป็นประเพณีนิยม จนปรากฏว่า กระเทียมจังหวัดภาคเหนือมีคุณภาพเป็นที่นิยม ปลูกกันมากขึ้น ซึ่งเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง มีกระเทียมผลิตได้ภายในประเทศล้นเหลือจนถึงเที่ยววิ่ง

หาตลาดขายไปถึงนอกประเทศ เพราะราคาตกต่ำมาก จนถึงชาวสวนชาวนาชาวเหนือปลูกแล้วขายไม่ออก จริงอยู่ กระทบพันธ์นั้น ใช้ทำพันธ์ซ้ำ ๆ กันหลายปี หัวก็เล็กลง ถ้าเรามีความรู้มากกว่าลัทธิปลูกกระทบจะแนะนำให้เขามีการใช้พันธ์เปลี่ยนพันธ์อะไรก็ได้ เขามีหน้าที่อย่างเดียวว่าถ้าเขามีรายได้จากผลที่เขาผลิตพอสมควร เขาก็ทำ เมื่อเขาไม่มีหลักประกัน ก็ต้องหมุนเวียนเปลี่ยนปลูกพืชผลใดที่เขาไม่ตลาดแน่นอน

จากผลการส่งเสริมดังกล่าวข้างต้น กระทบดินไทยงามหลังมหาสงครามมากกว่า ๓๐ ปี เมืองไทยผลิตกระทบขึ้นบริโภคได้เองพอกินพอใช้ จนถึงต้องสั่งห้ามการส่งเข้ามาหลายปีแล้วเฉพาะบางปีราคาตกต่ำมาก เพราะปลูกขึ้นมากเกินไป ราษฎรก็หันไปปลูกพืชอย่างอื่นที่มีราคาดีกว่าก็บังเอิญมาเกิดตลาดกลับไปกลับมา เมื่อ ๒-๓ ปีมานี้ เฉพาะอย่างยิ่ง ปี๒๕๐๙ ราคาขายปลีกในตลาดสูงลิ่ว ถึงกิโลกรัมละกว่า ๒๐-๓๐ บาท จนราษฎรสามัญซึ่งอาศัยน้ำพริกกับปลาทูนไม่ไหวเพราะธรรมชาติราคาอย่างสูงเพียง ก.ก. ละ ๔-๕ บาท ก็สูงเต็มที่

ระเบียบการส่งกระทบเข้ามาจากเมืองจีนนั้น ด้วยความหวังดีของรัฐ กระทบทำพันธ์ลดหย่อนให้ทั้งการส่งและอัตราอากรขาเข้าเปิดช่องโหว่ไว้ เมื่อเราห้ามเข้าเพราะกระทบผลิตภายในประเทศมีเหลือกินเหลือใช้แล้ว ก็ยังแถมประตุไว้ มิได้ปิดเพราะมองข้ามไป และทั้ง ๆ ก็รู้อยู่แล้ว กระทบพันธ์มาจากชวเลา บ้านเมืองที่เราห้ามค้าโดยการเมือง เท่ากับแถมประตุไว้ให้เห็นว่าได้อยู่ภายใน คนผ่านไปมาก็อยากเข้าไปดู เปิดเข้าไปเห็นสิ่งที่ต้องใจระบับก็เล็ดมิได้ ก็ฉวยสิ่งต้องใจติดมือออกมา คนผ่านไปเห็นเข้า ก็ร้องโวยวายขึ้น จะไปโทษใครไม่ได้ทั้งนั้น ผู้ขออนุญาตส่งเข้าก็มีเหตุผลข้อเสนอดูช่องทางที่เปิดไว้ เขาก็เจตนาดี ผู้อนุญาตก็ส่งอนุมัติด้วยเหตุผลที่เขาทำถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ ก็สั่งให้ไปตามระเบียบ ดังนั้นผู้ขอและผู้ให้มีความผิดหรือ ข้อผิดมันอยู่ที่ไปแถมประตุไว้ทำไม ในเมื่อจะห้ามเข้า กระทบทำพันธ์หรือกระทบค้า เมื่อตลาดขาดแคลนพ่อค้าเขาคิดลูกคิดหัวไว้ เขาก็หาทางส่งเข้ามา ที่จริงกระทบมิได้ขาดตลาด โดยกฎของไม่มี แต่ไม่มีอยู่ในที่กักไว้ พ่อค้าต้นทางค่อย ๆ ส่งทะยอยเข้าตลาดกลางเพื่อหากำไรงาม ราคากระทบในตลาดจึงแพงกว่าราคารธรรมดา ก.ก. ละ ๔-๕ บาท ขึ้นไปหลายเท่าตัว

ปริมาณกระเทียมผลิตได้ในจังหวัดภาคเหนือปีหนึ่งๆ ผลิตได้ไม่น้อยกว่า ๒๒๐,๐๐๐-๒๕๐,๐๐๐ หาบ หรือมากกว่า ๑๕,๐๐๐ ตัน ตามสถิติทางการว่า ผลิตได้ถึงปีละกว่า ๓๐,๐๐๐ ตัน จะเชื่อสถิติตลาดหรือสถิติทางการก็ตาม จำนวนผลิตได้เมื่อหักเป็นใช้ทำเป็นกระเทียมคองแล้ว กระเทียมทางเหนือผลิตได้ถึง ๒ ฤดูกาล ถิ่นนั้นมีพอบริโภคภายใน และบางปีมีเหลือจนถึงต้องหาตลาดส่งออกทั้งกล่าวแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องส่งกระเทียมเข้ามาทำพันธุ์ส่งเสริมอีก ปีไหนตรวจดูเห็นว่าตลาดตกจริง ๆ เพราะราษฎรไม่ปลูกจะต้องส่งกระเทียมนอกเข้ามาทำพันธุ์ราคา ก็ให้ส่งกระเทียมพันธุ์เข้ามาโดยไม่ต้องไปวางเงื่อนไขจำกัดว่า เป็นกระเทียมพันธุ์หรือกระเทียมบริโภคควรเก็บภาษีอัตราเดียวกันหมด เพราะขายในตลาดได้ราคาดีตามชนิดเช่นเดียวกัน ถ้ายกเลิกเงื่อนไขกระเทียมพันธุ์ไม่เปิดช่องโหว่ไว้ สินค้ากระเทียมในตลาดก็ไม่อาจมีเรื่องยุ่งคั่งนี้แหละท่านบรรณาธิการ เราไม่ต้องไปหาเอาตัวว่าใครเป็นคนผิดคนถูกแต่จะช่วยกันหาว่า “อะไรมันผิด อะไรมันถูก” ควรจะแก้อย่างไร ระเบียบไม่ดี เปิดช่องโหว่ไว้ก็เลิกล้มเสีย

วิธีแก้ที่ได้ผลดีทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และได้เงินเข้าคลัง ก็มีอยู่ ทำไมท่านบรรณาธิการจึงไม่แนะนำ.

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

เกลือไทย *

เราได้ส่งผู้แทนไปพบพระยามโหสรวรย์ ประธานกรรมการบริษัทพืชผลกรรม จำกัด หลังจากที่ทำนได้กลับจากประเทศญี่ปุ่นในกิจธุระของบริษัท โดยที่บริษัทนี้อยู่ในอุปการะของกระทรวงเศรษฐการ และมีหน้าที่ดูแลการจำหน่ายพืชผลจำพวกพืชไร่ เพื่อรักษาระดับราคา และการหาตลาดจำหน่าย และทราบว่า การไปของท่านครั้งนี้เพื่อติดต่อการจำหน่ายเกลือ ซึ่งปรากฏว่า ชาวนาเกลือผลิตขึ้นแล้วไม่มีทางจำหน่าย ซึ่งบริษัทนี้มีหน้าที่ต้องหาทางช่วยเหลือตามนโยบายของรัฐบาล

ต่อคำถามถึงการไปติดต่อกับ ท่านซึ่งแจ้งว่า ในบ้านข้าวโพด ได้มีผู้แทนสมาคมการค้าไปเจรจาเสนอขายอยู่ส่วนหนึ่ง และสำหรับการเจรจาค้าปอ สมาคมปอแห่งประเทศไทยได้ไปเจรจากับสมาคมทางด้านโอซากะและไปปรึกษาคงลงกันเรื่องแบบมาตรฐานสัญญาซื้อขายปอไทยออกไปยังประเทศญี่ปุ่นนั้น ท่านได้เข้าประชุมด้วยในฐานะเป็นสมาชิกของสมาคมปอไทย ได้ผลเป็นที่พอใจ ต่อไปก็คิดว่าการค้าปอของเราไปญี่ปุ่นจะมีมากขึ้น เนื่องจากได้วางตัวอย่างและหลักเกณฑ์การซื้อขายขึ้นไว้เป็นมาตรฐานที่แน่นอน ถ้าหากว่าต่อไปผู้ซื้อทางด้านญี่ปุ่นซื้อปอจากสมาชิกของสมาคมไม่เลือกติดต่อกับพ่อค้าโฉบฉวยที่ขายสินค้าตัดราคาถูก ๆ โดยส่งสินค้าผิดคุณภาพไปขายโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายของผู้ซื้อให้เกิดความยุ่งยากขึ้นแล้ว การค้าต่อกันระหว่างตลาดของเรากับประเทศญี่ปุ่น ก็จะมีทางค้าหาตลาดได้ง่ายยิ่งขึ้น

ต่อคำถามเรื่องการค้าข้าวโพด พระยามโหสรวรย์ แจ้งว่า ที่ผู้แทนของเราไปเสนอขายเป็นจำนวน ๕ แสนตันนั้น ปัญหาใหญ่อยู่ที่คุณภาพ ถ้าเรารักษาคุณภาพของเราให้สม่ำเสมอได้ มีเท่าไรก็ขายได้ เพราะข้าวโพดของเราคุณภาพดีเป็นที่นิยมในตลาดญี่ปุ่นหลายปีมาแล้ว แต่คุณภาพชักจะเสื่อมลง ญี่ปุ่นซื้อข้าวโพดเข้าประเทศมีละ ๒ ล้านกว่าตัน และหันมาซื้อข้าวโพดจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี เขาจึงรับว่า ถ้าคุณภาพดีก็รับจะซื้อได้ ข้อที่เจรจาได้ผลก็คือ ที่เขาจะซื้อต่อเดือนตุลาคมนี้ ผู้แทนของเราทั้งสองเวลาลงมาให้ซื้อตั้งแต่เดือนสิงหาคม

* ข้อความให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ เมื่อ ๓๐ เมษายน ๒๕๐๖

ซึ่งเป็นฤดูเก็บเกี่ยว แม้จะมีจำนวนส่งออกไม่มากนัก ก็เป็นการรักษาระดับราคาไว้ได้ เพราะมีตลาดราคาก็ไม่ตกต่ำ ส่วนราคาก็ต้องว่ากันเป็นงวด ๆ ที่ส่งออกจะมีปริมาณมากหรือน้อย ตลาดจะเลื่อนไหวไปทางใด ก็นับว่าที่ผู้แทนของไปเจรจากก็เป็นผลดี เพียงแต่เราไม่ลืมว่าพ่อค้าญี่ปุ่นเขาเฉลี่ยวงตลาด เราจะต้องติดตามให้ใกล้ชิด ซึ่งเข้าใจว่ากระทรวงเศรษฐกิจของเราที่รอบคอบอยู่มากที่จะไม่ยอมให้เขาถดถอยเกินสมควรเป็นการช่วยเหลือตลาดของเรา

ต่อข้อถามเรื่องเกลือ ซึ่งปรากฏว่า ปีนี้ชาวนาเกลือผลิตขึ้นมากมาย เนื่องแต่ปีก่อนเกลือขายก็ส่งออกให้ทางด่านสิงคโปร์และมาลายู ทราบว่า ขณะนี้เกลือค้างตลาดอยู่ขายไม่ได้กว่า ๑๒๐,๐๐๐ ตัน จะมีทางขายได้หรือไม่ เพราะมีเรื่องร้องทุกข์ถึงรัฐบาลเกือบไม่เว้นแต่ละปี ท่านได้ไปเจรจาขายเกลือได้ผลอย่างไรบ้าง

พระยามโหสรวรย์ ตอบว่า เรื่องเกลือไทยเป็นเรื่องมีภาระหนักมาก เพราะชาวนาเกลือของเราเคยทำนาเกลือมาแต่ครั้งบรมโบราณอย่างไร เขาก็ทำอยู่เช่นเคย ไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้คุณภาพดีขึ้นเลย ผมก็เห็นใจที่รัฐบาลจะเข้าช่วยเหลืออุ้มชูไปทุกสิ่งทุกอย่างก็ไม่ไหว แต่เมื่อเป็นความเดือดร้อนของประชาชน ในฐานะที่บริษัทที่ผมเป็นประธานอยู่มีหน้าที่ที่จะต้องช่วย ก็ต้องวิ่งเต้นหาทางช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ในการไปเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นนั้น ผมได้ไปพบกับผู้แทนบริษัทตัวแทนผู้ส่งเข้าที่โตเกียว ประชุมพร้อมกัน ๒ ครั้ง แจ้งภาวะการค้าเกลือของเราให้เขาทราบ ไม่ใช่มีเหตุผลอันใดจะไปอ้างอิงต่อว่าต่อขานในเรื่องศุลกการศรั หรือเหตุข้อเท็จจริงทำให้เขาจำนนต้องซื้อ แต่ไปอ้อนวอนเขากลับกันพ่อค้าซึ่งเขามีสิทธิจะซื้อได้ ไม่ซื้อก็ได้ เพราะสินค้าเกลือรัฐบาลเปิดโอกาสให้พ่อค้าส่งเข้าได้โดยอิสระ ผมได้ไปพบเจ้าหน้าที่ในกระทรวงต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์ ให้ช่วยในฐานะที่เราชอบพอกันเป็นส่วนตัว และพบผู้ใหญ่ของบริษัทส่งเข้าที่เขาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งหัวหน้าเจรจาเหมือนเช่นที่เขาตั้งระบบเจรจาซื้อเกลือในกรุงเทพฯ ให้ช่วยเหลือแนะนำด้วยความเห็นอกเห็นใจช่วยสภาพตลาดเกลือไทยให้ได้มีช่องทางจำหน่ายระบายออกช่วยราษฎรชาวนาเกลือของเรา เพราะจุดประสงค์ของเขามุ่ง

ความไม่สนใจที่จะซื้อเกลือไทย แต่จุดประสงค์ของเราต้องไปอ่อนน้อมให้เขาซื้อ การเจรจาจึงต้อง
การความเห็นอกเห็นใจกัน เรื่องนี้ก่อนจะออกไปผมก็ได้ปรึกษากับท่านปลัดกระทรวงเศรษฐการ
แล้ว ว่านอกจากไปพบเพื่อนฝูงที่ชอบพอกันขอให้ช่วยแล้ว ก็ไม่มีทางอื่น ด้วยขณะนั้นญี่ปุ่น
ซื้อเกลือจีนแดงไว้ ๒๐๐,๐๐๐ ตันแล้ว มีคุณภาพดีกว่าและราคาก็ต่ำ เขาจึงกดราคาเกลือไทย
ลงเหลือตันละ ๓.๖๐ ดอลลาร์ แทนที่จะซื้อในราคาสี่เหรียญดอลลาร์ที่เคยขายเมื่อปีก่อน แต่จะ
ทำอะไรได้ เราไปขอร้องให้เขาซื้อของไม่ดีในราคาสูง ก็ไม่มีแบบฉบับที่ไหนจะไปคาดกัน
เขาได้ อย่างไรก็ตามการเจรจาเราพบกันได้ถึงทางสำหรับราคา และเขารับจะซื้อ ๒๐,๐๐๐ ตันก่อน
ส่วนจำนวนที่เราบอกขายไว้คราวประชุม Trade Promotion Talk ๘๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งผู้แทนกรม
สนเทศก็อยู่ในที่ประชุมด้วย เขารับจะพิจารณาซื้อเป็นงวด ๆ ไป ผมก็พอใจแล้วที่จะแจ้งให้
ผู้ส่งออกของเราทราบ และแจ้งให้ชาวนาเกลือทราบว่า ปีนี้เห็นจะเป็นปีสุดท้าย ถ้าขึ้นทำเกลือ
มีคุณภาพต่ำต่อไปก็ไม่อาจหาตลาดได้

ต่อคำถามถึงคุณภาพเกลือ พระยามโหตรวรัย ตอบว่า คุณภาพเกลือที่เราขายถือ
มาตรฐานความเค็ม ๘๘-๘๙% เคยขายมาเช่นนี้เป็นเวลา ๑๐ กว่าปีแล้ว ไม่ดีขึ้นเลย ช้ำต่ำ
กว่ามาตรฐานต้องถูกปรับลดราคากันอยู่เสมอ ญี่ปุ่นเป็นประเทศปรับปรุงความเจริญในค่าน
อุตสาหกรรมของเขาก้าวหน้าเป็นอันมาก โรงงานทำโซดาไฟที่ใช้เกลือปรับปรุงเครื่องกรรมวิธี
ใช้เกลือคุณภาพสูง เกลือของเราคุณภาพต่ำ เขาต้องไปแก้ไขหาทางผสมเกลือดีทำให้เสียเสีย
การผลิตรายได้สำเร็จรูปทำให้ราคาแพงและใช้การไม่ได้ เขาก็ปฏิเสธไม่ซื้อเกลือไทย แต่เมื่อ
มีโรงงานเก่าที่ยังมิได้เปลี่ยนเครื่องจักรทันสมัย เกลือของเราจึงพอขอร้องให้เขาซื้อได้ มิฉะนั้น
ก็จะหมดโอกาสทีเดียว เพราะเกลือที่ซื้อขายกันในตลาดขณะนี้จะต้องมีคุณภาพความเค็มตั้งแต่
๘๐-๘๓% ขึ้นไปเป็นอย่างต่ำ

ต่อคำถามที่ว่า ท่านจะเห็นอย่างไรในเรื่องสินค้าเกลือของเรา เพราะเป็นสินค้าซ่อ
ขายส่งออกเป็นประจำมานานแล้ว แม้เป็นเงินรายได้เข้าประเทศปีละ ๒๐-๓๐ ล้านไม่มากนักก็
ชาวนาเกลือซึ่งมีจำนวนมากผลิตได้แต่เกลือตามจังหวัดชายทะเลจะไปหาอาชีพที่ไหน ถ้าสินค้า
เกลือของเขาไม่มีตลาดจำหน่าย และการที่รัฐบาลแนะนำให้ทำกันนั้นได้ผลอย่างไร

พระยามโหสรวรยชเฒ่าแจ้งว่า ผมก็เห็นใจที่ราษฎรตั้งภูมิลำเนาตามจังหวัดชายทะเลนั้น เขาจะเปลี่ยนอาชีพไปเพาะปลูกพืชผลอย่างอื่นก็ไม่ได้ จะทำไร่ไถนาหรือแปรเปลี่ยนอาชีพทางอื่น ก็ทำไม่ได้ ความเจริญในด้านชานนาเกลือมองดูมีคมนเต็มที เราไม่มีโครงการช่วยเหลือที่แน่นอน บางทีจะคิดกันไปว่า ส่งเสริมทำเกลือก็สู้คนอื่นเขาไม่ได้ และเป็นสินค้าเล็กส่งเสริมทางอื่นดีกว่าก็ได้ แต่ราษฎรพวกนี้ไม่รู้ว่าจะเปลี่ยนอาชีพของตนไปทางไหน ก็น่าสงสารอยู่เหมือนกัน ส่วนการทำนาเกลือนี้ ต้องมีโครงการการจัดแปลงนารายน้ำเค็มเข้าออกสม่ำเสมอ เป็นระบบนาเกลือจริง ๆ ไม่ใช่ใช้น้ำที่ทำเกลืออยู่ระดับสูง ๆ ต่ำ ๆ ซึ่งชานนาเกลือต่างคนต่างทำตามใจชอบ กลับกลายเป็นนาเกลือขึ้นมาได้จึงทำกันไม่เป็นลำดับ ถ้าจะจัดให้เป็นนาเกลือที่ได้ผลจริงจัง ก็จะต้องลงทุนมากมาย ซึ่งราษฎรยากจนคงทำไม่ได้

ต่อข้อถามที่ว่า ความเห็นของท่านมีอย่างไร ได้รับตอบว่า เรื่องนาเกลือของเราเป็นปัญหามานานแล้ว เมื่อ ๘-๙ ปีมานี้ เคยรื้อฟื้นขึ้นพิจารณากันครั้งหนึ่ง รัฐบาลได้เชิญคณะผู้เชี่ยวชาญเกลือจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาสำรวจภูมิประเทศชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เขาเสนอความเห็นว่ายาวไทยที่ทำนาเกลืออยู่นั้นเหมาะแก่การผลิตเกลือเป็นอย่างดี ถ้าได้ปรับปรุงวางโครงการให้จัดทำนาเกลือตามแบบที่ประเทศญี่ปุ่นทำอยู่ ก็จะได้เกลือคุณภาพดี ขายให้ตลาดญี่ปุ่นได้ทั้งหมด เพราะญี่ปุ่นซื้อเกลือเข้าประเทศปีละไม่ต่ำกว่า ๒ ล้านตัน เราทำได้แสนสองแสนตัน ก็ไม่ต้องวิตก ในเรื่องตลาดผู้เชี่ยวชาญได้เสนอรายงานการปรับปรุงเกลือไทยไว้ แต่เราไม่ได้นำออกพิจารณา เพราะที่นาเกลือที่ควรจะทำเป็นนาเกลือสองนั้น เป็นนาเกลืออยู่ในความควบคุมของกรมสหกรณ์ในสมัยนั้น และกรมสหกรณ์มีโครงการของตนอยู่ เรื่องก็เลยลาร้างกันไป ทุนที่จะใช้เบื้องต้นตามโครงการก็ไม่ถึง ๑๐ ล้านบาท ส่วนเงินกู้จำนวนหนึ่งไม่มากนัก ก็มีทางผ่อนส่งใช้เป็นปี ๆ ไม่มาก ถ้าฟ้าฝนดีตกลงมาให้การพิจารณาช่วยกันจริง ๆ ก็มีทางทำได้ คนสั่งให้ทำก็จะถูกเทอดทูนที่ได้ทำบุญคุณแก่ชาวนามาก แต่ปัญหาเรื่องเกลือเป็นเรื่องอาถรรพณ์ ไม่มีใครหยิบยกขึ้นมาแก้ไขอะไรได้ เพราะเป็นเรื่องเล็กแฝงอยู่ในเรื่องใหญ่ที่เป็นแง่สวัสดิภาพอาชีพของชนหมู่น้อย คือ เฉพาะชานนาเกลือ

การที่จะให้ออกความเห็น ว่า ควรจะอย่างไรนั้น ข้อ ๑ เห็นว่า ถ้าเรามีนโยบาย จะให้สินค้าเกลือซึ่งมีเพียงจำนวนเล็กน้อย หมกไปเองก็น่าจะบอกกล่าวให้ชาวนารวมทั้งกระทรวง เจ้าหน้าที่เจ้าของนาเกลือด้วยเล็กทำนาเกลือเสีย ถ้าทำเกลือให้มีคุณภาพดีขึ้นไม่ได้ อย่าหลอกตัวเองว่า จะแก้ไขปรับปรุงอย่างโน้นอย่างนี้ ซึ่งเป็นเวลานานมาแล้วไม่ได้ผล ถ้าขึ้นเป็นอยู่ เช่นนี้ทำขึ้นแล้วไม่มีคนซื้อ เพราะไม่ได้มาตรฐานที่ตลาดต้องการ จะเป็นเรื่องขวางงูไม่พ้นคอ ถึงคราวราษฎรก็ร้องทุกข์สินค้าผลิตขึ้นแล้วขายไม่ได้ ขอให้รัฐบาลช่วยเช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าจะทำนาเกลือก็ต้องวางโครงการส่งเสริมให้ราษฎรที่มีนาเกลืออาจเปลี่ยนแปลงเป็นนาเกลือได้ในเขตไหน ตำบลใด ให้เป็นกิจลักษณะหนทางที่เขาปฏิบัติได้

เกลือกับตลาดการค้า

ประเทศไทยเราเป็นประเทศกสิกรรม ผลผลิตทางเกษตรกรรมเป็นสินค้าหลักส่งออกนำเงินรายได้เข้าประเทศปีละกว่า ๗๐ เปอร์เซนต์ ของรายได้ขาออกทั้งหมด สินค้าขาออกที่เรียกว่าเป็นสินค้าหลักของประเทศไทย ได้แก่ ข้าว ยาง แร่ ไม้ บางทีสินค้า ๔ อย่างนี้ก็กลับสลับอันดับกันบ้าง บางปีในการส่งออกสูงต่ำกว่ากันโดยปริมาณการผลิต แต่ข้าวก็ยังคงยืนอยู่ในอันดับ ๑ ที่หารายได้สำคัญให้แก่ประเทศ ก่อนสงคราม ข้าวที่ส่งออกมีปริมาณเกือบร้อยละ ๗๐ ของสินค้าออกทั้งหมด แล้วยก้อย ๆ ลดลงมาจนบัดนี้เหลือราวร้อยละ ๓๕ เนื่องแต่รายได้ทั้งหมดของประเทศเพิ่มขึ้นเป็นประวัติการณ์ และมีสินค้าอื่น ๆ ของประเทศที่ทำรายได้ได้ติดตามขึ้นมา เช่น จำพวก พืชไร่ ข้าวโพด ปอ และมันสัมปะหลัง เป็นต้น มองถอยหลังกลับไปดูในแง่เทียบรายได้จากสินค้าขาออกของประเทศ ก่อนสงครามเราจะพบสินค้าหลายอย่างซึ่งมีอันดับถดถอยจากสินค้า ๔ อย่างที่กล่าวนี้ว่ามีสินค้าครั้ง หนึ่งเขา ปลาเค็ม และเกลือ กับสินค้าบางอย่างอื่น ๆ อันเป็นสินค้าถดถอยจากสินค้าหลัก ซึ่งน่าจะได้รับการติดตามส่งเสริมให้เป็นหลักอยู่

บทความนี้ ข้าพเจ้าจะเขียนเรื่องเกลือ ซึ่งเป็นสินค้าหลักอาชีพของราษฎรมาแต่โบราณกาล ราษฎรที่มีภูมิลำเนาอยู่ตามจังหวัดชายทะเลไม่อาจทำการเพาะปลูกผลชนิดอื่นได้ จึงต้องอาศัยทำนาเกลือเป็น พืชอาชีพ เราจึงต้องหาทางช่วยเหลือตามควรเท่าที่จะหาทางช่วยได้ เกลือจัดอยู่ในประเภทเกษตรกรรมอันเป็นสาขาหนึ่งของสภาวะการค้า ซึ่งข้าพเจ้าเป็นประธานกรรมการสาขานั้น บางทีเราจะหาความรู้จากบทความนี้ได้บ้าง ว่าสภาพเกลือและตลาดค้าเกลือของเราเป็นอยู่อย่างไร ควรจะแก้ไขฟื้นฟูอย่างไรได้บ้าง

จังหวัดชายทะเลทั่วไปในอ่าวไทยเป็นจังหวัดทำนาเกลือมาแต่โบราณกาล ราษฎรทำนาเกลือตามธรรมชาติมิได้มีการช่วยเหลือทางวิทยาศาสตร์ คุณภาพเกลือจึงได้ผลผลิตต่ำไม่ถึงขนาดมาตรฐานของการใช้เกลือในทางอุตสาหกรรมในต่างประเทศ ราษฎรชานาเกลือเคยทำกันมาอย่างไร แต่ครั้งปู่ย่าตายาย ก็คงทำอยู่เช่นนั้น ปราศจากการส่งเสริมในทางคุณภาพให้ดีขึ้น

ปัจจุบันการทำนาเกลือมีอยู่ในจังหวัดใหญ่ ๆ ๓ จังหวัด คือ สมุทรสาคร, สมุทรปราการ, และสมุทรสงคราม

ประเทศไทยผลิตเกลือได้ประมาณปีละ ๒๕๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ ตัน ใช้ภายในประเทศราว ๔ - ๕ หมื่นตัน ที่เหลือส่งขายออกนอกประเทศราวปีละ ๒๐๐,๐๐๐ - ๒๕๐,๐๐๐ ตัน คิดราคาถัวเฉลี่ยอย่างต่ำตันละ ๔ เหรียญดอลลาร์ เป็นเงินรายได้เข้าประเทศประมาณปีละ ๒๐ ล้านบาท ก่อนสงครามเมื่อเกลือขายได้ราคาดีตันละ ๕ - ๖ เหรียญดอลลาร์ เกลื่อนำรายได้เข้าประเทศไม่ต่ำกว่าปีละ ๓๐ ล้านบาท แต่เกลือของเราคุณภาพจากการผลิตต่ำลงทุกที รายได้ก็พลอยตกต่ำไปด้วย ราคาที่ถูกผู้ซื้อกดตกต่ำลงทุกทีจนชาวนาขาดทุน

ตลาดเกลือส่วนใหญ่ส่งไปขายยังประเทศญี่ปุ่น อินโดนีเซีย ตลาตรองลงมา คือ สิงคโปร์ มะลายู และฮ่องกง ตลาดอินโดนีเซียเคยซื้อเกลือปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน เมื่อ ๕ - ๖ ปีก่อนบัดนี้ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๑ เป็นต้นมา อินโดนีเซียผลิตเกลือในประเทศได้มากขึ้น จึงซื้อเกลือไทยมา ๓ - ๔ ปีแล้ว

ตลาดเกลือที่สิงคโปร์และมะลายู ซื้อเกลือไทยเพื่อบริโภคและเพื่ออุตสาหกรรมปลาเค็มเป็นประจำปีละ ๓ - ๔ หมื่นตัน แต่โดยที่พ่อค้าเกลือในประเทศไทยแย่งกันส่งไปตัดราคาขายกันเอง ทำให้ความลำบากให้แก่พ่อค้าปลายทางแย่งกันซื้อแย่งกันขาย ราคาก็ตกต่ำต้องหยุดการค้าไปตาม ๆ กัน

ตลาดเกลือฮ่องกง เราเคยส่งเกลือไปขายปีละ ๓ - ๔ หมื่นตัน ฮ่องกงเป็นเจ้าจำหน่ายเกลือไทยทำอุตสาหกรรมปลาเค็มมานานกว่า ๒๐ ปี เกลือไทยยังเป็นที่นิยมแก่ชาวประมง แต่หลายปีมาแล้วเราต้องเสียตลาดเกลือแก่จีนแดง เพราะเกลือจีนแดงส่งเข้ามาโดยเรือลำเลียงนำมาจอดขายโดยมิต้องขึ้นขึ้นเก็บในฉาง ฝ่ายเกลือไทยต้องเสียค่ากระสอบบรรจุ ค่าขนส่ง ค่าขึ้นขึ้นเก็บในโกดังต้องเสียค่าธรรมเนียมขนขึ้นขนลง ราคาจึงสูงสู้เกลือจีนแดงไม่ได้ ตลาดเกลือไทยในฮ่องกงก็ค่อย ๆ หดไป

โดยที่เกลือไทยมีคุณภาพต่ำ ราคาขายก็ตกต่ำเมื่อเทียบคุณภาพความเค็มกับเกลือในตลาดโลก เช่น เกลืออินเดียและเกลือจากประเทศทะเลแดง ซึ่งมีคุณภาพความเค็มสูงตั้งแต่ ๙๒ - ๙๖ เปอร์เซ็นต์ เกลือไทยมีความเค็มอย่างสูงไม่เกิน ๘๘ - ๘๙ เปอร์เซ็นต์ และกำลัง

ด้วยคำลงทุกที ความเดือดร้อนที่จะหาลาจำหน่ายเกลือไทยจึงเป็นภาระหนักอกของรัฐบาล
ถูกราษฎรเงินขบวณและร้องทุกข์ขอให้ช่วยไม่เว้นแต่ละปี

ประเทศไทยเป็นประเทศซื้อเกลือเข้าประเทศมากที่สุดสำหรับประเทศอุตสาหกรรมด้วยกัน บ้าง ๆ ญี่ปุ่นซื้อเกลือเพื่ออุตสาหกรรมประมาณ ๑,๘๐๐,๐๐๐-๒,๐๐๐,๐๐๐ ตัน เป็นตลาดลูกค้าใหญ่ที่สุดที่ซื้อเกลือทั่วไปในตลาดโลก ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชีย การขนส่งใกล้กว่าประเทศตะวันตก เราจึงมีการส่งเกลือไปค้ากับตลาดญี่ปุ่นเป็นประจำมาเป็นเวลานาน เฉพาะอย่างยิ่ง หลังสงครามได้มีการซื้อขายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่ญี่ปุ่นมีระบบการค้าเฉลี่ยตลาด ไม่ได้ไม่ยอมเสียเปรียบคนอื่นเท่านั้น หากชิงไหวพริบเอาเปรียบคนอื่นเป็นปกติวิสัย จึงตั้งหลักเกณฑ์ซื้อเกลือไทยกำหนดมิให้มีคุณภาพต่ำกว่า ๘๘% ในขั้นติดต่อบื้องต้นและค่อย ๆ เติบโตขึ้นเป็น ๘๘-๘๙% ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ค้าขายเกลือไทยอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าคุณภาพต่ำกว่ากำหนดก็ปรับเสียจนชาวนาชาตุน

ในแง่ตลาดจำหน่าย โดยกฎธรรมชาติผู้ซื้อต้องการซื้อของที่ราคาถูก ยิ่งถูกได้เท่าใด ก็ยิ่งดี และถ้ามีซัพพลายมากจากตลาดได้เท่าใด ก็พร้อมที่จะกดให้ต่ำที่สุด เรายินดีแสวงหาความปรานีจากผู้ซื้อได้ช่วยเป็นการผิดกฎธรรมชาติ เราจะต้องช่วยตัวเอง ผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าของเราให้ดีขึ้น เพื่อรักษาสถานะจำหน่ายของเราให้คงที่ไว้ เฉพาะปัญหาเรื่องเกลือ เมื่อคนอื่นเขาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นได้ด้วยความพยายามคิดแก้ไข ทำไมเราไม่ทำตามเขา เมื่อ ๘-๙ ปีมาแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสำรวจการทำงานเกลือในประเทศไทยคณะหนึ่ง ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงนาเกลือของเรา ในรายงานนั้นกล่าวว่า ผังทะเลในอ่าวไทยมีที่ว่างเหมาะที่สุดสำหรับทำนาเกลือ แนววิธีปรับปรุงทางเทคนิคไว้หลายอย่างหลายประการ ได้เสนอโครงการลงทุนที่จะแก้ไขเป็นขั้น ๆ ด้วยเงินทุนเริ่มต้นไม่กี่ล้านบาท และเป็นที่เข้าใจกันว่า เมื่อผลิตเกลือได้เท่าใด ประเทศญี่ปุ่นก็จะรับซื้อทั้งหมด เพราะปรากฏว่าประเทศไทยทำเกลือได้ปีละประมาณไม่ถึง ๑๐ เปอร์เซนต์ของปริมาณเกลือทั้งหมดที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นกลับออกไปแล้ว ได้ทำรายงานความเห็นเสนอการปรับปรุงไว้แล้ว จนบัดนี้ ก็หาได้มีการปรับปรุงนาเกลือให้ดีขึ้นไม่ ทั้งนี้ เพราะเราเห็นกันว่า

เป็นความผิดของราษฎรชาวนาเกลือเองที่ไม่ช่วยตัวเองทำนาของตนให้ดีขึ้น เกลือไทยจึงขายไปต่างประเทศไม่ได้

ข้อเขียนนี้ก็เป็นที่ปัญหาขึ้นว่า ราษฎรของเราเฉลี่ยवलาคพอแล้วหรือที่จะปรับปรุงช่วยตัวเอง ในเรื่องนี้ใครจะเป็นผู้ส่งเสริมให้นาเกลือของเราทำนาให้ได้ผลดีขึ้น ชาวนามีทุนรอนมีความรู้จะปรับปรุงตัวเองได้เพียงไร เพราะต่างคนต่างทำอยู่คนละทิศละทางไม่ติดต่อกัน การชักน้ำเค็มเข้านาต่างคนต่างทำไปคนละทางสองทาง เทคนิคอื่น ๆ ที่จะต้องประสานงานเพื่อประโยชน์ร่วมกันก็มีอาจทำได้ ถ้าเช่นนั้นเป็นหน้าที่ของใครเล่าที่จะยื่นมือเข้าช่วย จะพึงส่งเสริมอย่างไรให้นาเกลือของเราผลิตเกลือให้ดีขึ้น เขาว่าเรื่องปรับปรุงนาเกลือขึ้นใครไปแต่ละต้องเข้ามักจะเป็นเสนียดแก่ตัวเอง ความจริงจะเป็นอย่างไร ผู้เขียนก็เข็ดขยาดอยู่เหมือนกัน ถ้าเช่นนั้นใครเล่าจะเป็นผู้ช่วยชาวนาเกลือ

ทางที่จะคิดแก้ปัญหานี้จะได้ขอความช่วยเหลือร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญจากเพื่อนบ้านมีญี่ปุ่นเป็นต้น ซึ่งเคยส่งคณะผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสอบนาเกลือในประเทศไทยครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อประมาณ ๘-๙ ปีก่อน เรื่องนี้ควรหยิบยกเรื่องขึ้นเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่น เพราะมีเรื่องเกี่ยวโยงกันทั้งปัญหา ตลาดและปัญหาการปรับปรุงคุณภาพเกลือ นาเกลือของเราในระยะยาว ซึ่งย่อมจะเป็นผลดีในทางตลาดจำหน่ายไปด้วยในตัว

สำหรับครั้งที่เคยเป็นสินค้าถูกรองจากสินค้าหลักคงอ้างถึงข้างต้นนั้น เวลานี้ราคาทกต่ำมาก ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนทั้งตลาดในประเทศและนอกประเทศ ก็เป็นเรื่องใหญ่เหมือนกัน ที่ต้องคิดแก้ไขหาทางจำหน่ายเพื่อผลุงราคาไว้เป็นการช่วยเหลือผู้ผลิต และเพื่อรักษานโยบายเมื่อส่งเสริมให้มีการผลิตขึ้นแล้ว ก็จะต้องหาตลาดจำหน่ายควบคู่กันไป ครึ่งไทยกับครึ่งอินเดียนกำลังแข่งกันลดราคาขายในตลาดโลก ทำอย่างไรจึงจะทำความเข้าใจกันได้ ระหว่างผู้ผลิตด้วยกัน เพื่อรักษาระดับราคามิให้ตกต่ำเกินไป

การขายเกลือไทย*

ได้ทราบว่ พระยามโหสวรย์ ประธานกรรมการบริษัทพืชสิกรรม จำกัด ได้กลับจากประเทศญี่ปุ่น โดยได้ไปเจรจาขายเกลือไทยในตลาดญี่ปุ่น ประธานกรรมการบริษัทพืชสิกรรม จำกัด แจ้งแก่ผู้แทนของเราว่า ในระหว่างที่อยู่ทีไ้เกี่ยวได้ไปพบกับอธิบดีกรมการค้าระหว่างประเทศ (Councillor of International Trade) แห่งกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรม โดยกระทรวงเศรษฐกิจของเราได้ติดต่อกับสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในประเทศไทยให้ทราบว่ ได้ส่งข้าพเจ้าเป็นผู้แทนไปเจรจาเรื่องการค้าเกลือที่ตกค้างอยู่มากมาย เป็นความเดือดร้อนแก่ราษฎรชาวนาเกลือซึ่งตลาดญี่ปุ่นได้งัดข้อในปีนี้ และมีการกวตราคาลงอย่างปราศจากมิตรภาพที่ตลาดทั้ง ๒ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

กระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้ช่วยเหลือแนะนำไปยังกลุ่มพ่อค้าเกลือที่ส่งเกลือไทยเข้าประเทศญี่ปุ่น รวม ๔ บริษัท พระยามโหสวรย์ ได้เข้าประชุมกับผู้แทนบริษัทเหล่านั้น ซึ่งแจ้งเหตุผลข้อเท็จจริงต่อว่ ที่ญี่ปุ่นซื้อเกลือจากจีนแผ่นดินใหญ่ได้ แต่ไม่ซื้อเกลือจากประเทศไทยนั้นเป็นการไม่แสดงมิตรไมตรีต่อตลาดของเรา ทั้ง ๆ ที่ตลาดประเทศไทยส่งสินค้าเข้าจากประเทศญี่ปุ่นมากมายอย่างช่วยเหลือกัน

ในการไปเจรจา มีจุดประสงค์ ๒ ประการ คือ ประการต้น ที่กะจะซื้อเกลือไทยปีน ๔๐,๐๐๐ ตัน และยังไม่ตกลง เพราะต้องการจะตัดราคาลงอีกจากราคาปีก่อนนั้ ขอให้ซื้อราคาตามเดิม ประการที่ ๒ ข้าพเจ้าได้ขอให้ซื้อเพิ่มอีก ๒๐,๐๐๐ ตัน เพราะปีนี้มีเกลือเก่าค้างยกมาแต่ปีก่อนมากเป็นจำนวนเรือนแสนตัน โดยที่ญี่ปุ่นซื้อเพียง ๒๐,๐๐๐ ตัน เมื่อปีก่อน เป็นอันตกลงกันว่าปีนงวดตัน (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๐๗) จะซื้อ ๔๐,๐๐๐ ตันก่อน ในราคาเท่าเดิม และรับว่จะซื้อเพิ่มเติมตามที่ข้าพเจ้าเสนอเพิ่มอีก ๒-๓ หมื่นตัน เป็นแต่จะปรึกษาในเรื่องราคาอีกครั้งหนึ่งข้าพเจ้าได้ตัดพ้อถึงราคาที่เราขายอยู่ขณะนี้ต่ำที่สุดอยู่แล้ว ถ้าตกลงอีกจะเป็น

* เป็นข้อความที่พระยามโหสวรย์เรียบเรียงสำหรับให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์.

ความเดือดร้อนแก่ราษฎรชาวนาเกลือของเรา เวลานี้บริษัทผู้ส่งเข้ากำลังผูกขาคันอยู่ ถ้าเรา
 ขยายเพิ่มจำนวนขึ้น ได้รับความเดือดร้อนของราษฎรสำหรับปีนี้ก็พอจะบรรเทาเบาบางลงได้ แต่
 ปีหน้าปัญหาเช่นนี้ก็จะมีขึ้นอีก ประชานกรรมการบริษัทพืชกสิกรรม ประสงค์ว่า ด้วยเรายังมิได้คิด
 อ่านแก้ไขคุณภาพเกลือของเราให้ได้มาตรฐานที่เขาใช้เกลือประกอบอุตสาหกรรม ทำอย่างไรที่
 เราจะทำนาเกลือของเราให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน เกลือไทยยังเป็นปัญหาคารกะพ
 ที่ไม่มีใครอยากแตะต้องและเข้าใจกันไม่ได้ โดยขาดการประสานงานระหว่างเจ้ากระทรวงของ
 เราเอง

ตอนสี่

ธุรกิจอุตสาหกรรม

หน้าว่าง

พระยามโหสรวรย์เป็นผู้ริเริ่มงานในด้านอุตสาหกรรมของประเทศไทยคนหนึ่งซึ่งสมควรจะนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ ความคิดเกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมนั้นเริ่มขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๘ หลังจากได้ลาออกจากราชการและไปประกอบกิจการป่าไม้ที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ท่านคิดว่าการค้าส่งออกของประเทศไทยในขณะนั้นมีสินค้าหลักได้แก่ ข้าว แร่ ยาง และไม้ ซึ่งนับวันจะน้อยและร่อยหรอลงไปทุกวัน การส่งออกก็อยู่ในรูปวัตถุดิบส่งไปแปรรูปจากต่างประเทศทำให้รายได้เป็นเงินตราต่างประเทศไม่มากเท่าที่ควร เมื่อเป็นดังนั้นควรจะเร่งรัดอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีขึ้น บริษัทศรีราชา จำกัดในขณะนั้นได้สัมปทานตัดไม้ในป่ามากเข้า ประชาชนก็รุกเข้าไปทำกินในป่าที่ถูกตัดโล่งเตียนมากขึ้นทุกทีถ้าจะมีอุตสาหกรรมอย่างอื่นเข้ามาแทนที่ น่าจะเป็นประโยชน์ ท่านจึงได้ออกไปดูงานน้ำตาลที่ชาว ซึ่งขณะนั้นเป็นเมืองขึ้นของฮอลันดา เมื่อได้ไปสำรวจกิจการต่าง ๆ แล้วเห็นว่า อ้อยจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ในอนาคตอันใกล้ สมควรที่จะเร่งรัดให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นสินค้าหลักแทนข้าวซึ่งคาดว่าจะส่งออกได้น้อยลงเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น

การจัดตั้งโรงงานน้ำตาลในสมัยนั้นเริ่มขึ้นด้วยความยากลำบาก เพราะน้ำตาลซึ่งเป็นสินค้าอุตสาหกรรมและอ้อยซึ่งเป็นผลผลิตทางเกษตรกรรมก็คือสิ่งเดียวกัน ผู้ที่จะดำเนินธุรกิจอย่างนั้นจำเป็นต้องเป็นทั้งนักอุตสาหกรรมและนักเกษตรกรรม จะต้องร่วมมือร่วมแรงกันหลายฝ่าย ท่านจึงได้รวมทุนกับผู้ที่สนใจทำการสำรวจและตั้งโครงการเพื่อจะทำโรงงานน้ำตาลขึ้นที่จังหวัดชลบุรี ในบริเวณที่ใกล้เคียงกันกับโรงงานน้ำตาลของบริษัทอุตสาหกรรมชลบุรี จำกัด ที่หนองซากขณะนั้น และได้ติดต่อขอซื้อโรงงานจากบริษัทโสโกต้า ประเทศเชคโกสโลวาเกียซึ่งก็ได้รับการเสนอโรงงานในราคา ๑ ล้านบาท ปัญหาต่อไปจึงอยู่ที่ทุน การทำโรงงานในราคานี้หนึ่งล้านบาทเมื่อก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพานั้นเป็นเรื่องใหญ่โตมากจำเป็นต้องได้รับทุนจากต่างประเทศเข้ามาช่วยด้วยแล้วจำต้องขออนุมัติต่อรัฐบาล ขณะที่ดำเนินการเพื่อขอให้ทบทุนชาวญี่ปุ่นเข้ามาร่วมด้วยนั้น รัฐบาลเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีจึงรับเอาไปทำเสียเอง หากแต่ย้ายไปทำที่จังหวัดลำปางมอบให้บริษัทโสโกต้าออกแบบสร้างโรงงานสืบทอดไปส่วนผลการสำรวจพื้นที่ทำโรงงานน้ำตาลที่จังหวัดชลบุรีได้มอบให้บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติจำกัดไปภายหลัง และ

เป็นประโยชน์ในการตั้งโรงงานอีกโรงหนึ่งของบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรีจำกัดซึ่งเป็นของ
รัฐบาลเช่นเดียวกันในปัจจุบันนี้

แม้ว่าโรงงานน้ำตาลใหญ่จะไม่สำเร็จดังที่หวังตั้งใจไว้ก็ตาม ท่านก็ยังไม่ละความ
พยายามที่จะก่อตั้งขึ้นให้ได้ โดยติดต่อซื้อโรงงานขนาดผลิตได้วันละ ๑๐ ตันมาประกอบขึ้นและ
ใช้วัตถุดิบจากน้ำตาลทรายแดงซึ่งมีอยู่มากในขณะนั้น การผลิตได้ทำขึ้นและขายในราคาต่ำ เพียง
กิโลกรัมละ ๑๒ สตางค์และสี่ล้าเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำตาลทรายขาวที่มาจากต่างประเทศ การ
ทำโรงงานน้ำตาลจึงขาดทุนเรื่อยมาประมาณสองปี จนเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา
ราคาน้ำตาลจึงขึ้นสูงเป็นลำดับเพราะต่างประเทศไม่สามารถส่งมาขายได้ และทางโรงงานเล็ก ๆ โรง
นี้ก็สามารถผลิตน้ำตาลทรายขาวเข้าสู่ตลาดได้ทันเหตุการณ์พอดีโดยนำน้ำตาลโดนคจากเพชรบุรี
และน้ำตาลมะพร้าวมาสกัดเป็นน้ำตาลทรายขาวได้ ทำให้สามารถมีกำไรเลี้ยงตัวได้เรื่อยมา และ
ขยายกิจการเป็นวันละ ๒๐ ตัน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงได้เลิกกิจการเพราะโรงงานขนาดใหญ่
เพิ่มขึ้นมากสามารถผลิตได้ในราคาต้นทุนต่ำกว่า ทั้งนี้เห็นว่าท่านเป็นบิดาแห่งอุตสาหกรรม
น้ำตาลของประเทศไทยได้ผู้หนึ่ง ผู้ที่อยู่ในวงการค่าน้ำตาลให้ความนับถือแก่ท่านเป็นอย่าง
ดีตลอดมาแม้ว่าจะเลิกกิจการค่าน้ำตาลมาแล้วก็ตาม

นอกจากอุตสาหกรรมน้ำตาลแล้วต่อมาท่านได้ร่วมทำโรงงานอุตสาหกรรมอีกหลาย
แห่งเช่นร่วมเป็นผู้ก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสังกะสีและโรงงานผลิตเหล็กบริษัทจีเอสทีล
เป็นต้นท่านได้เป็นผู้ริเริ่มและเป็นกรรมการของบริษัททั้งสองนี้มาจนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของท่าน

งานในด้านอุตสาหกรรมนี้เป็นสิ่งที่ท่านมุ่งมาดปรารถนาที่จะเห็นประเทศไทยเจริญ
รุ่งเรืองในทางนี้ มีผู้ที่คุ้นเคยมาไต่ถามว่าอุตสาหกรรมใดบ้างที่ควรแก่การลงทุนในระยะนี้ ก็
ได้รับคำชี้แจงจากท่านว่าอุตสาหกรรมที่สามารถแปรรูปสินค้าทางเกษตรที่มีอยู่มากมายในประ
เทศให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปและกึ่งสำเร็จรูปได้จะเป็นผลดี เพราะจะสามารถช่วยให้เป็นตลาดการ
จำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและใช้แรงงานในประเทศให้เป็นประโยชน์ได้เพื่อขจัดความยากจน
อันเนื่องมาจากการว่างงาน ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังเป็นประเทศกสิกรรมและประชากร

ทูตเกล้าฯ ถวายตัวอย่างสังกะสี

ในงานเลี้ยงต้อนรับ นายฮาชิโมโตะ ประธานบริษัทมิตรชยุ เมื่อ กรกฎาคม ๒๕๑๗

ส่วนใหญ่มีอาชีพในตำแหน่งเกษตรกรไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงความรู้ความสามารถให้เป็นกรรมกรที่ดีได้ จึงอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เจริญรวดเร็วได้ เหตุสำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่สินค้าอุตสาหกรรมชนิดสำเร็จรูปนั้นมีผู้ผลิตอยู่มากมายในตลาดโลก ถ้าเกิดการแข่งขันกันมากขึ้นจะทำให้ราคาลดลงและทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้ง่าย ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับการค้าเสรีกรรมไปอีกนานไม่ควรพัฒนาอุตสาหกรรมให้ล้าหน้าเกษตรกรรมไปมากนัก เหล่านี้คือความคิดของพระยามโหตรวรย์

หน้าว่าง

ตอนหน้า

งานทางการเมืองและเทศบาล

หน้าว่าง

โชคชตาได้พาให้พระยามโหสรวรย์ให้เข้าไปสู่วิถีทางการเมืองหลังจากออกจากราชการแล้วโดยรับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง และต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีคนแรกของเทศบาลนครธนบุรี ในเวลาเดียวกันกับเจ้าพระยารามราฆพได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีคนแรกของเทศบาลนครกรุงเทพ งานเทศบาลในตอนแรกยังไม่มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องมากนัก เพราะทั้งนายกเทศมนตรี เทศมนตรี และสมาชิกเทศบาลได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทยทั้งสิ้น หลังจากนั้นจึงมีการเลือกตั้งและพระยามโหสรวรย์ก็ได้เข้ารับสมัครเลือกตั้งพร้อมกับพรรคพวกซึ่งรวมกลุ่มเข้าแข่งขันเป็นพรรคในรูปของการเมืองตามประวัติท่านได้เป็นนายกเทศมนตรีถึง ๖ สมัย ครึ่งสุดท้ายเมื่อมีอายุได้ ๘๒ ปี หลังจากประกาศคณะปฏิวัติยุบเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ และธนบุรี เป็นกรุงเทพมหานครแล้ว ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นประธานสภากรุงเทพมหานครต่อมาจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

พระยามโหสรวรย์ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครธนบุรีตามระยะเวลาดังนี้

๑. ครึ่งแรก ตั้งแต่ ๒๒ เมษายน ๒๔๘๐ ถึง ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๘๑ โดยการแต่งตั้งหลังจากครึ่งที่แล้วโดยการเลือกตั้งทั้งสิ้น

๒. ครึ่งที่สอง ๒๒ พฤษภาคม ๒๔๘๑ ถึง ๒๓ มกราคม ๒๔๘๓

๓. ครึ่งที่สาม ๑๙ ธันวาคม ๒๔๘๔ ถึง ๑๕ กันยายน ๒๔๘๕

๔. ครึ่งที่สี่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ ถึง ๕ กันยายน ๒๔๘๕

๕. ครึ่งที่ห้า ๖ กันยายน ๒๔๘๕ ถึง ๑๘ เมษายน ๒๔๘๖

๖. ครึ่งที่หก ๒๔ ตุลาคม ๒๔๑๑ ถึง ๖ กันยายน ๒๕๑๔

นับว่าท่านเป็นนายกเทศมนตรีคนหนึ่งที่อยู่หลายสมัยที่สุดในประเทศไทย การบริหารงานของท่านเป็นไปโดยเรียบร้อยไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้เกิดครหาได้ท่านมีวิธีการทำงานโดยใช้น้ำใจ ไม่ใช่อำนาจในการสั่งงาน คุณแพทย โชติชูชีพ เคยดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี เทศบาลนครธนบุรี และเป็นพรรคตรงกันข้ามมาหลายสมัยและภายหลังได้มาร่วมงานกันในครั้งสุดท้ายโดยเป็นเทศมนตรีร่วมคณะกับท่านในปี ๒๕๑๑-๒๕๑๔ ได้เขียนกล่าวไว้ในหนังสือที่ระลึกอายุครบ ๗ รอบของท่านในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ว่า

“สมัยท่านเป็นนายกเทศมนตรีในระยะแรก ได้ดำริจะพัฒนาท้องถิ่นธนบุรีของเรา ให้เจริญรุ่งเรืองเทียมมาเทียบใกล้กับกรุงพระมหานคร ท่านจึงได้ดำริตัดถนนเจริญนคร ส่งต่อจากถนนสมเด็จพระเจ้าพระยาเลียบแม่น้ำไปยังบुकโคล และตัดถนนตากสินต่อจากถนนประชาธิปไตยยังดาวคะนอง การตัดถนนทั้งสองสายนี้ถ้ากระทำกันในสมัยปัจจุบันที่เขาทำกันอยู่เฉพาะค่าที่ดินก็จะต้องเสียค่าชดเชยเป็นสิบ ๆ ล้านหรือร้อยล้านบาทแต่ท่านเจ้าคุณคิดตัดถนนใหญ่ทั้งสองนี้กับถนนไหสวรรย์ซึ่งเชื่อมสองถนนนี้ โดยขอความเห็นนอกเหนือจากชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินบ้าง โดยการไปหาผู้เช่าบ้าง เชิญมาประชุมเลี้ยงน้ำชากันบ้าง ในที่สุดก็ได้ที่ดินตัดถนนโดยไม่ต้องเสียค่าชดเชยแม้แต่สตางค์แดงเดียว แสดงถึงความสามารถและบุคลิกภาพที่มัดใจคนให้เลื่อมใสศรัทธา ทั้งนี้เพราะความตั้งใจจริงและความบริสุทธิ์ใจของท่านที่จะสร้างบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขของคนรุ่นหลัง อย่างแท้จริง”

งานในระหว่างที่เป็นนายกเทศมนตรีนครธนบุรีนี้เป็นตำแหน่งที่ทำให้ท่านคลุกคลีกับการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติเรื่อยมาในระยะแรกที่เป็นนายกเทศมนตรีได้สร้างความรุ่งเรืองให้แก่ธนบุรีมาเป็นลำดับ ธนบุรีในสมัยนั้นถนนหนทางมีน้อย เท่าที่จำได้มีวงเวียนเล็กวงเวียนใหญ่ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา ถนนสี่แยกบ้านแขกไปศิริราช ท่านได้ทำนุบำรุงและสร้างถนนหนทางโดยต่อถนนตากสินจากวงเวียนใหญ่ไปถึงดาวคะนอง สร้างถนนเจริญนคร ถนนมไหสวรรย์ และถนนต่อจากตลาดพลูไปภาษีเจริญ เพื่อนของท่านมีมากในแวดวงของภาษีเจริญ ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ท่านสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลในเขตนี้ติดต่อกันมาทุกสมัย นอกจากสมัยหลังครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้สมัครเข้ารับเลือกตั้งในเขตคลองสานการตัดถนนในสมัยนั้นเป็นถนนแคบ ๆ ท่านเริ่มตัดถนนกว้าง ๓๐ เมตรเป็นคนแรกคือถนนเจริญนครซึ่งเป็นถนนเลียบแม่น้ำคู่ไปกับถนนเจริญกรุง การตัดถนนของท่านทำไปโดยไม่เสียเงินค่าเวนคืนตลอดสาย โดยเดินเข้าเรือกวสวชิตเส้นและขอที่ดินไปจนตลอดสายยาวกว่า ๘ กิโลเมตร ท่านได้รับทั้งคำติคำชม เฉพาะคำติได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากคู่แข่งชั้นทางการเมืองว่าตัดถนนเข้าบ้านท่านเก็บเป็นความลับเกี่ยวกับเรื่องแนวถนนเมื่อถูกต่อว่าท่านก็บอกว่าความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย ท่านทำด้วยความสัตย์สุจริต ทำเพื่อประชาชนที่เลือกตั้งและมอบหมายให้มาทำความเจริญให้กับ

ท้องถิ่น เขาจะกล่าวหาว่าอะไรก็ตามเมื่อเราไม่ได้ทำแล้วเราก็ไม่ต้องตอบโต้ ดีกว่าที่จะให้เขารหาหน้าว่าเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ต่อประชาชน ถนนเส้นเดียวกันนี้เมื่อขอซื้อไปที่กระทรวงมหาดไทย ๑ ให้ชานนามว่าถนนมไหสวรรย์ ท่านก็ขอต่อให้ชื่อว่าถนนเจริญนครแทน เพื่อล้อชื่อถนนเจริญกรุงทางฝั่งพระนคร ทั้งเกรงว่าจะมีผู้กล่าวหาไปในทางอกุศลด้วย แต่ท้ายที่สุดกระทรวงมหาดไทยได้นำชื่อของท่านไปตั้งให้เป็นเกียรติในสายเล็กเชื่อมต่อระหว่างถนนเจริญนครกับถนนตากสินจนได้ เมื่อมีการสร้างสะพานกรุงเทพเชื่อมฝั่งพระนครและธนบุรี ถนนสายนี้จึงเป็นสายที่รับสะพานกรุงเทพไปต่อกับถนนตากสิน.

สมัยนั้นคู่แข่งซึ่งเป็นพรรคตรงกันข้ามมีคุณทองอยู่ พนมพัฒน์ คุณแพทย โชตินุชิต ซึ่งเมื่อพบกันนอกเวลา ก็สนิทสนมชอบพอกันมาก เมื่อเข้าร่วมกันในบางโอกาสและในวาระสุดท้ายของชีวิต เป็นการแยกการเมืองกับส่วนตัวอย่างเด็ดขาด ท่านเข้าสู่วงการเมืองโดยถือประโยชน์ของประชาชนและระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ท่านว่า การเล่นการเมืองเป็นเกมอย่างหนึ่งซึ่งต้องอาศัยการชิงไหวชิงพริบและชิงดีชิงเด่นกัน ถ้าผู้เล่นมีกติกา คือศีลธรรมประจำใจที่จะไม่ทำลายกันโดยความอาฆาตมาดร้ายแล้วเป็นเกมที่สนุกกว่าเกมใด ๆ ทั้งสิ้น ในการรับเป็นนายกเทศมนตรีครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๑๑-๒๕๑๔ นั้นท่านได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นแท้มีได้จดทะเบียนให้ชื่อว่ากลุ่มธนบุรี รวมพรรคพวกและผู้ที่ยกเคยเข้าแข่งขันกับพรรคประชาธิปัตย์ปรากฏว่าสมาชิกกลุ่มธนบุรีได้เสียงมากและเลือกตั้งท่านให้เป็นนายกเทศมนตรีเมื่ออายุได้ ๘๒ ปี ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นเป็นเวลาทั้งสิ้นเกือบ ๓๐ ปี

พระยามไหสวรรย์เคยประสบทั้งความสำเร็จและความพ่ายแพ้ในการต่อสู้ทางการเมือง ท่านเคยสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรี ๒ ครั้งแต่พ่ายแพ้แก่คู่แข่งซึ่งสมัคร ในนามของพรรคประชาธิปัตย์มีเพื่อนหลายคนเข้าใจผิดว่าท่านเป็นสมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ท่านตอบว่าท่านเป็นพรรคอิสระซึ่งถ้าท่านดำรงตัวเป็นอิสระอย่างแท้จริงแล้วท่านก็สามารถทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและระบอบประชาธิปไตยได้เช่นเดียวกัน เป็นอันว่าท่านสมัครผู้แทนโดยมิได้เข้าพรรคหนึ่งพรรคใดมาโดยตลอด

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองของไทยว่าเป็นการเมืองที่ไม่มีพรรคแต่เป็นการ

เล่นพรรคพวก อย่างไรก็ดีแม้พรรคพวกจะอยู่ได้โดยอามิสสินจ้างตามที่กล่าวหานั้นก็จริง แต่ถ้ามีอุดมคติต้องกันก็ย่อมจะแก้ไขเหตุการณ์บ้านเมืองได้ ก็ยังดีที่การเล่นการเมืองของไทยมีแต่ใส่ร้ายป้ายสีกันเท่านั้น ไม่ถึงกับมุ่งทำลายล้างชีวิตกันดังประเทศอื่น และเมืองไทยมีสถาบันคักก็สิทธิ์คอยคุ้มครองอยู่ได้แก่ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ในระยะหลังเมื่อมีการเดินขบวนเรียกร้องต่างๆ กันมากขึ้น ท่านก็ห่วงเกรงว่าจะกระทบกระเทือนสถาบัน และได้รำพึงว่าควรจะมีการปรับปรุงเศรษฐกิจและสังคมให้ทันต่อกาลเวลา และก็ภาวนาให้เป็นเช่นนั้น เรื่องนโยบาย “เราทำได้” ของรัฐบาลปัจจุบันนี้ท่านว่าที่ควรทำให้ได้มากที่สุดได้แก่นโยบายประกันสินค้าและราคาสถิตผลทางเกษตรท่านเคยอยู่ในวงราชการและพ่อค้ามานานทราบว่าคนกลางเอารัดเอาเปรียบคนจนอย่างไร การขจัดคนกลางนั้นทำได้ยากแม้ว่ารัฐจะเข้าไปทำเสียเอง ครอบงำโดยพระภูมิยังกินไก่ ไก่ยังกินข้าวเปลือก รัฐจะทำการค้าเองทั้งหมดไม่ได้ การรวมกลุ่มเกษตรกรก็ยังไปไม่ได้ถึงไหน ดังนั้นควรจะได้ศึกษาการค้าของแต่ละพืชผลโดยเฉพาะ แล้วให้พ่อค้าคนกลางเข้าไปรับซื้อประกันราคาพืชผลให้แก่เกษตรกรให้ได้ในราคาที่รัฐบาลกำหนดไว้ เมื่อเปลี่ยนรูปแล้วในส่วนที่ใช้ส่งออกรัฐบาลจะต้องเข้ารับซื้อจากพ่อค้าอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้หมายความว่ารัฐจะต้องแทรกแซงทำการค้าส่งออกของพืชแต่ละชนิดเองในระยะสุดท้ายของตลาด ท่านกล่าวว่าพวกพ่อค้าที่กุมเศรษฐกิจอยู่ในเมืองไทยนั้นไม่ใช่คนดี แต่ชั้งโกง หมายความว่าถ้าวางระเบียบแบบแผนให้ดีแล้วพ่อค้าจะเข้ามาเป็นเครื่องมือของทางราชการได้โดยรัฐไม่ต้องเข้าไปทำเองทั้งหมด

บทความของท่านที่เกี่ยวกับการเมืองและการเทศบาลมีปรากฏในหนังสือต่าง ๆ ซึ่งพิมพ์เผยแพร่แล้วเป็นจำนวนมากจึงได้นำมาแต่เฉพาะที่ท่านเขียนเป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.อ. พระยาจำเริญภณภพ โดยตัดตอนที่ท่านกล่าวเกี่ยวกับงานเทศบาล และคำอวยพรที่เขียนให้แก่หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทยในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๑ พร้อมกับคำบรรยายเรื่องการปกครองของไทยซึ่งเรียบเรียงเป็นภาษาอังกฤษ

แต่ท่านเจ้าคุณดำเกิง ฯ

เจ้าภาพจัดงานศพท่านเจ้าคุณดำเกิงธรรมาภ ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนข้อบันทึกและความจำอันเป็นชีวิตประวัติดังท่านเจ้าคุณระหว่างที่เราร่วมงานมาด้วยกันกับงานบริหารท้องถิ่น “เทศบาล” ข้าพเจ้ายินดีรับ เพราะจะได้มีโอกาสเล่าเรื่องอะไร ๆ ที่เราผ่านความยากลำบากระหว่างที่เราต้องเขียนการบริหารงานท้องถิ่นในคณะเทศมนตรีแห่งเทศบาลนครธนบุรีด้วยกันมาหลายปี

งานปกครองท้องถิ่นของจังหวัดธนบุรี รัฐบาลได้นำระบบเทศบาลเข้ามาบริหารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ สมัยนั้นมีการแต่งตั้งบุคคลซึ่งทางการเมืองเห็นว่า เป็นผู้สมควรให้เข้ารับตำแหน่งเป็นนายกและเทศมนตรี เรียกว่า “คณะเทศมนตรีนครธนบุรี” บริหารงานท้องถิ่นภายใต้ระบบสภาเทศบาล ซึ่งมีการแต่งตั้งสมาชิกโดยกระทรวงมหาดไทยมาครบคณะเช่นกัน

ระหว่างปีต้น ท่านเจ้าคุณดำเกิง ฯ เป็นแต่สมาชิก ครั้นปีต่อมาจึงได้เข้ารับตำแหน่งเป็นเทศมนตรีในคณะ ซึ่งข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เราได้ช่วยกันวางระเบียบแบบแผนงานตามหลักการที่กำหนดไว้ในกฎหมายเป็นรูปร่างขึ้นในทางปฏิบัติ ทั้งกองและแผนงานต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นหลักปฏิบัติหน้าที่ทุกส่วนทุกหน้าที่ อันเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้นในการปกครอง เราได้ช่วยกันคิดช่วยกันวางระเบียบแบบแผนในรูปการปฏิบัติงานเทศบาลนคร ซึ่งเป็นหลักริเริ่มเบื้องต้นสืบเนื่องมาจนบัดนี้ ท่านเจ้าคุณดำเกิง ฯ ได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงช่วยเหลือคณะเทศมนตรีนครมาเป็นอย่างดี ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าถูกเรียกกลับเข้ารับราชการในกระทรวงพาณิชย์ ท่านก็ได้เป็นนายกเทศมนตรี แต่เมื่อข้าพเจ้าพ้นหน้าที่ราชการ ก็กลับมาร่วมกันกับท่านอีกหลายครั้งหลายหน ระหว่างที่เราทำหน้าที่ร่วมกันอยู่นั้น ได้ช่วยกันทำความเจริญให้แก่ท้องถิ่นธนบุรีตามความสามารถของเรา งานสาธารณูปการของท้องถิ่นอันใดพึงทำพึงจัดให้มีขึ้น อันเป็นความเจริญของท้องถิ่น ก็ได้ช่วยกันคิดค้นคว้านำมาดำเนินการ ในฝ่ายงานโยธาและความก้าวหน้าในการเสริมสร้างคมนาคม ซึ่งธนบุรียังล้าหลัง เราก็ได้ช่วยกันตัดถนนใหม่ ๆ ขึ้นหลายสาย เช่นถนนเทศบาลสายแรก ได้ขยายตรอกซอกซอยจากเชิงสะพานพุทธไปจดทางถนนเชิงสะพานเจริญพาคณ์ตัดขยายถนนอรุณแอมรินทร์ จากถนนอิสสระภาพ ผ่านกองทัพอากาศ ผ่านวัดอรุณไป

จกปลายทางวัดอัมรินทร์ ซึ่งต่อมาท่านเจ้าคุณคำเก็ง ๖ ก็ได้ตัดต่อในสมัยที่ท่านเป็นนายกเทศมนตรีต่อไปจนสุดทาง นอกจากถนนชอกชอยเล็ก ๆ ซึ่งเดิมเป็นทางเดิน ปรับปรุงขึ้นตามกำลังงบประมาณของเราในชั้นนั้น ต่อมาก็ได้ตัดถนนใหญ่ ๆ ขึ้นอีกหลายสาย เช่น ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน ต่อจากวงเวียนใหญ่ไปจดดาวคะนอง และถนนเจริญนคร ตัดจากคอยसानผ่านถนนมไหสวรรย์ ไปจดคลองตำบลบุคคโลสุดเขตเทศบาล เป็นต้น

งานส่งเสริมท้องถิ่นที่ท่านเจ้าคุณคำเก็ง ๖ ได้ปฏิบัติร่วมงานกับข้าพเจ้าและที่ท่านได้เสริมสร้างสมัยเมื่อท่านดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเป็นประจักษ์พยานหลายสิ่งหลายอย่าง ดังได้กล่าวมาโดยย่อ...

พระยามไหสวรรย์

ประธานสภาเทศบาลนครธนบุรี

วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

มิตรภาพและพระปีใหม่

เมื่อวันหยุดราชการงานฉลองรัฐธรรมนูญเมื่อสองสัปดาห์ก่อน วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๑ ยังตกค้างอยู่ ไม่ทราบว่าจะถูกเปลี่ยนหรือไม่ มีบุรุษหนุ่มผู้หนึ่งแจ้งว่า เป็นคนชาวหนังสือพิมพ์ไทยได้มาขอพบข้าพเจ้าที่บ้าน แจ้งด้วยว่ามีได้มาสัมภาษณ์หาข่าว แต่จะมาขอให้ทำอะไรสักเล็กน้อย ข้าพเจ้าได้พบเขาที่ห้องรับแขก ปรากฏว่า เป็นสุภาพบุรุษที่เคยพบกันมาก่อนหลายครั้ง ทักทายกันแล้ว เธอก็บอกว่าจะมาขอให้ข้าพเจ้าเขียนบทความหรือคำอวยพรตามแต่ข้าพเจ้าจะเขียน เพื่อลงพิมพ์ในพิมพ์ไทยในวันปีใหม่

ข้าพเจ้ามิได้ปฏิเสธคำขออันเต็มไปด้วยความหวังดี ไม่ตรีจิตของท่านผู้นั้นที่ใช้ปรัชญามาผูกมิตรเบื้องต้น ยกความสำคัญมาขอให้คู่สนทนาเริ่มสนใจ ทั้ง ๆ ที่ทั้ง ๒ ฝ่ายมิได้ตั้งเรื่องมาซักถาม และให้คำตอบในทำนองสัมภาษณ์ หรือตั้งปัญหาให้ชวนให้เป็นผู้ได้การมาก็ตาม เรื่องที่สนทนากันวันนั้นกลายเป็นข่าวขึ้นเองโดยมิได้ตั้งใจ ในฐานะที่ท่านผู้นั้นเป็นชาวธนบุรีร่วมสุขร่วมทุกข์อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันกับตัวนายกเทศมนตรี เราได้สนทนากันด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วก็เลยไปถึงการพัฒนาท้องถิ่นอันเป็นหน้าที่ของเทศบาลด้วย ได้พูดถึงถึงการขจัดเก็บขยะมูลฝอย รักษาความสะอาดตามตลาดท้องถนนหนทาง และคลองเล็กคลองน้อยซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูลแล้ว ก็เลยเรื่องไปถึงการซ่อมถนนหนทางและโครงการตัดถนนสายใหญ่สายใหม่ ๆ ของเทศบาล ตามที่รัฐบาลได้ให้งบประมาณมาให้จัดทำด้วย และการแก้ทางรถตอนวงเวียนเล็ก ซึ่งคิดจะขยายสพานก็จะลงมือทำทันทีในเร็ว ๆ นี้ เพื่อผ่อนคลายความคับคั่งการจราจร

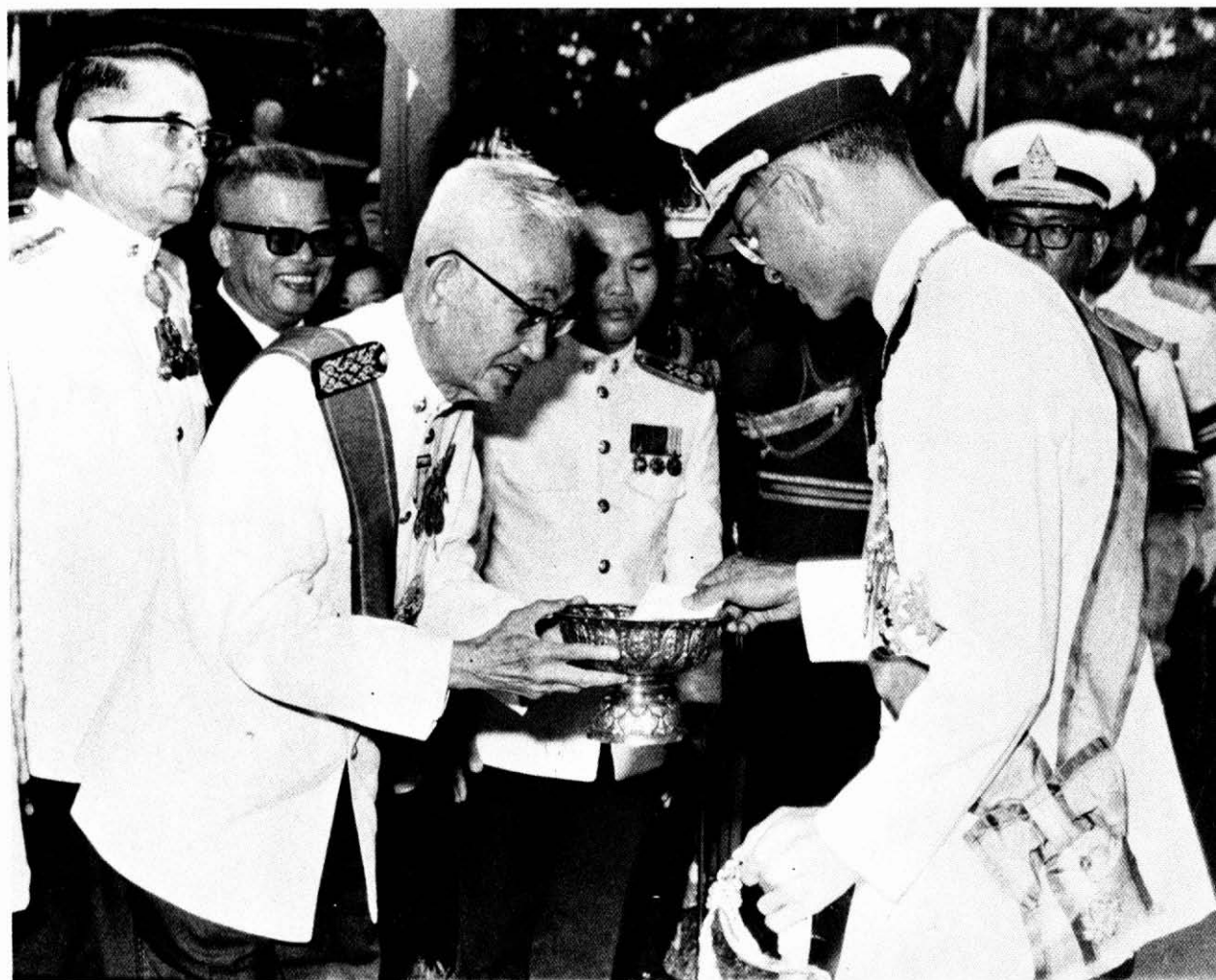
ท่านทั้งหลาย เป็นอันว่า คนข่าวของพิมพ์ไทยได้ข่าวเป็นหลักเป็นฐานไปจากข้าพเจ้า พร้อมด้วยมิตรภาพระหว่างเราผู้สื่อข่าวและผู้มีข่าวกับงานบูรณะท้องถิ่นในโอกาสที่เราพบกันประเดี๋ยเดียว

ยังอยู่แต่คำอวยพรปีใหม่ ซึ่งนักข่าวมาขอข้าพเจ้าขอขึ้นต้นอาราธนา คุณพระพุทธรูปธรรม พระสงฆ์ จงโปรดกลบบันดาลประสิทธิผลแก่ท่านทั้งหลาย เฉพาะอย่างยิ่ง พี่น้อง

ชาวธนบุรีทุกท่าน จงมีความอยู่เย็นเป็นสุขด้วยกัน ช่วยกันรักษาความสะอาดบ้านเรือนของท่าน ถนนหนทางหน้าบ้านหน้าอาคารของท่าน อย่าปล่อยทิ้งให้มีสิ่งสกปรกถนนตามหน้าบ้านร้านค้าของท่าน อย่าทิ้งขยะมูลฝอยลงในคลองให้เกิดปฏิกูลเน่าเหม็นเกือกร้อนแก่ท่านเองและเพื่อนบ้าน ขอให้ท่านประสบสุขทุกทีวาราศรีกาล และเจริญสุขสวัสดิ์ปีใหม่ด้วยกัน.

พระยามโหสวรรั
นายกเทศมนตรีนครธนบุรี

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๒

ถวายกรูณพระราชาทานเทศบาลนครธนบุรี วัดเศวตฉัตร พ.ศ. ๒๕๑๔

พิธียกช่อฟ้า วัดอนงคาราม

ตอนหก

งานทางด้านศาสนาและสังคม

หน้าว่าง

งานศาสนา

พระยามโหตรวรัญ เป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจอยู่เป็นนิจ ผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกับท่าน ทุกคนคงจะยอมรับว่า ท่านมีความเมตตากรุณาเป็นอุปนิสัย การทำบุญกุศลของท่านส่วนใหญ่ มุ่งไปในเรื่องการศึกษา เช่น ให้ภิกษุสามเณรบวชเรียนเพื่อสืบต่อพระศาสนา ท่านมีความคิดเปลี่ยนแปลงแม้แต่ในเรื่องศาสนาแล้วคือ ไม่ชอบทำบุญในสิ่งที่เกิดประโยชน์แก่สังคมน้อย ยกตัวอย่างเช่น ท่านจะทำบุญพอควรให้แก่วัดที่มีพระเป็นจำนวนน้อยแล้วต้องการเงินมากสำหรับสร้างโบสถ์ใหญ่สวยงาม แต่จะทำบุญมากในกรณีที่น่าไปจัดทำโรงเรียน เป็นต้น

ท่านเคารพและไปมาหาสู่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม) เจ้าอาวาสวัดอนงคาราม ซึ่งเป็นผู้ที่สนใจในการศึกษาของจังหวัดธนบุรีอยู่เสมอ และรับตำแหน่งนายกสมาคมศิษย์อนงคารามในพระบรมราชูปถัมภ์ กว่า ๓๐ ปี ได้จัดการหาทุนและจัดตั้งมูลนิธิให้แก่นักเรียนและโรงเรียนตลอดมา ทั้งได้ส่งเสริมการอบรมพุทธศาสนาแก่เยาวชน โดยตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นที่วัดอนงคาราม และเป็นไว้วางใจกรของวัดสืบมาเป็นเวลานาน

เกี่ยวกับโซกลาง ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ไม่เชื่อถือในเรื่องเหล่านี้ ครั้งหนึ่งท่านไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช (อยู่) วัดสระเกศ ซึ่งเชื่อกันว่าทรงผูกดวงชะตาและพยากรณ์สิ่งต่างๆ ได้แม่นยำนัก เมื่อได้สนทนาเรื่องการพยากรณ์และการให้ฤกษ์ยาม สมเด็จพระสังฆราชทรงกล่าวว่า การที่ท่านพยากรณ์ได้แม่นยำนั้น ก็เนื่องจากเก็บสถิติดวงชะตาของบุคคลต่างๆ ที่มาหาไว้ และพยายามทบทวนใหม่ถ้าทายผิด นาน ๆ เข้าก็กลายbecome นักสถิติที่เชี่ยวชาญอ่านดวงได้ ส่วนการให้ฤกษ์ยามก็เช่นเดียวกัน ถ้าคนจะทำดีก็ไม่ต้องมียาม ถ้าจะทำเสียประพฤติดีตี่จะหาฤกษ์ยาม เท่าที่มีผู้มาขอให้ไปในฐานะสงฆ์ที่จะต้องขจัดทุกข์และสนองความต้องการของผู้ที่จะมาบำรุงวัดเท่านั้น ท่านซาบซึ้งในคำสอนของสมเด็จพระสังฆราชมาก ประราญอยู่เสมอว่าเป็นผู้ที่สมควรแก่การยกย่อง ดังนั้นไม่ว่าจะไปไหนมาไหนท่านจะมีรูปสมเด็จพระสังฆราชของกันติดตัวอยู่รูปเดียว และใส่ไว้ในกระเป๋าสื่อเบื่องซ้ายติดอยู่กับแขนบพระราชนทานของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปรมาภิไธยย่อว่า ป.ป.ร. ตลอดเวลา เมื่อมีผู้มอบพระเครื่องบูชาให้ ท่านจะรับไว้แล้วก็แจกกลุ่หลานไปจนหมด

เรื่องเกี่ยวกับธรรมะ ท่านเคยแต่งโคลงแปลพุทธภาษิต และเขียนบทความไว้มานาน จึงได้นำเรื่อง ทุกข์กับสุข ความสุขของผู้ปฏิบัติ และ คนเราต้องมีศาสนา มาพิมพ์ไว้

งานสังคม

งานสังคมที่ท่านภูมิใจได้แก่ ตำแหน่งกงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์ของประเทศกรีซ ประจำประเทศไทยซึ่งท่านเป็นอยู่ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ หน้าที่ของกงสุลก็คือ การดูแลชนชาติกรีกซึ่งมีอยู่ไม่มากนักในประเทศไทยงานส่วนใหญ่มักต้องคอยช่วยเหลือลูกเรือเดินสมุทรของกรีกที่เข้าเทียบท่าขนส่งสินค้าอยู่เสมอ ลูกเรือเหล่านี้ส่วนมากพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ เมื่อมีปัญหาหาทางกงสุลกั้หวังจะได้พบกงสุลที่พูดภาษากรีก ครั้นคิดหวังก็ต้องหาชนชาติกรีกในเมืองไทยให้มาเป็นล่าม เมื่อหาไม่ได้ก็ต้องพยายามสืบเสาะชนชาติอื่นที่พูดภาษากรีกได้มาเป็นล่ามให้ งานนี้จึงยุ่งยากและเกิดปัญหามากจนการแก้ปัญหาก็พยายามแก้ไขด้วยความสนุกสนาน

ในโอกาสที่พระเจ้าปอลแห่งประเทศกรีซกับพระราชินี เสด็จพระราชดำเนินมาเยือนประเทศไทย ในปี ค.ศ. ๒๕๐๔ นั้น ท่านได้จัดรับเสด็จ และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ First Class Order of Phoenix เป็นสายสพายสีเหลืองขลิบดำ นับเป็นความภาคภูมิใจของท่านเมื่ออายุ ๗๔ ปี

การทำงานให้แก่สังคมเป็นความสุขส่วนหนึ่งในชีวิตของท่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ท่านได้รับทุนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งเคยก่อตั้งขึ้นในประเทศมาแล้วเมื่อ ๓๐ กว่าปีก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพและความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยและญี่ปุ่น วัตถุประสงค์ของสมาคมเน้นหนักไปในทางวัฒนธรรม เช่น จัดให้มีการสอนภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น จัดการกีฬา การแสดงนาฏศิลป์ และจัดดอกไม้แบบญี่ปุ่น เป็นต้น งานที่เป็นอนุสรณ์ของสมาคมคือ การบูรณะสวนหมู่บ้านญี่ปุ่น ที่จังหวัดอยุธยา ซึ่งมีหลักฐานว่าสืบมาตั้งแต่ครั้งออกญาเสนาภิมุข ในสมัยแผ่นดินพระนารายณ์มหาราช ปัจจุบันมีชาวไทยชาวญี่ปุ่นไปเยี่ยมเยียนหมู่บ้านไทยญี่ปุ่นแห่งนี้เสมอ

งานสังคมที่ท่านรักที่สุด เห็นจะเป็นงานของสโมสรโรตารีธนบุรี ซึ่งท่านได้ริเริ่มก่อตั้งและเป็นนายกคนแรก แม้เมื่อพ้นตำแหน่งนายกตามข้อบังคับของสโมสร เมื่อครบหนึ่ง

นี้แล้วก็ตาม ท่านยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาตลอดมา กิจการและงานเพื่อการกุศลของสโมสรท่านได้มีส่วนเข้าร่วมด้วยทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงละครทางโทรทัศน์ หรือ การแสดงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในงานราตรีสโมสร ท่านช่างมีความสุขสนุกสนานยิ่งนัก เมื่อได้ร่วมงานสโมสรโรตารี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะท่านสนิทสนมรักกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารีธนบุรีด้วยความจริงใจ และครอบครัวของพระยามโหตรวรัยก็เชื่อว่ามิตรโรแทเรียนผู้มีวิญญูญาณลูกหลานก็รักท่านด้วยความจริงใจเช่นเดียวกัน มิตรจิตก็มิตรใจ เพื่อเป็นที่ระลึกในความรักของท่านที่มีต่อสโมสรโรตารี ได้นำบทความที่ท่านเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้มารวมไว้ด้วย

พุดมิติน.

ยะธาวาปี ตะธากา.

กล่าวความตามจิตตารมณ์ หอสมุด
สงฆมณฑลวิจิตรภาพี เกอธาว
สี่อลิตะปิ
พระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์
สิ่งอันประเสริฐเสมอ.

สว. สยติ พุทธิดา ป. ๑๐๘ เมตตา, สยติ

ผู้เจริญด้วยจิตอันดี
เมตตา, สยติ,
เมตตา, สยติ,
พุทธมณฑลวิจิตรภาพี
สิ่งอันประเสริฐเสมอ.

ทุกข์กับสุข

พระภิกษุคณะแห่งสำนักวัดอนงคารามแจ้งมายังข้าพเจ้าว่า คณะของท่านจะจัดพิมพ์หนังสือ “อุปสัมปทานุสรณ์” สำหรับปี ๒๕๐๘ อีกตามเคย เพื่อเป็นธรรมเนียมบรรณาการและเป็นอนุสรณ์ที่คณะได้มาอุปสมบทร่วมสำนักเดียวกัน ก่อนจะลาอุปสมบทเสด็จพรหมจรรย์ออกไปประกอบสัมมาอาชีวะตามถนัดตามสมควรแล้ว จึงใคร่ให้มีสิ่งใดฝากไว้เบื้องหลังเป็นที่ระลึกถึงสำนักของตน ข้าพเจ้าขออนุโมทนากับกุศลเจตนาด้วยความยินดี

ข้อเขียนที่ขอให้ร่วมมวงอยากเขียนข้อคติสักเล็กน้อย มนุษย์เราทุกคนไม่มีใครต้องการทุกข์ ทุกคนปรารถนาสุข ทุกข์และสุขจะมีแก่ตัวเราได้อย่างไร ทางโลกและทางธรรมมีคติอย่างเดียวกัน คือ คนประพฤติชั่วก็ได้ทุกข์ คนประพฤติดีมีศีลธรรมก็ได้สุข คนรวมกันสะสมบาปเป็นอุปนิสัย เพราะบาปทำง่าย กุศลทำยาก คนทำบาป คือ ความชั่วต่าง ๆ ทำบ่อย ๆ เข้าชื่อว่าสะสมบาป นำให้เกิดทุกข์ เพราะความชั่วแม้แต่น้อย ก็มีผลเป็นทุกข์อยู่แล้ว ทำมาก ๆ เข้าทุกข์ก็ทวีขึ้นตามส่วน พระท่านจึงให้คติธรรมว่า “ทุกข์ไปบ่สละ อัจจะโย” ความว่า การสะสมบาปนำมาซึ่งทุกข์

ทำไมเมื่อทุกคนรู้ว่า บาปเป็นทุกข์ ไม่อยากได้ทุกข์ ทำไมจึงประพฤติดบาป อะไรที่เรียกว่าบาป เราเข้าใจคำ “บาป” ดี โดยไม่ต้องแปลศัพท์ ความหมายของมันก็คือ ความชั่ว ความร้าย ความชั่วร้าย และอะไร ๆ ที่ไม่ดี ไม่ควรทำความประพฤติ เรียกว่าบาปทั้งนั้น ตรงข้ามกับบุญ ผู้มีบุญคุณโทษ ย่อมสังวรตนไม่ประพฤติดบาป ถ้าจะรู้ให้ลึกซึ้งถึงข้อบาป บุญคุณโทษ คนมีศาสนาเช่นพวกเราชาวพุทธ เราหาได้ไม่ยาก เรามาวชเรียนก็เพื่อจะเล่าเรียนฝึกศึกษาคำสอนในศาสนาจากสงฆ์ครูปาอาจารย์ แม้ว่าเป็นเวลาเล็กน้อย ก็ได้อะไร ๆ ที่เป็นคติความดีติดตัวไป เมื่อเราบวชเป็นพระภิกษุ ท่านสอนให้เราเรียนพระธรรมคำสอน บังคับให้รับและรักษาศีล ๘ อย่างพระสงฆ์ในพระบวรพุทธศาสนา เมื่อลาบวชแล้ว ถ้าเราจะมีศีล ๕ ติดตัวไปด้วย และประพฤติตามนั้น ก็จะเป็นอารมณ์อันวิเศษติดตัวไปจริง ๆ

ดังกล่าวนั้น กล่าวแต่คติข้างบาปได้ชื่อว่าเป็นทุกข์ ก็ “สุข” เล่าเป็นไหน ข้อตอบ
 นั้น ๆ ก็คือ ประพฤติตนเป็นธรรม รักษาศีลธรรมตามอัธยาศัยเป็นความดี เมื่อเราไม่ประ-
 กอบทุกข์ตรงข้ามก็คือหนทางแห่ง “สุข” ซึ่งเป็นของคู่กันคือสุขอย่างคนสามัญ ทั้งพุทธทศวน
 ว่าไว้ว่า “ธรรมจरी สุขเสติ” ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ทุกข์กับสุข มีข้อน่าคิดดังกล่าว
 มานะ.

ความสุขของผู้ปฏิบัติ

พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้เวียนมาบรรจบครบกำหนดอีกวาระหนึ่ง ซึ่งภิกษุ
นวกะสำนักเถรวาทจะได้อุปสมบทในพรรษา “อุปสมบทนุสรณ์” เป็นที่ระลึกในการที่ได้
เข้ามาอุปสมบทในสำนักเดียวกัน เป็นอนุสรณ์ประจำปี

ข้าพเจ้าใคร่ขอฝากข้อโอวาทของท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสตามแนวการสอนพระบวช
ใหม่บางประการ เฉพาะอย่างยิ่ง ในหมวดคิปปิปฏิบัติ เพื่อให้ท่านทั้งหลายนำติดตัว ไปประพฤติ
ปฏิบัติในชีวิตคฤหัสถ์หลังจากได้ศึกษาอบรมไปจากสำนักแล้ว เป็นการเตือนสติอีกครั้งหนึ่ง

ข้าพเจ้าขอย่อคำบรรยายอันเป็นหลักปฏิบัติของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนอันพึงสร้างตนให้
เป็นคนที่มีความสุข ด้วยหลัก ๔ อย่าง คือ สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์๑ สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์
บริโภคน๑ สุขเกิดแต่ความไม่เป็นหนี้๑ และสุขเกิดแต่ประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ๑ ทั้ง ๔
นี้ มีคำบรรยายคุณและโทษ กล่าวโดยย่อถึงผู้มีทรัพย์แสวงหามาได้โดยชอบ ย่อมมีกรรมสิทธิ์
จะใช้จ่ายทรัพย์ของตนเมื่อไรก็ได้ เป็นผู้มีสุขทางทรัพย์ แต่การมีทรัพย์นั้น ก็ต้องรู้จัก
จับจ่ายใช้สอยและรู้จักเก็บออมตามคำสั่งสอนที่ท่านวางแนวไว้ไม่สุรุ่ยสุร่ายใช้ในทางที่ถูกที่ชอบ
จึงจะเป็นความสุข

การเป็นหนี้และกู้หนี้ยืมสิน เป็นสิ่งพาดพิงให้เกิดความเดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ
พาให้เกิดทุกข์ ข้อผูกพันจะต้องหาใช้หนี้เขาตามสัญญา ผู้ประพฤติตนเป็นคนดีเป็นผู้ครองเรือน
รักครอบครัว ไม่พึงควรแสวงหนี้สินใส่ตัว ให้เกิดข้อผูกพันเป็นการทำลายอนาคตของตน และ
พาให้ตนก่อทุกข์ในทางไม่พึงปรารถนา เพราะไม่รู้จักใช้จ่ายกังวลไว้ในข้อก่อน ฉะนั้น ท่าน
จึงกล่าวไว้ว่า คนไม่มีหนี้สิน เป็นคนมีความสุข

สุขประการที่ ๔ ซึ่งเกิดแต่การประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษนั้น มีอรรถความ
หมายที่เป็นสาระมุ่งหมายให้บุคคลประกอบสัมมาอาชีพเป็นหลักฐานแก่ตนและครอบครัว อย่า
ประพฤติดินหาเลี้ยงชีพในทางไม่ชอบ อาชีพอะไรที่จะเป็นคุณและให้ความสงบสุข ย่อมมีอยู่
มากอย่าง เราจะต้องคิดหาเองด้วยจึงจะได้ จะเป็นชาวไร่ชาวนา ทำการค้าขาย เป็นงานที่เราชอบ

หรือรับราชการหรือทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบการทำงานที่นายจ้างมอบหมาย ทำให้เกิดความ
ซื่อสัตย์สุจริต งานเหล่านี้เป็นอาชีพที่ดี มีความสงบสุข

ในทางพุทธศาสนา ท่านก็ให้คำสอนเป็นคติไว้สำหรับกิริยาปฏิบัติ มีอยู่ ๔ ข้อ คือ

ฉันทะ หมายความว่ารักที่จะทำงานนั้น ๆ ก็ให้รักใจทำความมานะบากบั่น

วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรต่อการทำงานนั้นอยู่เสมอ ไม่ทอดทิ้ง

จิตตะ เอาใจใส่ตรวจดูงานสม่ำเสมอให้เป็นไปด้วยดี

วิมังสะ เอาใจใส่ว่า อะไรผิด อะไรถูก ติดตามแก้ไขอยู่เสมอไม่ทอดทิ้ง

งานทุกอย่างที่ทำประกอบด้วยคติคุณธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นงานดี นำชื่อเสียง
และความเจริญมาสู่ตนและครอบครัวและสังคมมนุษย์ผู้เจริญ.

คนเราต้องมีศาสนา

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดดอนงคาราม ซึ่งได้เปิดอบรมกุลบุตรกุลธิดามาชหลายปีแล้ว ได้ผลดีเป็นที่นิยมแก่บุคคลทั่วไป และปีนี้ก็จะได้มีงานประจำปีแจกประกาศนียบัตรแก่นักเรียน และอนุโลมงานวันฉลองปีใหม่กับงานวันเด็กแห่งชาติ มารวมเป็นงานวันเดียวกันด้วย

ข้อเขียนที่จะพูดถึงโรงเรียนนี้ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นประธานกรรมการห้องสมุดประชาชนวัดดอนงคาราม และเป็นนายกสมาคมศิษย์ดอนงคาราม ซึ่งอยู่ใกล้ชิดติดต่อกับโรงเรียน พอจะกล่าวแสดงความรู้สึกจากความใกล้ชิดสนิทกันได้ว่า อุตุการณที่ได้ดำรงโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นนั้น เป็นเจตนาดี มีประโยชน์แก่เยาวชนที่สมัครเข้าศึกษา ณ สถานที่นี้เป็นอันมาก เพราะใช้เวลาว่างให้เยาวชนได้ศึกษาวิชาทางศาสนาอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตไปแต่เยาว์วัย เป็นประโยชน์แก่การอบรมตนในทางที่ชอบและเป็นคุณประโยชน์แก่สังคมมนุษย์ที่ต้องเจริญตนเป็นพลเมืองดีของชาติ กวรวอนุโมทนากุศลเจตนาของท่านผู้ดำริริเริ่มและครูบาอาจารย์และท่านที่สนใจในการประสาทวิชาทางนี้ รวมทั้งเยาวชนที่สมัครเข้าศึกษาหาวิชาความรู้ในค้ำนี้ทั่วกัน

ปัญหาเยาวชนปัจจุบันนี้เป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งโลกกำลังคิดหาวิธีแก้ไขด้วยประการต่าง ๆ เพื่อมิให้เด็กประพฤติตนไปในทางมึนสยไม่คังาม องค์การสำคัญ ๆ ของโลกก็ได้สนใจจัดให้มีการประชุมพิจารณาขบคิดปัญหาเหล่านี้หาทางที่จะแก้แะนนำด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น สอดแทรกวิชาอบรมทางศีลธรรมจรรยา การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี ด้วยวิธีใช้เวลาว่างให้เยาวชนร่วมกันทำหน้าที่ให้บริการต่าง ๆ ซึ่งเด็กทำได้ เช่น ช่วยเหลือกันเองในทางให้เกิดสามัคคีธรรม ประพฤติตนช่วยเหลือประโยชน์ที่เป็นงานทางบ้านทางครอบครัวและทางโรงเรียน อันเป็นการเพาะนิสัยให้เด็กรู้จักทำหน้าที่ของตน เหล่านี้เป็นสุทธวิชาสากล ซึ่งจะเพาะนิสัยให้เด็กเป็นผู้ใหญ่พลเมืองดีในวันหน้า

การที่โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งวัดอนงคาราม ได้เริ่มต้นดำรงตั้ง โรงเรียน
 ขึ้นจนมีนักเรียนจบหลักสูตร มีการแจกประกาศนียบัตรในโอกาสนี้ ข้าพเจ้ามีความยินดี
 เห็นว่า เป็นงานสำคัญที่จะส่งเสริมจิตใจให้เยาวชนมาเข้าเรียนรับการศึกษาอบรมเป็นผลดีแก่
 เยาวชนในท้องถิ่นชนบุรีเป็นอันมาก จึงขออวยพรให้โรงเรียนนี้จงสถิตย์สถาพรเจริญรุ่งเรือง
 สืบต่อไปชั่วกาลนาน.

พระยามโหสวรรค์

นายกสมาคม ศิษย์อนงคาราม

ในพระบรมราชูปถัมภ์

ความสำคัญของ Rotary Foundation

เป็นที่น่าปลื้มปิติยิ่งนักที่เราชาวโรแทเรียน ได้มีโอกาสสมาคมร่วมประชุมพร้อมกัน
ในวาระนี้ อันเป็นการประชุมร่วมระหว่างสโมสรทั้งหลายในประเทศไทย ที่เรียกว่า Intercity
Meeting ซึ่งสโมสรโรตารีนครปฐมมีใจกว้างมีศรัทธาเป็นเจ้าภาพจัดขึ้น เป็นสโมสรภูมิภาค
สโมสรแรก บรรดามิตรโรแทเรียนทุกท่านต่างรู้สึกยินดีที่มีความเบิกบานทั่วกัน

มีคติของโรตารีให้คำแนะนำแก่สโมสรโรตารีทั้งหลาย เพื่อความเจริญก้าวหน้าไว้ ๓
ข้อ ข้อแรก คือ “Keep Rotary Simple” ข้อ ๒ คือ “More Rotary in Rotarian”
และ ข้อ ๓ “Learn More About Each Other” กล่าวคือ สโมสรโรตารีพึงส่งเสริมให้
โรแทเรียนศึกษาหาความรู้เรื่องโรตารีโดยใกล้ชิด พยายามฝึกศึกษาให้ซาบซึ้งชัดเจนยิ่งขึ้น
และพยายามให้สมาชิกเรียนรู้ความเป็นอยู่ของกันและกันเพื่อเป็นหนทางนำไปสู่มิตรภาพที่ดียิ่งขึ้น
ในทางปฏิบัติตามคติที่ว่านี้ ท่านเห็นว่าวิธีทางเดียวให้มีการมาประชุมพร้อมกันโดยสม่ำเสมอ
เพราะการประชุมเป็นผล เป็นพลังส่งเสริมให้เกิดความอยากรู้และความใกล้ชิดสนิทสนมจากการ
ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการวิสาสะในกันและกันอย่างที่สุภาษิตท่านว่าไว้ว่า “วิสาสะ
ปรมาญาตี” คือ การวิสาสะกัน ส่งผลให้เกิดญาติอันสนิท

ข้าพเจ้ากำหนดหัวข้อที่จะพูดวันนี้เรื่อง มูลนิธิ Rotary Foundation ดังหัวข้อ
ไว้ข้างต้น เพราะเมื่อ ๒ สัปดาห์ก่อน อันเป็นสัปดาห์แห่ง Rotary Foundation นั้นข้าพเจ้า
ได้ถูกขอร้องให้ร่วมแสดงข้อคิดเห็น ซึ่งอดีตนายกสโมสรโรตารีธนบุรีท่านหนึ่ง วางโปรแกรม
กำหนดให้ข้าพเจ้าพูดถึงปัญหาท่านองคมนตรีว่า “ทำไม ข้าพเจ้าจึงศรัทธาบริจาคเงินให้มูลนิธิ
โรตารี” เมื่อข้าพเจ้าได้ตอบกะทันหันตามที่ท่านอดีตนายกผู้นั้นเกี่ยวไป ไถ่ใครต่อใครเป็น
บรรยากาศเพื่อความบันเทิงในวาระนั้นแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่า ข้าพเจ้ายังมิได้ตอบความจริงใจอัน
แท้จริงในเรื่องมูลนิธินี้ จึงใคร่ขอโอกาสนี้พูดเรื่อง Rotary Foundation อันเป็นข้อปฏิบัติ
อันสำคัญยิ่งของโรตารีอีกครั้งหนึ่ง

ตามหลักปฏิบัติบริการ ๔ แนวทางของวงการโรตารีนั้น ข้าพเจ้าขอข้ามไป เพราะ

ได้มีท่านสมาชิกให้ความรู้โดยละเอียดไว้แล้วนั้น จะขอนำมากล่าวซ้ำเฉพาะข้อสุดท้ายข้อเดียว คือ International Service ว่า มีที่มาจากหลักการสำคัญใด เหตุผลต้นปลายมีการเกี่ยวเนื่อง ต่อเนื่องกันมาอย่างไร เท่าที่เราจะนำมาแลกเปลี่ยนความรู้กันพอเป็นคติ

มีสุภาษิตของนักปราชญ์โบราณ ท่านกล่าวไว้เป็นคติว่า “Within the four seas all men are brothers” ภายในคาบสมุทรทั้ง ๔ มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกัน

ท่านทั้งหลายคงจะแปลกใจไม่น้อย ที่เราได้พบเห็นข้อปรัชญาของท่านผู้เป็นปราชญ์ ร้อยกรองถ้อยมธุรสไพเราะขึ้นเป็นสุภาษิตไว้เช่น ถ้อยสุภาษิตได้สะท้อนกลับกลายมาเป็นข้อปฏิบัติของโรตารีอย่างน่าอัศจรรย์

คนในโลกจะเป็นพี่น้องกันได้อย่างไร ? ที่โรตารีวางหลักการตามแนวที่ ๔ ไว้ให้มีบริการ International Service นั้น มีหนทางทำได้อย่างไร ?

ในการตอบกะทบปัญหาที่ว่านี้ จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติบริการต่างประเทศโดยปกตินั้น เรามีสิ่งยึดถือที่สโมสรโรตารีปฏิบัติเป็นหน้าที่อยู่แล้วในการผูกมิตรติดต่อกันระหว่างสโมสรต่อสโมสร ที่จะส่งเสริมให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้น โดยส่งตัวแทนให้ไปติดต่อกับมิตรระหว่างกันและกัน ในรูปให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษานั้น ก็จำต้องตั้งทุนเป็นมูลนิธิขึ้น ทั้งนี้ เมื่อได้ตั้ง Rotary Foundation ขึ้น จึงเป็นมูลนิธิสำคัญที่จะเก็บดอกออกผลเป็นพลังสำคัญให้นักศึกษาไปเรียนรู้ เผยแผ่เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างประเทศต่อประเทศให้กว้างขวางออกไปในวงกว้าง จุดประสงค์ของมูลนิธินี้มีความหมายให้เป็นทุนพิเศษมากมายหลายประการแก่นักศึกษาซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว เป็นทุนของพวกเราชาวโรตารีเรียนทุกคนที่ตั้งขึ้น เพื่อจะนำเอาดอกผลไปใช้เป็นทุนการศึกษาแก่นักศึกษาในระดับต่าง ๆ เป้าหมายปลายทางก็คือ การแผ่หาสันติสุขให้คนทุกคนเป็นพี่น้องกันได้มากที่สุด ด้วยมีความเข้าใจกัน ไม่เคยจดจันท์เบียดเบียนกัน พยายามให้มนุษย์หันหน้าเข้าหากันเพื่อความสันติของโลก

ทุนมูลนิธิ Rotary Foundation เป็นทุนก้อนใหญ่มีมา ซึ่งหาที่อื่นไม่ได้ ถ้ากล่าวย้อนไปถึงเบื้องหลังของทุน ปรากฏว่า ต้นกำเนิดของทุนลักษณะนี้มีขึ้นเริ่มแรกในปี ค.ศ. ๑๙๑๗ คือ เมื่อ ๕๐ กว่าปีมาแล้ว กล่าวกันว่า มีสโมสรในสหรัฐอเมริกาแห่งหนึ่ง คือ สโมสร

โรตารี Kansas City เป็นสโมสรแรกที่บริจาคเงินเพียง ๒๖.๕๐ ดอลลาร์ เป็นทุนมูลนิธิของสโมสร แต่แล้วเลิกลหายไ้ จนกระทั่งภายหลังเมื่อ พอล แฮร์ริส ถึงแก่กรรมเมื่อ ๒๕ ปีมาแล้ว โรแทเรียนทั่วโลกเห็นความสำคัญและความจำเป็นของวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ จึงได้รื้อฟื้นขึ้นโดยคำแนะนำและคำขอร้องของท่าน พอล แฮร์ริส ให้จัดตั้งทุน Foundation ขึ้นเป็นอนุสรณ์คำนึงและความนิยมนับถือท่านผู้ตาย

ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๗ เป็นต้นมา มูลนิธิได้ให้ทุนแก่ศึกษาว่า ๕,๔๐๐ คน ซึ่งมูลนิธิได้จ่ายเงินไปแล้วเป็นเงินถึง \$ ๑๔,๕๒๘,๔๐๕,๐๐ เฉพาะปี ๑๙๗๐-๗๑ สโมสรในญี่ปุ่นได้บริจาคเงินหนึ่งล้านเหรียญอเมริกัน และในปี ๑๙๗๓-๗๔ ได้ทราบว่ามีมูลนิธิจะให้เงินทุนแก่นักศึกษาเป็นวงเงินประมาณถึงสองล้านเหรียญอเมริกัน

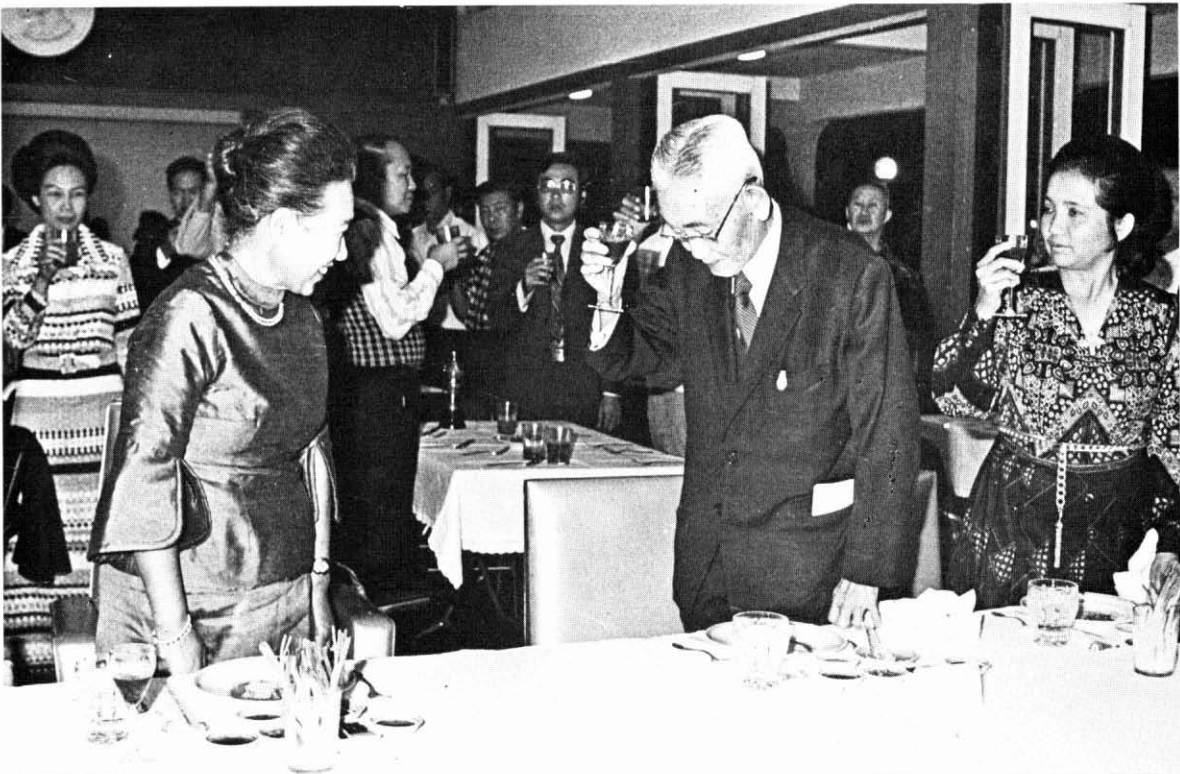
โรตารีสากลเดือนตุลาคม ๒๕๑๕ เมื่อเดือนก่อนลงข่าวว่า มูลนิธิของโรตารีไต้หวันไ้เกิดขึ้น ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๗๑-๗๒ นี้ มีสโมสรโรตารีกว่า ๒ ใน ๓ ในจำนวนสโมสรโรตารีทั้งหมดในโลกที่มีอยู่ ๑๕,๓๙๕ สโมสร ได้พากันบริจาคทุนสนับสนุน ทั้งในนามสโมสรและบรรดาสมาชิกบุคคลได้บริจาคทุนเป็นประวัติการณ์ มีจำนวนถึง ๓,๔๕๔,๒๑๔ ดอลลาร์ยูเอส มีสมาชิกใหม่ ๑,๑๔๑ คน บริจาคเงินคนละ ๑ พันดอลลาร์ เป็น Paul Harris Fellows ใหม่ องค์มูลนิธิได้อนุมัติเงินทุนส่งนักศึกษา ๓๙๘ คน และส่ง Group Study Exchange นักศึกษาแลกเปลี่ยนจำนวน ๓๕๐ กรุป และโดยที่ระหว่างปีที่ผ่านมา มีผู้มีศรัทธาบริจาคเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก องค์การโรตารีสากลจึงดำริจะให้ทุนนักศึกษาเพิ่มขึ้นอีก ๒๖๔ ทุน คงจะเป็นทุนได้แก่สโมสรโรตารีในประเทศไทยเพิ่มขึ้นด้วย จึงเป็นที่หวังว่า ในวาระแห่งสัปดาห์ระหว่างวันที่ ๑๒ และ ๑๘ พฤศจิกายน คงจะมีผู้มีศรัทธาเพิ่มขึ้นอีกมาก

ข้าพเจ้านำข่าวมาเล่าสู่กันฟัง ยังมีได้ตอบกะทุกคำถามที่ถามว่า “ทำไม ข้าพเจ้าจึงศรัทธาบริจาคให้ทุนมูลนิธิโรตารี คำตอบก็คือว่า ข้าพเจ้ายากเห็น “ก๊วยดิล” ความมีไมตรีจิต มิตรภาพ ความเข้าใจระหว่างประชาชาติ มีพลังแข็งแรงยิ่งขึ้นตามอุดมการณ์ของโรตารี ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้เพื่อความสันติสุขทั่วไป สมด้วยคำคติที่ว่า “ภายในคาบสมุทรทั้งสี่ มนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกัน”

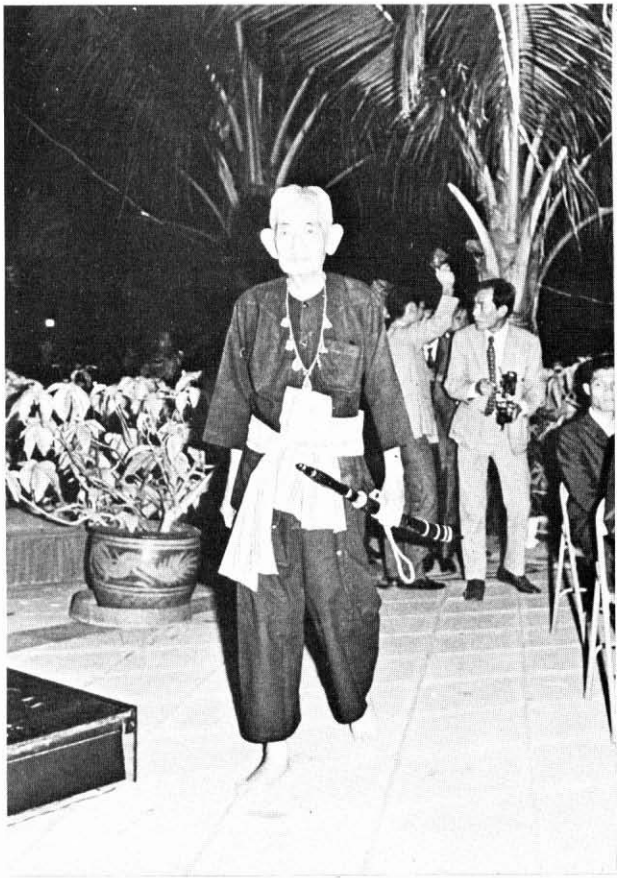
ข้อสุดท้ายที่ข้าพเจ้าจะกล่าว ก็คงจะเป็นถ้อยแถลงเพื่อการชักชวน ถ้าท่านที่สามารถจะเป็นมิตรกับทุนมูลนิธิ Paul Harris Fellow ได้ ก็จงช่วยกันสนับสนุน แต่การทำบุญสร้างกุศลก็ต้องสุดแล้วแต่กำลังความสามารถและกำลังศรัทธาเป็นมัตตัญญูรู้ประมาณตามกำลังศรัทธา ถ้ามีจิตศรัทธาทางเลือกผ่อนบริจาคนั้นก็มีอยู่ ตามที่ท่านพิเคราะห์เห็นสมควร

ข้อนำสังเกตมีอยู่เล็กน้อยในเรื่องการใช้ทุนให้นักศึกษาไปเป็นตัวแทนศึกษาในประเทศต่าง ๆ นั้น ถ้าได้มีการเลือกเฟ้นบุคคลที่เหมาะสมจริง ๆ แล้วติดตามดูผลงานที่เขาไปปฏิบัติระหว่างเรียนทั้งค่านใช้จ่ายให้พอเพียงและรักษากติกาที่จะติดต่อกับศูนย์โรตารีผู้ให้ทุนโดยเคร่งครัด ก็จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นด้วยกันทุกฝ่าย

ประโยชน์และความสำคัญในการสร้างกุศลกับ Rotary Foundation มีอยู่ด้วยประการทั้งปวงแล้ว จึงขอจบคำบรรยายของข้าพเจ้าลงเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณ.

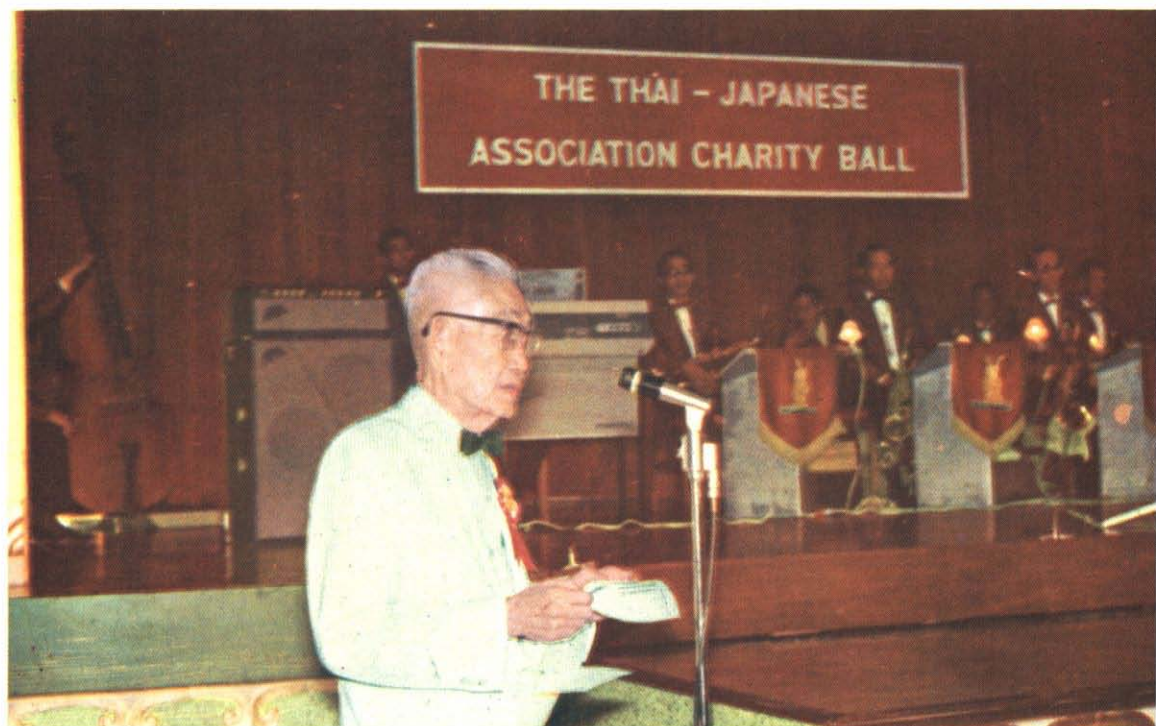
รับเสด็จสมเด็จพระนางเจ้ารำไพ
พรรณี เมื่อเสด็จเป็นประธาน
การแจกรางวัลแข่งขันกอล์ฟ
สโมสรโรตารีธนบุรี

ร่วมแสดง Tableau Vivant เรื่องก่าย
บางระจัน ของสโมสรโรตารีธนบุรี

ในงานสมาคมไทย-ญี่ปุ่น

กล่าวเปิดงานราตรีสโมสร
สมาคมไทย-ญี่ปุ่น

สชอ. ในงานสโมสรโรตารี

๘
ตอนเจ็ด

๗
บทร้อยกรอง

หน้าว่าง

ท่านรักและสนใจภาษาไทยมาก ชอบศึกษานิรุกติศาสตร์ ที่มาและความหมายของคำไทย จึงมีความรู้ในภาษาบาลี สันสกฤตบ้าง ท่านมักนำคำมาประสมกันให้เกิดคำใหม่ที่แปลกหู และมีความหมายแตกต่างออกไปจากธรรมดาสามัญทั่วไป ชื่อของลูก ๆ หลาน ๆ เกือบทุกคนท่านเป็นผู้ตั้งให้ และมีเพื่อน ๆ มาขอให้ท่านช่วยตั้งชื่อลูกหลานให้อยู่เสมอ ซึ่งท่านก็ยินดีและสนุกสนานในการหาชื่อที่เหมาะสม มีความหมายถึงพ่อและแม่ของเด็ก ทั้งเป็นศิริมงคลแก่เจ้าตัวด้วย

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ครอบครัวต้องอพยพไปอยู่ต่างจังหวัด ท่านไปไหนไม่ได้จึงได้แต่งโคลงเล่นในยามว่าง มีเรื่อง “โลกมามากลางหาย” ต่อก้วยนิยายลิลิตเรื่อง “แกงจืดรู้คุณเกลือ” ซึ่งเป็นเรื่องที่ท่านชอบเล่าให้ลูกหลานฟังเวลารับประทานอาหาร เรื่องนี้เป็นเทพนิยายฝรั่งมาดัดแปลงเป็นไทย ๆ แสดงถึงอารมณ์ขันของท่าน เมื่ออ่านแล้วเพลินและได้แง่ชวนคิด จึงปรารถนาจะให้ญาติและมิตรของท่านได้ร่วมอ่านงานร้อยกรองนี้ด้วย

เมื่อได้ดำเนินเรื่องราวชีวิตของพระยามโหสวรย์มาถึงอวสานแล้ว ทำให้ระลึกถึงเพื่อนชาวต่างประเทศผู้หนึ่งที่รักและเคารพท่านมาก ได้เคยเปรียบเทียบชีวิตของท่านกับโคลงภาษาอังกฤษบทหนึ่ง A Psalm of Life ของกวี Longfellow ซึ่งมีใจความว่าดังนี้

Tell me not, in mournful numbers,
Life is but an empty dream !—
For the soul is dead that slumbers,
And things are not what they seem.

Life is real! Life is earnest !
And the grave is not its goal;
Dust thou art, to dust returnest,
Was not spoken of the soul.

Not enjoyment, and not sorrow,
Is our destined end or way;
But to act, that each tomorrow
Find us farther than today.

Art is long, and Time is fleeting,
And our hearts, though stout and brave,
Still, like muffled drums, are beating
Funeral marches to the grave,

In the world's broad field of battle,
In the bivouac of life,
Be not like dumb, driven cattle !
Be a hero in the strife !

Trust no Future, howe'er pleasant !
Let the dead Past bury its dead !
Act, — act in the living Present !
Heart within, and God o'erhead !

Lives of great men all remind us
We can make our lives sublime,
And, departing, leave behind us
Footprints on the sands of time ;

Footprints, that perhaps another,
Sailing o'er life's solemn main,
A forlorn and shipwrecked brother,
Seeing, shall take heart again.

Let us then be up and doing,
With a heart for any fate ;
Still achieving, still pursuing,
Learn to labor and to wait.

เรื่อง โลกมากมัลลภาย

โคลง ๔

กาละกรังหนึ่งนั้น
ยาจกสักกายี

เที่ยวภิกขาพาที
พวกเศรษฐีมีเงินไว้

กอไผ่กอใหญ่แล้ว
แตกกิ่งต่อหน่อตาม

พวกเศรษฐีนี้เลวทราม
มีแต่ละโมภสัน

พาทีด้วยจิตแค้น
หลังแบกยามพล่ำไป
ว่าสบโชคโมคลาภใด
จักไม่ยุ่งฟังเพื่อ

กาลมินานท่านให้
อาสน์เฝ้าราวอักษิ
ผลุลูกนึ่งหยั่งคติ
อาเพศเหตุเบื่องได้

โคลง ๓

พยายามจักช่วยอวยสุข
ความลำบากยากไร้

เทพธิดาฉายาฟอร์จูน
แปลงร่างจากฟางฟ้า
เป็นโฉนโยยาก
เดินเที่ยวเที่ยวจันจัน

ยังมี
ยากไร้
บ่นว่า
ห่อนได้เพียงพอ

กองงาม
เคิบตัน
จิตรโลก
บสนินดี

ในใจ
พูดเพื่อ
เพียงแต่เล็กน้อย
โลภสันพันประมาณ
แพร่
คุใหม่
แจ้งเหตุ
ก่อให้เกิดวณลาม

บำบัคทุกข์ชุกใช้
มิให้ป้า
ไอศุรีย์แห่งแหล่งฟ้า
โอษฐ์อ้าตามไป
หย่าสทกอกสท้าน
หยากไ้สิ่งใด

โคลง ๒

คือเฝ้าจากอกเต้น
 คิ่นเต้นทุลความ
 ถ้ามความหยากได้
 เพื่อได้พอกิน
 เรายินเจ้ากล่าวถ้อย
 แก่เจ้าคอยโกย

มอบราบกราบไม่เว้น

ข้าใครมีทรัพย์ไว้

จักหย่อนทรัพย์นั้นบร้อย

โคลง ๓

เราจักโปรยโรยทอง
 เร็วเถิดหย่าได้ช้า
 ก่อนจะรองทองหนัก
 ระวังหลุสคควัว
 ตั้งถวิลจักเป็นทอง
 หากหนักตกดินไชร

ให้เจ้ารองกับผ้า
 อิกทั้งสังวรณ
 ควรเจ้าจักตรวจผ้า
 จักหกตกเดิน
 บนผ้ารองรับได้
 ค่าไว้คือดิน

โคลง ๔

ตั้งถวิลจินตะนะไว้
 รีบคลี่ผ้าอ้ารอง
 ตกประหม่าตาพอง
 ค่อยประคองกลัวทองตก
 เหมอีกันึกหยากได้
 ไม่คิดถึงผ้ารอง
 ขอแถมนิคจิตรปอง
 ที่ทำน่านาน

สมปอง
 เจ็นงก
 ปากสั้น จันง
 งกง้อขอเติม
 แต่ทอง
 จักขาด
 ผยองใหญ่
 วิปลาศปลาคำ

พอร์จุนร่ำพร่ำ^๕
 ถ้าใส่มากลงไป
 อีกยามเก่าเล่าไย
 เติมอีกไม่หลักพัน
 ยินตระหนักประจักษ์^๕
 ยังเอ่ยอีกบิดเบือน
 คาแลกแล้วแซะเขื่อน
 อีกแทงเถอะหย่าท้อ
 เฉลี่ยวิจิตรผิดแน่แล้ว
 ทรัพย์มากหลากเหลือเลย
 เศรษฐีใหญ่ไหนเคย
 โฉนเล่าเฝ้าเข้า^๕
 จบคำร่ำว่าแล้ว
 ไปรยแห่งทองผ่องพูน
 ยามขาดไม่อาจขุน
 ทองหล่นหกตกไ้
 ทนทีทองผ่องทรัพย์
 เป็นราศุดินหินทราย
 ยากตกตลึงกาย
 ทองมิเหลือสัก^๕

ช้องภัย
 หลั่งล้น
 มีช่อง รุชาค
 จักหกตกดิน
 คำเตือน
 ตักพ้อ
 เตือนต่อ ขอแถม
 ต่อคำคำเดียว
 เจ้าเอ๋ย
 เทาน^๕
 มีเท่า นินา
 โลกจิตรพิศธรรม
 พอร์จุน
 เพิ่มให้
 รอรับ น้ำหนัก
 ภาคพันปฐพี
 กลับกลาย
 หมด^๕สน
 กรสน^๕ พันสติ
 รีบห้อ ขอทาน

เรื่อง แกงจืดวุ้นเส้น
แปลงจากเทพนิยายฝรั่งเรื่องหญิงเลี้ยงแกะ

โคลงนำ

นิยายลิลิต	จินัน
นามพระยามโหสรวรย์	ช่อตัง
“กอสบตักิร” สันธน์	นามเก่า สกุลเดิม
หยู่ย่าน “บ้านนาไผ่” ยัง	แต่งไว้ให้ธิดา
อนิจจาโลกมนุษย์	เหลือเห็น
ว่าจักมีอันเป็น	หลากหลาย
มนุษย์ประทุษร้าย	เช่นฆ่า อาชรรพ์
ตลอดภพตลอด	บนสันศีลธรรม
สงครามลามลูกโลก	ชุลมุน
แยะมันกับยี่ปุ่น	เริ่มต้น
ร่วมบุกรุกทหาร	ก่อศึก
ประเทศเล็กใหญ่ไปพัน	ฆ่าขยิบทา
อเมริกาถูกร้าเข้า	สงคราม
เมื่ออังกฤษฤทธิ์ทรา	เกือบแพ้
อิรักเซียพยายาม	ต้านรับ ขั้วสู้
จงกิงก็เก่งแท้	สู้เส้าร่วมกัน
ประจันบาลตลอดคาน	ยุโรป
อังกฤษอเมริกันสมทบ	ต่อสู้
รัสเซียไม่หนีตลบ	จบเขตร์ เยอรมนี
คานาเซียช่วยร่วมสู้	เส้าศึกสมหมาย

ฝ่ายเมืองไทยไซคร้าย	กลายกลับ
ครวญรูกช่วยรูกจับ	อาวุธสู้
ไต่หรีบตีกลับ	ต้อนรับ พันธมิตร
เบี่ยงผิดชอบรอบรู้	กอบกู้สุสันต์
คืนวันที่ผ่านพ้น	เหตุการณ์
เปรียบดังเฝ้าเฝ้าคณาน	สืบหน้า
ชั่งน้ำหนักเหลือรำคาญ	ค่อยอย่าง
ทิวะกาลยังผ่านช้า	กว่าเฝ้าเฝ้าคณาน
นังนาก็เปือกกลม	รู้มัจฉา
นอนบ่อยตะบอยตะบิต	ติดคร้าน
อ่านมากจึงหยากกึก	เปลี่ยนนิ รียบบด
เป็นนักประพันธ์กันขึ้น	แต่งกิดประติษฐโคลง

ร้าย ๆ อดีตกาลนานมา มีราชาเรื่องยศ นามปรากฏทั่วหล้า ปวงประชา
 นิยมรัก ธพิทักษ์ราชภูธรเป็นสุข ปราศทุกข์ภัยพล พระภูบาลเธอมี สองบุตรสุดสวสดี
 ภูวนาทรงเมตตา กรุณาทนต์นอม ห้อมล้อมด้วยนางกำนัล วันหนึ่งนั้นทรงฤทธิ์
 จูงจิตรไคร่ตระหนก สอบความรักสองศรี ไคร่จกมีนใจ จึงให้นางเยาว์ เข้าเฝ้า
 นฤปที โดยกรณีดำริไว้ จักไคร่ทรงซักไซ้ สอบข้อกังขา

โคลง ๔

จอมภราตรวัดกะทุ	ถามนาง
หงนขย่ำระคาง	กิ่งช้า
พ่อพิศวจิตรบ่วาง	วายรัก เจ้าเอย
เจ้าจึ่งเอือนโอรฐอ้า	จิตรเจ้าเป็นไฉน
อรทัยปิ่นเกษแก้ว	เชษฐา
ทูลทอบราชบิดา	เปรียบถ้อย

ปีเรศตุนัยนา
รักเท่าเนตรยังน้อย

พระบิดายินตอบถ้อย
เสนารสพจน์มาน
ผ้นภักตร์ทักไซ่ชาน
เจ้าชิงจกล่าวถ้อย
ทันใดได้สลับถ้อย

นางนุชทุลราชา
พระชนกปกเกษมา
กระหม่อมรักนเรสเจ้า

ร้าย ๆ เหลือตระหนกตกตลึง ขณะทรงอึ้งหฤทัย เป็นโณนธิดาน้อย พุด
พล่อยพล่อยไฉไล จริตเจ้าบ่เป็นการ หย่อนในนิเวศ จักเกิดเหตุกาฬ จึงมี
คำรัสให้ ขับไล่ราชธิดา จากภรรยาราชนิเวศ ออกนอกเขตร์พ่ายพัน สุดแต่จะคั่นตัน
ถิ่นเทศเขตรใด

โคลง ๓

เร็วไวตำราจหลวง
เกลือกถลาละล่ำลือ
ทันใดนายไกรพลแสน
ตระทานตระหนกสทกสท้าน
หมื่นจงจิตรภูบาล
กลานคืบศอกออกหน้า
พลาถหมื่นชำนาญนิเวศ
ว่าหย่าสุมซุ่มส้าม
ภูธรคำรัสเสวีจ
หฤทัยไม่ผ่องแผ้ว

ของลูก เทียวเฮย
เทียบล้นพระเมตตา
โวหาร
ใช้น้อย
องค์กนิษฐ เฮย
รักซ้ำเพียงไร
บุจจา
ปกเกล้า
คุณเยิง ล้นแฮ
เปรียบได้เสมือนเกลือก

หย่ามัวหน่วงหยุดช้า
รีบคว่ำตัวไป
อีกนายแคว่นพลล้าน
งกหง้าน งวยง
ตรับโองการผ่านฟ้า
จักคว่ำตัวนาง
ผิดสังเกตร้องห้าม
ค่อยให้เสด็จจร
จึงเสด็จเคลื่อนแคล้ว
สุดกลั่นรัญจวน

ร้ายๆ นวลนาถราชธิดา เป็นเวลาเคราะห์กรรม ต้องจำจากนิเวศ อาเพศ
เหตุไปเห็น ไครจักเป็นที่พึ่ง นางจึงคำนึงคิด น้อยจิตรคิดอดสู เราผู้กระเดื่อง
เรื่องศักดิ์ อนุรักษ์ทั้งภราดา ปวงประชามายมาก หากทรงเครื่องเรื่องยศ งามหมด
จดยงโย ถึงไหนใครรู้จัก พากันทักสงสัย ถว่าไขว่ขวานรับจ้าง อ้างอ้างหาไม่ได้ เรา
ไซ้ควรแปลงเปลือง เครื่องนุ่งห่มขาด มาตรการ แ่่งได้พบผาด สบสนสงกา

โคลง ๒

องค์ธิดาดำริแล้ว	เปลื้องเครื่องทรงผ่องแผ้ว
เปลี่ยนผ้าพระรัง	
อีกทั้งเครื่องประดับ	ซุกซ่อนห่อพับ
แนบไว้กับองค์	
ยุพยงกำศรตให้	กราวเคราะห์ห่มทำไว้
แต่เบี่ยงปางบรรพ์	
จรรยัญตามทางหว่างละเมาะ	เปล้าเจตน์เขตร์เฉพาะ
จักกันหนใด	
ทราวมวยเหน้อยเมื่อยล้า	สุดจักค้นกันคว้า
ค่านหน้าทางไป	
อ่อนใจเพลี่ยละเหียนัก	นางจึงเข้าพึ่งพำนัก
อยู่ด้วยยายตา	

โคลง ๔

ผลานิสงส์ททรงก่อไว้	ปางบรรพ์
ยายกะตาผูกพัน	แผ่จิตร
เฝ้าบ่กิดจิตรผัน	วังเกียจ
รักเช่นลูกผูกสนิท	กอบเกอการุญ
อันมลมิตระจิตรนั้น	ที่ไหน
ย่อมก็มีมิตระใจ	ที่นั้น

นางระลึกตรึกใน
กองธุระกิจไปขยัน

นงคราญตื่นแต่เช้า
แล้วรีบขมิ้น
หุงต้มผัดจัดสรร
ทุกทีพาหาได้คร้าน

คุณเฒ่า ยายตา
ห่อนร้างทำงาน

ทุกวัน
จับบ้าน
หาเผื่อ ยายตา
กิจบ้านการเรือน

ร้าย ๆ บ่แซ่เขื่อนอสุหกิจ เป็นกิจไม่เกียจคร้าน
งานบ้านงานเลี้ยงแกะ แยกแยะแบ่งเวลา เข้ามาสู่หู่หู่
เย็นมุ้งกลับเคหา ยายตาโสมนัส สรรพัดเมตตา ต่อมามีช้านัก
ยายตากับหลานรัก หุ่หุ่สุขทุกทีพา

โคลง ๔

กาละวันหนึ่งนั้น
ขณะไล่ให้แกะลง
เหลือบชะเม่นเห็นองค์
ผ้าผ่อนชาคองนาถล้ำ

โหมยง
คิมน้ำ
นงลักษณ์
เก่าไร่ไยของ

คนองจิตรึกคิดแล้ว
เราก็กเปลื้องเสื้อผ้า
ตกแต่งเครื่องเรือนภูษา
ดูเล่นให้เห็นล้ำ

หรรษา
เก่าคล้า
สอดใส่ รำมรงค์
เจกราชนารี

สรวมรุจิภูษิตแล้ว
กรายกริการเฮอร์องค์
พินิจพิศโหมยง
มัวเหม่อเพลอขม้อย

ยุพยง
แน่นน้อย
ยวลรีน
มุงเผ้าเงางาม

โคลง ๓

ยามเมื่อเหตุบังเอิญ
แววาวเงาวิจิตร

นัยจะกล่าวเล่าไป
พร้อมด้วยหมู่อำมาตย์
เดินมาเที่ยวในป่า
ชะบวนเลื่อนเคลื่อนคล้อย

เหหันคำนินมา
ฟกเปลี่ยละเหี่ยละห้อย

พลางตระหนกตกตลึง
ไครหนาน่าเซยชิต

โถมยงชั่งนารัก
งามประจุนางฟ้า
ผินคำนินเข้าไปใกล้
ทอดพระเนตร์ให้ประจักษ์

นางมัวเพลินเพ่งพิศ
ไปคิดถึงภัย

ถึงเจ้าชายรัชทายาท
ประพาสดำมฤคา
หมู่โยธาใหญ่น้อย
พลัดพรากจากกัน

ระหว่างผาตระน้อย
เหลือบเขม้นเห็นนาง

แลกลึงพริ้งจิตร
ยั้งพินิจวงง

งามเลิศลักษณ์แหล่งหล้า
สู่ก้าวแคนทิน
หวังจะได้ลภักตร์
นุชนั้นนางใด

โคลง ๒

ทันไคนางเหลือบเขม้น
คุ่มคั่นเดินมา

โสภประหวั้นพรันจิตร
หลีกถันไคเน

ตกใจกายสั่นสทก
อกว่าอำกรรม

เถลือกถล้าละล้าละล้า
วิ่งเข้าพงไพร

เห็นบุรุษช่อนเร้น

หมดลู่ทางพลางคิด

วนว้างว่อนเวียนวก

นางมิหุ่ยตุ้ข้า

ร้ายว ्हันไค่นั้เจ้าชาย แลไปประสบเหตุ จั้บเนตร์มิวายวาง
 แสนระทางออกุ่ัน ำงุ่นุ่นุ่ณุ่ท้ย ำวไท้ไม่หุ่ขำ ลื้มอ่อนเห่น้อยเมื่อยล้า
 มุ่งหน้าวิ้งตาม

โคลง ๔

อารามตระหนกอกแต่น	เผ่นหนี
เลชะลัดตัดทางจรลี	รีบต้น
ท้าวสนพรันไพร	พาลพบ
หลบเจ้าชายไล่กะชั้น	หลีกหนีทาง
พลางคั่นคั่นผ่านลู่	เขตร์นา
ใกล้กระท่อมยายกะตา	หยุดยั้ง
นางเปลืองซึ่งเครื่อง	อาภรณ์พื้บเก็บไว้
สรวมใส่สบไ้เก้ทั้ง	แต่งภักตร์มอมปลอม
จอมณรงค้งไล่คั่น	ตามหา
ไม่สบสมปรารถนา	ยิ่งเศร้า
ต้องลี้ลี้กลับภารา	กำศรด
วันทดอกฟกเผ้า	พรว้าเพื่อละเมอฝัน

ร้าย ว บ่่านกาลต่อมา ราชปิตุเรศ ผิดสังเกตราชบุตร์ ประชวรชุด
 โรคหนัก ไม่ประจักษ์เหตุใด นายแพทย์เฝ้ารักษา ทยุยาสารพัทร์ สรรจัด
 เปลี่ยนถวายสมุนไพรรหลายชนิด มะขวิดมะขามแขก หญ้าแพรกเถาว์ลัยเปรียง โกฎ
 เขียงเทียนแดง ชิงแห้งขันนะรง บดเป็นผงชงแช่ กินแก้โรคหัวใจ ไม่หายกลาย
 ชุดหนัก ย้ายยักเป็นยาหม้อ ลูกสมอบรเพ็ด ชุมเห็ดใบระกา นานาโกฎเทียน
 จันทน์ผสมหันใส่หม้อกิน ค้มกินสั่นหลายหม้อ โรคก็ไม่บันเทา ได้แต่เหงา
 หงุดหงิด ผูกจิตรใจไ้เผ้า ตลอดเวลาค่ำเช้า ไ้รอกเศร้าถึงนาง

โคลง ๕

ระหว่างองค์ยุพราช
พระสติแปรปรวน
ประยูรญาติทั้งมวญ
กรรมอะไรก่อไว้

เวลาเสวยเคยเพียบพร้อม
แสนสุขเกษมสานต์
เคยเสด็จสู่อุทยาน
คราวทุกข์ต้องเหวว่า
ภูวนัยเคยเสวยเครื่องทัน
ขณะป่วยข้าวปลา
สรรพสิ่งนานา
เสวยแต่โรตีสี่ปิ้ง

กะละวันหนึ่งนั้น
นางมุงปรุ้งเบี่ยงเพลิน
แหวนหลศุเพราะมัวเมิน
แหวนติดเบี่ยงคลุกเกล้า
แหวนฝรังวงนิตนน้อย
แสงส่องมองอร่าม
สวยสุดผุดผ่องงาม
ตลิ่งพิศมิตสังเกต

ทันใดจึงคำรัสให้
เที่ยวบอกออกประกาศ
หญิงใดที่สามารถ
เหมาะเจาะกับนี้ว่า

ประจวร
คลังไคล้
ต่างวิตก
ก่อนกับทา
บริพา
ท้าวหน้า
พร้อมหมู่ เสนา
เหตุด้วยป่วยภัย
โอชา
เบื้อทั้ง
แขนงหน่าย
จากบ้านยายตา
พัญเอิญ
นวดน้าว
เหม่อจิตร
สู้ก่อนชนมบึง
แวววาม
จับเนตร์
หลากจิตร
เหตุเป็นไฉน
อำมาตย์
บ่าวร้อง
สอกลใส่ แหวนน้อย
เศกให้ครองเมือง

เรื่องอำมตย์เที่ยวบ่าวร้อง	รอบนคร
ท้องที่ตรอกชอกซอน	ช่อนเร้น
ทั่วถิ่นที่แดนตอน	ในป่า
ประสบหญิงใดไม่เว้น	ว่างให้สวมลอง
คนองนางบ้างเรียกก้อง	ร้องหา
เมื่อประสบพบเสนา	ผ่านเหยา
ทำจริตปดิกิริยา	หน้านี้ว กั้วขมวก
แหวนอะไรใส่ไม่เข้า	เป้านั้วฉิวฉุน
ชุลมุนวุ่นไขว่กัน	กันหา
ทุกถิ่นฐานย่านพนา	จบสิ้น
กรันถึงไวยายตา	หยุดพักผ่อนเหนื่อย
พบยุพาผ้าขาวหวน	ไล่แกะเงินมา
เสนานายหนึ่งจึงร้อง	ทักไป
นั้นลูกเจ้าเหล่าใคร	ไกรรู้
นายหนึ่งเอ่ยเฉลยไซ	ว่าบ่วย การถาม
ยากที่ไหนไม่รู้	ขึ้นเสียเหลืออา
ยายตาจึงตอบโต้	คำขาน
หญิงนั้นคือลูกหลาน	เผ่าข้า
เป็นเด็กที่น่าสงสาร	พลัดพรากที่อยู่
เครื่องนุ่งห่มเสียผ้า	ขาดสนยามจน
สับปะคนคนหนึ่งเฝ้า	นวลนาง
แก้งหยิบแหวนออกวาง	ส่งให้
นางทอดเนตรสังเกตุพลาง	สวมใส่
แหวนเหมาะเจาะใส่ได้	แนบนววลนาง

พลาญเพ่งพินิจพิศแล้ว	ยวพา
เกินสู่เขาเคหา	หับห้อง
แล้วสรวมเครื่องเรื่องโสภา	ผูกผ่อง
ให้ประจักษ์มีพักต้อง	ถ่องแท่งเงงน
ทุกคนนะทีนั้น	แลตลิ่ง
ต่างส่งเสียงอึงคะนึง	ท้าวเหยา
พอสงบจบเสียงจึ่ง	เชิญเสด็จ
เตรียมเสร็จจกนำเฝ้า	หน่อไทนเรนทร

ร่าย ฯ หม่นนิกรชาวกรุง มุ่งหวังจักฟังข่าว ทราบเค้าเนาว์คดี ปรีติ
พากันมา จับตาคอยเฝ้าดู ยอดพรูเรื่องยศ หมดจงดงามวิไล แลไปต่างชมเปาะ งาม
เหมาะยิ่งหญิงใด หาไหนไม่มีเปรียบ งามเทียบเทพธิดา ฝ่ายราชามหากษัตริย์ โปรด
ให้จัดงานสมรส ให้ฤชาปรากฏ ทัวทั้งแดนดิน

โคลง ๔

แผนการอภิเษก	สมรส
จัดเส็จตามกำหนด	ถูกถ้วน
ปลูกสร้างช่างทั้งหมด	มอบแก่ นายก่อย
โรงพิธีน้อยใหญ่ล้วน	ประคิษฐด้วยไฟงาม
การทำความมอบให้	นางสม
เว้นแต่การทำขนม	จัดให้
บุญหญิงมะโหระคม	ถ้วนท้ว นางกำนัล
ชุดมะพร้าวแช่แบ่งไว้	อีกให้เตรียมตอง
การรับรองมอบให้	ธิดา
เอือกทลกลกา	กอบลาก
ยาจิตรกิสละ	กะเข้รัตน์
กรรมที่กานต์เกลาสาวภาพ	กมลเนตรกุลิน

สิ้นจมนครศพให้
กับน้องน้องชายคึก
หาเครื่องสนุกทุกชนิด
โชนละครอนโนราห์ยั่ววัน

จอมณรงค์ทรงจัดให้
เกณฑ์พลพลลูกหลาน
ถือทวนพลองกระบองขวาน
ฝึกซ้อมพร้อมวันนั้น

ท่อมยามพราหมเลือกได้
มวลงหม่เจ้าหน้าที
เตรียมจักรราชพิธี
ตามยศหย่างนางกษัตริย์

ราตรีกาลวันรุ่งขึ้น
ปวงประชาเอิกเกริก
คนงานหยุดงานเลิก
ต่างตื่นแต่รุ่งเช้า

สายัณห์วันศุภฤกษ์
เสียงสนั่นกลองฆ้องปี
การเล่นหลากหลายมี
จวลเกโชนละครร้อง

ณสถานที่จัดไว้
เป็นที่พักนักกลิลาส
สาวหนุ่มกลุ่มนวนานา
จับคู่เรียงเคียงพร้อม

นายกริช
วิ่งเต้น
ตะกร้อตลก งานกีฬา
อีกทั้งรำวง

เหล้าทหาร
ทุกชั้น
หอกดาบ นานา
จักได้สวนสนาม

วันที
เร่งรัด
อภิเษก สมรส
ขัตติยะราชนาวิ

ศุภฤกษ์
ทั่ว้าว
กิจอื่น
ไผ่เฝ้าคอยเวลา

ราตรี
ก็ก้อง
ก็ต่าง โหมโรง
แซ่ซ้องเสียงประสาน

งามสอาด
ร่วมล้อม
แนบนั่ง กลอเคลีย
คู่เต้นเล่นตา

ร่าย ฯ องค์ราชาปิตุเรส ปิ่นเกษของเจ้าหญิง ผู้ยังด้วยเมตตา รับเชิญ
มาสโมสร ภูธรภิรมย์โสมนัส ช่วยจัดงานอภิเศก หมูเอนกเสนา นำมาช่วยกิจ
พิธี นฤปทีปรีดานัก ทรงกระหยิ่มพริ้มภักตร์ ปิ๋มปลื้มลิ้มหลัง

โคลง ๔

สถิตยยังกำหนดหน้า	รุจี
พร้อมอำมาตย์ราชเสนี	มากหน้า
ส่วนองค์ราชบุตรี	ปรนิบัติ
สวระพักเอนโอรุ้อ้า	สพได้ใจประสงค์
จอมณรงค์ทรงเปี่ยมปลื้ม	ปรีดา
เด่นชอนงค์องค์ธิดา	ยิ่งแท้
รักใดจักเหมือนนิดา	รักบุตร
รักสุดที่รักแท้	ห่อนสนวายวอน
ภูธรประทับด้วย	องค์ธิดา
จนจบถึงเวลา	สับเปอร์ด
นักลิลาสจึงลิลา	เข้าสู่โต๊ะอาหาร
ต่างจิตรจ้อเพื่อจ้อ	พุดจ้อถลกกัน
นี่นั่นสนั่นก้อง	กังวาท
เครื่องคี่คีคีประสาน	แซ่ซ้อง
เสียงเสนาะไพเราะปาน	เมืองเทพ
สาวสุนทรากี่มาร้อง	ส่งแจ้วเสียงหวาน
ขนมเสวยสับเปอร์ด	กลางคีน
ลึงเกตปิตุเรศผืน	ขึ้นเคี้ยว
อาหารทุกหย่างเหลือกลืน	เพราะจืด
นางจึงเข้ากล่าวเลี้ยว	สอบข้อทุกถาม

ทูลความทามทาบแก้
 ลูกนี้กรูสึกจน
 สิ่งผิดพลาดบาทยุคล
 ไฉนเครื่องเสวยจัดไว้
 พระภูมิคำรัสแย้ม
 มีสิ่งใดที่ชวน
 ให้กิตกะบิตกะบวน
 อู่ส่ำหิ่ฝันกลืนไม่เข้า
 เหลืออดประชดซ้ำ
 ลูกมิได้คิดเลย
 จักพิโรธหรือโปรตเสวย
 ฉนั้นลูกจึงไม่กล้า
 ยามเมื่อวายโครกเศร้า
 ถ้อยทุกคำพราจำนรรจ
 ทรงสรวลร่วนชวนหรรษ์
 อรรถรสพจน์ลูกน้อย
 อวสานของเรื่องน
 ทำสิ่งใดไว้สติ
 ค่วนลงโทษโกรธตำหนิ
 ถล่ำถล่ำกเพราะปากพลั้ง

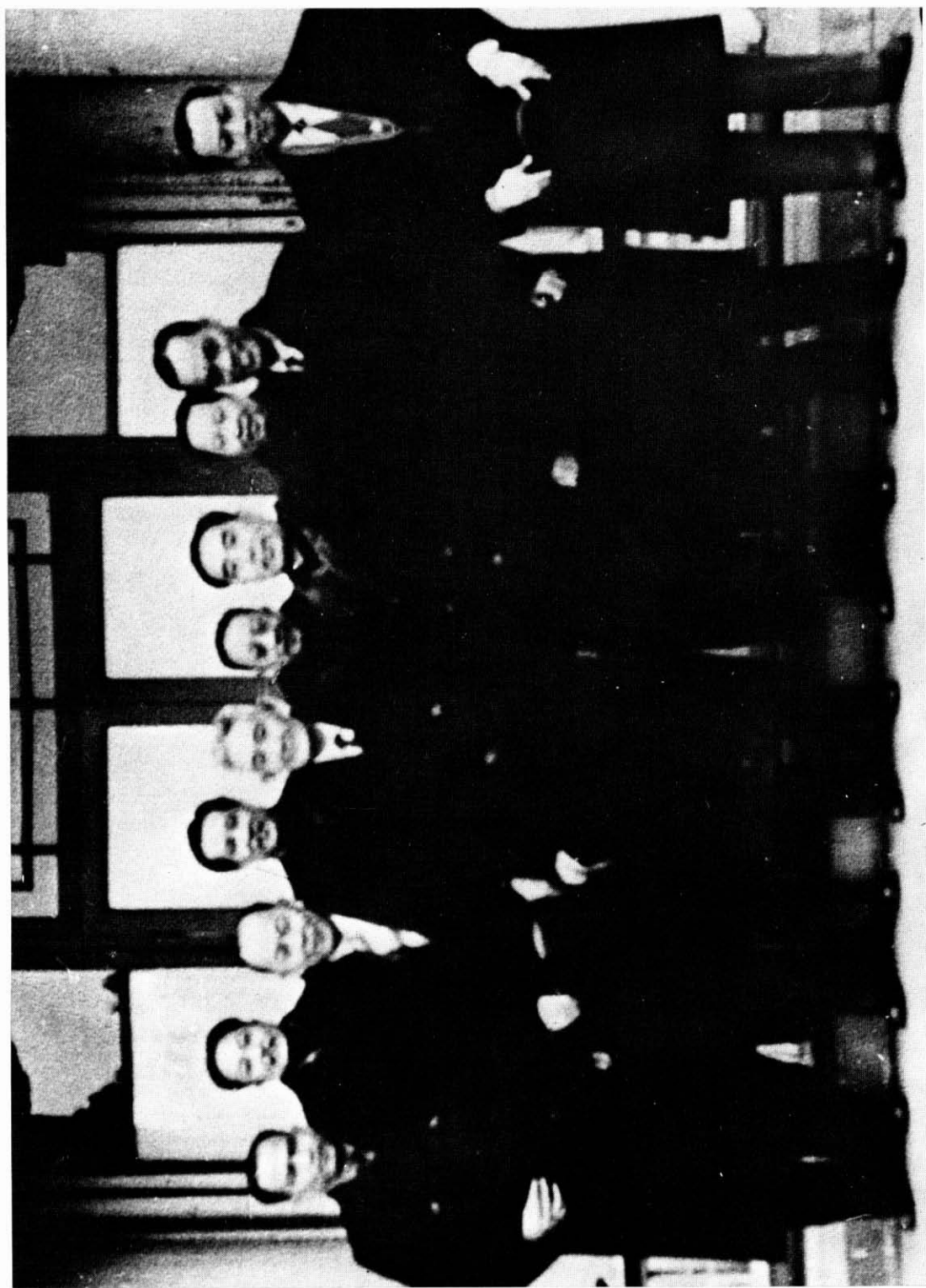
ยุกต
 หน่อไต้
 เคื่องชุ่น ฤามี
 บ่ได้โยตีเสวย
 แกมสรวล
 จิตรเจ้า
 ถามพื่อ จรงนา
 เพราะท่วยขาดเกลื่อ
 คำเฉลย
 ว่าฟ้า
 เกลื่อซึ่ง เลอรส
 สั่งให้ใส่เกลื่อ
 เกษมสันต์
 เพราะพร้อย
 โสมนัส
 พล่อยเพราะเสนาะกรรม
 มีคติ
 ยับยั้ง
 เสียก่อน ฟังความ
 จักแก้ถาหาย.

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาลูกเสือแห่งชาติ

เป็นผู้แทนไทย ในการประชุม International Chamber of Commerce

๔๗
เบนทวิทนาคณะผู้แทนรัฐบาลไทยไปขายข้าวต่างประเทศจีน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘

กราบรับพรพระครูอนุกุลพิทยา (สง) วัดน้อยนางหงษ์

ระลึกในพระคุณ

ขอขอบพระคุณคณะนายแพทย์และพยาบาล
แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วย
โรคปอด ที่ได้ให้การรักษายาบาลแก่พระยามโหสวรรณ
ด้วยความตั้งใจจริงและอย่างเต็มความสามารถ และขอขอบ
พระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาแสดงความห่วงใยพระยามโหสวรรณ
ขณะป่วย ทั้งได้ร่วมบำเพ็ญกุศลเมื่อถึงแก่อนิจกรรม ตลอดจน
ร่วมในงานเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ

ครอบครัวพระยามโหสวรรณ ขอน้อมรำลึกใน
พระคุณ ไว้เป็นนิรันดร์

พิมพ์ที่ บริษัท บพิธ จำกัด ๖๖ ถนนราชบพิธ กรุงเทพฯ โทร. ๒๒๕๕๕๕
นายยอดยิ่ง ไสภณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๘

